

OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET
STATSRÅD Terje Riis-Johansen

KONGELIG RESOLUSJON

Revisjon av konsesjonsvilkår i Vinstravassdraget

Kongelig resolusjon av

(Foredratt av statsråd)

Revisjon av konsesjonsvilkår i Vinstravassdraget

1. Innledning

Det er fremmet krav om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget i Oppland.

Etter en endring i vassdragsreguleringsloven i 1992 ble det åpnet adgang for revisjon av tidligere gitte tidsubegrensede reguleringskonsesjoner 50 år etter konsesjonstidspunktet. Revisjonsadgangen gir innenfor bestemte rammer mulighet for å sette nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringene. Det kan foretas en generell modernisering av vilkårene. Vilkår som i dag er uaktuelle kan slettes.

Denne revisjonssaken omfatter 4 reguleringskonsesjoner. Reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget er gitt til Glommens og Laagens Brukseierforening.

2. NVEs innstilling

NVE har i brev av 24.01.03 oversendt sin innstilling i saken til Olje- og energidepartementet. Innstillingen lyder som følger:

”Innledning

Etter lovendringen av vassdragsreguleringsloven (vregl) i 1992 ble det bl.a. vedtatt at tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet.

Revisjonsadgangen gir primært muligheter for å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingene, men ved revisjon kan også vilkårene generelt bli modernisert og uaktuelle vilkår kan bli slettet. Rammene for selve konsesjonen er fastsatt og kan ikke endres. Det er bare konsesjonsvilkårene som kan tas opp til revisjon. Høyeste- og laveste regulerte vannstand er en del av selve konsesjonen og kan derfor ikke endres.

I samme vassdrag er det ofte gitt flere konsesjoner over tid med forskjellig revisjonstidspunkt. Det kan være hensiktsmessig å forskyve noen revisjoner utover i tid for få til en samlet revisjon for hele vassdraget. Når revisjon av vilkårene er foretatt, vil det normalt være 30 år til neste revisjonsmulighet.

Sakens bakgrunn

Revisjonsprosessen startet med at Vang kommune og konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget fremmet krav om revisjon av vilkår for hhv. Bygdin og Olstappen brev av hhv. 09.04.96 og 28.01.00. Vang kommune påpekte behov for at standardvilkår for naturforvaltning kom inn i konsesjonen, og ønsket tiltak for å fremme fiske i Bygdin. Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget var opptatt av forholdene i Skåbu knyttet til reguleringen av Olstappen, bl.a. erosjonsskader, negative landskapsetiske forhold og behov for fiskefremmede tiltak. De påpekte også behov for utbedring av tipper, minstevannføring og terskelbygging i Vinstra elv ved Kamfossen. Konsesjonsutvalget ønsket videre at det ble avsatt et næringsfond for ulike tiltak i Kvikne/Skåbu.

NVE mente at de miljømessige virkningene som ble tatt opp var allmenne interesser som ligger innenfor det som kan tas opp til revisjon og som best kan vurderes igjennom en revisjon av vilkårene. NVE vedtok derfor i brev av 31.03.2000 at det skulle gjennomføres en revisjon av vilkårene for reguleringen av Bygdin og Olstappen. Vi så det som mest hensiktsmessig å få vurdert hele Vinstravassdraget under ett og ønsket å se de gitte konsesjoner i sammenheng. Det ble derfor samtidig bestemt at konsesjonsvilkårene for reguleringen av Vinsteren, Kaldfjorden, Heimdalsvatn og Øyangen også skulle tas opp til revisjon.

Adgang til revisjon er 50 år etter konsesjonstidspunktet. For reguleringskonsesjonene Kaldfjorden og Nedre Heimdalsvatn er derfor adgangen til revisjon gjeldende først i hhv. 2004 og 2006. For disse konsesjonene vil de nye vilkårene derfor ikke bli gjort gjeldende før i 2004/2006.

Etter at NVE hadde besluttet å starte revisjonsbehandlingen sluttet også Nord-Fron kommune seg til kravet om revisjon, jf. brev av 08.08.2000.

Dagens forhold i vassdraget

Vinstravassdraget er et sidevassdrag til Gudbrandsdalslågen og strekker seg fra grensen til Jotunheimen Nasjonalpark og vestenden av Bygdin til samløpet med Lågen ved tettstedet Vinstra. Vassdraget har et areal på 1588,81 km², en elvelengde på 121,6 km og berører kommunene Vang, Øystre Slidre, Vågå, Nord-Fron og Sør-Fron. Vinstravassdraget er sterkt preget av vannkraftutbygging. Vassdraget har 6 reguleringsmagasin, 2 kraftverk og 2 overføringstunneler. Det slippes i dag en minstevannføring på 1,25 m³/s ut fra Bygdin og 2,00 m³/s fra Vinsteren. Fra de resterende magasinene er det ingen pålegg om slipp av minstevannføring.

Med sin nærhet til Jotunheimen nasjonalpark og med Jotunheimvegen som går langs hele vassdraget er Vinstravassdraget et viktig element for naturopplevelser som jakt, fiske og friluftsliv. Tross reguleringen er det fortsatt et bra fiske i flere av magasinene. I de øvre deler av vassdraget er det utstrakt fotturisme med flere turisthytter og merkede løyper.

Følgende konsesjoner er gitt til Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) for regulering av vannføringen i Vinstravassdraget:

1. **Regulering av Bygdin**, gitt ved kgl.res. av 05.07.1928. Konsesjonen ble gitt for 50 år til 05.07.1978 for private falleiere og uten tidsbegrensning for vannfall tilhørende norske kommuner.

De private falleiere fikk ved kgl.res. av 11.01.1991 konsesjon for nye 50 år fra 05.07.1978 på delvis reviderte vilkår. Denne konsesjonen er senere endret til tidsbegrenset ved brev fra departementet av 19.05.1995. De kommunale (offentlige) falleierne har for sin del fortsatt konsesjon på uendrede vilkår fra 05.07.1928.

Konsesjonen for regulering av Bygdin er gitt sammen med tillatelse til regulering av Osensjøen. Denne er gitt med eget vilkårssett og vil ikke bli videre nevnt da reguleringen ikke berører Vinstravassdraget og dermed ikke er en del av revisjonsaken.

2. **Regulering av Vinsteren og Olstappen**, gitt ved kgl.res. av 20.08.1948 og 14.07.1950. Konsesjonen i 1950 gjaldt tilleggsregulering i begge sjøer. Begge konsesjoner ble gitt med tidsbegrensning for private falleiere og uten tidsbegrensning for offentlige eiere.

Konsesjonstiden for private deltagere ble i 1950-konsesjonen satt til 50 år fra 14.07.1950 for begge konsesjonene. Ved departementets brev av 19.05.1995 fikk også de private deltagere tidsbegrenset konsesjon.

3. **Regulering av Sandvatn - Kaldfjord - Øyvatn**, vanligvis kalt Kaldfjordreguleringen, gitt ved kgl.res. av 08.07.1954, endret ved Kronprinsregentens res. av 13.04.1956. Endringen i 1956 gjaldt en ytterligere, liten senkning av LRV.

Konsesjonstiden ble 50 år for private falleiere regnet fra 08.07.1954, mens de offentlige falleierne ikke fikk tidsbegrensning. Ved departementets brev av 19.05.1995 fikk også de private deltagere tidsbegrenset konsesjon.

4. **Regulering av Nedre Heimdalsvatn og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyvangen og regulering av Øyvangen**, gitt ved Kronprinsregentens res. av 13.04.1956.

Konsesjonstiden ble 50 år for private falleiere regnet fra 08.07.1954, mens de offentlige falleierne ikke fikk tidsbegrensning. Ved departementets brev av 19.05.1995 fikk også de private deltagere tidsbegrenset konsesjon.

Utdrag fra Revisjonsdokumentet

Basert på krav fra Vang kommune og konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget fastslo NVE i brev av 31.03.2000 at det skulle settes i verk revisjon og at GLB skulle utarbeide et revisjonsdokument. Revisjonsdokumentet ble sendt på høring til berørte parter for uttalelse, lagt ut til offentlig ettersyn og kunngjort i lokalpressen. Nedenfor følger utdrag fra revisjonsdokumentet:

"Oversikt over utredninger og avbøtende tiltak som er gjort i forbindelse med reguleringen i seinere tid

GLB har i alle år lyttet til krav og ønskemål fra interesserte i vassdraget, enten det har dreid seg om private grunneierinteresser eller allmenne interesser. Ofte går disse over i hverandre; det som er ønsket av grunneiere og rettighetshavere er også ønsket av allmennheten. I de gamle vassdragsskjønnene som GLB etter loven var forpliktet til å holde etter at konsesjonene var gitt, ble det ikke bare gitt økonomisk erstatning til de skadelidende ved reguleringene, men regulanten kunne også bli pålagt å utføre kompensierende tiltak i vassdraget.

Et utsatt skjønn ble holdt ved Olstappen i 1996-97 sammen med skjønn over de endringene som utvidelsene i Nedre Vinstra kraftverk førte til. Her ble GLB bl.a. pålagt ytterligere erosjonssikring langs Olstappens strandlinje. Det ble også pålagt å rydde mer i reguleringssonen og videre å sikre skogsbilveien langs sjøen (se også under punkt 9).

Allerede i konsesjonen for overføringen av vann fra Kaldfjorden til Øyvangen i 1956 ble GLB pålagt å bygge terskler ved utløpene av Øvre og Nedre Hersjø, 3 - 4 km nedenfor Øyvassoset.

Tersklene ble i 1973 erstattet med én terskel ved Nedre Hersjø slik at vannstanden korresponderer med Øvre Hersjø. Espedalen bygdeallmenning tok initiativet til dette og betalte omtrent halvparten av kostnadene. GLB prosjekterte og utførte arbeidet og har det fremtidige vedlikehold. En tilsvarende terskel i Vinsterlona, 6-7 km lenger ned i vassdraget, ble utbedret og forsterket av GLB i 1974.

Etter ønske fra Espedalen bygdeallmenning ble det i 1994 holdt en befaringslang langs Vinstra elv fra utløpet av nedre Hersjøen til Storhøliseter. Hensikten var å vurdere mulighetene for tiltak som kunne bedre forholdene for fisken. Etter en detaljplanlegging og behandling i diverse offentlige organer ble tiltakene, i alt 8 terskler, en plombering og utbedring av innløpet av Semmelbekken i Vinstra elv, utført i 1998. Hovedfinansieringen var fra prosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland". Virkningene av tiltaket vil i de påfølgende år bli fulgt opp. Flere sidebekker og lokaltilsig på denne strekningen sørger for vann som sammen med tersklene gjør at vassdraget i dag gir et akseptabelt visuelt bilde.

GLB deltar i prosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland" som drives i samarbeid mellom vassdragsregulanter i Oppland, Direktoratet for naturforvaltning, Miljøvern-avdelingen i Oppland og to fjelloppsynsmenn oppnevnt av fylkesmannen som representanter for rettighetshaverne. Prosjektet startet 01.01.1989 og er en alternativ organisering og drift av fiskeribiologiske etterundersøkelser i regulerte vassdrag i Oppland. Hensikten er å samordne driften av de fiskeribiologiske etterundersøkelsene i fylket samt å følge opp undersøkelser med tiltak, for å få bedre utnyttelse av de ressursene som brukes til fisketiltak i regulerte vassdrag. Prosjektet har årlig et budsjett på 650 000-700 000 kr. Regulantene betaler ca 90 %.

Vinstravassdraget har gjennom prosjektet vært gjenstand for omfattende oppfølging. Det er i regi av prosjektet prøvofisken i Bygdin og det ble konkludert med at fiskebestanden var relativt tynn, men fisken hadde fin kvalitet. Bygdin er et høyfjellsvann med svært begrensede muligheter for naturlig gyting. Det ble i prosjektet vurdert om gytemulighetene i noen av tilløpsbakkene kan forbedres, men de bratte omgivelsene gir små muligheter, bortsett fra i vestenden hvor eventuelle tiltak vil bli nøyere vurdert.

I Vinsteren ble det, etter elektrofiske i 1998, avdekket behov for tiltak i tre tilløpsbekker, Nordre Rjuða, Senda og Urekåni. I Nordre Rjuða som har to løp er det i regi av prosjektet og Øystre Slidre fjellstyre tidligere blitt fjernet et vandringshinder og utløpet ble justert noe på flere punkter. Tiltaket ser ut til å ha hatt god effekt, og det er nå en bra bestand av ungfisk på tidligere utilgjengelige områder. I det andre løpet er det mulig å fjerne tre vandringshindre ved hjelp av "utpiggning". Dette arbeidet blir utført i 2000. I Senda er det et vandringshinder nær innløpet i Vinsteren. Ovenfor hinderet er det en lang strekning med gode gytemuligheter. Forbipasseringmulighetene i Senda kan bedres betraktelig ved "utpiggingsarbeider" som blir utført i 2000. Også i Urekåni vil det bli gjennomført tiltak så snart forholdene ligger til rette.

Forholdene i Hølsa, som er utløpselva fra Øyangen, har også blitt vurdert og sommeren 2000 er det planlagt tiltak i Hølsa finansiert av prosjektet.

Det ble i sin tid bygd mer enn 50 km anleggsveier i forbindelse med reguleringene i Vinstravassdraget og til slutt manglet det bare 3-4 km før det var vei mellom Skåbu og Øystre Slidre. Dette åpnet for at det tidlig på seksti-tallet ble mulig å etablere denne nye veiforbindelse over fjellet. Sammen med de tilgrensende kommuner, bygdeallmenning og andre interesserte, deltok GLB aktivt i å få åpnet veien over Vinsterflya. Veien fikk navnet "Jotunheimvegen". Det ble etablert et eget selskap for drift av veien som kun er åpen om sommeren og som finansieres delvis med bompenger. GLB betaler årlige bidrag til veien. I 1994 finansierte GLB en opprustingsplan

for Jotunheimveien med standardheving som mål. Planen ble fulgt opp og veien fremstår i dag som en svært attraktiv turistvei og er også til stor nytte for distriktet.

Konsesjonærens vurdering av innkomne krav og kostnader forbundet med disse

Det er kun reguleringen av Bygdin og Olstappen som er tatt opp med GLB fra kommuner og andre som representerer allmenne interesser.

Vang kommune ønsker at standardvilkåret vedrørende naturforvaltning må bli tatt inn i konsesjonen for Bygdin slik at fiskeforvalteren får hjemmel for å pålegge mulige fiskefremmende tiltak. I tillegg peker kommunen på noen mindre erosjonsproblemer i Bygdins vestre ende ved Eidsbugarden. GLB har kommentert dette i brev til NVE av 17.12.1999 og vi siterer derfra:

"De fiskefaglige forhold i Bygdin er godt kjent i GLB og vi har i de siste år samarbeidet med Bygdin grunneierlag og fiskeforvalteren i Oppland om eventuelle tiltak. Det ble prøvefisket i Bygdin for noen år siden (1995) og dette dannet grunnlag for utsetting av fisk i 1998 og 1999. På frivillig basis satte GLB ut 13000 fisk i 1998 og 10000 fisk i 1999.

GLB er for øvrig med i prosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland", både på finansieringssiden og med representasjon i styringsgruppen. Dette prosjektet som startet i 1989 legger stor vekt på samarbeid, informasjon, registreringer av fiskeforholdene og praktisk tiltaksarbeid rettet mot fiskeressursene og brukerne. Prosjektet finansieres av regulantene og fylkesmannens miljøvernavdeling, og administreres av fylkesmannens miljøvernavdeling. Nødvendige fiskefremmende tiltak i Bygdin har blitt diskutert i prosjektet og vil bli fulgt opp der.

Når det gjelder kommunens påpekning av erosjon i Bygdins vestre ende ved Eidsbugarden, er vi ikke kjent med at dette er et stort problem av allmenn interesse. Det har gjennom tiden vært kontakt med eierne av Vinjestua og båtbrygga ved Eidsbugarden hotell. GLB har utført tiltak og gjennom avtaler med eierne gjort opp for alle skader på deres eiendommer. GLB har også utført mudring av en kanal inn til brygga slik at båten "MB Bitihorn" kan legge til på lav vannstand. Dette ble gjort senest i 1982 og vil muligens bli gjentatt en gang i nær framtid.

Etter GLBs mening synes det ikke å være særlig tungtveiende grunner til å sette i gang revisjonssak for Bygdinreguleringen. Vi har mer tro på at de spørsmål som Vang kommune tar opp kan løses i et samarbeide mellom alle berørte interesser."

Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget har vært opptatt av forholdene i Skåbu knyttet til reguleringen av Olstappen. Det samme har Nord-Fron kommune og GLB har hatt et godt og fruktbart samarbeide med begge om mulighetene for å gjøre Olstappenreguleringen minst mulig sjenerende for allmennheten.

Samarbeidet med kommunen stoppet opp fordi GLB ikke fant grunnlag for å gå inn på løsninger med utbetalinger til et fond for utvikling av Skåbusamfunnet. GLBs innsats ble derimot konsentrert om en antatt forbedring av manøvreringen av Olstappen.

De spørsmål som Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget har brakt inn for NVE har GLB vurdert og kommentert i et brev til NVE av 29.02.00. Vi siterer deler av dette brevet:

Konsesjonsutvalget har i sitt brev til NVE av 26.01.2000 ikke brakt inn nye momenter i forhold til de som ble tatt opp under GLBs drøftinger med Nord-Fron kommune. Utvalget var for øvrig

med på møtene og befaringen i 1998. Vårt inntrykk nå er at utvalget med uttrykket "full vilkårsrevisjon" ønsker en ny vurdering av alle sider ved selve konsesjonen. Vi har tiltro til at NVE i tråd med sitt V-notat 9/98 bringer klarhet i begrepene og hva som er hensikten med revisjonsadgangen.

GLB kan ikke se at Olstappenreguleringen skiller seg ut med et særskilt behov for revisjon av konsesjonsvilkårene. Sjøen ligger i en bebodd fjellbygd og er et godt synlig element i landskapet. Vi merket oss derfor tidlig lokalbefolkningens kritikk av vannstandsvariasjonene i Olstappen og har laget et forslag til manøvrering som i stor grad tar hensyn til lokalbefolkningens ønsker. Forslaget, som også ble overlevert til NVE 18.02.2000, har fått anerkjennelse i kommunen og vi vil inntil videre legge det til grunn for tapping og fylling i Olstappen.

Vi vil ellers minne om at forholdene i dette vassdraget ble vurdert så sent som i 1986 da søknaden om utvidelse av Nedre Vinstra kraftverk ble innvilget. Til tross for betydelig økt maskininstallasjon og ønske om effektkjøring i kraftverket, fant ikke konsesjonsmyndighetene den gangen grunn til å endre manøvreringsreglementet for Olstappen. I tilknytning til dette må det også nevnes at det ble holdt vassdragsskjønn ved Olstappen i 1996-97. Først og fremst for utvidelsen av kraftverket, som bruker Olstappen som inntaksmagasin, men også for noen utsatte spørsmål knyttet til reguleringen. Vi vedlegger til orientering kopi av rettsbok for Sør-Gudbrandsdal herredsrett 12. mai 1997. GLB ble her pålagt flere tiltak av hensyn til private og allmenne interesser, så som rydding i reguleringssonen, sikring av veier og utsatte partier langs stranden. Dette ble gjort i nært samarbeid med, og under ledelse av, NVE Region Øst. Vi ser disse tiltakene som betydelige avbøtingstiltak av allmenn interesse og mener alt i alt at virkningene av Olstappenreguleringen i dag fremstår som akseptable for alle parter.

Konsesjonsutvalget trekker fram virkninger av både reguleringen i Olstappen og utbyggingen av Nedre Vinstra kraftverk. GLB mener det må skilles mellom disse to inngrepene som er hjemlet i hver sine konsesjoner. Det er for eksempel uomtvistelig at årsaken til det tørre elveleiet i Vinstra skyldes utbyggingen av Nedre Vinstra kraftverk og ikke reguleringen av Olstappen. Problemstillingen forekommer flere steder i norske vassdrag og kunne trenge en prinsipiell avklaring. Spesielt der hvor det ikke foreligger egen vassdragstillatelse for kraftverket. I dette tilfelle har kraftverket egen tillatelse og den ble som nevnt ovenfor gitt på nytt med større installasjon i 1986.

Selv om GLB har hevdet at "tørlegging" av Vinstra elv nedenfor Olstappen har med Nedre Vinstra kraftverk å gjøre, og lite med reguleringen av Olstappen, fulgte GLB likevel opp Skåbu Bygdeutvalgs og Nord-Fron kommunes ønske om å utrede terskler på strekningen fra Olstappen og noen kilometer nedover elva. NVE Region Øst fikk i oppdrag å utrede dette og leverte en rapport datert 24.09.99. Rapportens konklusjon er følgende:

"Elva har i utgangspunktet for mye fall til at man får en god løsning ved hjelp av terskler. Ut fra en kost-/nyttebetraktning vil det være mer regningsvarende å beplante eksisterende skråninger fra vegen.

Ved beplantning vil kostnadene kunne begrenses til ca. kr 100 000. Statens vegvesen må kontaktes slik at det blir enighet om hvor langt opp i skråningen det kan plantes ut fra hensynet til vegvedlikeholdet.

Dersom det likevel velges å bygge terskler, vil bruk av betong teknisk sett kunne bli sterkere enn bruk av sprengstein, men estetisk vil ikke dette være et riktig valg. Bunnforsterkning og terskelbygging vil beløpe seg til ca. kr 1,5-3,0 mill. avhengig av transportlengde på stein,

materialvalg og utførelse.”

Innkomne uttalelser

Utdrag av brev fra Advokatfirmaet Hjort DA på vegne av kommunene datert 27.02.01

”1. Innledning

Det vises til revisjonsdokument utarbeidet av Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) datert 18. august 2000 med forlenget frist for merknader for kommunene Nord-Fron, Sør-Fron, Øystre Slidre, Vang og Vågå (kommunene) til 1 mars 2001, jf vår bekreftelse i brev av 8 desember 2000.

I NVEs informasjonsark om revisjon av vilkår er det lagt til grunn følgende om hva som forventes av høringsinstansene:

”Vi ønsker at høringsinstansene skal uttale seg om sine egne praktiske erfaringer med reguleringene mht. de tema som kan omfattes av revisjon, og påpeke eventuelle behov for endringer i vilkårene.”

Kommunene har funnet det hensiktsmessig med en todelt høringsuttalelse:

For det første en redegjørelse for de generelle problemstillinger som gjelder høringsdokumentet og samtlige reguleringer i Vinstravassdraget som omfattes av revisjonen. Herværende brev omhandler disse generelle problemstillinger.

For det annet en mer konkret redegjørelse som omhandler problemstillinger som i første rekke er av betydning for den enkelte kommune.

2. Det rettslige utgangspunkt

Vassdragsreguleringslovens bestemmelser om revisjon av konsesjonsvilkår ble endret ved lov av 19 juni 1992 nr 62, hvor det generelle revisjonsintervall ble fastsatt til 30 år. Denne endringen gjaldt imidlertid ikke for tidligere gitte konsesjoner. For disse ble det i ikrafttredelsesbestemmelsen pkt 6 nr 3 inntatt følgende:

”Tidligere tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet.”

Det som ble uttalt under lovrevisjonen i 1992 vedrørende rammene for en sak om revisjon av konsesjonsvilkår har likevel gyldighet også når det gjelder slike eldre tidsbegrensede konsesjoner. I Ot prp nr 50 (1991-92) heter det bl.a. på side 46 flg:

"Den alminnelige revisjon er m.a.o. ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene... Under enhver omstendighet vil hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsmessige kostnader være sentrale moment ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. Overfor gamle reguleringer hvor anlegget for lengst er nedskrevet, kan det nok sies å være grunn til å gå lenger ved revisjonen enn ved nyere konsesjoner. På den annen side må man ta hensyn til at forholdene har festet seg gjennom lang tid. En overskridelse av forbudet i Grunnloven § 97 mot en urimelig og vilkårlig tilbakevirkning anser departementet imidlertid som en lite aktuell problemstilling."

Grensen for hva som kan kreves endret, går ved det departementet uttaler i proposisjonen:

"Konsesjonen som sådan, det essensielle ved tillatelsen som for eksempel bestemmelser om reguleringshøyder, selve overføringen osv. skal den alminnelige revisjonsadgang ikke omfatte. "

Departementet presiserer i proposisjonen at "Det kan være aktuelt å pålegge minstevannføring eller foreta justeringer av tidligere fastsatte minstevannføringer."

Det sier seg selv at slike krav kan påføre konsesjonæren ikke ubetydelige kostnader.

Det er etter kommunenes syn klart forutsatt i forarbeidene at det også kan stilles økonomiske vilkår, jf Ot prp nr 50 (1991 - 92) side 47:

"For de fleste vilkår vil en skjerpelse kun føre til økonomisk belastning for konsesjonæren (eks, konsesjonsavgifter, næringsfond og naturvernvilkår), mens en skjerpelse i form av nytt strengere vilkår om minstevassføring også vil medføre produksjonstap som vil kunne få betydning for landets totale kraftproduksjon. Dette tap må veies opp mot den miljømessige vinning. "

Videre uttaler departementet i neste avsnitt samme sted:

"Revisjon kan omfatte vilkår av høyst forskjellig karakter. Etter departementets oppfatning har det derfor lite for seg å forsøke og angi konkret hvilke endringer eller nye vilkår som i fremtiden kan bli aktuelle. Det vil avhenge av hvilke forhold som gjør en endring påkrevet eller ønskelig (ny lovgivning, endringer i samfunnsoppfatning, interessekonflikter, nye skader eller ulemper, økologiske, hydrologiske eller økonomiske forhold etc.). " (Understreket her.)

Det fremgår som nevnt også på side 46 i Ot prp nr 50 at den alminnelige revisjon er ment "å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene", og vilkår om næringsfond inngår som et standardvilkår ved nye reguleringskonsesjoner.

Kommunene går ut fra at NVE vil vurdere kommunenes krav ut fra den ramme Stortinget fastsatte ved behandlingen av Ot prp nr 50.

Kommunene viser også til St meld nr 24 (2000-2001) hvor det under punkt 3.3.5 fremgår:

”Regjeringen vil legge økt vekt på miljøhensyn i den framtidige forvaltning av vannkraftressursene. Dette gjør det begrenset hvor mye vannkraft som kan bygges ut. For å sikre en helhetlig forvaltning i tråd med dette, er det nødvendig å intensivere arbeidet med å revidere miljøvilkår for eksisterende utbygginger,
..”

3. Reguleringen av Vinstravassdraget - Videre saksbehandling

Utbyggingen ble gjennomført i en tid da hensynet til natur og miljø og kunnskapen om de direkte og indirekte virkninger av vassdragsreguleringer var helt annerledes enn i dag. Dette bærer også anleggene og områdene rundt sterkt preg av. Dette er et utgangspunkt som det etter kommunenes syn er viktig å ha klart under den videre behandlingen av saken.

Det er videre kommunenes syn at vurderingen av behovet for revisjon av konsesjonsvilkårene må ta utgangspunkt i forholdene slik de er i dag. Som det ovenfor er referert, skal revisjonen først og fremst være en modernisering av konsesjonsvilkårene. De konsesjonsvilkår som etableres i dag, varierer betydelig fra regulering til regulering, avhengig av de enkelte naturinngrep og reguleringens konfliktgrad med andre interesser. Typisk er det at reguleringsmagasiner i områder med høy menneskelig aktivitet i mindre grad enn magasiner i områder uten slik aktivitet underlegges store reguleringshøyder eller store vannstandspendlinger.

Dette er også hensyn som må vektlegges i revisjonssaker. Det er derfor nødvendig med kunnskap om hvilken aktivitet som utfolder seg i de regulerte områdene før nye konsesjonsvilkår fastsettes.

Kommunene går ut fra at konsesjonsmyndighetene vil befare det aktuelle området som et ledd i sin saksbehandling, jf også telefonsamtale med seksjonssjef Rune Flateby den 8 desember 2000 hvor det ble uttalt at NVE ville foreta befaring. En slik befaring vil gi det beste inntrykk av forholdene i dag. Kommunene vil derfor bare gi en kort generell beskrivelse av den øvrige aktivitet i det som kan kalles reguleringenens influensområde:

Den gang reguleringene ble foretatt var kommunene i stor grad ensidige jordbruksamfunn. Siden den gang har reiselivsnæringen utviklet seg til å bli et meget viktig næringsgrunnlag for kommunene og har stått for en viktig del av sysselsettingen. Som eksempel kan vises til Øystre Slidre kommune:

Reiselivsnæringen har i hovedsak utviklet seg i løpet av de siste femti årene, og utgjør i dag en vesentlig del av sysselsettingen i kommunen. Innen hotell- og restaurantnæringen har antallet årsverk økt fra 148 i 1976 til 302 i 1996. I prosent av samlet sysselsetting i 1996 utgjorde sysselsettingen i hotell- og restaurant 16 % i Øystre Slidre mens tilsvarende tall for Oppland fylke var 4 %.

Sammen med nabokommune arbeider Øystre Slidre kommune med etablering av riksveg 51 over Valdresflya som nasjonal turistveg, med siktemål å legge tilbudene bedre til rette for turistene. Vinstravassdraget ligger midt i denne regionen.

Fundamentet for reiselivsnæringen er naturkvaliteten, særlig jakt, fiske og friluftsmuligheter. Vassdragene med de tilhørende magasiner er viktige elementer i de naturopplevelser som stadig flere søker i området rundt Vinstravassdraget. For kommunene blir det derfor maktpåliggende i størst mulig grad å forene de interesser som er knyttet til vassdragsreguleringene med andre brukerinteresser i området.

4. Kommentarer til GLBs revisjonsdokument

Direktoratet for naturforvaltning har i sin høringsuttalelse av 22. desember 2000 kommet med en rekke synspunkter på GLBs revisjonsdokument og uttaler følgende på side 1 i sammendraget:

"DN mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonssaken. Dokumentet mangler på flere felt opplysninger som er nødvendige for å komme med konkrete endringsforslag. NVE må stille krav som sikrer at revisjonsdokumentene får en god nok kvalitet. "

Kommunene slutter seg til det DN her påpeker og er av den oppfatning at GLB bør pålegges nærmere utredninger av flere enkeltspørsmål.

Kommunene har følgende merknader til revisjonsdokumentet:

- **Revisjonsdokumentet mangler viktige opplysninger om reguleringens effekter på vannføring i vassdraget**

Kommunene er enig med DN at det er en mangel ved dokumentet at det ikke inneholder opplysninger om hvordan reguleringen påvirker vannføringen på de berørte elvestrekningene. Opplysninger om vannføringen før reguleringen sammenholdt med opplysninger om bl.a. restvannføringen på de berørte elvestrekningene, er helt sentrale både for å vurdere effekten av reguleringen, herunder bl.a. på lokalklima, og krav om minstevannsføring.

- **Revisjonsdokumentet opplyser ikke om produksjonen i de aktuelle kraftverkene**

Kommunene slutter seg også på dette punkt til DNs synspunkter og mener at ved at det ikke gis opplysninger om produksjonspotensialet, blir det vanskelig å vurdere konsekvensene av eventuelle krav om minstevannsføring mv.

- **Dokumentet inneholder ikke noen gjennomgang av skadevirkninger for allmenne interesser**

På dette punkt er revisjonsdokumentet særlig mangelfullt. I revisjonsdokumentet opplyses på side 8 kun følgende:

"GLB kan ikke se at reguleringene i Vinstravassdraget har medført andre eller større skader og ulemper enn det som ble forutsatt på konsesjonstidspunktene og det som ble vurdert ved de etterfølgende vassdragsskjønn. "

For det først er det svært vanskelig for kommunene å vurdere om uttalelsen er korrekt. Kun ved å beskrive nærmere hvilke allmenne interesser som var temaer i de etterfølgende vassdragsskjønn, kan kommunene vurdere om dette er en korrekt beskrivelse. GLB bør pålegges å redegjøre nærmere for dette og oversende kopi av de deler av vassdragsskjønnene som omhandler allmenne interesser. Når det gjelder spørsmålet om det har oppstått uforutsette skader eller ulemper viser kommunene som eksempel til uttalelsen fra advokat Johs Thallaug datert 12 desember 2000 side 2 som bl.a. omhandler Ørekyte i Vinstervatnet:

"På 1980-tallet ble ørekyte innført i Vinstervatnet. Mine parter har den oppfatning at denne fulgte med settefisker og er en direkte følge av de tiltak som reguleringen førte med seg. "

GLB bør for det annet pålegges å gjennomgå skadevirkningene av reguleringen nærmere uavhengig av om skadene var forventet eller ikke på konsesjonstidspunktet.

Begge disse forhold er av stor betydning for hvilke avbøtende tiltak mv GLB bør pålegges under vilkårsrevisjonen.

- **Gjennomgangen av gjennomførte utredninger og avbøtende tiltak er lite presis**

Kommunene slutter seg til DNs bemerkninger på dette punkt og tillegger at ettersom GLB er med i prosjektet "Betre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland burde fiskeforholdene i de enkelte vannene ha vært omtalt. Det er gjennomført prøvafiske og annen fiskeforskning i mange av de regulerte vannene, og en oppsummering av forskningsrapportene er nødvendig.

For så vidt gjelder Kaldfjordreguleringa sier revisjonsdokumentet ikke noe om de tiltak og utbedringer som har vært foretatt.

Det bes om at GLB pålegges å redegjøre nærmere for fiskeforholdene i de enkelte vannene som omfattes av reguleringen og hvilke tiltak og utbedringer som har vært foretatt.

- **Revisjonsdokumentet gir ikke noen samlet og dokumentert gjennomgang av hvilke innspill og klager som har kommet på vegne av allmenne interesser**

Også på dette punkt slutter kommunene seg til det som er påpekt av DN.

- **Revisjonsdokumentet inneholder ikke opplysninger om behovet for nyinvesteringer og forventede opprustningstiltak**

GLB uttaler følgende på side 8 i revisjonsdokumentet:

"Magasinene i Vinstravassdraget er etablert for lang tid siden og reguleringsanleggene er til dels nedbetalt. Det vil i fremtiden likevel være betydelige kostnader knyttet til nyinvesteringer drift og vedlikehold. Blant annet er kravene til damsikkerhet betydelig skjerpet de senere år og GLB står foran en rehabilitering av damanlegget ved Vinsteren. "

Etter kommunenes oppfatning er ovenstående for knapt. GLBs redegjørelse bør være langt mer detaljert slik at konsesjonsmyndighetene får et bedre grunnlag for å vurdere hvor omfattende økonomiske konsekvenser det vil være grunnlag for å pålegge GLB gjennom vilkårsrevisjonen. GLB bør pålegges å redegjøre nærmere for hvor mye som er nedbetalt på de enkelte anlegg og hvilke konkrete planer om nye investeringer som foreligger/er påregnelige.

Videre er kommunene av den oppfatning at vilkårsrevisjonen bør sees i sammenheng med bl a planlagte opprustnings- og utvidelsestiltak, jf i denne forbindelse den oppfatning som har kommet til uttrykk i NVEs brev til Åbjøra kraftverk i brev av 30 juli 1998 vedrørende ombygging av Åbjøra kraftverk i Nord-Aurdal kommune:

"I forbindelse med at det også er krevd revisjon av vilkårene for regulering av Tisleifjorden ser vi det som mest hensiktsmessig med en melding som omfatter både utvidelse av kraftverket (aggregat nr 2), vilkårsrevisjonen, samt bygging av ny 132 kV kraftledning. "

For så vidt gjelder GLBs opplysninger om den planlagte rehabilitering av damanlegget ved Vinsteren vil vi peke på at det er tale om en vesentlig ombygging med bl.a. en forhøyelse av damkrona på 1,8 meter. Dette får til følge at anlegget fremstår som mye mer dominerende i det flate landskapet ved Vinstra enn tidligere og synliggjør følgelig i sterkere grad en negativ virkning av reguleringen.

5 . Konkrete problemstillinger i de enkelte kommuner

Som nevnt innledningsvis vil kommunene også peke på en rekke konkrete skader og ulemper for de allmenne interesser som bør avbøtes gjennom vilkårsrevisjonen. Felles for disse problemstillingene som behandles i de enkelte kommuners særlige uttalelser til høringsdokumentet er at de primært er av betydning for den enkelte kommune.

De problemstillinger som er tatt opp i de særlige uttalelser gjelder bl.a. terskelbygging, endringer i manøvreringsreglementet, fiske, erosjonsskader, opprydding, merking og sikring av kulturminner.

Det legges videre til grunn at kommunene får anledning til å redegjøre nærmere for andre konkrete problemstillinger av tilsvarende karakter, som ikke uttrykkelig er omtalt i kommunenes høringsuttalelser, under befaringen som konsesjonsmyndigheten vil foreta.

6 . Krav til nye konsesjonsvilkår

6.1 Standardvilkår for naturforvaltning

Det er etter kommunenes syn en selvfølge at dagens standardvilkår for naturforvaltning inntas i samtlige konsesjoner som omfattes av revisjonen. Kommunene viser i denne forbindelse til DN's uttalelse og forslag til standardvilkår. Kommunene vil understreke viktigheten av det DN peker på i sin høringsuttalelse:

"DN mener likevel at det er viktig at det offentlige, i Vinstra som i de fleste andre vassdrag, har tilgang på virkemidler som for å få gjennomført tiltak som er nødvendige for å sikre allmenne interesser. "

Kommunene slutter seg også til DN's forslag om årlige tilskudd til opphjelpe av fisk/vilt/friluftslivet, og fordelingen av dette.

6.2 Minstevannsføring for elvestrekninger som ikke har det

Kommunene slutter seg til den beskrivelse som gis av DN vedrørende manøvreringsreglement og minstevannsføring og har ingen innsigelser til DN's prioritering av de berørte elvestrekninger, jf. side 9 i DN's uttalelse.

Enkelte kommuner har imidlertid i sine særlige uttalelser fulgt opp med mer konkrete forslag, og det legges til grunn at en også vil kunne komme mer konkret tilbake til dette under befaringen.

6.3 Næringsfond

Ved fastsettelsen av nye konsesjonsvilkår som skal virke de neste 30 år, anser kommunene det selvsagt at konsesjonsmyndigheten pålegger regulanten å yte de berørte distrikt næringsfond. Kommunene har i den forbindelse tatt utgangspunkt i den netto nytteverdi kraftinnvinningen representerer for regulanten, de skader og ulemper distriktene må leve med og sammenholdt reguleringene i Vinstravassdraget med andre reguleringer hvor det i den senere tid er fastsatt næringsfond, jf. bl.a. ved ny reguleringskonsesjon for Noreverkene hvor NVE og departementet har innstilt på et samlet næringsfond på 45 millioner kroner. Magasinsummene i Vinstra og Nore er omtrent av samme størrelse. Nore er litt større enn Vinstra når det gjelder magasininnhold i mill m³, mens Vinstra er størst hvis en regner magasininnholdet i GWh. Det vises til vedlagt uttalelse fra Hydrologiservice AS v/Alv Sværen datert 7. februar 2001.

Kommunene vil også vise til de generelle betraktninger som Vang og Øystre Slidre gjorde gjeldende i forbindelse med fornyelse av konsesjonen for de private regulantenes andel av reguleringen i Bygdin, gjengitt i St prp nr 101 1989-90 side 29.

Det er kommunenes syn at et næringsfond ut fra overnevnte ikke kan utgjøre mindre enn 45 millioner kroner til kommunene. Kommunene vil understreke at et slikt nivå på næringsfondet forutsetter at det fastsettes nye konsesjonsvilkår som på en bedre måte enn de gjeldende ivaretar hensynet til miljø, natur og distrikt.

Kommunene vil anbefale at fordelingen av næringsfondet mellom kommunene overlates til konsesjonsmyndighetene.

7 . Avslutning

Som nevnt forbeholder kommunene seg retten til å innkomme med ytterligere forslag til konkrete tiltak for å avbøte skader og ulemper ved vilkårsrevisjonen. Det forutsettes at NVE i god tid før befaringen innkaller GLB, kommunene og andre berørte til et møte for å avtale tiden for og det nærmere opplegget for befaringen.

For å kunne komme med en mest mulig fyldestgjørende og samlende uttalelse til høringsdokumentet har kommunene sett det som nødvendig å engasjere hydrologisk og juridisk bistand. Den hydrologiske bistand har vært helt nødvendig for å kunne avdekke konsekvensene at ulike ønskemål om minstevannsføring, terskelbygging og andre endringer i manøvreringsreglement. Konsekvensutredningene har særlig søkt å avdekke om det er interessemotsetninger mellom kommunene, de økonomiske konsekvensene for regulanten, hva som er praktisk mulig og om det i lys av dette er realistisk å få gjennomslag for nye krav ved vilkårsrevisjonen.

Dette har vært helt nødvendig for at kommunene skal kunne oppfylle de forventninger som NVE har oppstilt til høringsinstansene, jf NVEs informasjonsark om revisjon av vilkår:

"Vi ønsker at høringsinstansene skal uttale seg om sine egne praktiske erfaringer med reguleringene mht. de tema som kan omfattes av revisjon, og påpeke eventuelle behov for endringer i vilkårene." (understreket her)

For å kunne påpeke "behov for endringer i vilkårene" har kommunene vært helt avhengig av hydrologisk bistand.

Kommunene har også funnet det nødvendig å konsultere juridisk bistand, i første rekke for å få råd om hva som er praktisk og juridisk mulig å få gjennomslag for ved revisjonen og for å få samordnet kommunenes interesser.

Omfanget av behovet for juridisk bistand må også sees i sammenheng med at revisjonen av Vinstravassdraget er den første sak av sitt slag og at man mangler praksis som kan tjene til veiledning for kommunene. En vil også peke på at det hersker uenighet mellom konsesjonsmyndighetene, representanter for konsesjonærene og representanter for de kommunale interesser mht hvilke vilkår som kan undergis revisjon og hvor omfattende revisjonen kan være. Saken reiser således flere vanskelige rettsspørsmål som ikke er prøvet for domstolene og hvor man heller ikke har muligheten for å støtte seg til innarbeidet forvaltningspraksis.

Av NVEs informasjonsark om revisjon av vilkår fremgår:

"Utgifter til juridisk bistand påløpt etter det tidspunkt NVE har besluttet å sette i gang revisjonssak kan kreves refundert. Dette skal imidlertid avtales med konsesjonær på forhånd. Ved eventuell uenighet avgjøres dette av NVE. Vi forutsetter at det ikke er vesentlig behov for juridisk bistand i disse sakene, da revisjon ikke omfatter problemstillinger av privatrettslig karakter. "

Ovenstående omfatter ikke utgifter til hydrologisk bistand, og det legges til grunn at det er enighet om at kommunene vil ha behov for slik bistand for å kunne oppfylle de forventninger NVE oppstiller til kommunene som høringsinstanser.

For så vidt gjelder reservasjonen mht omfanget av juridisk bistand, jf "...da revisjon ikke omfatter problemstillinger av privatrettslig karakter.. ", ser vi dette i sammenheng med at det er de allmenne interesser som er sentrale ved revisjonen, slik at bistand som knytter seg til privatrettslige problemstillinger ikke er dekket. At det kan være behov for juridisk bistand i saker som omhandler offentligrettslige problemstillinger er selvsagt.

En har forsøkt å komme til en forhåndsavtale med konsesjonær om dekning av utgifter til juridisk og hydrologisk bistand, men GLB har i brev av 14. desember 2000 til vårt firma opplyst:

"Eventuell dekning av slike utgifter vil først skje etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle om nødvendigheten og rimeligheten i slik bistand. "

En vil komme nærmere tilbake til spørsmålet dersom det ikke skulle oppnås enighet mellom konsesjonær og kommunene.

Utdrag av brev fra Øystre Slidre kommune datert 23.02.01

”Glommen og Laagens Brukseierforening (GLB) har laga eit revisjonsdokument for konsesjonane i Vinstravassdraget, som skal utgjere grunnlaget for den revisjonssaka som no er sett i gang. Dokumentet tek utgangspunkt i innkomne krav i samband med reguleringane av Bygdin og Olstappen, men dokumentet gjeld altså for heile Vinstravassdraget.

Revisjonsdokumentet er alt for svakt når det gjeld erfarte skader av reguleringa, med særleg vekt på fisk, friluftsliv, erosjon, landskap, jord- og skogbruk. GLB seier berre at dei ikkje kan sjå at reguleringane har ført til andre eller større skader enn det som var føresett på konsesjonstidspunktet, og det som er blitt vurdert ved etterfølgjande vassdragskjønn. Dokumentet burde hatt ei nærare utgreiing om dei skadar og ulemper GLB såg for seg når konsesjon vert gjeve, slik at ein i dag kunne sjå om det er i samsvar med det andre interesseorganisasjonar hevdar.

GLB skal vere godt kjend med arbeidet i prosjektet "Betre bruk av fiskeressursane i regulerte vassdrag i Oppland". Når ein veit kor mykje ei regulering påverkar fiske og fiskebestandane, burde tilhøva omkring fiske i dei enkelte vatna vore omtala. Det er gjennomført prøvafiske og anna fiskeforsking i mange av dei regulerte vatna, og ein oppsummering frå forskingsrapportane hadde vore ynskjeleg. Det hadde og vore greitt å sjå kva GLB såg som sitt ansvar ovanfor fiskeforvaltninga i dei regulerte vatna i framtida, utover det som står i dagens konsesjonsvilkår.

I revisjonsdokumentet gjer GLB greie for dei utbetringar og tiltak som er gjort i samband med reguleringar i seinare tid. For Vinstrereguleringa sin del har det etter elektrofiske i 1998, vorte gjort tiltak for å betre gytemoglegheitene i einskilde bekkar. Dette har skjedd i regi av Øystre Slidre fjellstyre og prosjektet "Betre bruk av fiskeressursane i regulerte vassdrag i Oppland". GLB har gjennom prosjektet støtta dette arbeidet økonomisk.

Når det gjeld Kaldfjordreguleringa, så seier ikkje revisjonsdokumentet noko om utbetringar og tiltak som er gjort der.

2.3 Bakgrunn for nye krav

2.3.1 Vinstrereguleringa

Fisk

Den generelle verknaden ei kraftutbygging har på fisk i eit reguleringsmagasin, er godt kjent. I hovudsak dreier det seg om redusert eller sperra gyteområder og redusert næringsgrunnlag for aure.

Som ledd i ei best mogleg forvaltning, er det veldig viktig å følgje opp regulerte vatn med prøvafiske og anna forskning. For Vinstre sin del er det Norsk institutt for naturforskning (NINA) ved Trygve Hesthagen som i den seinare tid har arbeida mykje med prøvafiske. Når det gjeld biotopforbetringar så har Øystre Slidre fjellstyre stått ansvarleg for gjennomføringa.

For å få ein status over tilstanden i Vinstre i dag, og ein oversikt over dei tiltaka som er utført i vatnet, vert det teke med hovudkonklusjonane frå rapporten om "Effekten av utsetting av aure i Vinstre-magasinet", skrive i 1997 av Trygve Hesthagen og Reidar Gran frå Øystre Slidre fjellstyre.

I 1983 tok fjellstyret eit initiativ ovanfor DN for å få auka pålegget om årleg utsetting av einsomrige settefisk frå 38000 til 65000, men talet vart sett til 50000. I perioden frå 1985 til og med 1987 vart det årleg sett ut 50000 merka settefisk. Settefisken er av ikkje stadbunden stamme.

Etter prøvafiske vart det konkludert med:

- Blant eldre individ utgjorde utsett fisk ein liten del av fangsten.
- Utsetting av settefisk aukar konkurransen med, og reduserer overlevinga og vekst hjå stadeigen fisk.
- Det var ein klar reduksjon i fangst pr. garnnatt med aukande fangsttinningsats.
- Ein bør søkje å auke den naturlege rekrutteringa i Vinstre.
- Ein bør hindre etablering av øyrekyte i tilløpsbekkane til magasinet.

Med bakgrunn i denne rapporten frå NINA har DN, med anbefaling frå Fylkesmannen i Oppland, bestemt at pålegget om utsetting av settefisk i Vinstre skal opphøre i 5 år frå og med 1998.

I ein ny og enno ikkje publisert rapport frå Trygve Hesthagen (NINA), basert på innsamla fangstregistreringar over fleire år, vert det konkludert med mykje av det same som ovanfor. I tillegg vart det funne at både auren og den totale avkastinga i Vinstre har hatt ein klar vekstauke på 1990-tallet.

Desse rapportane viser kor viktig det er å følgje opp tilhøva i vatna med fortløpande undersøkingar. På den måten kan ein få ei forvaltning som fungerer, og ein kan sette inn tiltak som ein veit vil fungere. Dette burde og vere i konsesjonæren si interesse, slik at ein kan sleppe å betale for tiltak som ikkje har særleg verknad.

Når det gjeld dei tiltak som er gjort for å betre naturlege gytebiotopar i Vinstre, så inneber det meir enn det som kjem fram i revisjonsdokumentet. Blant anna vart det i 1994/1995 gjort omfattande arbeid i Stavtjembekken, der føremålet var at gytefisk skal kunne vandre forbi fossen. I Nørre Rjupa vart det fjerna vandringshinder i 1993. Resultata ser ut til å vere gode, då det vart fanga småfisk langt ovanfor dei hindra som vart fjerna. I det andre løpet av Nørre Rjupa og Senda skal det fjernast vandringshinder i 2001. Dette arbeidet er såleis ikkje gjennomført i år, slik det står i revisjonsdokumentet. Revisjonsdokumentet seier også at det skal utførast tiltak i Urekåni så snart tilhøva ligg til rette for det, men dette tiltaket er no trekt frå planen. Orsaka til det er at elva utgjør ei grense mellom eit privat sameige og statsallmenningen, slik at tiltaket kan medføre endringar av grensa.

Fjellstyret sitt oppsyn ryddar årleg gytebekkane til Vinstre for å betre gytetilhøva. I tillegg vert det i regi av fjellstyret årleg samla inn prøver frå 100 fisk, og det vert prøvafiske eitt døgn kvart år. Fangstregistreringar har vorte gjennomført frå 1979 og bør fortsette i tida framover.

Det kjem fram at Øystre Slidre fjellstyre har lagt ned store ressursar for å følgje opp fiske i Vinstre best mogleg. Mykje av dette arbeidet er støtta økonomisk av prosjektet "Betre bruk av fiskeressursane i regulerte vassdrag i Oppland". Likevel ligg det i dag informasjon frå dette arbeidet som ikkje har vorte analysert på grunn av pengemangel, blant anna årlege prøver frå mageinnhaldet til aure frå Vinstre.

Prosjektet "Betre bruk av fiskeressursane i regulerte vassdrag i Oppland" vart starta i 1989, og var forutsett å vare ut 1993. Prosjektet har no vorte forlenga i to omgangar, seinast frå 1997. Det ligg i namnet "prosjekt" at det er eit arbeid som er avgrensa i tid, slik at ein kan rekne med at den økonomiske støtta derifrå kan stoppe opp i framtida. Prosjektet omfattar ei ganske vid geografisk utbreiing, men til no har Vinstre-magasinet kome relativt bra ut med tanke på støtte til fiskeundersøkingar og aktuelle tiltak. Om prosjektet skulle førast vidare i ein ny omgang, veit ein ikkje korleis prioriteringane til støtte då vert sett opp.

Øystre Slidre kommune ser det som naturleg og naudsynt at fiskeforskinga i Vinstremagasinet vert halde oppe som grunnlag for ei best mogleg forvaltning. Konsesjonæren må vere forplikta til å støtte analyse av innsamla data, vidare forskning og gjennomføring av dei tiltak som DN eller ein annan faginstans finn tenleg for fiskestammen i magasinet. For framsetting av krav vil det her vere naturleg å støtte seg til dei standardvilkåra som er laga av DN.

Erosjon

Frå reguleringsmagasinet vert fylt, er strandsona lite pen å sjå på. I tillegg kan den på grunn av den sterkt varierende vannstanden vere utsett for utvasking og erosjon.

Sjølv med ei så relativt lita reguleringshøgde som vi har i Vinstre-magasinet, kan ein få problemer med utvasking og vinderosjon. Dette har vi no fått melding om frå fleire plassar rundt magasinet. Problemet er av allmenn interesse slik at det er naturleg å ta opp dette i denne revisjonssaka.

Eit meir alvorleg problem med utvasking og erosjon enn dei reint allmenne interessene, er at det trugar automatisk freda kulturminner i strandsona.

Frå Oppland Fylkeskommune si registrering av kulturminne for økonomisk kartverk i 1995, er det kjent at det ligg fleire automatisk freda kulturminner i strandsona mot Vinstremagasinet. Særleg er det då snakk om buplassar frå steinalderen, som ligg på tangar ut i vatnet. Frå rapporten etter registreringane i 1995 kan ein lese at ein buplass står i direkte fare for å bli erodert bort av vatnet. I følgje arkeolog Håkon Gløstad, som har utført registreringane, er det fordi Vinstre blir regulert over høgste tillate reguleringshøgde, slik at delar av buplassen stadig vert vaska ut. Kulturminne med såpass eksepsjonell verneverdi som denne burde vore vitskapeleg undersøkt før den vert meir øydelagt.

Registreringa av kulturminne i fjellområda i Øystre Slidre kommune i 1995 var prega av at store områdar skulle registrerast på kort tid. I praksis gjekk arbeidet ut på å dokumentere dei kulturminna som nokon allereie viste av. Det er difor ein stor trong for ei grundig og systematisk registrering av kulturminner langs strandsona av Vinstre-magasinet, både for å kartleggje alle kulturminne og vurdere graden av øydeleggingar som kan skuldast reguleringa. Dette må gjerast av fagfolk innan arkeologi.

Eit pålegg til konsesjonæren om ikkje å øydeleggja naturførekomstar eller stader som kan ha vitskapeleg eller historisk verdi, ligg allereie inne i gjeldande konsesjonsvilkår, men då må det skje utan særlege vanskar eller utgifter for konsesjonæren. Øystre Slidre kommune meiner det i dag bør vere naturleg at konsesjonæren kostar arkeologiske undersøkingar og eventuelle utbetringar knytt til automatisk freda kulturminner ved reguleringsmagasina. Øystre Slidre kommune kjem til å sette fram krav om det, med støtte i standardvilkår frå DN.

Rydding

Etter reguleringa av Vinstre-magasinet har det vorte liggjande igjen noko jernskrap. Slike ting skal det vere enkelt å gjere noko med frå konsesjonæren si side, og det vil vere naturleg å krevje ei opprydding av jernskrap som ligg både på land og i vatnet.

Merking

På grunn av reguleringa vil vannstanden i magasinet få større variasjonar enn ved naturlege svingingar. Dette gjer at ein får fleire skjer som til visse tider vert liggjande slik til at dei utgjer ein fare for båttrafikken på vatnet. Desse skjera bør då merkast, og på grunn av isen må merka takast av og setjast på kvart år. Å utføre dette arbeidet krev ein god del ressursar, og det vil vere naturleg at konsesjonæren dekkjer dette økonomisk. Reint praktisk vil ein tru at arbeidet kan gjerast av fjellstyre eller privatpersonar.

Konsesjonæren er forplikta til skikkeleg merking av høgaste og lågaste tillatne grense for vasstanden i magasinet. Denne merkinga skal vere godt synleg slik at alle kan sjekke om vasstanden er innafor det tillatne området. Slik det er i dag finst det ingen vasstandsmål i Vinstre. Vasstandsmålet som tidlegare var festa på målehuset i vestre enden av vatnet, var plassert slik at det var vanskeleg for folk å komme til og kontrollere det frå land. Eit slikt merke må setjast på ein plass som er meir tilgjengeleg for publikum i den austre delen av vatnet.

Planter, dyr og friluftsliv

Dette er moment som står veldig svakt i gjeldande konsesjonsvilkår, og det vil vere naturleg og naudsynt med ei oppgradering til moderne standardvilkår.

2.3.2 Kaldfjordreguleringa

Fisk

Før reguleringa i 1955 var det sju mindre vatn som utgjorde dagens Kaldfjordmagasin. Desse vatna var grunne og svært produktive. Den gang var aure einaste fiskeart i vatnet, og kvaliteten på auren var svært god. Det viktigaste næringsdyret for auren var skjoldkreps, og den fanst i rikeleg mengde i vatnet i fleire år etter reguleringa. Imidlertid så vart denne bestanden av skjoldkreps sterkt redusert utover 1970-tallet, noko som blant anna skuldast innføring av ørekyte.

Kvaliteten på auren i Kaldfjordmagasinet har hatt ein kraftig nedgang dei siste tiåra, og den største orsaka til dette skuldast nok siken, som på ein eller annan måte vart innført på 1970-tallet. Etter som fiske for det meste foregjeikk med botngarn retta mot auren, vokste sikbestanden raskt og den vart etterkvart dominert av gamle individ. Det medførte at også kvaliteten på siken vart dårleg. Siken har i dag vorte ein sterk næringskonkurrent til auren med at den ekskluderte auren frå planktonbeite i dei frie vassmassane.

Det har fram til og med 1998 vore eit pålegg om årleg utsetting av 7 500 tosomrig aure i Kaldfjordmagasinet. Med bakgrunn i undersøkingar som viste at den utsette auren hadde eit svært dårleg tilslag på grunn av den tette sikbestanden, vart imidlertid utsettinga stoppa frå og med 1998. Det er særleg Trygve Hesthagen frå NINA som har utført desse fiskeribiologiske undersøkingane.

Frå 1992 har det vore drive aktiv utfisking av sik i Kaldfjordmagasinet. Det har vore hevda at denne utfiskinga kan ha ført til bedra tilhøve for auren og at det difor var feil å stoppe pålegget om utsetting.

Resultater frå prøvafiske i 1998 i regi av fiskeforvaltaren hjå Fylkesmannen i Oppland, tyda på at siken hadde vorte av mykje betre kvalitet og at sikbestanden var redusert på grunn av utfiskinga. Likevel var det ikkje grunnlag for å gjeninnføre et pålegg om utsetting av aure på det tidspunktet.

For å følgje opp fiskebestandane i Kaldfjordmagasinet i åra som kjem, bør det gjennomførast undersøkingar med jamne mellomrom. Dette er og heimla direkte i gjeldande konsesjonsvilkår. Om det skulle vise seg naudsynt, bør det likevel vere rom for å påleggje andre kompensierende tiltak enn utsetting av fisk. Det vil difor vere naturleg å krevje bruk av standardvilkår frå DN.

Til Kaldfjordreguleringa høyrer det eit fond som skal brukast til fremje av fiske i og omkring det regulerte område. Grunnkapitalen på fondet vart i 1992 justert til kr. 2 10.000. Styret for fondet har vurdert det slik at tiltak som vert støtta er tiltak som kan fremme allmennta sitt fiske i vassdraget. Etter justeringa av grunnkapitalen i 1992, har det til no vorte gjeve tilskot til fryseri og ismaskin i tilknytning til fiskemottak i Merravika, samt biotoptiltak i Vinstra og Hølsa elv. Totalt utgjer desse tilskota nærare kr. 92 000.-

Det vil vere naturleg å krevje ei oppjustering av grunnkapitalen for fondet ved ei konsesjonsrevidering. For Kaldfjordreguleringa sin del er dette lett å forsvare, då vatna før reguleringa hadde ein unik produksjon og kvalitet på aure. Dette har vorte sterkt forringa på grunn av reguleringa, og kompensasjonen bør då stå i samsvar med det. I tillegg syner søknadene til fondet dei siste åra at dei tilskotsbeløpa som vert gjeve berre utgjer ein liten del av dei totale kostnadene.

Konsesjonæren vil kanskje hevde at det ikkje er naudsynt å ta inn standardvilkåret om fiske i dei nye konsesjonsvilkåra, då tiltak utover fiskeribiologiske undersøkingar og utsetting av fisk kan

verte dekt med tilskot frå fiskefondet. Øystre Slidre kommune ser på støtte frå fiskefondet berre som eit supplement til dei tiltaka som det vil vere naturleg å få dekt gjennom bruk av standardvilkår frå DN.

Erosjon

Også frå Kaldfjordreguleringa er det rapportert om problemer med utvasking og erosjon på enkelte plassar. Problemet er av allmenn interesse, og det vil vere naturleg å ta opp dette i denne revisjonssaka.

Med bakgrunn i dei skadar på automatisk freda kulturminner som ein veit har skjedd i samband med utvasking og erosjon etter Vinstrereguleringa, må ein kunne sette same krav om arkeologiske undersøkingar også i Kaldfjordreguleringa.

Merking

På grunn av reguleringa vil vass-standen i magasinet få større variasjonar enn ved naturlege svingingar. Dette gjer at ein får fleire skjer som til visse tider vert liggjande slik til at dei utgjer ein fare for båttrafikken på vatnet. Desse skjera bør då merkast, og på grunn av isen må merka takast av og setjast på kvart år. Å utføre dette arbeidet krev ei del ressursar, og det vil vere naturleg at konsesjonæren dekkjer dette økonomisk. Reint praktisk vil ein tru at arbeidet kan gjerast av fiskerettshavarane.

Planter, dyr og friluftsliv

Dette er moment som står veldig svakt i gjeldande konsesjonsvilkår, og det vil vere naturleg og nødvendig med ei oppgradering til moderne standardvilkår.

Rydding

I gjeldande konsesjon heiter det i pkt. 15 at konsesjonæren er pliktig til å rydde neddemnde areal. Dette har likevel ikkje skjedd i tilstrekkeleg grad før reguleringa vart gjort. I dag er det store areal som tidlegare var fast land, der busker og kjerr ikkje er rydda vekk. Dette gjer fiske vanskeleg og mange garn vert øydelagt.

Ein treng ikkje krevje skikkeleg rydding av neddemnde areal som nytt vilkår i revisjonssaka. Øystre Slidre kommune vil berre gjere merksam på problemet, og krev at konsesjonæren gjer noko med det.

2.4 Krav til nye vilkår

2.4.1 Vinsterreguleringa

På bakgrunn av det som er sagt ovanfor, vil Øystre Slidre kommune sette fram krav om slike nye vilkår for regulering av Vinstre:

1. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå Direktoratet for naturforvaltning (DN)
 - a) å sørge for at tilhøva i Vinstre er slik at den stadeigne fiskestamma i størst mogleg grad opprettheld naturleg reproduksjon og produksjon, og at det naturlege livs grunnlaget for fisk og anna naturleg førekomst av plante- og dyrepopulasjonar vert minst mogleg øydelagt,
 - b) å kompensere for skader på den naturlege rekrutteringa av fiskestamma ved tiltak,
 - c) å sørge for at moglegheitene for fiske i størst mogleg grad kan oppretthaldast.
2. Konsesjonæren plikter å innbetale årleg beløp til kommunen i samsvar med forslag frå DN til opphjelp av fisk/vilt/friluftsliv.
3. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å koste naturvitskaplege undersøkingar, samt friluftundersøkingar i dei områda som vert berørt av reguleringa. Dette kan vere

undersøkingar av tidlegare innsamla data. Konesjonæren kan også verte forplikta til å delta i felles finansiering av større undersøkingar som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa.

4. Konesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å sørge for at tilhøva for plante- og dyrelivet i området, som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa, vert minst mogleg øydelagt og om naudsynt utføre kompensierende tiltak.
5. Konesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å sørge for at friluftslivet sine verdiar knytt til bruk og opplevingar i området, som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa, vert teke vare på i størst mogleg grad. Om naudsynt må det utførast kompensierende tiltak eller tiltak for tilrettelegging i området.
6. Konesjonæren plikter å utføre systematisk registrering av kulturminne som er automatisk freda med heimel i lov av 9. juni 1978, samt eventuelt andre kulturhistoriske lokalitetar, i områder som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa. Etter nærare avgjerd frå Oppland fylkeskommune, plikter konesjonæren å utføre tiltak for å restaurere eller førebyggje skader på automatisk freda kulturminner som følgje av reguleringa.
7. Konesjonæren plikter å utføre grundig opprydding av avfall knytt til reguleringa.
8. Konesjonæren plikter å utføre tiltak for å redusere problem med erosjon som følgjer av reguleringa.
9. Konesjonæren plikter årleg å merke dei skjer som kan utgjere ein fare for båttrafikken på vatnet.
10. Konesjonæren plikter å sjå til at offentleg godkjende vass-standsmerke med tillatne reguleringsgrenser er tydelege og lett tilgjengelege for allmennta.
11. Dei partier av isen på vatnet som mister si bæreevne på grunn av regulering og overføring må merkast eller sikrast etter nærare avgjerd frå NVE.

2.4.2 Kaldfjordreguleringa

På bakgrunn av det som er sagt ovanfor, vil Øystre Slidre kommune sette fram krav om slike nye vilkår for Kaldfjordreguleringa:

1. Konesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå Direktoratet for naturforvaltning (DN)
 - d) å sørge for at tilhøva i Kaldfjordmagasinet er slik at den stadeigne fiskestamma i størst mogleg grad opprettheld naturleg reproduksjon og produksjon, og at det naturlege livsgrunnlaget for fisk og anna naturleg førekomst av plante- og dyrepopulasjonar vert minst mogleg øydelagt,
 - e) å kompensere for skader på den naturlege rekruttering av fiskestammen ved tiltak,
 - f) å sørge for at moglegheitene for fiske i størst mogleg grad kan oppretthaldast.
2. Konesjonæren plikter å innbetale årleg beløp til kommunen i samsvar med forslag frå DN til opphjelp av fisk/vilt/friluftsliv.
3. Konesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å koste naturvitskaplege undersøkingar, samt friluftundersøkingar i dei områdene som vert berørt av reguleringa. Dette kan vere undersøkingar av tidlegare innsamla data. Konesjonæren kan også verte forplikta til å delta i felles finansiering av større undersøkingar som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa.
4. Konesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å sørge for at tilhøva for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa, vert minst mogleg øydelagt og om naudsynt utføre kompensierende tiltak.

5. Konesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å sørgje for at friluftslivet sine verdjar knytt til bruk og opplevingar i området, som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa, vert teke vare på i størst mogleg grad. Om naudsynt må det utførast kompensierende tiltak eller tiltak for tilrettelegging i området.
6. Konesjonæren plikter å utføre systematisk registrering av kulturminner som er automatisk freda med heimel i lov av 9. juni 1978, samt eventuelt andre kulturhistoriske lokalitetar, i områder som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa. Etter nærare avgjerd frå Oppland fylkeskommune, plikter konesjonæren å utføre tiltak for å restaurere eller førebyggje skader på automatisk freda kulturminner som følgje av reguleringa.
7. Konesjonæren plikter å utføre tiltak for å redusere problem med erosjon som følgjer av reguleringa.
8. Konesjonæren plikter årleg å merke dei skjer som kan utgjere ein fare for båttrafikken å vatnet.
9. Dei partia av isen på vatnet som mister si bæreevne på grunn av regulering og overføring må merkast eller sikrast etter nærare avgjerd frå NVE.”

Utdrag av brev fra Vang kommune datert 23.02.01

”Vang kommune forutsetter her, på samme måte som det framgår av fellesuttalelsen punkt 2.5, at det fram til og under befaringen også vil være anledning til å komme med andre konkrete forslag for å avbøte skader og ulemper ved reguleringen.

For så vidt gjelder de konkrete skader og ulemper ved reguleringen som bør avbøtes, minner Vang kommune også om de forhold som er påpekt i brev til NVE datert 2. april 1996 og 31. mai 1999.

3.2 Om Vang kommune

3.2.1 Faktadel

Vang er ei typisk fjellbygd. Av kommunens samla areal på 1632 km², utgjør fjell og vidde 77%. Med unntak av 36 km² som er i statleg eige, og som utgjør ein del av Jotunheimen Nasjonalpark, er alt areal i kommunen i privat eige.

Landbruket er framleis ei hovudnæring i Vang. Mange gardsbruk har betydelege utmarksareal, som det er tradisjonar for å nytte i næringssamanhangar som:

Stølsdrift (det er framleis aktiv stølsdrift ved mange stolar i Vang, m.a. ved Bygdin), jakt, fangst og fiske. Og i nyare tid: Hyttebygging-utleige og organisert ferdsel og aktivitetar av ymse slag. Ved sida av tradisjonelt landbruk, er det eit betydeleg innslag av pelsdynæring og tamreindrift i kommunen.

Reiselivet er ei anna hovudnæring, med lange tradisjonar i Vang. Kongevegen over Filefjell har i meir enn 200 år vore ei hovedferdselsåre mellom aust og vest.

Eit lite historisk tilbakeblikk når det gjeld utviklinga av ferdselsårer og reiseliv i områda rundt Bygdin-vatnet, kan m.a. fortelja oss følgjande: 1868: Aasmund Olavson Vinje bygger bua si på Eidsbugarden

1869: Raufjordheim i austenden på Bygdin vert opna

1870: Den fyrste DNT-hytta i Jotunheimen blir opna; på Tvindehaugen ved Tyin

1892: Vegbygging mellom Tyinholmen og Eidsbugarden

1896: Vegbygging frå Beito, gjennom Båtskaret, til austenden av Bygdin

1905: Motorisert båtrute på Bygdin med båten "Bitihorn"; forøvrig Nord-Europas høgstgåande båtrute.

1905: Torfinnsbu ved Bygdin blir opna

1906: Hotellbygging på Eidsbugarden

Det er med andre ord nok av ferdsels- og reiselivshistorie å ta vare på, og vidareutvikle, ikkje minst i områda rundt Bygdin. I dag finst det om lag 30 større og mindre turistverksemder/hytteutleiger/campingplassar i kommunen, med tilsaman om lag 1500 sengeplassar.

Reiselivet blir sett på som vekstnæring for Vang, og kommunen satsar betydelege midlar for å tilretteleggje for vidare utvikling av denne næringa. For mange er reiseliv ei tilleggsnæring ved sida av landbruk eller annan næringsverksemd, men for stadig fleire er det i ferd med å bli hovudnæringa.

3.2.2 Merknad

Det er eit vesentleg poeng at reguleringa som vart gjennomført ved Kongelig resolusjon 5. juni 1928 m.a. ikkje tok hensyn til satsinga på turisme i området, og at revisjonsdokumentet som ligger til grunn for konsesjonsbehandlingen nå i 2001 også mangler en gjennomgang av skadevirkningene for allmenne interesser, (jf. uttalelse frå DN).

3.3 Innkomne uttalelser fra andre interessenter

Vang kommune er ved kopi av uttaler til NVE kjent med at det er avgitt uttalelser fra interessenter slik:

- **A/S Jounheimen og Valdresruten Bilselskap** datert 23.11.00 som poengterer at vedlikehold av brygger og innseilingskanaler på Bygdin og Eidsbugarden må hensyntas for M/S Bitihorns persontrafikk på Bygdinvannet, vedlegg 2.
- **Eidsbugarden Turistsenter AS** datert 14.11.00 som poengterer at det er viktig å få istand et vannspeil ned mot Bygdin for å avhjelpe det skjemmende inntrykk som reguleringen har gjort ved senking av vannet, vedlegg 3.
- **Bygdin Grunneigarlag** datert 24.11.00 som poengterer tre forhold/krav slik:
 - Fiskekultivering
 - Manøvreringsreglementet/ praksis.
 - Kanalrensing/oppdrydding, vedlegg 4.
- **Direktoratet For Naturforvaltning** datert 22.12.00 som poengterer en rekke forhold ved revisjonssaka og som i hovudsak er tatt opp i fellesuttalelsens punkt 2.4, vedlegg 5.

3.4 Fiske

Vang kommune legger til grunn at GLB må pålegges tiltak for å avbøte ulempene som reguleringen har medført for fisket i Bygdin. Det vises i denne forbindelse til punkt 6.1 i fellesuttalelsen.

Kommunen vil videre vise spesielt til vedlagte redegjørelse fra Bygdin grunneigarlag datert 24 november 2000 med vedlegg hvor det konkluderes med:

"Bygdin grunneigarlag meiner at GLB må setja ut fisk tilsvarande 40 000 tosumrige per år. Utsetting utover dette kan bestemmast ut frå behov, prøvafiske, eller praktiske resultat. Fisken må væra frå anerkjent høgfellstamme og på sikt frå stamfisk frå Bygdin. "

3.5 Flomdempingsmagasin / manøvreringsreglement

Kommunen mener videre at det må etableres et flomdempingsmagasin i Bygdin for bla å hindre utvandring av fisk. Dette er også påpekt av Bygdin grunneigarlag. Kommunen viser her til følgende utredning fra Hydrologiservice AS v/Alv Sværen datert 14.02.01:

"2273 Revisjon av konsesjonsvilkår for Vinstravassdraget - Flomdempningsmagasin i Bygdin.

I følge avtale med Vang kommunene har jeg sett på muligheten for å etablere et flomdempningsmagasin i Bygdin.

Vang kommune / grunneierne er interessert i at det holdes et flomdempningsmagasin i Bygdin etter at magasinet er oppfylt for å unngå svært kraftig tapping, noe som antas å medføre utvandring av fisk.

Middeltilløp til Bygdin er 13,0 m³/s tilsvarende 410 mill.m³/år. Magasinvolumet er på 336 mill m³ og utgjør således 82% av et midlere årstilløp. Dette innebærer at magasinet oftest ikke er fullført i begynnelsen av september. Reguleringshøyden i Bygdin er på 9,15 m, men det er problemer med å få tappet magasinet helt ned til LRV pga. avtagende tappkapasitet ved lave vannstander. Arealet på Bygdin er oppgitt til 41 km² som jeg forutsetter gjelder ved HRV.

For ikke å gjøre for stort inngrep i magasinbeholdningen tenker jeg meg at et eventuelt flomdempningsmagasin i Bygdin må være av begrenset størrelse og jeg tar utgangspunkt i en buffer på 0,20 m under HRV. Dette tilsvarer et magasin på ca. 8 mill.m³. Jeg har sett nærmere på hvilken flom et slikt magasin kan avhjelpe:

Jeg tenker meg en flom på 6 ganger middeltilløpet, som er en forholdsvis storflom. Dette gir en flomvannføring på 78 m³/s. Men noe av dette vil man i allefall tappe ut. Jeg antar at man bør kunne tillate en tapping like stor som under vintertappingen av magasinet, noe som ved begynnelsen av tappeperioden utgjør 35-40 m³/s. Dette tilsvarer ca. 3 ganger middelvannføringen. Man står da igjen med behov for å magasinere 3 ganger middelvannføringen eller 39 m³/s. Et slikt flomtilløp vil fylle opp 3,4 mill.m³ pr. døgn, og man vil kunne magasinere en slik flom over en periode på vel 2 døgn. Det synes således som man vil kunne ha god nytte av et flomdempningsmagasin på den størrelse som er antydnet, og flomtappingen vil bli vesentlig redusert.

Vintertappingen fra Bygdin begynner vanligvis ved midten av november. For å få en viss mulighet til oppfylling av magasinet før vintertappingen, foreslås at det ikke pålegges å holde flomdempningsmagasinet lengre utover året enn til 15. oktober.

Det bør undersøkes nærmere hvilke tappinger som kan tillates fra Bygdin under flom (fiskeriteknisk spørsmål) og hvilken periode flomdempningsmagasinet bør holdes."

3.6 Estetikk

Det området som er mest preget av dagens regulering er østenden av Bygdin. Det er meget skjemmande med store sandgrunner og svært lav vannstand til langt ut i juli. Den lave vannstanden her fører til sen start for båtruten. Enkelte år er det ikke mulig å starte før siste halvdel av juli. Vang kommune ønsker derfor en drøftelse av manøvreringsreglementet og andre tiltak for å bøte på disse ulemperne. Videre vil flere interessenter ha satt istand og pynta opp brygger og strandsone i dette området.

3.7 Erosjon

I vestenden av Bygdin ved Vinjehaugen er det en flere meter høy skråning med stor erosjon. Her er det nødvendig med plastring. Vinjehaugen med Vinjebue fra 1868 er et viktig kulturområde, og

det stiller spesielle krav til utførelse av dette arbeidet. Det er spesielt viktig å få en god overgang til eksisterende terreng.

3.8 Etablering av vannspeil

Utsynet fra Eidsbugarden ned mot Bygdin er meget skjæmmende og GLB bør pålegges å etablere et vannspeil ned mot Bygdin. I gjeldende reguleringsplan for området er det inntatt mulighet for å endre elveløpet under veien og lage et vannspeil ned mot Bygdin. Kopi av gjeldende reguleringsplan for EIDSBUGARDEN/ FONDSBU følger som vedlegg 6. Det vises også til uttalelse fra Eidsbugarden Turistsenter AS til NVE datert 14. november 2000.

3.9 Kanalrensing/opprydding

Vang kommune mener videre at GLB bør pålegges tiltak for å få satt kanalene ved Eidsbugarden og Bygdin-Bygdishheim i bedre stand. Det vises til uttalelsen fra Bygdin grunneigarlag datert 24. november 2000 punkt 3 og uttalelsen fra A/S Jotunheimen og Valdresruten Bilselskap datert 23. november 2000.

3.10 Generell opprusting av strandsone m.m. ved austenden av Bygdin

I samband med arbeidet for å få rv. 51 over Valdresflya etablert som nasjonal turistveg, har Vang kommune tatt initiativ til et reguleringsplanarbeid ved øststenden av Bygdin, med siktemål generell opprydding/opprusting, parkering og informasjon for reisende m.m. Planarbeidet er igangsatt, med hjelp av landskapsarkitekt FesteA/S, Lillehammer. Glommens og Laagens Brukseierforening er allerede trekt inn i dette arbeidet, og har m.a. vært med på befaring og møte. Flere av tiltakene som reguleringsplanen skal munne ut i, synes relevante å trekke fram i samband med revisjon av konsesjonsvilkårene. Vang kommune vil be om at GLB i størst mulig grad engasjerer seg i planarbeidet og gjennomføring av konkrete tiltak i etterkant av dette.”

Kommunen viser her til notat utarbeidd av arkitektfirma Feste Lillehammer AS /srs/ 15.02.01

Utdrag av brev fra Sør-Fron kommune datert 20.03.01

”Vedtak:

1. Sør-Fron formannskap sluttar seg til fellesuttale frå dei berørte kommunane v/advokatfirmaet Hjort DA, dagsett 14. februar 2001, og viser til denne.
2. Frå Sør-Fron kommune sin side er det likevel viktig å understreke at:
 - Konsesjonsinntekter opp til kr. 400.000 vil vera gunstig for Sør-Fron kommune, medan konsesjonsinntekter mellom kr. 400.000 og 675.000 vil føre til avkorting i årleg statleg næringsfond-tilskott til kommunen.
 - Konsesjonsinntekter frå kr. 675.001 gir kr. 0 i statleg næringsfond-tilskott. Sør-Fron kommune vil med dagens regler optimalt kunne oppnå kr. 875.000 til saman i statleg næringsfondtilskudd og konsesjonsinntekter. For Sør-Fron kommune er det derfor ønskeleg med konsesjonsinntekter opp til kr. 400.000, eller over kr. 875.000.
3. Sør-Fron formannskap sluttar seg elles til uttale frå Nord-Fron formannskap, så langt den ikkje fører til nevneverdig reduksjon av den verdien reguleringa har for kraftproduksjonen i dei 14 nedstrøms kraftverka.”

Utdrag av brev fra Nord-Fron kommune datert 26.02.01

”Følgjande vedtak vart gjort som Nord-Fron kommune si høringsuttale:

1. Nord-Fron formannskap sluttar seg til fellesuttale frå berørte kommunar v/advokatfirmaet Hjort DA, datert 14.02.2001, og viser til denne.
2. Formannskapet har elles følgjande merknader:
 - 2.1 Manøvreringsreglementet for Olstappen bør få følgjande tillegg:

”Frå 1. mai blir alt tilløp til Olstappen, eksklusive tapping gjennom Øvre Vinstra, nytta til oppfylling av Olstappen til kote 666,50 ". Som følge av eit slikt tillegg tilrår ein at Olstappen kan tappast ned 15. april i staden for 1. mai, jfr. GLB sitt forslag i revisjonsdokumentet. Dette for ikkje å få ei for fastlåst kjøring av magasinet nær LRV.
 - 2.2 I alle oppdemte vatn i vassdraget må det bli rydda opp i reguleringssona. Dette inneber at tre/stubbar som er til skade for fisket og at stein som er til fare for båttrafikken må bli fjerna eller merka.
 - 2.3 Det må gjennomførast ytterlegare miljøforbetrande tiltak og naturfaglege undersøkingar av konsekvensane av reguleringa. Nord-Fron kommune stiller seg positiv til å delta i evt. prosjekt om naturfaglege undersøkingar saman med konsesjonæren.
 - 2.4 På ein kort strekning rett nedanfor Kamsfossen må det byggjast ein eller to tersklar i Vinstra-elva. Det bør vurderast minstevassføring i ei periode i juli-august,
 - 2.5 Det må bli gitt vesentleg auka økonomisk kompensasjon for å støtte opp om tiltak og nyskaping i Skåbu/Vinstradalen.
 - 2.6 Nord-Fron kommune vil evt. koma attende med supplerande synspunkt etter synfaring sommaren 2001.”

Utdrag av brev fra Oppland fylkeskommune datert 27.03.01

”Konsesjonene for reguleringene er gitt i perioden fra 1928 til 1956. Frem til 1990 lå forvaltningen av de automatisk fredete kulturminnene i Oppland hos Universitetets kulturhistoriske museer, Oldsaksamlingen. Vi har derfor bedt Oldsaksamlingen om innspill av forvaltningsmessig- og faglig karakter i denne saken, jf. vedlegg 1.

Kulturhistorisk oversikt

I området er det store naturressurser som jegere og fangstfolk opp gjennom tidene har vist å utnytte. De høyereliggende vannene som Bygdin, Vinsteren, Sandbuvatnet, og Nedre Heimdalsvatnet grenser opp mot høyfjellsregionen hvor reinen har vært en sentral ressurs. Videre er flere av disse vannene kjent som gode fiskevann. Forbi Olstappen går det største elgtrekket i Sør-Norge. Om høsten trekker dyrene fra Dokkfløyområdet i Gausdal Vestfjell til Murudalen i Sel kommune. Om vinteren står dyrene i Murudalen, for så å trekke samme vei tilbake på våren. Ved Dokkfløy er det dokumentert at elgtrekket ble etablert langt tilbake i eldre steinalder. En rekke steder langs trekkruta er det registrert store og omfattende fangstsystemer, jf. kart 1-2.

Vinstravassdraget ligger i randsonen mot et av de største høyfjellsområdene i Sør-Norge, samtidig som det største elgtrekket i Sør-Norge går igjennom området. Kombinasjonen av steinalderboplasser og fangstanlegg viser at området har vært et attraktivt område for bosetning knyttet til jakt og fangst fra steinalder og opp mot vår tid. Samtidig har det, særlig i de lavereliggende delene av området, vært drevet intensiv jernutvinning i forhistorisk tid og middelalder. Fiske i Vinstravassdraget har til alle tider vært viktig for menneskene, også i nyere tid. Det er kjent tallrike kulturminner langs vassdraget som har sammenheng med denne virksomheten, blant annet buer og naust.

Det vil være av avgjørende betydning å få en oversikt over kulturminnene langs Vintravassdraget for å kunne få en helhetlig forståelsen av innlandets bosetningshistorie. Både vi og Oldsaksamlingen konkluderer med at kulturminnene langs Vinstravassdraget har krav på nasjonal interesse.

Forholdet mellom reguleringen og kulturminnene

Det ble ikke foretatt arkeologiske undersøkelser av noe slag i forkant av noen av reguleringene. Det er heller ikke langs noen del vassdraget, etter at konsesjonene har vært gitt, vært foretatt systematiske registreringer når magasinene er tappet ned til opprinnelig nivå.

Det er bare foretatt spredte befaringer og registreringer langs vassdraget. Allikevel er det funnet mange kulturminner, både kulturminner fra nyere tid og automatisk fredete kulturminner som er fredete etter kulturminneloven §§ 4, 6 og 8. Kjente kulturminner langs vassdraget er avmerket på vedlagte kart nr. 1-6. Kartene er ikke ment som en endelig og fullstendig oversikt. Liste over de viktigste registreringene/undersøkelsene ligger vedlagt, jf. vedlegg 2.

Det er overveiende sannsynlig at kun en brøkdel av den totale kulturminnebestanden i området er kjent. Gjennom registreringer er det kjent omfattende skader på automatisk fredete kulturminner som følge av regulering. Blant annet steinalderboplasser med eksepsjonelle bevaringsforhold som er i ferd med å bli ødelagt.

Ut i fra erfaring vet vi at steinalderboplasser ofte ligger lokalisert ved vann og vassdrag. Boplassene kan ligge få meter fra strandlinjen. Ellers er det ofte at fangstanlegg for rein og elg er lagt helt ned til vann, der disse er brukt som naturlige stengsler. For eksempel er det ved Olstappen registrert flere fangstanlegg for elg som ligger ned mot gammel strandlinje. Deler av disse anleggene er berørt av reguleringen. Også jernvinneanlegg, særlig anlegg fra eldrejernalder, er ofte lokalisert i nærheten av vann. Ved Oldstappen kjenner vi til anlegg som ligger i den regulerte sonen. Også naust, buer og andre kulturminner fra nyere tid som har sammenheng med fiske ligger ofte ved gammel strandlinje.

Slike kulturminner vil derfor ofte bli berørt av vassdragsregulering. Konfliktgraden vil avhenge av de lokale forhold og reguleringsform. Generelt vil kulturminner som er berørt av regulering brytes ned over tid, men arkeologiske utgravninger har vist at informasjonsverdien kan være stor selv etter lang tids utvasking.

Nye vilkår i konsesjonen

Det vil være behov for å foreta registreringer for å få en bedre oversikt over hva som finnes av automatisk fredete kulturminner langs vassdraget, vurdere skadeomfanget, samt foreta undersøkelser/utgravninger for å sikre kunnskap. Dersom det nå ikke blir gjennomført registreringer/undersøkelser, vil umistelige kulturminneverdier langs vassdraget gå tapt. Kunnskapen om dette området er av avgjørende betydning for forståelsen av innlandets steinalder og vår tidlige bosetningshistorie.

Vi vil kreve at det innarbeides vilkår som åpner for at det kan gjennomføres registreringer og utgravninger av automatisk fredete kulturminner, og at konsesjonær bærer kostnadene ved slike undersøkelser.

I reguleringssonen bør det også gjennomføres registreringer av kulturminnene fra nyere tid, særlig kulturminner knyttet til fiske.

Som hjemmelsgrunnlag vil vi peke på følgende forhold:

- *I gjeldene konsesjonsvilkår, med unntak av Bygdin, åpnes for endring av vilkårene dersom det viser det seg at slippingen medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser.*
- *Vassdragsmyndighetene har med hjemmel i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17, mulighet for å pålegge konsesjonæren betingelser i konsesjonen når det "finnes påkrevd av almene hensyn eller til ivaretagelsen av private interesser som blir skadelidende". I brev fra OED til MD datert 25.05.2000, påpekes det at "konsesjonærens forpliktelser i forbindelse med automatisk fredete kulturminner som påvirkes av tidligere foretatte reguleringer eller overføringer, kan hjemles i denne bestemmelsen" (mf. OED 2000100557 EV ATO).*
- *Vi viser også til kulturminnelovens formålsbestemmelse, jf. kulturminneloven § 1:*
"Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressursene som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende fremtidig generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Når det etter annen lov treffes vedtak som påvirker kulturminneressursene, skal det legges vekt på denne lovsformål".

Siden omfanget av automatisk fredete kulturminner langs vassdraget er uklart, samt at det er usikkerhet knyttet til bevaringsforhold og skader, mener vi det er viktig at det foretas en forhåndsutredning, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) side 47 - 48, før de endelige vilkårene fastsettes. Utredningen må bekostes av konsesjonær.

Ellers vil vi bemerke at registreringer/undersøkelser i regulert sone forutsetter at magasinene er nedtappet og at det ikke er snø og tele. Vi forutsetter et manøvreringsprogram som muliggjør de nødvendige undersøkelsene.

Konklusjon

Det er store kulturhistoriske interesser langs de regulerte vannene i Vinstravassdraget. Det er viktig at det settes i gang undersøkelser for å sikre den uomstøttelige kunnskapen som på sikt vil gå tapt ved fortsatt regulering.

Svært mange automatisk fredete kulturminner er berørt av reguleringen i Vinstravassdraget. Vi vil kreve at det innarbeides vilkår som åpner for at det kan gjennomføres registreringer, avbøtende tiltak, eventuelt arkeologiske utgraving, samt at konsesjonær bærer kostnadene ved slike undersøkelser.

I reguleringssonen bør det også gjennomføres registreringer av kulturminnene fra nyere tid.

Vi vil sterkt anbefale at det foretas en forhåndsutredning før de endelige vilkårene fastsettes.

Vi vil anbefale at det våren 2001 legges opp til en fellesbefaring med aktuelle parter, slik at man konkret kan se aktuelle problemstillinger knyttet til forholdet mellom reguleringen og kulturminner. Vi tar kontakt for å klargjøre tidspunktet for en slik befaring."

I brev av 21.02.02 ber NVE Oppland fylkeskommune gi et overslag over hvilke kulturundersøkelser som kunne være aktuelle i revisjonssaken og forventede kostnader av disse. Kulturseksjonen gir følgende tilleggsopplysninger i brev av 02.05.02:

"Innledning

Viser til Deres brev datert 21.02.02 hvor De ber om ytterligere opplysninger om forholdet til kulturminner i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkåene for Vinstravassdraget.

I vår uttalelse til ovennevnte sak, datert 27.03.01, redegjør vi for kulturminneinteressene langs Vinstravassdraget. Vi konkluderte med at kulturminnene har nasjonal interesse og at det må innarbeides vilkår som åpner for at det blir satt i gang undersøkelser for å sikre den kunnskapen som vil gå tapt ved fortsatt regulering. I brevet pekte vi på behovet for at det gjennomføres både arkeologiske registreringer og utgravninger. Siden omfanget av automatisk fredete kulturminner langs vassdraget er uklart, samt at det er usikkerhet knyttet til bevaringsforhold og skader, anbefalte vi at det blir foretatt en forhåndsutredning.

De ønsker nå et overslag over hvilke undersøkelser som kan være aktuelle hvis vilkåret som er brukt ved enkelte konsesjonsfornyelser innføres, samt overslag over forventede kostnader av disse. Det vises til følgende vilkår.

Konsesjonæren plikter innen rimelig tid å oppfylle lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen. Kostnadene knyttet til gjennomføringen av arkeologiske undersøkelser og utgravninger, herunder også for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, jfr. Kulturminneloven § 10. De arkeologiske undersøkelsene/utgravningene skal foretas i den tid magasinet likevel er nedtappet. Konsesjonæren skal varsle fylkeskommune om slike forhold i god tid.

I det følgende vil vi gi en oversikt over normale prosedyrer knyttet til oppfyllelsen av ovennevnte vilkår, samt en nærmere vurderinger av eventuelle kulturminneundersøkelser ved Vinstravassdraget og kostnader knyttet til disse.

Generelt om kulturminnelovens §§ 8 og 9

Kulturminnelovens (KML) § 9 - om undersøkelsesplikten

Ved planlegging av offentlige og større private tiltak plikter en å undersøke om tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte som nevnt i KML § 3 første ledd, jf. § 8 første ledd. Saken sendes rette myndighet, i de fleste tilfeller fylkeskommunen. Finner fylkeskommunen at tiltaket kan berøre automatisk fredete kulturminner, har fylkeskommunen rett til å fastslå på hvilken måte tiltaket kan fremmes eller foreta de nødvendige skritt for å undersøke, eventuelt anbefale at kulturminnet frigis (jf. KML § 8).

Kulturminnelovens § 8 - om tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner

KML, § 8 omhandler tiltak som kommer i konflikt med automatisk fredete kulturminner. Rette myndighet til å fatte vedtak om dispensasjon etter kml § 8 er Riksantikvaren. Slike saker skal derfor sendes Riksantikvaren som en søknad om dispensasjon etter KML. I en eventuell dispensasjon blir det gjerne satt vilkår for gjennomføring av tiltaket og krav om arkeologiske undersøkelser. Det er de arkeologiske museene som foretar utgravninger. For Oppland er det Universitetets kulturhistoriske museer, Oldsaksamlingen som er ansvarlig forvaltningsmuseum.

For å oppfylle undersøkelsesplikten etter KML § 9 må området normalt først registreres.

Registreringene skal kartlegge automatisk fredete kulturminner, samt avklare forholdet mellom kulturminnene og tiltaket. Skulle det vise seg at automatisk fredete kulturminner er i konflikt med tiltaket, må det enten legges fram forslag til tiltak for å sikre kulturminnene eller sendes søknad om dispensasjon til Riksantikvaren slik at kulturminnene kan undersøkes og frigis.

Undersøkelsesplikten etter KML §§ 8 og 9 er først oppfylt når Riksantikvaren har fattet vedtak etter kml § 8 og 10, og en utgravning av de kulturminnene som Riksantikvaren anser som nødvendig for å oppfylle KML §§ 8 og 9 er gjennomført, samt at kulturminner som ikke er frigitte er tilstrekkelig sikret.

Kostnadene knyttet til gjennomføringen av arkeologiske undersøkelser, bæres av tiltakshaver, jf. KML § 10.

Oppfyllelse av konsesjonsvilkår - eksempel på prosedyre

Oppfyllelse av ovennevnte vilkår kan i prinsippet deles inn i 3 faser. Henholdsvis kartlegging/registrering (Fase 1), arkeologiske undersøkelser/utgravninger (Fase 2) og til slutt en eventuell sikring og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner (Fase 3).

Undersøkelsene vil sikre kildematerialet og kulturminner som er berørt eller står i fare for å bli berørt av reguleringen.

Fase 1

Fase I omfatter arkeologiske registreringer, avgrensning av kulturminner, tilstandsvurdering, og forslag til avbøtende tiltak for å sikre kulturminner (fase 3), samt kartlegging av behovet for videre undersøkelser gjennom søknad om dispensasjon etter KML § 8 (fase 2). Fase I danner grunnlaget for å avgrense omfanget av og kostnadene knyttet til fase 2 og 3.

Kortfattet kan KML § 9 undersøkelsene oppsummeres på følgende måte.

- Forarbeid
- Gjenfinning av tidligere registrerte lokaliteter
- Registrering av neddemmet areal
- Registrering av lokaliteter innenfor 5 m fra øvre reguleringsgrense, jf lov om kulturminner § 6 om sikringszone rundt automatisk fredete kulturminner
- Registrering i særlig erosjonsutsatte områder
- Etterarbeid
- Ta stilling til behovet for og omfanget av arkeologiske utgravninger (fase 2)
- Ta stilling til behovet for og omfanget av sikring (fase 3)

En rekke ulike typer undersøkelser og metoder vil kunne være aktuelt å benytte som en del av registreringen, blant annet:

- Flyfotografering
- Vegetasjonshistorie/pollenanalyse
- Radiologiske dateringer

Fase 2

Fase 2 omfatter arkeologiske undersøkelser/utgravninger som utløses av vilkårene knyttet til søknader om dispensasjon etter KML § 8. Det er Universitetets kulturhistoriske museer, Oldsaksamlingen som er ansvarlig landsdelmuseum for Oppland.

Som nevnt vil omfanget av og kostnadene knyttet til fase 2 først kunne klarlegges ved slutten av fase 1. Det er Riksantikvaren, som på grunnlag av uttalelsen fra fylkeskommunene og de arkeologiskemuseene fatter vedtak om omfanget av undersøkelsene og kostnadene knyttet til disse. Vi gjør oppmerksom på at budsjettet/kostnadene knyttet til de arkeologiske undersøkelsene kan påklages.

Fase 3

Fase I vil kartlegge behovet for videre oppfølging av kjente automatisk fredete kulturminner (som ikke blir arkeologisk undersøkte/"frigitte" i fase 2), dvs. fase 3. Dette kan være sikring av automatisk fredete kulturminner, gjennom avbøtende tiltak. Andre tiltak kan være miljøovervåking/ tilstandsvurderinger, med periodevis befaringer av kjente lokaliteter (som ikke er utgravde) som ligger utsatt for erosjon. Dette for å kontrollere at automatisk fredete kulturminner som ligger nær opptil det regulerte området forblir tilstrekkelig sikret.

Også omfanget og dermed kostnadene knyttet til fase 3 vil først være klart når fase I er avsluttet.

Eventuelle undersøkelser i Vinstravassdraget

Dersom vilkår om arkeologiske undersøkelser blir innarbeidet for Vinstravassdraget, kan det være aktuelt å gjennomføre disse etter ovenfor nevnte skisse.

Vinstravassdraget er et svært stort vassdrag hvor 6 store vann er berørt av reguleringen. Strandlinjene langs de aktuelle vannene er totalt over 230 km. Reguleringen er imidlertid av ulik karakter i de forskjellige vannene. Det vil således knytte seg ulike problemstillinger til disse. Eksempelvis er Bygdin og Vinstri kun oppdemt ca. 1,0 meter, mens Kaldhovdfjorden og Olstappen henholdsvis 5,5 meter og 6,1 meter. Ut i fra erfaring vet vi at det ofte finnes automatisk fredete kulturminner, særlig boplasser fra steinalder, langs opprinnelig strandsone. Det vil derfor være et større potensiale for at eksempelvis boplasser fra steinalder i større grad er bevart langs vannene med lite oppdemming. Her kan enda store deler av boplassene være relativt uberørt av reguleringen. De vil ofte være utsatt for erosjon som på sikt vil føre til ødeleggelse og tap. Ved vann med stor oppdemmingen, vil mange av kulturminnene alt være påvirket av reguleringen, graden av påvirkning vil kunne variere.

I en eventuell registrering vil det ikke være aktuelt å totalregistrere hele reguleringssonen langs alle vannene. Det mest aktuelle vil være å først skaffe seg en oversikt over bevaringsforhold, erosjon, potensiale for funn, osv. På bakgrunn av dette vil man gjennomføre registreringer i de aktuelle områdene. På bakgrunn av resultatene fra registreringen vil behovet for arkeologiske utgravninger og omfanget av disse bli bestemt. I denne fasen foregår det normalt ett tett samarbeid mellom den institusjonen som har gjennomført registreringene og den institusjonen som skal gjennomføre utgravningene. Ut i fra en faglig vurdering velger man ofte ut ett sett med lokaliteter hvor det blir prioritert arkeologiske utgravninger. Hovedmålet er å få undersøkt ett representativt utvalg av kulturminner og benytte metoder som gir spennvidde og mangfold i innsamlet informasjon. Således kan det også være at man velger å prioritere ulike typer undersøkelser/metoder på ulike lokaliteter, alt avhengig av potensiale for informasjon.

Erosjon, utvasking, tilsanding, osv, vil være en avgjørende faktor for hva som fortsatt kan finnes bevart og hva som bør undersøkes/sikres. Dette er forhold vi i dag ikke har oversikt over.

En rekke ukjente faktorer vil altså være avgjørende for hva som kan finnes igjen av kulturminner i de aktuelle områdene. Omfanget av kulturminner vil igjen være av avgjørende betydning for omfanget på undersøkelsene og kostnadene knyttet til disse.

Vi har derfor i vår uttalelse datert 27.03.01 anbefalt at det gjennomføres en forhåndsutredning, for lettere å kunne estimere omfanget av undersøkelsene og kostnadene.

Eventuelle kostnader knyttet til undersøkelser i Vinstravassdraget

Forundersøkelse

Kostnadene knyttet til en forundersøkelse vil kunne ligge i størrelsesorden kr. 500 000 - 900 000. Det forutsettes at mannskapet har tilgjengelige båter og at regulerings høyde, snø, osv., gjør det mulig å gjennomføre arbeidet innen oppsatte rammer.

Registrering (S9 undersøkelser - Fase 1)

Ut i fra områdets store potensiale for funn og vannene størrelse, vil vi anta at kostnader kan bli høye. Vi vil anta et minimum i størrelsesorden 3 mill.

Arkeologiske undersøkelser/utgravninger (S 8 undersøkelse - Fase 2)

Registreringene vil danne grunnlag for å beregne kostnadene knyttet til utgravningene. Det er derfor umulig å anslå noe nærmere enn at det ganske sikkert blir millionbeløp. Hvor mange kan vi ikke si noe sikkert om.

Etterundersøkelser/sikring

Registreringene fase I vil danne grunnlag for å beregne omfanget og kostnader.

Innarbeidelse av vilkår om kulturminneundersøkelser i Vinstravassdraget - vurderinger

I Ot. prp. nr. 50 side 46, åpnes det for at nye/endrete vilkår kan innebære økonomiske belastninger for konsesjonær. Det påpekes på at de økonomiske belastningene ikke må være urimelige og at belastningen blant annet må vurderes i forhold til konsesjonærens økonomi. Videre står det at for eldre utbygginger der kostnadene for lengst er nedskrevet, kan det være grunnlag for å gå lenger enn ved nyere konsesjoner.

Innarbeidelse av vilkår om kulturminneundersøkelser vil naturligvis medføre en økonomisk belastning for konsesjonæren. Vinstravassdraget er trolig ett av det største vassdragene i Norge, hvor totalt berørt strandlinje er over 230 km. Langs de fleste vannene er det kjent en rekke automatisk fredete kulturminner som er berørt, delvis berørt, eller står i fare for å bli berørt av reguleringen. Tatt i betraktning vannenes store utbredelse og områdets sentrale beliggenhet, er det all grunn til å tro at kun en liten del av de automatisk fredete kulturminnene i området er kjent. Dersom omfanget av automatisk fredete kulturminner er høyt vil naturligvis kostnadene knyttet til arkeologiske registreringer og undersøkelser kunne bli høye.

Grunnet vassdragets store utbredelse og de store kulturhistoriske verdiene i område, står Vinstravassdraget i en særstilling. Vi er derfor opptatt av å komme frem til en fleksibel ordning hvor vi ivaretar kulturminneinteressene samtidig som undersøkelsene oppfattes å ikke ligge på et urimelig nivå.

Slik vi ser det, vil det i denne saken ikke være realistisk å ta mål av seg til å gjennomføre registreringer og arkeologiske utgravninger i løpet av 2 - 4 etterfølgende feltsesonger, slik det ofte gjøres i mer normale saker. Ved å forsere undersøkelse i løpet av en så kort tidshorison, vil man i alt for stor grad være prisgitt gode lokalklimatiske forhold (is, snø, reguleringshøyde, osv) for å gjøre faglig forsvarlige undersøkelser. I et så omfattende vassdrag, vil man etter hvert som registreringer og undersøkelser skrider frem se behovet for annen fokus en man innledningsvis hadde. Man vil derfor også kunne få en bredere kunnskap om kulturminnene i området ved å la undersøkelsene gå over lenger tid en normalt. I tillegg vil intensive undersøkelser i løpet av 2 - 4 år kunne kreve store ressurser over denne korte tidsperioden, noe som fort kan virke urimelig.

Slik vi ser det, bør arkeologiske registreringer og utgravninger i denne saken gjennomføres i løpet av en lenger tidsperiode, anslagsvis i løpet av en periode på ca 10. Dette åpner blant annet for å gjøre mer målrettede registreringer og undersøkelser når forholdene tillater det. Samtidig vil kostnadene knyttet til undersøkelsene fordeles over flere år.

De ulike reguleringene i Vinstravassdraget ble gitt konsesjon i tidsrommet fra 1928 til 1954. I denne tidsperioden gjaldt først "Lov av 13. Juli 1905 om Fredning og Bevaring av Fortidslevninger" etterfulgt av "Lov om fornminne" den 29. juni 1951. Begge lovverkene omhandler blant annet undersøkelsesplikt, meldeplikt, samt hva som er å oppfatte som fredet etter loven. For ingen av reguleringene i Vinstravassdraget er forholdet til fornminnene ivaretatt, slik lovene la opp til. Etter vårt skjønn påhviler det derfor konsesjonær et særskilt ansvar for at undersøkelser nå kan bli gjennomført. For alle reguleringene i Vinstravassdraget er det gitt tidsbegrenset konsesjon. Dersom det ikke i denne omgang innarbeides vilkår som åpner for arkeologiske undersøkelser er det vanskelig å se for seg at dette vil skje ved senere revisjoner. Innen den tid vil også langt flere av kulturminnene alt ha gått tapt.

I brev fra OED til MD datert 25.05.00 (OED 2000/00557 EV ATO) omtales blant annet kulturminneloven § 3. På side 2 og 3 diskuteres særlig begrepet "sette igang tiltak". OED konkluderer med at tiltaket ble satt i gang/iverksatt ved første konsesjon og at det nå ikke settes i gang nye tiltak. De skriver at å "sette i gang tiltak" omhandler nye inngrep. Videre: Fordi

inngrepene faktisk allerede er utført, innebærer det nye vedtaket at det gis tillatelse til å fortsette en etablert virksomhet. Å fortsette et tiltak må etter alminnelig språkforståelse falle utenfor begrepet "sette i gang". Videre bemerkes på side 4 at: Det kan vanskelig tenkes at det etter så mange års regulering oppstår nye skader på grunn av at reguleringen fortsetter, forutsatt samme regulering som tidligere. Til OEDs uttalelser vil vi særskilt bemerke at reguleringene i Vinstravassdraget fortsatt fører til nye inngrep/skader over HRV, blant annet utrasing som følge av undergraving/erosjon, jf. våre brev til NVE datert 27.03.2001 og 14.09.2001. Alle inngrepene er altså ikke allerede utført, noe OED legger til grunn at de er. Etter vårt skjønn vil derfor kulturminnelovens bestemmelser i § 3, jf. §§ 8 og 9 komme til anvendelse.

Vi har forståelse for at NVE og konsesjonær ønsker oversikt over hvor store økonomiske belastninger man må påregne for å innfri vilkår om arkeologiske undersøkelser. I en sak som denne kan man tenke seg at kulturminneforvaltningen på et tidligere stadie enn normalt skisserer et maksimumsbeløp for undersøkelsene, og hvor langt tidsrom dette kan fordeles over. Med vår mangelfulle kunnskap om området er det imidlertid umulig å estimere dette på nåværende tidspunkt. Dette ville vært langt enklere etter en forhåndsutredning.

Konklusjon

Kulturminnene langs Vinstravassdraget har krav på nasjonal interesse. Det vil være av avgjørende betydning for forståelsen av innlandets bosetningshistorie å få oversikt over kulturminnene i dette område, samt få sikret kunnskapsverdien før de går tapt.

Desto flere kulturminner som har et kunnskapspotensiale, desto større vil kulturverninteressene være og desto høyere vil kostnadene knyttet til undersøkelsene kunne bli.

Igen anbefaler vi NVE at det gjennomføres en forhåndsutredning for å få bedre oversikt over kulturminneverdiene. Dette vi danne grunnlag for på en sikrere måte å bestemme omfanget av undersøkelser og kostnader. Vi kan sette opp program for gjennomføring av forundersøkelse dersom det blir aktuelt.

Dersom NVE ikke tar våre innspill til følge, forutsetter vi at Riksantikvaren og Miljøverndepartementet blir forelagt saken og gis anledning til å uttale seg før det treffes endelig avgjørelse.

Siden Vinstravassdraget er det første store vassdraget i Norge hvor konsesjonsvilkårene er under revisjon, forutsetter vi at NVE og Olje- og Energidepartementet i dialog med Riksantikvaren og Miljøverndepartementet kommer frem til en felles forståelse for hvordan kulturminneinteresser i denne typen saker skal håndteres."

Utdrag av brev fra Fylkesmannen i Oppland datert 23.03.01

Landbruksavdelingen

"Følgende momenter er aktuelle i forhold til virkning på landbruksmessige forhold:

1. Negative lokalklimatiske følger av manøvreringen av Olstappen

Med hensyn på lokalklimaet rundt Olstappen er det tatt opp at på grunn av den sterke nedtappingen og forholdsvis seine oppfyllingen av Olstappen så blir det om våren liggende mye is på tørt land, og denne smelter sakte og gjør at det blir et kjøligere lokalklima utover våren. Dette gjør at en får en dårligere vekstsesong enn det en kunne hatt dersom isen ikke lå så lenge.

Det er med de foreliggende dokumentasjon ikke mulig å si hvor mye dette betyr, men en kan ikke utelukke at det har en slik betydning at det burde vært nærmere utreda og at eventuelle avbøtende tiltak bør vurderes. I den forbindelse kan det være aktuelt å se på manøvreringen av Olstappen slik at en ikke får så mye is på tørt land.

2. Negative følger av tørrlagt Vinstra elv fra Olstappen og nedover

På grunn av tørrlagt Vinstra elv nedenfor Olstappen medfører dette at lokalklimaet blir tørrere langs elva og muligheter for noe lavere grunnvannstand. Dette kan ha betydning for produksjonsevna for arealene langs elva, men på grunn av det bratte terrenget antar en at det er lite arealer som blir direkte berørt. Det kan være problematisk med skogsdrift langs elva, og dersom det blir terskelbygging kan dette muligens lette drift ved at en kan kjøre på elveisen og ved at en kan bygge terskelkronene slik at det kan kjøres over disse. Dette forutsetter imidlertid at plasseringen av terskelen passer i forhold til eventuelle atkomstveger til skogarealet. En ber om at dersom det blir aktuelt med terskler så må eventuell atkomst for skogarealer bli med i vurderingene av lokalisering av tersklene.”

Miljøvernavdelingen:

” Vinstravassdraget er sterkt preget av vannkraftutbygging. Vassdraget har 6 reguleringsmagasin og 2 kraftverk, samt to overføringstunneller. De store inngrepene har medført store endringer i landskapet, og medført vesentlige endringer i biologiske forhold i og langs vassdraget. Reguleringene i Vinstravassdraget har også innflytelse på vannføringsregimet i Lågen.

Det har vært og er sterke allmenne brukerinteresser knyttet til vassdraget og området rundt vassdraget. Fisket i de øvre deler av Vinstravassdraget var før regulering meget bra. Flere av de regulerte vatna var av de aller viktigste fiskevatn i sine respektive distrikt, og flere av elvestrekningene hadde et svært godt stangfiske. Reguleringene har hatt betydelige negative konsekvenser for fiskeproduksjonen i vassdraget. Det er imidlertid fortsatt et bra fiske på flere av magasinene, spesielt Vinsteren og Nedre Heimdalsvatn. Med unntak av N. Heimdalsvatn og Øyangen som er privatvann med få eiere, er fisket i Vinstravassdraget tilgjengelig for et stort antall brukere. Fiske med stang og håndsnøre er åpent for alle, mens garnfiske er begrenset til fiskeberettigede. Antall fiskeberettigede utgjør store grupper, i det store deler av vassdraget ligger helt eller delvis i statsallmenning eller bygdeallmenning. I Bygdin er fisket i midtpartiet fritt. Det er utstrakt fotturisme i de øvre deler av vassdraget, med flere DNT-hytter og løyper i området, samt andre turistbedrifter og private hytter. Reguleringen gir et skjemmende inntrykk av vassdraget når magasinene ikke er fulle. Særlig gjelder dette Bygdin som har stor reguleringshøyde og sein fylling. I år med sein fylling skaper reguleringen problemer for rutebåten MS Bitihorn som frakter fotturister på Bygdin.

Minstevannføringer:

Den nye vannressursloven (§ 10) som trer i kraft 01.01.01 stiller strenge krav til å opprettholde minstevannføringer. Ved ikrafttreden av vannressursloven gjøres det også endringer i vassdragsreguleringslovens § 19 som ivaretar disse hensynene. Med de holdninger til vannføring i vassdrag som nå er nedfelt i den nye vassdragslovgivningen ser vi det som naturlig at minstevannføringsbestemmelsene i regulerte vassdrag vies særlig oppmerksomhet ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Reguleringene i Vinstravassdraget påvirker vannføringen ut fra følgende magasin, hvorav noen har bestemmelser om minstevannslipp:

Magasin	Minstevannføringsbestemmelser	
	Periode	m ³ /sek
Utløp Bygdin	01.01 - 31.12	1.250
Utløp Vinsteren	01.01 - 31.12	2.000
Utløp Nedre Heimdalsvatn	Ingen minstevannskrav	
Utløp Øyvatnet (Sandv/Kaldfj/Øyv.)	Ingen minstevannskrav	
Utløp Øyangen	Ingen minstevannskrav	
Utløp Olstappen	Ingen minstevannskrav	

Vannføringsreglementet på utløpet av Bygdin og Vinsteren vurderes som tilstrekkelig utfra naturhensyn.

I store deler av året er det ingen vannføring på de punktene det i dag ikke er vannføringskrav, og kun restvannføring fra feltet nedenfor gir vannføring nedover elvestrekningene. Det er vårt syn at minstevannslipp på disse strekningene i dag ville vært naturlige vilkår. Spesielt på de flate elvepartiene i Vinstra elv fra Øyvatnet (Hersjøene), Hølsa fra Øyangen og dels Hinøgla fra Nedre Heimdalsvatn vil vi tro at relativt små minstevannslipp vil gi betydelige effekter for elvenaturen. I denne sammenheng er det av betydning at Hersjøene og områdene omkring disse er et meget verdifullt område for våtmarksfugl. Disse elvestrekningene var før regulering svært gode fiskeelver. På den nevnte strekningen i Vinstra nedenfor Hersjøen og i Hølsa er det gjort tiltak for å løfte vannspeilet på deler av minstevannstrekningene, noe som lokalt har positiv virkning både estetisk og trolig også for fiskefaunaen og annet dyreliv knyttet til vassdraget. Det vil imidlertid være en klar fordel om en sammen med disse plomberingene også kunne fått en økning av vannføringen i forhold til det beskjedne bidraget som kommer fra restfeltet nedenfor dammene. Plomberingene vil ikke skape problemer ved et evt. minstevannslipp. Ved dimensjonering og utforming av disse er det tatt høyde for at det tidvis kan forekomme flomvannføring over dammene. Øyangen har bestander av sik som tidligere ikke har forekommet i Hølsa. I 2000 er det imidlertid registrert sik i elva, noe som settes i forbindelse med vannoverløp i år. Dersom den siken som kom ut ved denne episoden ikke medfører etablering av sik, kan faren for etablering av sik i elva ved et vannslipp være et argument mot et vannslipp ut fra Øyangen. Dette bør sjekkes nærmere. Hinøgla er noe brattere enn de andre, men er fra naturens sider dimensjonert for mindre vannføring enn Vinstra, slik at effekter av et begrenset vannslipp likevel bør utredes.

Revisjonsdokumentet gir ikke nødvendig bakgrunnsinformasjon om restvannføringer nedenfor dammene eller data som kan belyse hvor stort vannslipp som trengs for å kunne få effekter i elvene. Evt. minstevannslipp ut av en eller flere av disse magasinene vil medføre tap av produksjonsvann i Øvre Vinstra kraftverk. Det er vårt syn at spørsmålet om minstevannslipp og størrelse på evt minstevannslipp må vurderes nærmere for å finne fram til minstevannreglement som ivaretar naturinteressene, uten å medføre unødig stort krafttap. Dette behøver etter vårt syn ikke kreve omfattende undersøkelser på strekningene. Men vi ser det som et minimum at det fremskaffes mer vannføringsdata for strekningene (bla. beregninger av restvannføring på ulike punkter nedover elvestrekningene og at det avholdes befaringer på de aktuelle elvestrekningene i en tørr periode, der det gjøres forsøk med slipp av ulike vannføringer. En visuell vurdering av effektene av ulike vannslipp vil trolig være den beste og enkleste måte for å vurdere størrelsen på et evt. minstevannslipp. Som følge av det mangelfulle beslutningsgrunnlaget ser vi oss ikke i stand til å gi konkrete forslag til størrelse på minstevannslipp nå. Dette vil vi kunne komme tilbake med synspunkter på, dersom beslutningsgrunnlaget bedres. Av samme grunn finner vi det vanskelig nå å foreta en klar prioritering av de aktuelle elvestrekninger når det gjelder bruk av minstevannslipp. Dette vil bla. kunne bero på nærmere informasjon om hvilke vannføringer og derved hvor stort tap i kraftproduksjon, som kreves for å gi effekter av betydning på den enkelte strekning. Det er imidlertid åpenbart at strekningen i Vinstra elv nedenfor Øyvatnet er svært viktig.

Også i Vinstra elv nedenfor Olstappen ville et minstevannslipp vært ønskelig utfra biologiske og estetiske hensyn. Bl.a. er det i de nedre deler av vassdraget et naturreservat (Liadalan) på begge sider av elva med en flora (bl.a. flere rødlistede arter av sopp og lav) som er avhengig av høy luftfuktighet. Denne elvestrekningen er imidlertid bratt, og det skal trolig et betydelig minstevannslipp til for å gi effekter av betydning. Minstevannslipp ut av Olstappen vil medføre tap av produksjonsvann i Nedre Vinstra kraftverk. Det er et klart behov for å foreta en nærmere avveining mellom miljøgevinst og produksjonstap i kraftverket etter en grundigere vurdering som skissert over før en kan ta stilling til om det vil være riktig å innføre et minstevannskrav i Vinstra elv nedenfor Olstappen.

Vi ser det som åpenbart at revisjonsadgangen omfatter vannføringene på de ovenfor opplistede punktene i Vinstravassdraget med mulige unntak for vannføringen ut av Olstappen. Dette utfra at det på disse strekningene kan diskuteres om vannføringsreglementet følger av tillatelsen til regulering av magasinene etter vassdragsreguleringsloven eller av tillatelsen til etableringen av kraftverk med inntak fra de to magasinene. Vi vil imidlertid i den sammenheng påpeke at spørsmålet om minstevannslipp i Vinstra elv nedenfor Olstappen ble reist i forbindelse med behandlingen av Vinstra kraftselskaps tillatelse av 07.11.86 til utvidelse og opprusting av Nedre Vinstra Kraftverk. Kravet ble den gang avvist med henvisning til at det ville innebære en endring av manøvreringsreglementet gitt i reguleringsstillatelsen for Olstappen. Vi velger her kun å gi våre faglige vurderinger av vannføringene, uten å gå nærmere inn i en vurdering av de juridiske sidene ved hvilke forhold som omfattes av revisjonsadgangen

Vilkår naturforvaltning

Gjeldene konsesjonsvilkår inneholder i varierende grad vilkår/hjemler for å kompensere på skader på naturforvaltningsverdier. Svakest på dette området er naturlig nok konsesjonen for reguleringen av Bygdin fra 1928. De øvrige konsesjonene som er fra 1950-tallet gir noe større adgang til å pålegge kompensierende tiltak, men har klare mangler og begrensinger i forhold til de vilkår som settes i nye konsesjoner. Dette skyldes dels at hensynet til naturforvaltningsverdier var mindre prioritert tidligere, og dels endret kunnskap og holdninger innen naturforvaltningen til hva slags kompensasjonstiltak som bør benyttes. Vi finner det derfor naturlig at følgende punkter fra dagens standardvilkår vedrørende naturforvaltning i vannkraftkonsesjoner gjøres gjeldende for samtlige områder som berøres av reguleringene og overføringene som følger av de konsesjoner som nå er gjenstand for revisjon:

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland og /eller Direktoratet for naturforvaltning

- a) å sørge for at forholdene i vassdraget er slik at de stedege fiskestammer i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrig naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b) å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- e) å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjoner og overføringer utformes slik at tap av fisk unngås,
- d) å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i områder som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftsunndersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser

og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også pålegges å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfor nevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Aktualiteten av de enkelte tiltak som vilkårene over hjemler varierer betydelig mellom de enkelte områder i vassdraget, og en del tiltak vil trolig aldri pålagt. Dette er imidlertid det samme forhold også ved nyere konsesjoner. Vi ser i dag en del mangler ved de hjemler vilkårene i eldre konsesjoner gir, som følge av den gang uforutsette endringer i behov, kunnskapsgrunnlag og holdninger. En må derfor ved revisjon av eldre konsesjoner ta høyde for at slike forhold fortsatt kan endre seg og fastsette slike generelle hjemler som det som gis i nye konsesjoner. GLB viser i sitt revisjonsdokument til at de på frivillig grunnlag har gjennomført og deltatt i gjennomføringen av en rekke tiltak i vassdraget bla gjennom samarbeidsprosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland". Dette er riktig, og vi er meget fornøyd med denne innsatsen som bla. har medført at en har kunnet gjennomføre tiltak som ikke har hatt påleggshjemmel i konsesjonsvilkårene. Vi mener imidlertid at det likevel bør gis formelle hjemler for tiltak gjennom konsesjonsvilkårene når disse nå revideres. Dette vil ikke være til hinder for at tiltak også i framtiden kan gjennomføres på frivillig basis uten å gå veien om bruk av påleggshjemler.

I vilkårene over har vi foreslått å legge påleggsmyndighet til fylkesmannen. Dette er i samsvar med forslag av 26.09.00 fra Direktoratet for naturforvaltning om å overføre myndighet på dette området fra DN til fylkesmannen. Forslaget har vært på høring og det er ikke fattet endelig vedtak om slik delegasjon. Skulle DN's forslag ikke bli gjennomført bør denne myndigheten legges til DN også ved revisjon av vilkårene for Vinstravassdraget.

I Vinstravassdraget er det to fond til fremme av fisket som er opprettet i forbindelse med reguleringen av vassdraget, hvorav ett er opprettet i forbindelse med reguleringen av Bygdin og ett i forbindelse med reguleringen av Sandvatn, Kaldfjorden og Øyvatnet. I nyere konsesjoner er det mer vanlig med årlige utbetalinger til kommunene framfor å opprette fond. Det er vårt syn at det bør vurderes å omgjøre de eksisterende fond til årlige utbetalinger til kommunene til fremme av vilt/fisk/friluftsliv i kommunene.

Vilkår forurensing/vannkvalitetsovervåking:

Det er gjennom de siste 50 år gitt flere tillatelse til regulering i Vinstravassdraget med store konsekvenser for vassdraget lokalt og nærmeste vassdrag nedstrøms, Gudbrandsdalslågen og Mjøsa.

Konsesjonene inneholder ikke vilkår for å ivareta framtidige hensyn til vannkvalitet og forurensningspåvirkning.

Det framlagte grunnlaget for revisjon av konsesjonsvilkårene i Vinstravassdraget er ikke tilfredsstillende til å vurdere vannkvalitet på de enkelte vassdragsavsnitt. Det er derfor av stor betydning at det fastsettes vilkår for å kunne kreve undersøkelser og overvåking av vannkvaliteten, og eventuelt gjennomføring av tiltak på senere tidspunkt.

Fylkesmannen vil foreslå følgende vilkår med hjemmel i forurensningsloven gjort gjeldende for samtlige områder som berøres av reguleringene og overføringene som følger av de konsesjoner som nå er gjenstand for revisjon:

"Konsesjonæren plikter etter forurensningsmyndighetenes nærmere bestemmelser

- a) å bekoste undersøkelse av kjemisk vannkvalitet og biologiske forhold i de berørte vassdrag.
- b) å bekoste en rimelig andel av vassdragsovervåking og oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdrag nedstrøms (Gudbrandsdalslågen og Mjøsa).

- c) å bekoste kartlegging av eksisterende utslipp og nødvendige tiltak for reduksjon av forurensningsbelastningen i forhold til framtidig vannføring og krav til vannkvalitet."

Generelt om revisjonsprosessen:

Revisjonen av konsesjonsvilkårene i Vinstravassdraget er en av de første revisjonssakene som behandles etter endringene i vassdragsreguleringsloven. Vi finner derfor å ville gi noen generelle kommentarer til det beslutningsgrunnlag som bør fremlegges ved en slik revisjon. I revisjonssaken i Vinstravassdraget er det reist noen lokale revisjonskrav. NVE har bedt GLB om å utarbeide et revisjonsdokument som omhandler alle reguleringene i vassdraget da de fleste når en alder som åpner for revisjon innenfor kort tid. I revisjonsdokumentet gir GLB en vurdering av de konkrete krav som er reist. Revisjonsdokumentet mangler en gjennomgang av skader og ulemper på allmenne interesser i vassdraget generelt, og gir ingen vurdering av de eksisterende konsesjonsvilkår og om disse bør endres. Vår oppfatning er at revisjonsdokumentet som et minimum bør inneholde en gjennomgang av disse forhold for hele den berørte vassdragsstrekning. Det er ikke vårt syn at dette nødvendigvis skal kreve iverksetting av undersøkelser og store konsekvensutredninger slik tilfellet er ved konsesjonssøknader, men at konsesjonæren skal sammenstille en enkel gjennomgang basert på eksisterende viten, og evt. påpekte vesentlige mangler ved beslutningsgrunnlaget. Vi ser det som naturlig at det må være NVE's oppgave å påse at beslutningsgrunnlaget er tilfredsstillende før det sendes på høring."

Utdrag av brev fra Direktoratet for naturforvaltning datert 22.12.00

"DN er svært positive til at det igangsettes revisjon av vilkår for gamle konsesjoner. Det er viktig at blant annet miljøkonsekvensene av gamle konsesjoner gjennomgås slik at akseptable standarder kan etableres.

DN mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonssaken. Dokumentet mangler på flere felt opplysninger som er nødvendige for å komme med konkrete endringsforslag. NVE må stille krav som sikrer at revisjonsdokumentene får en god nok kvalitet.

Der hersker usikkerhet om hvorvidt vannføring i Vinstra mellom Olstappen og Nedre Vinstra kraftverk kan være en del av revisjonen. DN mener dette spørsmålet bør være en del av revisjonsrunden.

DN anbefaler at standardvilkår for naturforvaltning gjøres gjeldene for Vinstra. For kommunene Vang, Vågå, Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron anbefales det at konsesjonæren skal betale årlige tilskudd, disponert av kommunene, til opphjelv av vilt/fiske og friluftslivet.

DN anbefaler at det innføres minstevassføring for de elvestrekninger som i dag ikke har det. Minstevannføringen bør fastsettes på grunnlag av forsøksslipp og observasjoner i felt. Dersom det ikke innføres minstevannføring overalt vil DN prioritere elvestrekningene i denne rekkefølgen.

1. Fra Øyvassdammen til Vinstra.
2. Fra Øyangen til Hølsa.
3. Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla.
4. Fra Olstappen til Vinstra.

DN fremmer ikke konkrete forslag til kompenserende tiltak eller tilretteleggingstiltak. Innføring av standardvilkår vil gi det offentlige hjemmel til å gi pålegg om slike tiltak."

(...)

” DNs vurdering av revisjonsdokumentet

Et revisjonsdokument bør samle alle relevante opplysninger for å kunne vurdere behovet for, og virkningen av, eventuelle endringer i konsesjonsvilkårene. DN mener GLB's revisjonsdokument inneholder klare mangler. Vi legger spesiell vekt på følgende forhold:

1. Revisjonsdokumentet mangler viktige opplysninger om reguleringens effekter på vannføring i vassdraget.

Revisjonsdokumentet gir en grundig og dokumentert gjennomgang av hvordan reguleringen påvirker vannstanden i reguleringsmagasinene. Revisjonsdokumentet inneholder imidlertid ikke opplysninger om hvordan reguleringen påvirker vannføringen på de berørte elvestrekningene. Opplysninger om blant annet restvannføringen, og opplysninger om situasjonen før regulering for eksempel alminnelig lavvannføring, på berørte elvestrekninger er sentrale både for å vurdere effekten av reguleringen og i forbindelse med eventuelle krav om minstevannføring.

2. Revisjonsdokumentet opplyser ikke om produksjonen i de aktuelle kraftverkene,

Opplysninger om produksjonskapasitet er sentrale for å vurdere hvilke konsekvenser for eksempel innføring av minstevannføringer vil få for produksjonen. I V-notat 9/98 legger NVE vekt på at det skal utvises en restriktiv holdning til vilkårsendringer som kan føre til mindre produksjon. Dersom ikke produksjonspotensialet synliggjøres fratas også høringspartene muligheter for å vurdere konsekvensene av eventuelle forslag om minstevannføring. Som et utgangspunkt kunne dokumentet vist produksjonskonsekvenser ved en eventuell innføring av minstevannføring eksempelvis tilsvarende alminnelig lavvannføring. En illustrasjon ville ikke være bindende for noen parter.

3. Dokumentet inneholder ikke noen gjennomgang av skadevirkninger for allmenne interesser.

Kapittel 7 i revisjonsdokumentet fastslår, for øvrig uten dokumentasjon, at reguleringen ikke har medført skader som ikke var forutsatt når konsesjon ble gitt. Kapittelet framstår som meningsløst. Et revisjonsdokument må gjennomgå skadevirkninger av reguleringen helt uavhengig av om skadene var forventet eller ikke.

Også gjennomgangen av gjennomførte utredninger og avbøtende tiltak i kapittel 8 virker lite presis.

4. Revisjonsdokumentet gir ikke noen samlet, og dokumentert, gjennomgang av hvilke innspill og klager som har kommet på vegne av allmenne interesser.

Oppsummeringen av innkomne krav virker noe tilfeldig. Revisjonsdokumentet gir etter DN's syn i liten grad høringspartene muligheter for å vurdere styrken og omfanget av innspill og klager som har kommet i revisjonsprosessen.

NVE legger til grunn at en revisjon ikke skal utløse en saksbehandling på linje med full konsesjonsbehandling. DN vil likevel forutsette at revisjonsdokumentet inneholder en gjennomgang og systematisering av eksisterende kunnskap som er relevant for revisjonen. De forhold som er tatt opp over finnes etter vår vurdering hos konsesjonær og hos lokale og regionale aktører, som kommuner, fylkesmenn og NVE. DN vil be NVE sørge for at framtidige revisjonssøknader får en mye bedre kvalitet. Behandling av revisjonssaker er nytt. Vi antar at man etter hvert vil finne en form og innhold i dokumentene som er hensiktsmessig.

Innhold i framtidige revisjonsdokumenter

I tillegg til opplysninger i GLB's revisjonsdokument vil DN ha belyst følgende forhold:

I Kapittel 5:

- Restvannføringer på strategiske punkt i påvirket del av vassdraget,
- Opplysninger om naturlig lavvannføring på berørte elvestrekninger.

I kapittel 6:

- Opplysninger om produksjonen i de kraftverkene som vil bli direkte berørt av eventuelle endringer i manøvreringsreglement,
- Produksjonsmessige konsekvenser av innføring (endring) av minstevannføring, feks. Gitt at minstevannføring settes lik alminnelig lavvannføring.

I kapittel 7:

- En gjennomgang av skadevirkninger av reguleringen uavhengig av om skadene var forventet når konsesjon ble gitt.

I kapittel 8:

- En gjennomgang av alle gjennomførte utredninger og avbøtende tiltak som er gjennomført i løpet av konsesjonsperioden.

I kapittel 9:

- En samlet gjennomgang av innkomne krav, også krav som ikke er direkte knyttet til revisjonsprosessen.

Opplysningene i revisjonsdokumentet bør i størst mulig grad være dokumenterbare. I det minste ved at det utarbeides en oversikt med henvisninger til relevant dokumentasjon.

Omfang av revisjonen

I sitt rettledningsmateriale oppgir NVE at spørsmålet om HRV og LRV er en del av selve konsesjonen og derfor ikke kan endres. Bakgrunnen er etter hva vi kan forstå en formulering i Ot.prp. nr. 50 (1991-92), kapittel 22.2.3 som sier "Manøvreringsreglementet utgjør en del av konsesjonsvilkårene, og kan derved revideres på lik linje med de andre konsesjonsvilkårene. Det presiseres imidlertid at bestemmelser om reguleringshøyder ikke er en del av vilkårene, men utgjør en del av konsesjonen som sådan. Reguleringshøyden kan derved ikke endres i en revisjon av vilkårene."

For allmenne interesser i naturforvaltningen er reguleringshøyde, sammen med tørlegging av elver, de mest konfliktfylte spørsmålene. Samtidig vil reguleringskapasitet være svært viktig for fleksibilitet og økonomi i el-produksjonen. DN finner det derfor lite tilfredsstillende at spørsmålet om HRV og LRV ikke kan tas opp til diskusjon under en revisjon. På et generelt grunnlag bør spørsmålet tas opp til ny vurdering. I den aktuelle saken vil forholdet ikke bli fokusert.

I mange utbyggingssaker vil det foreligge tillatelser etter flere lovverk. I V-Notat 9/98 "Revisjon av konsesjonsvilkår": står det: "De fleste kraftverk er bygget med tillatelse etter vassdragsloven eller uten spesiell tillatelse, samtidig med/eller etter etablering av reguleringen. Det er uklart om revisjonsadgangen gjelder utbyggingsstrekningen mellom kraftverksinntak og utløp.....Den kommende vannressursloven vil forhåpentlig gi avklaringer og muligheter for en mer helhetlig revisjon i samme vassdrag." Så langt er det ikke lagt opp til at tillatelser etter forskjellige lovverk kan revideres samtidig. I utgangspunktet burde alle konsesjoner, uavhengig av hvilke lovverk som er benyttet, revideres samtidig.

For Vinstra er spørsmålet hvorvidt spørsmålet om vannføring i Vinstra nedstrøms Olstappen inngår som en del av revisjonen. Konsesjonær hevder at dette spørsmålet inngår som en del av tillatelse etter vassdragsloven fra 1986 til utvidelse og opprusting av Nedre Vinstra kraftverk. DN legger vekt på at spørsmålet om minstevannføring fra Olstappen ikke ble gjort gjenstand for en spesiell vurdering i forbindelse med behandlingen i 1986. Fokus ble satt på forholdene nedstrøms kraftverket. Uansett vil minstevannføring være en naturlig og viktig del av behandlingen etter vassdragsreguleringsloven. DN's utgangspunkt er derfor at spørsmålet bør vurderes i revisjonen.

Vilkår for naturforvaltning

Standardvilkår for naturforvaltning.

DN vil anbefale at standardvilkår for naturforvaltning blir gjort gjeldende. Vi ser ingen grunn til at man etter en revisjon skal ha generelle bestemmelser som avviker fra "moderne" konsesjoner. Forslag til standardvilkår er vedlagt. Vilkårene inneholder generelle krav til om å i størst mulig grad unngå skade. Det offentlige gis rett til å komme med pålegg til konsesjonær om å gjennomføre kompenserende og tilretteleggende tiltak, og å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser.

DN har foreslått å delegere myndighet for å gi pålegg i henhold til konsesjonsvilkårene til fylkesmennene. Overføring av myndighet skal etter planen gjennomføres i løpet av 2001.

Konsesjonær, representanter for allmennheten og fylkesmannen i Oppland deltar i prosjektet "Bedre forvaltning av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland. DN ser klart fordelene ved at tiltak i regulerte vassdrag i størst mulige grad gjennomføres på grunnlag av en dialog mellom berørte parter, og ikke som følge av pålegg. Til en stor grad tror vi dette vil være den viktigste arbeidsformen framover. DN mener likevel det er viktig at det offentlige, i Vinstra som i de fleste andre vassdrag som har fått moderne vilkår for naturforvaltning, har tilgang på virkemidler for å få gjennomført tiltak som er nødvendige for å sikre allmenne interesser.

Årlige tilskudd til opphjør av fisk/vilt/friluftslivet

For to av de gitte konsesjonene er det etablert fond til fremme av fisket i vassdraget (Bygdin og Kaldfjorden). Fondene har en innretning mot tiltak som det, i henhold til standardvilkår, vil være mer naturlig å belaste konsesjonær. DN finner det unaturlig å opprettholde parallelle ordninger.

DN vil anbefale at det innføres årlige overføringer til de berørte kommunene til tiltak for å fremme fiske og/eller friluftsliv. I starten kan tilskuddene finansieres ved å spise av etablerte fond. Senere bør konsesjonær bekoste tilskuddene.

DN vil foreslå følgende årlige tilskudd: Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron: Kr. 75.000 hver, Vang: Kr. 50.000, Vågå: kr. 25.000

Manøvreringsreglement

DN vil forholde seg til at HRV og LRV ikke er blant vilkårene som kan revideres selv om forholdet, sammen med vannføringen ut av magasinene, er det forholdet som oftest kommer i konflikt med allmenne interesser. Samtidig vil reguleringshøyder og magasinkapasitet i stor grad bestemme verdien av energiproduksjonen i forhold til å styre mest mulig produksjon til årstider hvor etterspørselen etter energi er størst, og derved også økonomien i utbyggingen.

Spesielt for Bygdin og Vinsteren er sein fylling av magasinene et viktig problem. Sein fylling er resultat av en relativt stor magasinkapasitet, som styres av reguleringshøyden. Andre tiltak enn reduksjon av reguleringshøyde vil i liten grad kunne ha avgjørende virkning på problematikken. DN vil derfor i hovedsak fokusere sin uttalelse på minstevannføring fra magasinene.

DN mener det finnes miljømessig gode argumenter for å stille krav om minstevannføring på alle strekninger som i dag mangler det. DN vil ikke foreslå konkrete størrelser på minstevannføringen. Dette begrunnes delvis i at revisjonsdokumentet ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å komme med konkrete anbefalinger. Like viktig er imidlertid at vi mener fastsetting av minstevannføring skjer best på grunnlag av konkrete forsøk i felt. Vi vil i denne sammenheng vise til høringsuttalelse fra fylkesmannen i Oppland. Vi tror prøving i felt gir det beste grunnlaget for å fastsette en minstevannføring som på den ene side best mulig ivaretar miljøhensynene, og samtidig gir muligheter til å redusere krafttapet.

Generelt vil permanent minstevannføring til de aktuelle elvestrekningene gi bedre muligheter for vannlevende og vanntilknyttede organismer i og langs vassdragene. Opplevelsen av vassdraget vil generelt bli bedre. Samtidig vil også effekten av avbøtende tiltak, eksempelvis terskelbygging, øke når en sikrer en minstevannføring. På denne bakgrunn inneholder også den nye vannressursloven generelle bestemmelser om minstevannføring som minimum tilsvarer alminnelig lavvannføring.

Bygdin

Hovedproblemet med Bygdin er knyttet til forholdsvis stor reguleringshøyde (inntil 9,15m) og sein oppfylling av magasinet. Dette fører til at det er store reguleringssoner som virker skjemmende i landskapet. Det eneste virkningsfulle tiltaket vil sannsynligvis være å ikke tappe magasinet helt ned, dvs. heve LRV. Å ikke slippe minstevannføring fra Bygdin vil for eksempel gi marginale virkninger på magasinutfyllingen.

Dagens minstevannføring, 1,25 m³ utgjør i underkant av 10% av midlere vannføring. På grunnlag av innspill fra FM i Oppland finner DN ikke grunnlag for å foreslå endringer i vilkårene.

Vinsteren

Noe av den samme problemstillingen som i Bygdin. Mindre reguleringshøyde gjør likevel skadene mindre påtrengende. Dagens manøvreringsreglement fastsetter en minstevannføring til Vinstra på 2 m³. DN finner ikke grunnlag for å foreslå endringer i minstevannføringen.

Nedre Heimdalsvatn

Dagens manøvreringsreglement setter ikke krav til minstevannføring til Hinøgla.

DN mener at en begrenset minstevannføring til Hinøgla ville kunne virke positivt for elva, spesielt på strekningen mellom Nedre Heimdalsvatn og samløp med bekk fra Sikkilsdalen. Vi vil derfor foreslå at det fastsettes en minstevannføring fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla. Selv en begrenset minstevannføring vil sannsynligvis kunne gi betydelige effekter, spesielt i de øvre deler av vassdraget.

Minstevannføring til Hinøgla vil føre til mindre produksjon i Øvre Vinstra kraftverk.

Kaldfjorden (Øyvassosen)

Dagens manøvreringsreglement setter ikke krav til minstevannføring til Vinstra.

Vinstra nedstrøms Øyvassosen er i store deler preget av et relativt lite fall. Det er etablert terskler i og nedstrøms Hersjøene. Områdene rundt Hersjøene har spesiell verdi for våtmarksfugl. Minstevannføring vil øke den positive betydningen av terskler for estetikk og dyreliv i og langs vassdraget for øvrig. DN vil foreslå at det fastsettes et krav om minstevannføring fra Øyvassdammen.

En rask og hard nedtapping av Kaldfjordmagasinene relativt seint på vinteren kan medføre uforholdsmessige store skader på fisk og andre vannorganismer. Magasinene er spesielt utsatt fordi de inneholder store grunne områder. DN antar at en mer forsiktig regulering av Kaldfjorden kan gjennomføres dersom magasinene høyer opp i vassdraget kjøres på en noe annen måte. DN vil ikke konkret anbefale tapperestriksjoner men antar konsesjonær og berørte parter i samarbeid vil kunne finne fram til de mest hensiktsmessige manøvreringsrutiner.

Minstevannføring fra Øyvassdammen vil medføre mindre produksjon i Øvre Vinstra kraftverk.

Øyangen

Dagens manøvreringsreglement setter ikke krav til minstevannføring fra Øyangen til Hølsa.

I Hølsa er det på enkelte strekninger gjennomført tiltak for å løfte vannspeilet. DN mener at en begrenset minstevannføring til Hølsa ville kunne virke positivt for livet i, og opplevelsen av, elva. Minstevannføring vil også kunne øke effekten av gjennomførte tiltak. Det kan være betenkeligheter med å sende vann fra Øyangen knyttet til faren for å spre sik i Hølsa. Det er i år observert sik i elva, sannsynligvis som en følge av overløpssituasjoner tidligere i år. Endelig beslutning om minstevannføring bør utstå til det er konstatert om siken blir varig etablert.

Minstevannføring til Hølsa vil føre til mindre produksjon i Øvre Vinstra kraftverk.

Olstappen

Dagens manøvreringsreglement setter ikke krav til minstevannføring fra Olstappen til Vinstra.

DN har i et tidligere avsnitt argumentert for hvorfor vi mener minstevannføring fra Olstappen bør

inngå som en del av revisjonen. For å best mulig ivareta biologiske forhold mellom Olstappen og Nedre Vinstra kraftverk ville det vært en ubetinget fordel med minstevannføring til Vinstra. Elvas karakter på den aktuelle strekningen vil imidlertid forutsette en relativt stor vassføring for å få merkbart effekt.

GLB redegjør i revisjonsdokumentet for et forslag til manøvrering av Olstappen som etter konsesjonærens mening i stor grad tar hensyn til bygdefolkets interesser. DN vil ikke komme med spesielle krav i revisjonsrunden. Det antas at best mulig praktiske løsninger kan finnes gjennom en dialog mellom konsesjonær og lokale interesser.

Minstevannføring fra Olstappen vil føre til mindre produksjon i Nedre Vinstra kraftverk.

Oppsummering om forslag til minstevannføring

DN vil som tidligere nevnt ikke komme med konkrete forslag til minstevannføringer.

Foreløpig vil DN rangere viktigheten av å innføre minstevannføring på de aktuelle strekningene slik;

1. Fra Øyvassosen til Vinstra
2. Fra Øyangen til Hølsa
3. Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla
4. Fra Olstappen til Vinstra

DN forutsetter at det gjennomføres prøver i felt. Resultatene av slike prøver kan endre prioriteringen. Minstevannføring fra Øyvassosen prioriteres høyest fordi miljøgevinsten ved økt vannføring synes størst. Før det besluttes å sende vann til Hølsa fra Øyangen må mulighetene for at tapping vil medføre en uønsket spredning av sik undersøkes. Minstevannføring fra Olstappen prioriteres lavest fordi DN vurderer det som sannsynlig at miljøgevinsten blir minst i forhold til tap av energiproduksjon; betydelige miljøeffekter vil sannsynligvis kreve en betydelig minstevannføring.

Forslag til vilkår post 12. (Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland og/eller Direktoratet for naturforvaltning

- a) å sørge for at forholdene i Vinstra vassdraget er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b) å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c) å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjoner og overføringer utformes slik at tap av fisk unngås,
- d) å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i områder som berøres direkte eller indirekte av

anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale årlige beløp til kommunene Østre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron - kr. 75.000 hver, Vang kommune - kr. 50.000 og Vågå kommune - kr. 25.000, til opphjør av fisk/vilt/friluftslivet. Beløpene skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjør av fisk/vilt i kommunene. Med hensyn til tiltak som kommer friluftslivet til gode skal beløpene nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av fylkesmannen i Oppland.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i vilkår, dekkes av konsesjonæren.”

Utdrag av brev fra Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget datert 21.12.00

”Konsesjonsutvalget har følgende kommentarer til revisjonsdokumentet fra Glommen og Laagens Brukseierforening av 18.08.2000:

Innledning

Innledningsvis vil vi presisere at vi har gått ut fra at revisjonen i første omgang bare skulle gjelde for konsesjoner gitt for Olstappen og ned til Lågen p.g.a. 50 års rev.klausul. Når det nå er lagt opp til revisjon av vilkårene for alle konsesjoner i Vinstravassdraget, må vi avise at innkomne revisjonskrav for Bygdin og Olstappen/Vinstra (som påpekt av GLB) utelukker krav vedr. de øvrige berørte vann og elver i vassdraget. Konsesjonsutvalgets syn på skadevirkninger for Kvikne/Skåbu forsterkes ytterligere når også Vinstervatna, øvre elvesystem og Heimdalsvatn omfattes av revisjonen.

Vinstervatna og vassdraget nedover til Lågen via Olstappen har fra historisk tid vært en del av livsnerven for innbyggerne i Fronsbygdene og tilreisende hyttefolk/turister. Skulle dette vassdraget vært utbygget i dag er vi overbevist om at forholdene ville måtte bli lagt tilrette for at skadevirkningene for fiske, jakt og generelt miljø skulle bli minst mulig, med mere skånsomme nedtappinger og minstevassføring/terskler i elvene, landskapspleie samt økonomisk støtte til alternative turistaktiviteter, kultivering osv.

Konsesjonsutvalget representerer hele bygdesamfunnet, med støtte og samarbeid også fra Kommunen og styrene i

- Skåbu Bygdautvalg
- Espedalen Bygdealmening
- Fjellstyret for Fron Statsalmenning
- Kvikne/Skåbu Grunneierlag og
- Fron Almenning

Som berørt part blir vi opprørt over at utbygger i revisjonsdokumentet uttaler at det ikke "er fremkommet noe nytt" vedr. de spørsmål Konesjonsutvalget har reist, og at de mener å ha møtt alle krav på en positiv måte med nødvendige tiltak for å bøte på skadevirkningene. Etter vår mening fremstår skadevirkningene like åpenbare i dag som tidligere, og alle berørte parter står samlet om dette syn:

- Elvene er fortsatt helt eller delvis tørrlagt
- Vatna er helt eller delvis ødelagt som fiskevatn der aure f.eks. i Vinstervatna er erstattet av sik som er kommet inn etter reguleringen
- Olstappen reguleres ned 13 meter i 2 - 3 måneder, med isbro, ødelagt fiske, erosjon og ødelagt rekreasjonsverdi til følge. Med stadig økende vind er sandstorm blitt et stort problem.
- Fløtningsrettigheter er nå uten reellt innhold, men utbygger høster fordeler som ikke var med i konsesjonen.

Det er vanskelig å beskrive disse forhold som "nyheter", og vi står maktesløse dersom åpenbare reguleringsbetingede skadevirkninger bare avvises.

I det følgende vil vi gå inn på konkrete punkter i revisjonsdokumentet.

Revisjonsdokumentet

GLB knytter sine kommentarer kun til Olstappen og elva nedenfor. Vi gjentar det vi sier innledningsvis og understreker at hele reguleringen fra Bygdin til Lågen har medført enorme skadevirkninger. Vi antok at bare 50-års revisjon ville bli gjort gjeldende og har derfor ikke tatt opp spørsmål vedr. vann og elver som ble regulert etter 1950 i vårt brev av 26.01.2000

"Full vilkårsrevisjon".

KU er klar over at revisjonen bare omfatter vilkårene, men vil igjen vise til hva som sies i Manøvreringsreglement av 14.07.1950 og i Utkast til nye vilkår (Korr. 04.02.1998):

"Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige"

Det er intet "nytt" i spørsmål om skadevirkninger, men disse skadevirkninger er mer åpenbare enn noensinne for alle som bor eller ferdes i området.

Når det hevdes at forslag om "ny" manøvrering i stor grad tar hensyn til lokalbefolkningens ønsker, stiller vi oss uforstående idet forslaget såvidt vi kan se bare innebærer at tappingen blir et gjennomsnitt av tidligere år. Kommunens innspill om "anerkjennelse av forslaget" må etter vår mening ses som et innspill i forsøket på å finne en minnelig ordning med utbygger.

Vi viser forøvrig til Nord-Fron Kommunes brev til NVE av 04.08.2000.

Gjorte tiltak.

GLB viser til rettsbok for skjønn i 1996/97 om pålagte bedringstiltak. KU vil ikke avvise at tiltakene er ledd i positiv retning, men mener de er meget begrenset i forhold til de reelle skadevirkninger som omtales i vårt notat av 25.06.98. Det er f.eks. ikke iverksatt tilfredsstillende forebyggende tiltak mellom Slangen og Olstappen, der masser raser ut. Dette skjer også i Hinøgla hvilket medfører betydelig massetransport ned mot Slangen.

Vi vil forøvrig berømme GLB for deres deltakelse i og støtte til terskelbyggingen i Vinstra elv ved N.Hersjø og Hølsa.

Vinstra elv.

Vinstra er helt tørrlagt. KU vil prinsipielt be om at spørsmålet om minstevassføring blir vurdert i lys av hva som er skjedd i moderne teknologi de siste 50 år. Det er installert nytt maskineri i N.Vinstra Kraftverk og nye tunneler, og man skulle tro at dette samt vilje til nytenkning ville gjøre det mulig å tilgodese både konsesjonær og allmene hensyn.

Vi innser at dette sannsynligvis er for kostbart til å gjennomføres på kontinuerlig basis, men ber om at det vurderes en viss minstevassføring f. eks. i juli/august.

Uansett ber vi om at konsesjonær pålegges bygging og vedlikehold av terskler både ovenfor og nedenfor Olstappen.

At konsesjonæren viser til at kost/nyttebetraktning gjør det "mer regningssvarende å beplante eksisterende skråninger" finner vi irrelevant og uakseptabelt. Ved terskelbygging må sannsynligvis betong anvendes, men estetisk bør det være mulig å steinsette synlige partier.

Fond

I vårt brev av 26.01.2000 ber vi om at det vurderes å opprette et eget fond for Kvikne/Skåbu-samfunnet som skal kunne benyttes til aktiviteter og prosjekter til fremme av bosetting og turisme (f.eks. tiltak innen fisk- og viltpleie, lafting og møbelhåndverk m.v.)

Konsesjonsutvalget mener at konsesjonær her har en reell sjanse til å møte befolkningen positivt/konstruktivt, noe som vil gi betydelig goodwill og muligheter for at skadevirkningene kompenseres gjennom positive tiltak istedenfor negativt klima, bokstavelig talt.

De "forbedringstiltak" som er foreslått av utbygger er meget begrenset og vi vil hevde at et fond vil kunne benyttes til delvis å avbøte endel av skadevirkningene. Vi er kjent med at det er et næringsfond i kommunen, men mener at et slikt fond som vi beskriver må sees som et ekstraordinært tiltak for det direkte berørte området.

Vi fastholder derfor vår anmodning om et kompensasjonsfond på kr. 3 millioner.

Oppsummering

Konsesjonsutvalget er klar over at revisjonen gjelder vilkårene gitt i forbindelse med konsesjonene. Dette gir visse rammer for kravomfang og realistisk imøtekommelse.

Vi vil imidlertid gjenta at så omfattende inngrep som Vinstrareguleringene er, neppe ville funnet sted i vår tid uten betydelige skadereduserende tiltak, hvis det i det hele tatt ville blitt gjennomført.

Et tegn på dette er det "Utkast til vilkår for tillatelse til å foreta regulering" som foreligger og som foreskriver klare ansvarsområder for konsesjonær, f.eks. i punktene 2, 7, 8 - 14, 16 m.fl.

Vi viser også til at revisjonsadgangen gjelder forhold i Reguleringsloven og ikke i Vassdragsloven. Såvidt vi forstår vil imidlertid Vassdragsloven erstattes med Vannressursloven fra 01.01.2001, noe som medfører at også spørsmålet vedr. tørrlagt nedre Vinstra elv kan tas opp i full bredde.

Konsesjonsutvalget viser til tidligere krav/forslag i notat av 25.06.98 samt til vårt brev av 26.01.2000 og vil oppsummere kravene som følger:

- Konkretisere tiltak for å bedre fisket i vassdraget slik at "de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon..." (pkt. 8 i vilkårene)
- Mer skånsom nedtapping av Olstappen
- Kontinuerlig utbedring av erosjonsskader
- Konsesjonær opprettholder plikt til vedlikehold av bruene over Vinstra elv

- Minimalisere sandstormer ved å unngå at storparten av Olstappen blir helt tørrlagt i hele nedtappingsperioden. Nå legger sand seg på materialene på Almenningssaga og fører til slitasje på verktøy.
- Tilfredsstillende utforming og beplantning av tippene fra Vinstra til Rauskaret
- Minstevassføring i elvene med terskelbygging. I Vinstra nedstrøms Olstappen ber vi om at minstevassføring vurderes særlig i juli/august og at bygging av terskler på synlige deler av elva gjennomføres, evt. med betong om nødvendig + utv. stein
- Vurdering av skadevirkninger for biotopen - utvikling i viltbestanden
- Fullstendig rydding i reguleringssona rundt Vinstervatna (Øyvatn-Kaldfjord og Sandvatna) helt ned til LRV.
- Sprengning av stein på Vinstervatna min. ned til 2 m under HRV.
- Kompensasjonsfond.

Vi er klar over at vår argumentasjon kanskje ikke er preget av fagmannens syn, og derfor er lett å avvise i endel av de områder vi berører. På den annen side står det i Saksbehandlingsrutiner ved revisjon av vilkår at " Vi ønsker at høringsinstansene skal uttale seg om sin egne praktiske erfaringer med reguleringene", og det har vært utgangspunkt for vår behandling av spørsmålene."

Utdrag av brev fra advokatfirmaet Thallaug & Co Ans på vegne av Seter- og Fiskebueierene rundt Vinstervatnet i Øyste Slide kommune datert 12.12.00

"Seter- og fiskebueierne rundt Vinstervatnet i Øystre Slidre kommune har bedt om min bistand i forbindelse med ovennevnte sak.

1. Seter- og fiskebueierne rundt Vinstervatnet utgjør ca. 70 parter - hvorav ca. 60 er setereiere. Fra disse eiendommer er det utøvd aktivt fiske i Vinstervatnet fra alders tid. Ved reguleringen av Vinstervatnet ble seter- og fiskebueierne tilkjent erstatning - "særerstatning" - for skader på fisket som følge av reguleringen.

I min henvendelse nå til NVE står 58 seter- og fiskebueiere bak det krav som fremmes. Jeg kan nevne at vi i forbindelse med denne saken har hatt et stort fellesmøte hvor en rekke av partene var tilstede og hvor de ga uttrykk for sine synspunkter. Seter- og fiskebueierne valgte da et utvalg bestående av 4 setereiere som har påtatt seg ansvaret å følge opp ved denne henvendelse til NVE

2. Seter- og fiskebueierne er sterkt interessert i at fisket i Vinstervatnet kan opprettholdes og med så gode fangster som mulig. De er de nærmeste til å kunne utnytte denne naturressurs.

Det er mine parters klare oppfatning at fisket i dag gir en alt for liten avkastning ut fra den ressurs som vassdraget innebærer. Dette synes også å bekreftes av de fiskerisakkyndige rapporter som foreligger.

Mine parter vil hevde at regulanten - Glommens og Laagens Brukseierforening - må pålegges tiltak for å bedre fisket i vatnet.

Dette kan bl.a. skje ved at:

a) Ørekyten må bekjempes.

På 1980-tallet ble ørekyte innført i Vinstervatnet. Mine parter har den oppfatning at denne fulgte med settefisker og er en direkte følge av de tiltak som reguleringen førte med seg. Ørekyten opptrer i dag i store mengder og her en klar negativ virkning på ørretbestanden. Dette synes det å være enighet om, jfr. rapport fra Hesthagen/Gran - oppdragsmelding nr. 477 side 5, og rapport 2000 side 3.

Mine parter vil hevde at ørekyten kan reduseres, eventuelt holdes under kontroll ved tiltak.

Jeg viser her til de erfaringer man har fra kampen mot ørekyte i Jølstervatnet. Dette er et vatn på ca. 40 km² og vesentlig større enn Vinstervatnet. Etter 1990 har det der vært foretatt et utstrakt notfiske med finmasket materiale for å ta opp ørekyten. Etter informasjon fra naturforvalter Sven Erik Hårklau, NVK, har dette tiltak vært vellykket. Hans påstand er at ved et utstrakt notfiske kan ørekytebestanden reduseres - i hvert fall holdes under kontroll.

Mine parter vil hevde at et slik utstrakt notfiske vil ha særlig betydning i et høyereliggende vatn hvor ørekyten ikke formerer seg så raskt som i lavere beliggende vatn.

Som grunnlag for vårt krav tør jeg vise til oppslag i Aftenposten av november 1988 og oppslag i avisen Valdres av juli 2000.

Oppslaget i avisen Valdres baserer seg på at noen av mine parter fisket etter ørekyte ca. 3 dager i sommer. De regner sitt fiskeutbytte til ca. 725 kg. på disse dager.

Det blir derfor vårt krav at denne "kampen mot ørekyte" må føres av regulanten. I hvert fall må det pålegges regulanten som en forsøksordning over for eksempel 5 år, for der igjennom å få påvist/avkrefte at dette ikke virker.

b) Utsetting av fisk.

Innledningsvis må det nevnes at det også før regulering ble satt ut ørretyngel i Vinstravatnet. Jeg vedlegger kopi av utdrag av lokalavisen Valdresen som viser at det ble foretatt utsetting i 1925.

Etter reguleringen har det nå i over 40 år pågått utsetting av ettsomrig fisk fra settefiskanlegg utenfor vassdraget. Det er tvil om virkningen av dette.

Mine parter har den bestemte oppfatning at det bør prøves en utsetting av fiske basert på:

Tosomrig settefisk;

Settefisken må være klekket av stedegen stamme.

Det er nevnt at det i Bygdin har vært satt ut tosomrig fisk i lengre tid. Dette har vært vellykket og det synes som om overlevelsessevnen er langt større for slik tosomrig fisk.

Mine parter mener også at et eget klekkeri i Vinstervassdraget vil sikre stedegen stamme for større fiskevatn både i Øystre Slidre, Vang, Nord- og Sør-Fron kommuner.

Et eget klekkeri vil også redusere muligheten for smitte fra andre områder.

Vår konklusjon er derfor at det knytter seg store samfunnsinteresser i å ivareta/øke fiskemulighetene i Vinstervatnene. Det at fiskereduksjonen direkte eller indirekte skyldes reguleringen, tilsier at regulanten må bekoste de reparasjoner som er nødvendige for å sikre samfunnsressursene. Det kan ikke antas at våre forslag til tiltak har slike økonomiske dimensjoner at de av den grunn kan oversees.

Under enhver omstendighet må det settes ut tosomrig ørretyngel fram til det blir etablert et eget klekkeri for vassdraget.

c) Terskel.

Det bør vurderes å sette opp terskel ved høyde 1027,5 m. Dette for å sikre vannstanden i Vinstravatnet. Dersom dette ikke skjer vil det gi seg utslag i at store arealer blir tørrlagt og bunndyr vil fryse og dermed redusere det viktigste næringsgrunnlaget for fisken.

3. Mine parter krever dekket sine utgifter til juridisk bistand i forbindelse med denne saken. Etter min oppfatning har de en klar særinteresse i å ivareta sin særrett til fiske i Vinstervatnet."

Utdrag av brev fra Statsskog som grunneier i Øystre Slidre Statsallmenning datert 02.01.01

"Som grunneier i Øystre Slidre statsallmenning støtter vi de synspunkt som kommer fram i uttalelsen fra Øystre Slidre kommune. Vi vedlegger også til orientering kopi av fjellstyrets vedtak i sak 48/00 der fjellstyret også støtter kommunens uttalelse."

Øystre Slidre Fjellstyre - vedtak:

"Kommunen har i sin uttale satt søkelys på flere forhold vedrørende konsekvenser av Vinsterreguleringen. Det som er viktig i denne sammenheng er punkt 4, "krav til nye vilkår." Slik jeg oppfatter dette, må disse krav favne vidt, slik at feks. fjellstyret/kommune med hjemmel i disse, kan sette fram krav, som nye undersøkelser, tiltak m.m., som så må vurderes av DN, som eventuelt kan sette krav til GLB om gjennomføring. Det er da viktig at det ikke bare stilles krav ut fra dagens kunnskap, men at vi gjennom ny kunnskap kan stille nye krav i fremtiden.

I punkt 3 er det nevnt en del tiltak for Vinstre sin del, som er utført og som er under arbeid. Dette er eksempler på tiltak som bør kunne hjemles i nye vilkår. Det kan også oppstå nye vinklinger og ny kunnskap om uheldige konsekvenser av vassdragsreguleringen. Dette er forhold som også bør omfattes av nye vilkår for konsesjonen.

Vedtak:

Øystre Slidre fjellstyre har ingen merknader til uttalen, og mener kommunen med denne har et godt grunnlag for videre arbeid med saken."

Utdrag av brev fra Eidsbugarden turistsenter datert 14.11.00

"Jeg viser til ovennevnte hvor jeg er eier av Eidsbugarden Turistsenter AS. Det er vel nå snart 30 år siden Bygdin ble et regulert vassdrag. Jeg kan nevne at trolig ca 30 000 turister besøker området rundt Eidsbugarden hvert år. Hva som er synd, og hva som er et resultat av reguleringen av Bygdin, er at området ned mot Bygdin hvert år fremstår med et nylig nedtappet vannspeil, og en lite tiltalende vannkant.

Både Eidsbugarden Hotell og Den Glade Vandrer (nå Fondsbu til Den Norske Turistforening) eksisterte og var i full drift forut for reguleringen av Bygdin. Det er min oppfatning at den stadige regulering av Bygdin som nå skjer, gjør at området rundt Eidsbugarden nå oppfattes som mindre naturskjønt enn før reguleringen.

Som det sikkert vites gir ikke en beskjedne drift av verken et hotell eller Turistforeningens Fondsbu noen økonomisk mulighet til å utføre noen større naturmessige endringer i området.

For å bøte på det skjæmmende synet mot selve Bygdin, er det i gjeldende reguleringsplan for området inntatt en mulighet for å endre elveløpet under veien og lage et vannspeil ned mot Bygdin. Dette ville ta bort det skjæmmende inntrykket mot Bygdin, og gi turistene noen hyggelige rasteplasser ved vannspeilet.

Det er De som opprinnelig har endret dette helhetsinntrykket av stedet, og jeg finner det naturlig at det også er De som utfører tiltak som er egnet til å forbedre helhetsinntrykket av området rundt Eidsbugarden."

Utdrag av brev fra Gudbrandsdalen Vilt & Vakkert datert 17.12.00

"Gudbrandsdal Vilt & Vakkert A/S har fra 1/1-2000 hatt ansvaret for oppfisking og omsetning av siken på Vinstervatna. Sesongen 2000 har i likhet med tidligere år gitt ca. 10. 000 kg. sik med god kvalitet.

Vi vedlegger vår video fra sommeren - høsten 1999 da vi hadde prosjektstart. Videre vedlegger vi vår brosjyre som bl.a. viser vår målsetning med prosjektet ved Vinstervatna.

Vi er nå i ferd med å utvikle 2-3 arbeidsplasser med utgangspunkt (naturgrunnlag) i fisken, siken i Vinstervatna. Vi legger ned dette arbeidet og kostnader for å få en bedre bruk av fiskeressursene i det regulerte vassdraget vårt

Sommeren 2000 har vi funnet det nødvendig å foreta en fiskebiologisk undersøkelse. Rapporten fra forannevnte undersøkelse vil bli oversendt i løpet av januar mnd. 2001 og bedt om at den vedleges dette høringsdokumentet.

Rapporten utarbeides av Utmarkstjenester A/S. Den omfatter også Espedalsvannet.

Ut ifra kjente ting i dag har ikke vi noen kommentarer i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkårene. Vi må imidlertid forbeholde oss å komme tilbake til dette i tilfelle forannevnte fiske biologiske undersøkelse skulle gi grunnlag for noe annet."

GLBs kommentarer til høringsuttalelsene datert 09.07.01

"Hovedinntrykket av innholdet i uttalelsene er at de fleste høringspartene har en helt annen forståelse enn GLB av selve prosessen når konsesjonsvilkår tas opp til revisjon. Det samme kan sies om hva som kan forventes som resultat av en eventuell revisjon av konsesjonsvilkårene for reguleringene i Vinstravassdraget. GLBs oppfatning om disse forhold bygger på det som skriftlig er kommet til uttrykk fra OED og NVE.

Det revisjonsdokumentet som GLB utarbeidet etter samtaler med NVE har fått hard medfart, og blir karakterisert som uegnet som beslutningsgrunnlag for en revisjon. Det etterlyses bl.a. gjennomgang av skader og ulemper på allmenne interesser i vassdraget generelt, og en vurdering av eksisterende vilkår og om disse bør endres. Helst skulle det, etter høringspartenes mening, vært gjennomført undersøkelser av konsekvensene av reguleringene før dokumentet ble sendt ut.

Det er naturlig at meningene er delte i et saksfelt som dette der mange av høringspartene ikke bare representerer allmenne interesser, men også er parter med sterke økonomiske interesser knyttet til reguleringene, for eksempel kommunene. Det fins heller ingen erfaring i denne type saksbehandling da denne saken er den første i sitt slag etter lovendringen i 1992. NVE har likevel utarbeidet en veileder med prosedyre for hvordan behandlingen kan foregå, V-notat 9/98, og GLB har forsøkt å følge opp denne. NVE godkjente da også GLBs revisjonsdokument før de sendte det ut på høring.

GLB kan forstå at revisjonsdokumentet er uegnet som beslutningsgrunnlag dersom man ser for seg en prosess lik den man har ved søknader om nye reguleringer, Men slik skal det jo ikke være. Vi finner det her riktig å minne om forarbeidene og forutsetningene for lovendringen i 1992 (Ot.prp. nr.50 (1991-92), s.111): "Revisjonen er ikke ment å være en "mini-konsesjonsbehandling", og

eksterne høringsrunder er ikke ment å bli obligatoriske. Berørte instanser skal uttale seg dersom endringer foreslås, men høringene blir begrenset til den nødvendige krets instanser."

Grunnlaget for at revisjon av konsesjonsvilkår i Vinstravassdraget er blitt en sak, er etter GLBs mening ikke utsendelsen av revisjonsdokumentet, men to henvendelser til NVE fra henholdsvis Vang kommune 09.04.96 og 31.06.99 og Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget 26.01.00. Disse henvendelsene påpekte visse forhold vedrørende reguleringen av Bygdin og Olstappen. Vang kommune ønsket standardvilkår om naturforvaltning ut fra behovet for tiltak for å bedre fisket i Bygdin. Konsesjonsutvalget viste til negative virkninger som følge av reguleringen i Olstappen, bl.a. erosjonsskader, negative landskapsestetiske forhold, behov for fiskefremmende tiltak, utbedring av tipper, minstevannføring og terskler og næringsfond til Kvikne/Skåbu.

NVE ba først om GLBs kommentarer til distriktshenvendelsene, noe som ble fulgt opp. Det bør da nevnes at GLB nettopp hadde hatt en dialog med Nord-Fron kommune og Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget i Skåbu om en avtale i minnelighet om visse tiltak ved Olstappenreguleringen for å imøtekomme distriktets ønsker. Denne dialogen ble imidlertid avsluttet høsten 1999 da GLB ikke fant å kunne tilfredsstille alle krav fra kommunens side.

Det er således ikke en alminnelig revisjon ut fra en full gjennomgang av konsekvensene ved reguleringene i Vinstravassdraget vi har med å gjøre. Det er konkrete lokale krav knyttet til Olstappen og Bygdin som har satt revisjonssaken i gang. Av praktiske hensyn bestemte NVE at de øvrige konsesjonene gitt til GLB i Vinstravassdraget burde vurderes samtidig. De siste vil ha virket i femti år i 2004.

Revisjonsdokumentet må sees i lys av ovennevnte V-notat 9/98 og NVEs eget forslag til utforming av revisjonsdokument. Det er helt på det rene at grunnlaget for en revisjon av vilkår skal være allmenne behov for endringer påpekt av representanter for allmennhetens interesser. I følge V-notat 9/98 skal ikke statlige organer (for eksempel fylkesmannen og DN) ta initiativ til revisjon, men lokale friluft- og naturvernorganisasjoner, velforeninger, grendelag og kommuner. Konsesjonæren kan heller ikke forventes å ha en slik oppgave. Slik sett har ønsket om revisjon i Vinstravassdraget blitt fremmet nettopp av allmenne interesser gjennom henvendelsene fra Vang kommune og Konsesjonsutvalget i Skåbu. Etter at NVE startet revisjonsbehandling har også Nord-Fron kommune sluttet seg til kravet om revisjon (august 2000).

GLB ser på revisjonsdokumentet som en kortfattet informasjon om konsesjonene og faktiske data knyttet til konsesjonene. Dokumentet vil være en nyttig påminnelse til alle lokale interesser om å melde fra om mulige ulemper eller skadevirkninger som eventuelt kan bøtes på i vilkårssettingen. Først når slike krav og ønsker er fremkommet vil NVE i følge V-notat 9/98, pkt 5, Saksbehandling, avgjøre om utredninger eventuelt er nødvendig å utføre for å vurdere spesifikke endringer. Ut fra en slik oppfatning bør det være lettere å forstå GLBs utsagn i revisjonsdokumentets pkt. 7 om erfarte skader og ulemper som følge av reguleringen. GLB har ikke, etter femti års drift, grunnlag for å si noe annet enn at skadene og ulempene i Vinstravassdraget antagelig ligger innenfor det som er vanlig ved vassdragsreguleringer.

Det er uten videre klart at vassdragsreguleringer har større eller mindre negative virkninger. Disse blir alltid vurdert på konsesjonstidspunktet og innenfor visse rammer ivarettatt gjennom etablering og praktisering av konsesjonsvilkår. Slik er det også i Vinstravassdraget selv om konsesjonene er gamle og vilkårene ikke er av samme standard som vanlig for slike konsesjoner i dag. Derfor er GLB innforstått med at en modernisering av konsesjonsvilkårene kan være på sin plass.

Nord-Fron kommune (Kaldfjorden, Øyangen og Olstappen)

Kommunen slutter seg til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA (LVK) og kjenner saken godt ut fra samarbeidet med GLB og felles anstrengelser vedrørende manøvreringen av Olstappen.

- Kommunen vil ha følgende tilføyelse til manøvreringsreglementet for Olstappen: "Frå 1. mai blir alt tilløp til Olstappen, eksklusive tapping gjennom Øvre Vinstra, nytta til oppfylling av

Olstappen til kote 666,50". Det tilrås at Olstappen tappes ned 15. april i stedet for 1. mai slik som GLB la opp til.

- Videre ber kommunen om at det blir ryddet opp i reguleringssonen i alle oppdemte vatn. Trær og stubber til skade for fisket fjernes og stein til skade for båttrafikk må bli fjernet eller merket.

- Det må gjennomføres ytterligere miljøforbedrende tiltak og naturfaglige undersøkelser av konsekvensene av reguleringen.

- På en kort strekning nedenfor Kamfossen (Olstappen) må det bygges én eller to terskler i Vinstra. Det bør vurderes minstevannføring i en periode i juli-august.

- Det må bli gitt vesentlig økt kompensasjon for å støtte tiltak og nyskaping i Skåbu/Vinstradalen.

GLBs kommentar

Kommunens krav er konkrete og ligger delvis innenfor hva dagens standardvilkår i nye konsesjoner vil kunne pålegge konsesjonæren. Dette gjelder så vel opprydding som miljøforbedrende tiltak, naturfaglige undersøkelser m.m.

Manøvreringen av Olstappen var et mye berørt tema ved den kontakt GLB hadde med Nord-Fron kommune i 1998 og GLB vedstår seg fortsatt det forslaget til manøvrering som da ble lagt fram. Olstappen er både et ordinært reguleringsmagasin for å øke lavvannføringen om vinteren og et inntaksmagasin for Nedre Vinstra kraftverk som har behov for en del korttidsregulering over døgn og/eller uke. Lokaltilsiget (nedenfor Heimdalsvatn/Øyangen/Kaldfjorden) i vårperioden (15.4-30.6) tilsvarer i et normalår 5,5 fyllinger av Olstappen magasin. Vi synes ikke Nord-Fron kommunes "nye" forslag gir nødvendig fleksibilitet i manøvreringen, utfra den lave magasinprosenten og betydelige variasjoner i tilsiget fra år til år, og vi gjentar derfor GLBs forslag fra 1998:

- Vinterstid skal vannstanden i Olstappen ligge over HRV-2,5 m fram til ca. 15. mars.
- Nedtappingen om våren skal tidligst starte ca. 15. mars slik at laveste vannstand LRV kan bli nådd engang i perioden 1.-15. mai.
- Olstappen fylles raskt opp igjen og slik at det tilstrebes en vannstand på minimum HRV-1,5m ca. 15. juni.
- Vannstanden HRV-1,5 m betraktes som en minimumsvannstand fram til ca. 15. august.
- Fra ca. 15. august til ca. 15. september kan minimumsvannstanden gradvis senkes til HRV-2,5 m.
- Vannstanden kan variere noe over minimumsvannstandene i henhold til de forutsetninger om døgnregulering som foreligger for Nedre Vinstra kraftverk.
- De nevnte minimumsvannstander skal under normale driftsforhold ikke underskrides. Avvik må påregnes i ekstraordinære situasjoner, for eksempel uforutsett driftsstans, store vedlikeholdsarbeider, unormale tilsigsforhold og ved fare for skadeflom.

GLBs forslag er vist som diagram i revisjonsdokumentet, figur B. Tykk (rød) strek viser nedre grense for vannstanden i Olstappen gjennom året. De andre kurvene viser minimumsvannstander, maksimumsvannstander og medianvannstanden fra 1979 til 1997. Vannstand lavere enn HRV-1,5 m som har forekommet noen år i juli og august, og til dels om høsten, vil ikke lenger forekomme.

Nord-Fron kommunes krav om at alt lokaltilsig til Olstappen skal gå til oppfylling fra 1. mai betyr at Olstappen blir fylt til HRV- 1, 5 m mellom 10. og 20. mai i halvparten av årene. Vannstanden i Olstappen 20. mai vil etter dette ligge ca 9 m høyere enn etter GLBs forslag og høyere hele tiden fram til ca 15. juni. GLB har beregnet at et midlere flomtap som følge av dette kan settes til om lag 1, 0 GWh/år. Med en kraftpris på 15 øre/kWh blir verdien 150 000 kr/år.

Full nedtapping av Olstappen til 15. april i stedet for 1. mai tilsier at ca. 3 mill. m³ vann ikke kan utnyttes i siste halvdel av april, ofte til høye priser. Forutsetter vi "værknipe" i halvparten av årene og en høyere pris på 10 øre/kWh i forhold til tidligere på vinteren, vil dette kunne utgjøre et tap på ca. 200 000 kr/år.

Sannsynlig samlet tap, dersom kommunens forslag for vårfasen imøtekommes, kan altså settes til ca 350 000 kr/år i middel. GLB har imidlertid beregnet at det er store variasjoner fra år til år. Historisk observert flomtap siste 20 år utgjør ca. 5% av lokaltilsiget i perioden 1.5-15.6, men har hatt en synkende tendens. Observert flomtap utgjør 7-8 GWh. En foreslått høyere vannstand i Olstappen vil øke risikoen for flomskade og flomtap.

GLB vil fraråde bygging av terskler i Vinstra nedenfor Kamsfossen da nytten på ingen måte vil stå i forhold til kostnadene. Vi viser til NVEs utredning om terskelbygging på dette stedet. Utredningen vedlegges.

Økonomisk kompensasjon, øremerket Skåbu/Vinstradalen, mener GLB ikke hører hjemme i forbindelse med en vilkårsrevisjon. Vi viser til at Nord-Fron kommune allerede mottar store årlige beløp fra kraftutbyggingen i vassdraget, og det vil etter vår mening være naturlig at Skåbuområdet blir tilgodesett i kommunens bruk av disse midlene.

Sør-Fron kommune (Kaldfjorden)

Kommunen viser til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA og i stor grad til Nord-Fron kommunes uttalelse. Videre gjør kommunen greie for hvordan konsesjonsinntektenes størrelse virker inn på avkorting av statlig næringsfondtilskudd.

Ingen spesielle kommentarer fra GLB ut over vår kommentar til advokatfirmaet Hjorts fellesuttalelse nedenfor.

Øystre Slidre kommune (Vinsteren og Kaldfjorden)

Kommunen slutter seg til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA. Videre har kommunen utformet omtrent likelydende krav for henholdsvis reguleringen i Vinsteren og Kaldfjorden.

- Kommunen krever nye vilkår i tråd med dagens standard vedrørende naturforvaltning, erosjon og opprydding av avfall knyttet til reguleringen.

- Kommunen vil at konsesjonæren årlig skal merke de skjær i vannet som kan være en fare for båttrafikken. Videre etterlyses vannstandsmerker med høyeste og laveste tillatte reguleringsgrense lett tilgjengelig for allmennheten. Merking eller sikring av partier med usikker is på grunn av reguleringen er også et krav.

- Det vises til kulturminneloven av 9. juni 1978 og konsesjonærens plikter i den forbindelse.

GLBs kommentarer

Krav om pålegg som hjemles i dagens standardvilkår i nye konsesjoner kommenteres ikke nærmere, se nedenfor under våre kommentarer til advokatfirmaet Hjorts uttalelse.

Merking av skjær i reguleringsmagasinene er for GLB et relativt ukjent krav. Spørsmålet er også tatt opp av Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget som begrenser det til sprenging av stein i Vinsteren ned til to meter under HRV. GLB er usikker på hvilket behov det er for et slikt pålegg og eventuelle miljøkonsekvenser av omfattende sprengninger. Vi mener at det er forholdsvis begrenset båttrafikk av lokalkjente folk på Kaldfjorden og Vinsteren, men dersom dette virkelig er et problem vil vi gjerne få det påpekt ved befaring. Et generelt pålegg om fjerning av store steiner og/eller merking, kan ikke aksepteres. Vinsteren var før reguleringen en grunn innsjø med til dels mange skjær og store steiner som forutsatte lokalkunnskap av dem som skulle ferdes der. GLB kan likevel være villig til å bidra økonomisk til å merke enkelte større farlige steiner og skjær i samråd med lokale interesser.

Merking av usikker is er et krav vi har mer kjennskap til, men som konsesjonsvilkår er det så vidt vi vet lite praktisert og helst der det er stor vintertrafikk på og ved vannet. En slik merking er i praksis meget vanskelig å følge opp i høfjellet under skiftende værforhold. Skiftende forhold gjør at det nærmest er umulig til enhver tid å kunne vite hvor isen er utrygg. Ved å merke noen farlige områder gis det signaler om at isen ellers er trygg. All ferdsel på islagte vann, regulerte som uregulerte, krever stor aktsomhet.

GLB er klar over kulturminnelovens bestemmelser og de forpliktelse som følger med den.

Vang kommune (Bygdin)

Vang kommune slutter seg også til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA og minner om sine egne tidligere uttalelser som var medvirkende til at NVE tok opp saken om revisjon.

- Kommunen legger vekt på at GLB må pålegges tiltak for å avbøte ulemperne som reguleringen har medført for fisket i Bygdin.

- Det må etableres et flomdemplingsmagasin i Bygdin for bl.a. å hindre utvandring av fisk. En utredning fra Hydrologiservice AS anbefaler at de øverste 20 m i magasinet ikke fylles opp før etter 15. oktober. Dette er etter ønske fra Bygdin grunneigarlag.

- Østenden av Bygdin er sterkt preget av reguleringen med skjemmende store sandgrunner og lav vannstand til langt ut i juli. Dette kan føre til sen start for båtruten. Vang kommune ønsker en drøfting av manøvreringsreglementet og andre tiltak for å bøte på disse ulemperne. Flere interessenter ønsker istandsetting og pynting av strandsonen i området.

- I vestenden av Bygdin ved Vinjehaugen ønsker kommunen erosjonssikring. GLB bør videre pålegges å etablere et vannspeil nedenfor Eidsbugarden ned mot Bygdin, da dette i følge kommunen er et meget skjemmende område.

- Vang kommune mener også at GLB bør pålegges tiltak for å få satt kanalene ved Eidsbugarden og Bygdin-Bygdisheim i bedre stand.

Som vedlegg til Vang kommunes uttalelse fulgte innspill fra AS Jotunheimen og Valdresruten Bilselskap, Eidsbugarden Turistsenter AS og Bygdin grunneigarlag. Innspillene er innarbeidet i kommunens uttalelse.

GLBs kommentar

Også Vang kommune har reist en del krav som ville falle innenfor dagens standardvilkår dersom de blir innført, bl.a. tiltak for fisk og fiske.

Kommunens krav om 20 cm flomdemping for å hindre utvandring av fisk slik grunneigarlaget hevder stiller vi oss sterkt tvilende til. Etter det vi kjenner til er det ikke dokumentert at det går ut fisk ved uttapping. Uttapping for å hindre at HRV overstiges er kun sporadiske hendelser på høsten og har relativt kort varighet. I forhold til de store vannvolum som er i Bygdin vil en slik uttapping i tilfelle kun gjelde for et fåtall fisk som står helt inne ved lukene når de åpnes. Om et fåtall fisk går ut har det ingen betydning for bestanden. Fisk som står noen meter fra lukene vil svømme vekk fra lukene. De økonomiske konsekvenser for oss ved et eventuelt pålegg om 20 cm flomdemping vil vi eventuelt be om å få komme tilbake til.

Sen startfor båtruten over Bygdin og tørrelagte strender om våren er det vanskelig å gjøre noe med dersom magasinet skal tappes helt ned i lavvannsperioden. Og det er nettopp det som er hensikten med et reguleringsmagasin. Vil man i alle år garantere en høyere vannstand i Bygdin i juni og juli, må det legges igjen et betydelig restmagasin ved tappesesongens slutt. Eksempelvis vil en garantert høyere vannstand på én meter, forutsette 35 mill m³ i restmagasin hvert år. Ut fra visse forutsetninger har GLB beregnet at dette vil koste ca. 1 mill kr i et normalår, men kostnaden i et ekstremt år (med høy vinterpris og hvis hele magasinet senere må tappes som flomvann) kan være 20-25 mill. kr.

Flere av de tiltakene som er nevnt i østre og vestre ende av Bygdin synes å være av privatrettslig karakter og har etter vår mening ikke direkte sammenheng med reguleringen, men vi er åpne for å diskutere eventuell støtte til spesifikke tiltak etter initiativ fra kommunen eller andre. Vi kan opplyse at GLB ved vassdragsskjønn i sin tid ble pålagt å grave kanal inn til brygga ved Eidsbugarden slik at turistbåten på en gitt vannstand kan komme inn. Ved behov har GLB mudret i kanalen. I juni i år (2001) ble kanalen kontrollert og det ble mudret en del da vannstanden i år holdt seg lavt en god stund etter nedtappingen til LRV.

Advokatfirmaet Hjort DA på vegne av kommunene Nord-Fron, Sør-Fron, Øystre Slidre, Vang og Vågå

Advokatfirmaet gir først en redegjørelse for sin forståelse av de generelle problemstillinger som gjelder revisjonen og høringsdokumentet (revisjonsdokumentet). Det gis en tolking av det rettslige utgangspunkt, saksbehandlingen og kritiske kommentarer til GLBs revisjonsdokument. Konkrete skader og ulemper for allmenne interesser overlates i stor grad til kommunenes særuttalelser. Det legges vekt på at kommunene må få anledning til å redegjøre nærmere for slike problemstillinger under en befaringsammenkomst med NVE.

Under et avsnitt om krav til nye konsesjonsvilkår anfører advokatfirmaet følgende:

- Dagens standardvilkår for naturforvaltning må inntas i samtlige konsesjoner som omfattes av revisjonen.
- Minstevannføring må fastsettes for de elvestrekninger som ikke har det. DN's prioritering av elvestrekningene følges. Kommunene vil komme mer konkret tilbake til dette under befaringsammenkomsten.
- Advokatfirmaet ser det som selvsagt at konsesjonsmyndigheten pålegger regulanten å yte de berørte kommunene næringsfond. Det er i den forbindelse tatt utgangspunkt i den netto nytteverdi kraftinnvinningen representerer for regulanten og de skader og ulemper distriktet må leve med. Reguleringene i Vinstravassdraget er sammenlignet med andre reguleringer hvor det i den senere tid er fastsatt næringsfond og ut fra dette mener advokatfirmaet at et næringsfond til kommunene ikke kan utgjøre mindre enn 45 mill. kr til sammen.
- Avslutningsvis kommer advokatfirmaet inn på juridisk og hydrologisk bistand til kommunene og hevder at det absolutt er et behov for dette for at kommunene skal kunne behandle spørsmålene som dukker opp forsvarlig. Utgiftene plasseres selvfølgelig hos konsesjonæren.

GLBs kommentar

De generelle og rettslige spørsmålene som advokatfirmaet utdyper har GLB en annen forståelse av og vi viser til vårt avsnitt "Generelt" innledningsvis. For øvrig mener vi at NVE må avklare omfang og rammer av vilkårsrevisjonen i tråd med St.prp. nr 50 (1991-92) og sitt eget V-notat 9/98. GLB har i sin forståelse lagt disse dokumentene til grunn.

GLB er enig i at standardvilkår for naturforvaltning innføres i konsesjonene. Dette synes rimelig ut fra at hensikten med vilkåret er natur- og miljøtiltak som skal sikre allmenne interesser, og at alle nye konsesjoner i dag blir gitt på slike vilkår. Etter GLBs mening bør fylkesmannen og DN i sin bruk av hjemlene ta utgangspunkt i dagens situasjon i vassdraget og de muligheter som finnes for å skape forbedringer eller bøte på uheldige virkninger. Det er mindre interessant med studier av hvordan forholdene kunne være før reguleringen ble etablert. Vi går ut fra som en selvfølge at det blir lagt vekt på kost/nyttevurderinger før eventuelle pålegg blir gitt.

Minstevannføringer kommer vi tilbake til i eget avsnitt nedenfor.

Advokatfirmaet hevder, som en selvfølge, at konsesjonsmyndighetene må pålegge regulanten å yte næringsfond til de berørte distrikt. Etter å ha sammenlignet reguleringene i Vinstravassdraget med reguleringene for Noreverkene i Numedal, kommer advokatfirmaet til at et samlet næringsfond ikke kan utgjøre mindre enn 45 mill. kr.

GLB vil sterkt ta avstand fra kravet om næringsfond. Etter vår mening faller et slik krav utenfor formålet med revisjon av vilkår i gamle konsesjoner. Det er primært vilkår vedrørende fysiske og miljømessige konsekvenser av reguleringene lovverket og revisjonsadgangen sikter til. Vi viser til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) og bl.a. følgende sitat på side 47, første spalte: " samtlige vilkår som er oppstilt kan undergis en ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av perioden. Vurderingen kan føre til at vilkår sløyfes eller gis et annet innhold. Det kan også fastsettes helt nye vilkår, noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet. " Som GLB har opplyst i revisjonsdokumentet kjenner vi ikke til slike uforutsette skader og ulemper. Den foretatte høringen tyder heller ikke på at Vinstravassdraget er påført andre skader og ulemper enn det som er vanlig ved vassdragsreguleringer.

Spesielt om revisjon av vilkårene i konsesjoner gitt før 1959 uttaler departementet på side 110 i Ot.prp. nr. 50: "En slik revisjon av eldre konsesjoner tar sikte på å bringe konsesjonsvilkårene mer i tråd med dagens vilkår. Endringer i vilkårene her vil kunne påføre konsesjonæren økte utgifter. Som nevnt ovenfor vil utgangspunktet være at eventuelle endringer ikke skal være vesentlige for konsesjonæren for så vidt gjelder økonomisk tap og tappt kraftproduksjon. "

Vi finner det også relevant å vise til St. meld. nr. 37 (2000-2001), "Om vasskrafta og kraftbalansen", der OED uttaler seg om revisjon av konsesjonsvilkår og sier følgende: "Revisjon vil i første rekkje gjera det mogleg å setja nye vilkår for å rette opp skadar på miljøet som følgje av utbyggingane. Det som vil vera naturleg å ta opp i ein revisjon er til dømes vilkår om terskelbygging og andre biotopjusterande tiltak, naturfaglege undersøkingar og minstevassføring. "

GLB mener at et hvert pålegg om næringsfond må sies å være vesentlig for konsesjonæren og således falle utenfor det som revisjonsadgangen åpner for. Det ligger heller ikke innenfor det som kan kalles avbøtende tiltak av hensyn til allmenne interesser, men er i stor grad et økonomisk bidrag som kommunene ser som betaling for en avgitt ressurs. Slik blir kommunene ikke bare en vokter over allmennhetens interesser, men en part i saken med sterke økonomiske interesser.

En sammenligning med ny konsesjon til Noreverkenes regulering er ikke relevant. Der var den opprinnelige konsesjon løpt ut, og da har konsesjonæren mistet sine rettigheter og må begynne på nytt. I vårt tilfelle består retten til å regulere fortsatt, men myndighetene har adgang til å tilpasse vilkårene.

Direktoratet for naturforvaltning (DN)

DN er svært fornøyd med at det settes i gang revisjon av vilkår for gamle konsesjoner og uttaler innledningsvis at det er viktig at bl.a. miljøkonsekvensene av gamle konsesjoner gjennomgås slik at akseptable standarder kan etableres.

DN mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonssaken. Dokumentet mangler på flere felt opplysninger som er nødvendige for å komme med konkrete endringsforslag. NVE må stille krav som sikrer at revisjonsdokumentet får en god nok kvalitet.

Det hersker usikkerhet om hvorvidt vannføring i Vinstra mellom Olstappen og Gudbrandsdalslågen kan være en del av revisjonen. DN mener dette spørsmålet bør være en del av revisjonsrunden.

DN anbefaler at standardvilkår for naturforvaltning gjøres gjeldende for Vinstra. For kommunene Vang, Vågå, Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron anbefales det at konsesjonæren skal betale årlige tilskudd, disponert av kommunene, til opphjelv av vilt/fiske og friluftslivet.

Det anbefales at det innføres minstevannføring for de elvestrekninger som i dag ikke har det. Minstevannføringen bør fastsettes på grunnlag av forsøkslipp og observasjoner i felt. Dersom det ikke innføres minstevannføring over alt vil DN prioritere elvestrekningene i denne rekkefølgen:

1. Fra Øyvassdammen (Kaldfjorden) til Vinstra elv.
2. Fra Øyangen til Hølsa elv.

3. Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla elv.
4. Fra Olstappen til Vinstra elv.

DN fremmer ikke konkrete forslag til kompenserende tiltak eller tilretteleggingstiltak. Innføring av standardvilkår vil gi det offentlige hjemmel til å gi pålegg om slike tiltak.

GLBs kommentar

Direktoratets bemerkninger om revisjonsprosessen og revisjonsdokumentet har vi kommentert foran. Videre vil GLB, som nevnt ovenfor, akseptere at standardvilkårene for naturforvaltning gjøres gjeldende ved revisjonen. Minstevannføring blir tatt opp i eget avsnitt nedenfor.

GLB er prinsipielt uenig med DN i at det i reguleringskonsesjonen for Olstappen skal pålegges minstevannføring til Vinstra elv. Dersom det er ønskelig med minstevannføring i Vinstra på denne strekningen, må det tas opp med eieren av Nedre Vinstra kraftverk, Vinstra Kraftselskap som har en nyere konsesjon for sin utbygging. Dersom Vinstra Kraftselskap skulle få et slikt pålegg, bør det tas inn i manøvreringsreglementet for Olstappen fordi vannet må slippes derfra. Vi har et lignende forhold ved Osensjøen der HEAS, som eier av Osa kraftverk, fikk pålegg om minstevannføring til Osa elv. Pålegget ble også tatt inn i eksisterende manøvreringsreglementet for GLBs konsesjon til regulering av Osensjøen fordi vannslippingen må skje fra dammen som regulerer Osensjøen.

Fylkesmannen i Oppland

Landbruksavdelingen

Landbruksmessige forhold blir hovedsakelig berørt i Nord-Fron kommune. Avdelingen hevder at sen oppfylling om våren av Olstappen og mye is liggende på tørt land betyr sen våronn og dårligere vekstforhold enn det en kunne hatt dersom isen ikke lå så lenge. Kan det manøvreres slik at det ikke blir så mye is på tørt land?

Landbruksavdelingen nevner ellers noen problemer for skogsdriften langs Vinstra nedenfor Olstappen. Dersom det blir aktuelt med terskler her må eventuell adkomst til skogarealer bli med i vurderingene av lokalisering av tersklene.

Miljøvernavdelingen

Avdelingens uttalelse er stort sett sammenfallende med DN's syn og anbefaler at dagens standardvilkår for naturforvaltning innføres. Dette vil gi hjemmel for å kompensere for skader på naturforvaltningsverdier. Avdelingen er meget godt fornøyd med den frivillige innsats som er gjort i samarbeidsprosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland", men savner likevel formelle hjemler for tiltak gjennom konsesjonsvilkårene.

Det foreslås videre at konsesjonene får vilkår med hjemmel i forurensningsloven for å ivareta framtidige hensyn til vannkvalitet og forurensningspåvirkning:

"Konsesjonæren plikter etter forurensningsmyndighetenes nærmere bestemmelser

- a) å bekoste undersøkelse av kjemisk vannkvalitet og biologiske forhold i de berørte vassdrag.
- b) å bekoste en rimelig andel av vassdragsovervåking og oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdrag nedstrøms (Gudbrandsdalslågen og Mjøsa).
- c) å bekoste kartlegging av eksisterende og nødvendige tiltak for reduksjon av forurensningsbelastningen i forhold til framtidig vannføring og krav til vannkvalitet".

GLBs kommentar

GLB betviler sterkt at sen oppfylling av Olstappen om våren betyr sen våronn. Gjenliggende strandis og dens betydning for lokalklimaet nær sjøen er svært omdiskutert. I tillegg er det kun marginale jordbruksarealer som ligger ned til Olstappen.

Punkt a), i vilkår med hjemmel i forurensningsloven, mener GLB kan aksepteres i den grad undersøkelsen er knyttet til Vinstravassdraget og det kan sannsynliggjøres at reguleringen har innvirkning på vannkvaliteten. Dersom økt forurensning er et resultat av annen virksomhet i vassdragets nedbørfelt, ser vi det urimelig at regulanten skal belastes med kostnader til undersøkelser.

Punkt b) stiller vi oss avvisende til. Når det nå er vist at vannkvaliteten i Mjøsa er brakt tilbake til 1950-nivå, og er akseptabel med den eksisterende vassdragsregulering, vil det være urimelig å belaste reguleringene i Vinstravassdraget med kostnader til overvåking av Mjøsa. Prinsippet om at forurenseren skal betale må gjelde.

Oppland fylkeskommune, Kulturseksjonen

Det er store kulturhistoriske interesser langs de regulerte vannene i Vinstravassdraget. Det er viktig at det settes i gang undersøkelser for å sikre den umistelige kunnskapen som på sikt vil gå tapt ved en fortsatt regulering. Fylkeskommunen krever derfor at det innarbeides vilkår som åpner for at det kan gjennomføres registreringer, avbøtende tiltak, eventuelt arkeologisk utgraving, og at konsesjonæren bærer kostnadene ved slike undersøkelser.

Det bør også gjennomføres registreringer i reguleringssonen av kulturminnene fra nyere tid og det anbefales en forhåndsutredning før de endelige vilkår fastsettes.

GLBs kommentar

Det behøves ingen forhåndsregistrering dersom det vanlige generelle vilkåret innføres. Etter 50 års regulering med tilnærmet stabile strender, kan GLB vanskelig se at fortsatt regulering kan føre til tap av kulturminner.

Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget

Konsesjonsutvalget som selv hevder at de representerer hele bygdesamfunnet, var hovedaktøren forut for NVEs vedtak om revisjon. Uttalelsen har støtte også fra Skåbu Bygdautvalg, Espedalen Bygdealmening, Fjellstyret for Fron Statsalmening, Kvikne/Skåbu Grunneierlag og Fron Almening. Utvalget har oppsummert sine krav i følgende punkter:

1. Tiltak for å bedre fisket i vassdraget slik at "de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon"
2. Mer skånsom nedtapping av Olstappen.
3. Kontinuerlig utbedring av erosjonsskader.
4. Konsesjonær opprettholder plikt til vedlikehold av bruene over Vinstra elv.
5. Minimalisere sandstormer ved å unngå at storparten av Olstappen blir helt tørrlagt i hele nedtappingsperioden. Nå legger sand seg på materialene til Almanningssaga og fører til slitasje på verktøy.
6. Tilfredsstillende utforming og beplantning av tippene fra Vinstra til Rauskaret.
7. Minstevannføring i elvene med terskelbygging. I Vinstra nedstrøms Olstappen ber utvalget om at minstevannføring vurderes særlig i juli/august og at bygging av terskler på synlige deler av elva gjennomføres, eventuelt med betong om nødvendig + utvendig stein.
8. Vurdering av skadevirkninger for biotopen - utvikling i viltbestanden.
9. Fullstendig rydding i reguleringssonen rundt Vinstervatna (Øyvatn-Kaldfjorden og Sandvatna) helt ned til LRV.
10. Sprenging av stein på Vinstervatna minimum ned til to meter under LRV.
11. Kompensasjonsfond.

GLBs kommentar

Punktene 1, 3, 8, 9, blir ivare tatt av dagens standardvilkår.

Når det gjelder manøvreringen av Olstappen (punkt 2 og 5) viser vi til vårt tappforslag som er beskrevet foran.

Krav om arrondering og behandling av steintipper (punkt 6) er også noe som hjemles i moderne standardvilkår. Vi må bemerke at GLB ikke har noe ansvar for steintippen i Rauskaret. Den er utelukkende Opplandskraft DA sitt ansvar etter byggingen av Øvre Vinstra kraftverk.

Bruene over Vinstra elv (punkt 4) er skjønnspålagte tiltak etter Bygdinreguleringen ca. 1930 og har ikke noe med konsesjonsvilkårene å gjøre. Etter utbyggingen av Nedre Vinstra kraftverk har de for øvrig mistet sin opprinnelige funksjon som tiltak for å sikre adkomst over elva ved økt vintervannføring etter Bygdinreguleringen. I dag er som kjent vannføringen i Vinstra liten stort sett hele året.

Minstevannføring (punkt 7) vurderes i eget avsnitt nedenfor.

Sprenging av stein ned til to meter under HRV (punkt 10) er kommentert foran under Øystre Slidre kommunes uttalelse. Vi forutsetter en nærmere beskrivelse og drøfting av problemet ved befaringen.

Kompensasjonsfond (punkt 11) kan GLB ikke akseptere.

Statskog, inkludert Øystre Slidre fjellstyre

Det uttrykkes støtte til Øystre Slidre kommunes uttalelse.

GLBs kommentar

Ingen

Eidsbugarden Turistsenter AS

Ønsker å forbedre helhetsinntrykket av området rundt Eidsbugarden. Foreslår å endre elveløpet under veien og lage et vannspeil ned mot Bygdin. Dette vil kunne ta bort et skjemmende inntrykk mot Bygdin og gi turistene noen hyggelige rasteplasser ved vannspeilet.

GLBs kommentar

Det er klart at et turistanlegg like ved et vann som er regulert med over 9 m reguleringshøyde vil måtte leve med at reguleringssonen til sine tider er synlig og kanskje fremstår som lite innbydende. Vi oppfatter problemene mest av privatrettslig karakter, men vil gjerne studere forholdene på stedet før vi tar stilling til kravet.

Advokatfirmaet Thallaug & Co

På vegne av seter- og fiskebueierne rundt Vinsteren i Øystre Slidre fremmes følgende krav:

- Ørekyten i Vinsteren må bekjempes. GLB må føre denne kampen bl.a. ved et utstrakt notfiske.
- Det bør prøves å sette ut to-somrig settefisk klekket av stedegen stamme i Vinsteren. Ønsker eget klekkeri i vassdraget.
- Det bør vurderes å sette opp en terskel med høyde 1027,5 m (LRV) for å sikre vannstanden i Vinsteren.

GLBs kommentar

GLB går utfra at de problemene som seter- og fiskebueierne presenterer blir godt ivaretatt av fiskeforvalteren. Eget klekkeri i vassdraget anser vi som helt utelukket kan komme på tale.

Spredningen av ørekyte til mange lokaliteter på Østlandet de siste 20-30 år har flere årsaker, bla. fiskeres bruk av levende agn. Det er også kjent at grunneiere og andre har satt ut ørekyte da de trodde dette ville være mat for ørret. Utsetting av fisk til Vinsteren i regi av GLB har foregått fra 1959 og fram til 1997 da fylkesmannen opphevet utsettingspålegget. Etter det vi er kjent med ble ørekyte registrert i Vinsteren i 1988, men vi er også kjent med at det i enkelte lokaliteter oppstøms ble påvist ørekyte tidligere. Dette er lokaliteter hvor GLB ikke har satt ut ørret. AL Settefisk har fra midt på 70 tallet montert siler og anordninger etter anmodning fra myndighetene for å hindre

spredning av ørekyte via settefisk. Det er derfor overveiende sannsynlig at ørekyte har blitt innført på annen måte enn med settefisk, og GLB ser det ikke som sin oppgave å drive utfisking av ørekyte.

Myndighetene, Direktoratet for naturforvaltning og Fylkesmannen i Oppland har i dag hjemmel til å pålegge regulanten utsetting av fisk. Det er de som bestemmer type og størrelse.

Vi forstår ikke hva en terskel med høyde på kote 1027,5, som er LRV, skal være godtfør. Dette krever en nærmere forklaring. Vi vil fremheve at det er viktig å ha god tappekapasitet fra magasinet helt ned til LRV. En terskel med høyde på LRV vil gi sterkt redusert kapasitet når vannstanden kommer ned mot denne grensen og kan gjøre det vanskelig å få tømt magasinet helt.

Gudbrandsdal Vilt og Vakkert AS

Driver sikfiske i Kaldfjorden med 2-3 arbeidsplasser. Ingen spesiell kommentar til revisjonssaken.

Minstevannføringer

Mange av de som har uttalt seg har berørt temaet minstevannføring. GLB er av den oppfatning at elvestrekningene som ved reguleringene har fått redusert vannføring, stort sett fungerer bra i dag og gir liv til landskapet, med unntak av Vinstra elv fra Olstappen og nedover mot Gudbrandsdalslågen. Her må det så mye vann til for å gjøre noe med det estetiske inntrykket, at vi på grunn av kostnadene ved tapt kraftproduksjon anser det utelukket å slippe vann til elva. Terskler nedenfor Olstappen synes heller ikke å være noen god løsning og krever også en del vann i elven for å virke etter hensikten. I tillegg mener GLB at ulempene i dette elveavsnittet ikke hører inn under det som kan tas opp ved revisjon av Olstappenkonsesjonen. Som vi allerede har nevnt skyldes bortføringen av vann fra Vinstra elv at Nedre Vinstra kraftverk har inntak i Olstappen og fører vannet i tunnel gjennom fjellet til utløp i Gudbrandsdalslågen like oppstrøms Harpefoss.

Minstevannføringer er også kommentert av OED i St. meld. nr. 37 (2000-2001) "Om vasskrafta og kraftbalansen". I meldingen vises bl.a. til St.prp. nr 50 (1991-92) og presiseringen av at man må vise tilbakeholdenhet med minstevannføringer dersom det fører til tapt kraftproduksjon. Det fremholdes at økede krav til minstevannføringer kan få store økonomiske konsekvenser for regulanten som følge av redusert kraftproduksjon.

I St. meld. nr. 37 heter det videre: "Ved handsaming av både revisjon og fornying av reguleringskonsesjonar vil Regjeringa leggja stor vekt på å halda oppe det eksisterande produksjonsgrunnlaget for vasskraftproduksjonen. Vasskrafta er ein særskild verdifull ressurs som me må ta godt vare på, og dei verdiane me har i eksisterande anlegg må utviklast på ein tenleg måte. Som hovudregel bør ein heller ikkje svekkja vassressursgrunnlaget for produksjon. "

Som et bilde på hva som blir unndratt kraftproduksjon dersom det skal slippes minstevannføring fra Olstappen, kan vi nevne at hver kubikkmeter (m^3) vann fra Olstappen blir til vel 1 kilowattime (kWh) utnyttet i Nedre Vinstra kraftverk. En vannføring på $1m^3/s$ gjennom ett døgn vil representere en kraftmengde på vel 86400 kWh. Dette er nok strøm til et normalt årsforbruk i tre-fire vanlige eneboliger. I løpet av en måned vil krafttapet utgjøre knapt 2,6 mill. kWh (2,6 GWh).

Nedenfor har vi, ved eksempler i tabell, forsøkt å klargjøre hva slipp av minstevannføring kan bety i tapt kraftproduksjon og tilhørende verdi. Vi tenker oss som illustrasjon at det slippes en vannføring tilnærmet alminnelig lavvannføring fra de aktuelle magasinene og setter denne til 7-8 % av naturlig middelvannføring på stedet. I verddivurderingene brukes 15 øre/kWh."

	Alminnelig lavvannføring m ³ /s	Krafttap i GWh ved slipp i juli-august	Tap i mill.kr/år ved slipp i juli og august	Krafttap i GWh ved slipp hele året	Tap i mill. kr/år ved slipp hele året
Fra Kaldfjorden	1,50	6,5	0,97	39,0	5,85
Fra Øyangen	0,051	0,2	0,03	1,2	0,18
Fra Heimdalsvatn	0,25	1,1	0,17	6,6	0,99
Fra Olstappen	2,60	15,3	2,30	91,8	13,77
Sum tap (GWh/år)		23,1		138,6	
mill.kr/år (15 øre/KWh)			3,47		20,79

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Saksbehandling

Revisjonsdokumentet har vært ute på høring til berørte kommuner og organer. Saken har vært kunngjort i lokale aviser og ligget ute til offentlig ettersyn i de berørte kommunene. NVE har befart vassdraget sammen med representanter fra GLB, kommunene, fylkesmannen, fylkeskommunene, konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget og andre berørte.

Saken behandles med hjemmel i lov av 19. juni nr. 62 1992 om endringer i vassdragsreguleringsloven m.fl. del VI nr. 3 og etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 12 andre ledd.

Sammendrag av høringsuttalelser

Uttalelsene er i sin helhet referert foran. Vi vil her gi et kort sammendrag av hovedpunktene i uttalelsene.

Adv. Hjort på vegne av kommunene påpeker at utbyggingen er preget av datidens holdninger da kunnskap om natur og miljø var helt annerledes enn i dag. Lokalsamfunnet har endret seg fra et jordbruksamfunn til et reiselivsamfunn med økt vekt på jakt, friluftsliv og fiske. Kommunene mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag til å behandle revisjonssaken og støtter seg til DN's uttalelse. De krever at standardvilkår for naturforvaltning kommer inn i konsesjonen og at det blir innført et pålegg om årlige tilskudd til opphjelp av fisk, vilt og friluftsliv. Minstevannføring må innføres på elvestrekninger som ikke har det. Kommunene mener regulanten bør pålegges et næringsfond til kommunene på 45 mill. kroner. Videre krever kommunene utgifter for hydrologisk og juridisk bistand dekket.

Øystre Slidre kommune tar for seg reguleringskonsesjonene for Vinsteren og Kaldfjorden. Kommunen påpeker at revisjonsdokumentet er for svakt. Videre krever de at standardvilkår for naturforvaltning tas inn i konsesjonene med hjemler til pålegg om naturvitenskapelige undersøkelser og kompenserende tiltak for fisk. Kommunen ønsker en oppjustering av grunnkapitalen for fiskefondet gitt i Kaldfjordreguleringen. De påpeker erosjonsproblemer og skader på kulturminner. Videre er det et krav om at konsesjonæren utfører grundig opprydding av avfall knyttet til reguleringen. Kommunen ønsker også merking av skjær som medfører fare for båttrafikk, tydelig merking av HRV/LRV og merking av usikker is som følge av reguleringen.

Vang kommune er opptatt av at den gamle konsesjonen for Bygdin ikke legger vekt på økt turistnæring. Kommunen mener videre at GLB må sette ut fisk i Bygdin og at det må etableres et flomdempingsmagasin for å hindre utvandring av fisk. De ønsker kompenserende tiltak for

de store sandgrunnene og den lave vannstand i Bygdin på forsommeren som følge av reguleringen. Kommunen påpeker store erosjonsproblemer i vestenden av Bygdin ved Eidsbugarden og et ønske om å etablere et vannspeil ned mot Bygdin for å kompensere for skjemmende utsyn. De mener videre at GLB bør pålegges å renske opp i kanalene ved Eidsbugarden og Bygdisheim for å enkle ferjeruten.

Sør-Fron kommune viser til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA og Nord-Fron kommune. Videre gjør kommunen greie for hvordan konsesjonsinntektenes størrelse virker inn på avkorting av statlige næringsfondstilskudd.

Nord-Fron kommune støtter seg til fellesuttalelsen fra adv. Hjort. Videre ønsker kommunene et tillegg i manøvreringsreglementet for Olstappen, en opprydning i reguleringssonen i alle oppdemte vann i vassdraget, ytterligere miljøforbedrende tiltak og naturfaglige undersøkelser av reguleringens konsekvenser, terskler i Vinstra-elv nedenfor Kamsfossen og slipp av minstevannføring fra Olstappen i juli-august. Det er også et krav om økt økonomisk kompensasjon for Skåbu/Vinstradalen.

Oppland Fylkeskommune, kulturavdelingen, påpeker store kulturhistoriske interesser langs Vinstravassdraget og krever at det innarbeides vilkår som åpner for at det kan gjennomføres registreringer/utgravninger/utredninger påkostet av konsesjonæren. Kulturavdelingen anbefaler at det foretas forhåndsutredninger før de endelige vilkårene fastsettes.

Fylkesmannen i Oppland, Landbruksavdeling, påpeker at reguleringen av Olstappen medfører sen ismelting og dårligere vekstsesong om våren. Landbruksavdelingen mener utredninger, avbøtende tiltak og manøvreringen av Olstappen bør vurderes. Landbruksavdelingen nevner ellers noen problemer for skogsdriften langs Vinstra elv nedenfor Olstappen. Dersom det blir aktuelt med terskler her må eventuell adkomst til skogarealer bli med i vurderingene av lokalisering av tersklene.

Miljøvernavdelingen ønsker en innføring av minstevannføring på de strekninger som ikke har det og størrelsen på slippet må fastsettes etter forsøksslipp i felt. Videre er det ønske om at standardvilkår for naturforvaltning innføres i konsesjonene. Miljøvernavdelingen mener eksisterende fond for fremme av fiske i forbindelse med Bygdin og Kaldfjorden reguleringene bør omgjøres til årlige utbetalinger til kommunene. De foreslår også at vilkår med hjemmel i forurensningsloven gjøres gjeldene i konsesjonene.

Direktoratet for naturforvaltning mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonssaken. De mener videre at vannføringen i Vinstra mellom Olstappen og Nedre Vinstra kraftverk bør være en del av revisjonsprosessen. DN anbefaler at standardvilkår for naturforvaltning gjøres gjeldende for reguleringkonsesjonene i Vinstravassdraget og at konsesjonæren betaler et årlig tilskudd til kommunene til opphjør av vilt/fisk/friluftsliv. DN foreslår en prioritert rekkefølge på innføring av minstevannføring.

Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget krever en mer skånsom nedtapping av Olstappen og påpeker problemer med sandstorm ved nedtappet magasin. Videre ønsker de å få innført en minstevannføring i Vinstra elv nedstrøms Olstappen, spesielt i juli/august, samt terskler på synlige deler av elva. KU krever at det opprettes et kompensasjonsfond for Skåbu/Kvikne samfunnet på 3 mill. kroner. De krever også utbedring av erosjonsskader, utforming og beplantning av tipper, tiltak for å forbedre fiske, rydding i reguleringssonene ned til LRV og sprenging av stein på Vinstervatna.

Adv. Thallaug & Co Ans på vegne av Seter- og Fiskebueierene krever at GLB pålegges tiltak for å bedre fiske i Vinstervatna ved å bl.a. bekjempe ørekyten Vinsteren, sette ut tosomrige settefisk av stedegen stamme og etablere en terskel med høyde 1027,5 (LRV) for å sikre vannstanden i Vinsteren.

Statsskog som grunneier i Øystre Slidre Statsallmenning har ingen spesielle merknader.

Eidsbugarden turistsenter påpeker den skjemmende reguleringsonen ved Bygdin og ønsker å etablere et vannspeil mot Bygdin for å forbedre helhetsinntrykket.

Gudbrandsdalen Vilt & Vakkert har ansvaret for oppfisking og omsetning av sik på Vinstervatna. De har ingen kommentarer til revisjonsaken.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering

Revisjonsadgangen gir primært muligheter til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingen, men ved revisjon kan også vilkårene generelt bli modernisert og uaktuelle vilkår kan bli slettet. Under NVEs behandling av revisjon av vilkår i Vinstravassdraget har vi lagt til grunn de føringer som er gitt i Ot.prp. nr. 50, samt signaler fra Stortinget og Regjeringen i Stortingsmeldinger. I St.meld. 37 (2000-2001) om vasskrafta og kraftbalansen står følgende:

”Ved handsaming av både revisjon og fornying av reguleringskonsesjonar vil Regjeringa leggja stor vekt på å halde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget for vasskraftproduksjonen.”

Samtidig sier Regjeringen i St.meld. 24 (2000-2001) om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand:

” Regjeringen vil legge økt vekt på miljøhensyn i den framtidige forvaltningen av vannkraftressursene. Dette gjør det begrenset hvor mye ny vannkraft som skal bygges ut. For å sikre en helhetlig forvaltning i tråd med dette, er det nødvendig å intensivere arbeid med å revidere miljøvilkår for eksisterende utbygginger.”

Vi har i vår saksbehandling prøvd å legge vekt på å modernisere vilkårene med tanke på bl.a. miljøhensyn uten at det skal medføre betydelig tapt kraftproduksjon eller kostnader for konsesjonæren. NVE vil påpeke at revisjonsadgangen gir en god mulighet til å forbedre miljøkvaliteten i tidligere regulerte vassdrag. Revisjon av vilkår kan også være et viktig middel til å oppfylle eventuelle mål som følge av EU's vanddirektiv. Samtidig vil tiltak som medfører produksjonstap være med på å svekke landets totale kraftproduksjon. Norge trenger kraft, dermed må tapt produksjon erstattes med annen produksjon. Med mange revisjonsaker kan sumvirkningene bli tap av betydelig produksjon. Dette vil videre føre til økt utbyggingspress i andre vassdrag eller press i form av annen utbygging som vind- eller gasskraftverk.

Vinstravassdraget har hatt reguleringer i lang tid og reguleringene er blitt en tilvant situasjon i naturen. NVE mener derfor at det ved revisjon av vilkårene er viktig å vurdere vinningen av miljøtiltak som fører til produksjonstap opp mot miljøkonsekvensene en kompenserende utbygging vil medføre et annet sted. Det er altså ikke bare snakk om hva eventuelle tiltak vil koste konsesjonæren i penger eller tapt produksjon. Miljøgevinstene for tiltak som gir produksjonstap i det vassdraget som skal revideres må ses i sammenheng med miljøkonsekvenser ved ny utbygging i et annet vassdrag.

Nedenfor følger NVEs vurdering av høringsinstansenes krav og merknader.

Revisjonsdokumentet

Innkomne uttalelser viser at det er forskjellige oppfatninger om hva revisjonsprosessen skal innebære og høringspartene har gitt revisjonsdokumentet sterk kritikk. Det er en felles oppfatning at revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonsaken og at det på flere felt mangler nødvendige opplysninger for å komme med konkrete endringsforslag. Det påpekes bl.a. at dokumentet mangler opplysninger om alminnelig lavvannføring og reguleringens effekt på vannføringer med tanke på eventuelle krav om minstevannføringer. Det er også påpekt at dokumentet ikke inneholder en gjennomgang av skader og ulemper for allmenne interesser, samt krav som har kommet inn på vegne av allmenne interesser. Det påpekes at NVE i fremtiden må sikre at revisjonsdokumentet får en god nok kvalitet før det sendes på høring.

NVE har på bakgrunn av føringer som er gitt i Ot.prp. nr. 50 utarbeidet foreløpige saksbehandlingsregler som er tatt inn i NVEs V-Notat 9/98. Dette er en av de første revisjonssakene og det foreligger derfor ingen praksis på hva et revisjonsdokument skal inneholde. Revisjonsdokumentet ble utarbeidet etter angitte punkter fra NVE.

En revisjonsprosess skal gi berørte interesser en mulighet til å påpeke de skader og ulemper for allmenne interesser som er oppstått i forbindelse med reguleringen. Det er altså opp til de berørte å påpeke hvor "skoen trykker". Det er, etter NVEs mening, ikke konsesjonærens oppgave å utrede seg frem til dette.

Vi viser til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s 47:

"Berørte interesser har på sin side et ansvar for å påvise hvilke endringer og nye vilkår det er behov for."

Vi refererer videre s 48:

"Under enhver omstendighet er det ikke aktuelt med et utredningsomfang på tilnærmet samme nivå som ved en konsesjonsbehandling. Det må tvert imot forutsettes at utredningsbehovet vil være moderat."

Revisjonsdokumentet inneholder etter NVEs syn nødvendig bakgrunn til at høringsinstansene kunne komme med sine erfaringer og påpeke behov for endringer.

NVE valgte å sende dokumentet på høring selv om dette ikke er noen selvfølge for en revisjonssak. Vi viser til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 111:

"Revisjon er ikke ment å være en "mini-konsesjonsbehandling", og eksterne høringsrunder er ikke ment å være obligatoriske".

NVE mener at revisjonsdokumentet, sammen med høringen, gir de opplysninger som er nødvendig for en behandling av revisjonssaken. Vi kan ikke ser at det er behov for ytterligere utredninger.

Naturforvaltning

Det er et gjennomgående krav i uttalelsene at standardvilkår for naturforvaltning innføres i konsesjonen. Gjeldende konsesjonsvilkår inneholder i liten grad hjemler for å pålegge konsesjonæren kompensierende tiltak på skader for naturverdier. I gjeldende vilkår er det pålegg om utslipp av fisk i Olstappen, Vinsteren, Kaldfjorden og Heimdalsvatnet, samt fond til fremme av fiske i Bygdin og Kaldfjorden. Endrede samfunnsforhold og holdninger til natur og miljø har medført at det legges stadig større vekt på miljøhensyn. Formålet med revisjonsprosessen er nettopp muligheten til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingen og generelt en modernisering av vilkårene. NVE ser det derfor som naturlig at standardvilkår for naturforvaltning blir innført i alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget. Dette har også GLB sagt seg enige i. Innkomne krav som blant annet pålegg om naturfaglige undersøkelser og utsetting av fisk kan pålegges av DN etter en faglig vurdering med hjemmel i dette vilkåret.

Det er i dag to fond til fremme av fiske i Vinstravassdraget. Disse er hjemlet i reguleringskonsesjon for reguleringen av Bygdin og i reguleringskonsesjonen for Sandvatnet, Kaldfjorden og Øyvatnet. Fylkesmannen ønsker at nåværende fond omgjøres til årlige utbetalinger til kommunene til fremme av vilt, fisk og friluftsliv. DN anbefaler at det innføres årlige utbetalinger til alle de berørte kommunene isteden for fond, og foreslår følgende tilskudd: Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron: kr. 70.000 hver, Vang: kr. 50.000 og Vågå kr. 25.000. DN foreslår at tilskuddene i starten kan finansieres ved etablerte fond. Senere bør konsesjonæren bekoste tilskuddene.

Fondet tilknyttet Bygdin reguleringen ble opprettet i 1928 pålydende kr. 30.000. Grunnkapitalen i fondet i dag er ca. 73.000 kr. Dette gir med dagens rentenivå et årlig disponibel renteutbytte på 4-5.000 kr. Grunnkapitalen for fondet tilhørende Kaldfjordreguleringen ble i 1992 oppjustert til 210.000. Dette gir med dagens rentenivå et årlig disponibel renteutbytte på 12-15.000 kr.

NVE mener DN's forslag til årlige utbetalinger ligger i overkant av hva vi mener kan belastes konsesjonær i forbindelse med en revisjon av vilkårene. Til sammenligning viser vi til ny reguleringskonsesjon for kraftanleggene i Årdal der det ble fastsatt en årlig utbetaling til Årdal og Vang kommuner på hhv. kr. 40.000 og kr. 20.000. NVE er heller ikke enig i DN's fordeling mellom kommunene i forhold til den grad kommunene blir belastet av reguleringene. Vi vil foreslå at konsesjonæren pålegges et økonomisk årlig bidrag på totalt kr. 75.000 til fremme av vilt, fisk og friluftsliv fordelt med kr. 25.000 til hver av kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Vang. Sør-Fron og Vågå kommuner blir berørt i mindre grad og vi finner det ikke nødvendig med utbetalinger til disse. Sammen med avkastningen fra etablerte fond vil det årlige bidraget gi en rimelig mulighet til fremme av vilt, fisk og friluftsliv.

Adv. Thallaug & Co på vegne av seter- og fiskebueierene rundt Vinstervatnet tar opp problemet rundt ørekyte i Vinstervatnet. De mener denne har fulgt med settefisken og er en direkte følge av de tiltak som reguleringen førte med seg. De krever at GLB pålegges å gjøre tiltak for å bekjempe ørekyte. GLB stiller seg tvilende til at det er settefisken som er årsaken til spredning av ørekyte. De mener at fisken har spredd seg via fiskeres bruk av levende agn og ser det ikke som sin oppgave å drive utfisking av ørekyte. NVE mener ørekytproblematikken i Vinstervatnet har en sammensatt årsakssammenheng som vanskelig kan knyttes utelukkende til reguleringen og fiskeutsettingen. I den grad det er en sammenheng vil standardvilkår for naturforvaltning gi hjemmel til å pålegge regulanten å gjøre kompensierende tiltak.

Terskler

Det er i dag utført biotopjusterende tiltak for å løfte vannspeilet med bl.a. bygging av terskler ved Hersjøene, Vinsterlonene og i Hølsa. Tiltakene har etter det NVE forstått vært vellykket. I høringsuttalelsene har det kommet inn krav om terskler i Vinstra elv ved Kamfossen og terskel for å holde vannstanden oppe i deler av Vinstervatnet.

Når det gjelder Vinstra elv nedenfor Olstappen ved Kamfossen er det et stort ønske fra lokalbefolkningen om å etablere et vannspeil på den tørrlagte strekningen som er synlig fra veien. Dette er en strekning som i utgangspunktet er lite egnet for terskler. Det er bratt, med et fall tilsvarende 1:40. Generelt har rette elvestrekninger med jevnt fall større enn 1:100-1:200 vist seg lite egnet til terskler.

Elva nedstrøms dammen går tørr store deler av året. Når lukene åpnes blir det normalt sluppet 20 m³/s. Ved flom kan vannføringen i elva komme opp i 300 m³/s. Med slike vannmengder må eventuelle terskler konstrueres og bygges på en solid måte for å tåle påkjenningen. NVE mener at elva i utgangspunktet har for mye fall til at man får en god løsning ved hjelp av terskler. NVE har beregnet kostnadene til å bli i størrelsesorden 1,5 - 3 mill. avhengig av materialvalg og utførelse. Som miljøtiltak vil en terskel nedstrøms Olstappen først og fremst ha en estetisk virkning. Vi mener at kostnadene med å bygge terskler i Vinstra elv nedstrøms Olstappen er større enn nytten ved tiltaket.

NVE vil ikke gå inn for å pålegge regulanten å bygge terskler nedstrøms Olstappen i denne omgang. Det er stadig utvikling på område biotopjusterende tiltak og terskler. Så selv om vi ikke finner det lønnsomt å etablere terskler i dag kan det komme løsninger senere som viser seg å være gode alternativer. Ved å innføre standardvilkår for terskler, m.v. gis myndighetene hjemmel til senere gå inn å pålegge konsesjonæren slike tiltak hvis dette skulle vise seg å være lønnsomt ut fra en kost/nytte betraktning.

Seter- og fiskebueierne rundt Vinstervatnet foreslår en terskel i Vinsteren på kote 1027,5 for å sikre vannstand og unngå store tørrlagte areal. Den foreslåtte terskel høyden tilsvarer LRV. Tapping under LRV vil være i strid med konsesjonen og en terskel for å hindre en slik tapping vil ikke være nødvendig. Hvis formålet med en slik terskel er å opprettholde høyere vannstand i deler av magasinet må den være høyere enn LRV. Å bygge en terskel på tvers av Vinsteren ville medføre en betydelige kostnad for konsesjonæren. NVE kan ikke se at fordelene med et slikt tiltak står i forhold til kostnadene.

Erosjon

Det er påpekt store erosjonsproblemer både i Olstappen, Kaldfjorden, Vinsteren og Bygdin. Flere av høringsinstansene viser til at erosjon i Vinsteren truer kulturminner og medfører fare for utrasning av støler. Erosjon er et kjent problem i regulerte vassdrag og en vanlig følge av reguleringer. Mindre erosjonsproblemer er av privatrettslig karakter som forutsatt ivaretatt i vassdragsskjønn. Erosjon av større omfang må sies å være av allmenn interesse. Gjennom standardvilkår for terskler m.v. kan konsesjonæren pålegges å bekoste sikringsarbeid eller delta med en del av utgiftene forbundet med disse. Vi er kjent med at GLB har gjort en rekke erosjonssikringstiltak langs vassdraget.

Når det gjelder de påpekte erosjonsproblemene ved Eidsbugarden ble dette diskutert under befaringen. GLB viser i brev til NVE av 27.11.01 til en overenskomst mellom hotelleier på Eidsbugarden hotell og GLB. I henhold til denne avtalen har GLB i 1960 gjort opp for de skader og ulemper som ble påpekt under befaringen mot at hotelleieren frafalt et hvert ytterligere krav mot brukseierforeningen om erstatninger for skader som følger av reguleringen av Bygdin. NVE anser problemet som av privatrettslig karakter og eventuelle tiltak bør ordnes direkte mellom konsesjonær og de berørte. Vi vil derfor ikke kommentere dette ytterligere.

Forurensning

Fylkesmannen i Oppland påpeker at gjeldende konsesjoner ikke inneholder vilkår som ivaretar hensyn til vannkvalitet og forurensningspåvirkning. Det hevdes at reguleringene i Vinstravassdraget medfører store konsekvenser for vassdraget lokalt og vassdragene nedstrøms, og fylkesmannen krever at det innføres et eget vilkår med hjemmel i forurensningsloven. Fylkesmannen kommer med et konkret forslag til vilkår som blant annet inneholder hjemmel til å pålegge konsesjonæren å bekoste en andel av undersøkelser i vassdrag nedstrøms (Gudbrandsdalslågen og Mjøsa). NVE ser at det er behov for vilkår som kan pålegge konsesjonæren å bekoste tiltak der reguleringen har hatt innvirkning på vannkvaliteten. Vi mener at standardvilkåret for forurensning som brukes ved nye konsesjoner i dag gir de nødvendige hjemler og anbefaler at dette vilkåret innføres i konsesjonene. Vi forutsetter at eventuelle pålegg begrenses til å gjelde virkningene av reguleringene som omfattes av disse konsesjonene.

Merking

Det er kommet inn krav om tydelig merking av HRV og LRV. NVE har gitt pålegg til vassdragsregulanter og kraftverkseiere om merking av reguleringsgrenser i magasin og nivå for minstevannføring. Merkingen skal bestå av opplysningsskilt som viser de reguleringsbestemmelsene som gjelder. Skiltene skal gjøre det mulig både for allmennheten og offentlige organ å kontrollere at bestemmelsene blir overholdt. Det er gitt frist til utgangen av 2002 for å gjennomføre skiltingen.

Det er påpekt at skjær i Kaldfjorden og Vinsteren skaper fare for båttrafikken på grunn av vannstandsendringer som følge av reguleringen. Det er også kommet inn krav om sprenging av stein ned til 2 meter under HRV i Vinsteren. Det er usikkert hvor stort problem dette er og NVE har forstått det slik at det stort sett er lokalkjente som bruker båt på vannet. NVE mener de påpekte problemene i stor grad er av privatrettslig karakter. Vi kan derfor ikke se at det er

behov for et generelt pålegg om merking av skjær eller sprenging av stein. Sistnevnte må også vurderes opp mot miljøkonsekvensene en sprengning kan medføre. GLB skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at de kan være villig til å bidra økonomisk til å merke enkelte større farlige steiner og skjær i samråd med lokale interesser. NVE mener derfor at dette er tiltak som bør ordnes mellom konsesjonær og de berørte, og ikke igjennom konsesjonsvilkårene.

Når det gjelder merking av usikker is påpeker GLB at dette i praksis er vanskelig å følge i høyfjellet med skiftende værforhold og hvor det er vanskelig å til en hver tid vite hvor isen er utrygg. Områdene rundt Vinstravassdraget er mye benyttet til tur og rekreasjonsformål. Spesielt i påsken er det stor trafikk over og i nærheten av vannene. NVE mener at der det kan være forbundet fare med å ferdes på eller ved et vassdragsanlegg, må nødvendig sikringstiltak iverksettes. Vi vil derfor gå inn for et vilkår som kan pålegge regulanten å merke eller sikre de partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene.

Vi viser ellers til NVEs rundskriv "Sikringstiltak for vassdragsanlegg av hensyn til allmenne og private interesser" av 21.05.02. NVE ber der alle eiere av vassdragsanlegg snarest mulig foreta en evaluering av sikkerhetssituasjonen ved sine anlegg og iverksette nødvendige sikringstiltak.

Rydding i reguleringssonen

Rydding i reguleringssonene er et krav som går igjen i flere av høringsuttalelsene og som også ble påpekt under befaring. I gjeldende konsesjoner med unntak av Bygdin og Vinsteren er det eksisterende vilkår med pålegg om rydding i reguleringssonen. Dette er også et vanlig vilkår som brukes i nye konsesjoner i dag. Rydding av skrot og jernskrap er regulantens ansvar og vil bli fulgt opp av NVE gjennom tilsyn. Noen ulemper må man påregne i et reguleringsmagasin og hele reguleringssonen kan ikke forventes fullstendig ryddet. Ved å innføre dagens standardvilkår om rydding av reguleringssoner kan konsesjonæren pålegges ytterligere tiltak i den grad det er nødvendig.

Manøvreringsreglement

Fyllingsrestriksjoner

Manøvrering av Olstappen og Bygdin har lenge vært gjenstand for diskusjon og er to av kravene som var årsaken til at revisjonsprosessen ble satt i gang. Det understrekes at reguleringsgrensene (HRV/LRV) er en del av selve konsesjonen og derfor ikke kan endres. Manøvreringsreglementet er derimot en del av vilkårene (jf. vrgl. §12 nr.12) og dermed en del av revisjonsprosessen.

Olstappen

Olstappen har en regulerings høyde på 13 meter. Store tørrlagte strandarealer og sandflukt preger området på våren og forsommeren. Konsesjonsutvalget i Skåbu (KU) fremhever at vannstanden i Olstappen er svært lav om våren og at den til tider varierer mer enn ønskelig utover sommeren. GLB har vært i dialog med KU og Nord-Fron kommune om minnelige ordninger. Blant annet har de fremmet et forslag til manøvrering som de mener ivaretar lokalbefolkningens interesser på best mulig måte. Dette forslaget er gjengitt i revisjonsdokumentet og Olstappen blir inntil videre forsøkt manøvrert etter dette mønstret. Dialogen med kommunen stoppet da GLB fant å ikke kunne tilfredsstillende alle krav fra kommunens side, jf. brev fra GLB datert 22.12.99. NVE har likevel forstått det slik at manøvreringen i seg selv har vært vellykket.

GLBs forslag til manøvrering går ut på å innføre en nedre grense for vannstanden i Olstappen igjennom året. Vannstander under HRV -1,5 som skal ha forekommet noen år i juli, august og til dels om høsten vil dermed bli borte. Vi refererer:

”Vinterstid skal vannstanden i Olstappen ligge over HRV-2,5 m fram til ca. 15. mars. Nedtappingen om våren skal tidligst starte ca. 15. mars slik at laveste vannstand LRV kan bli nådd engang i perioden 1.-15. mai. Olstappen fylles raskt opp igjen og slik at det tilstrebes en vannstand på minimum HRV-1,5m ca. 15. juni. Vannstanden HRV-1,5 m betraktes som en minimumsvannstand fram til ca. 15. august. Fra ca. 15. august til ca. 15. september kan minimumsvannstanden gradvis senkes til HRV-2,5 m. Vannstanden kan variere noe over minimumsvannstandene i henhold til de forutsetninger om døgnregulering som foreligger for Nedre Vinstra kraftverk. De nevnte minimumsvannstander skal under normale driftsforhold ikke underskrides. Avvik må påregnes i ekstraordinære situasjoner, for eksempel uforutsett driftsstans, store vedlikeholdsarbeider, unormale tilsigsforhold og ved fare for skadeflom.”

Nord-Fron kommune krever i sin høringsuttalelse et tillegg i manøvreringsforslaget. De ønsker en tidligere nedtapping og raskere oppfylling av Olstappen. GLB avviser forslaget med at dette blant annet vil medføre et tap som utgjør opptil 350 000 kr/år i middel.

Stortinget har gitt klare føringer på at en ved revisjon av reguleringskonsesjoner skal legge stor vekt på å holde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget. Olstappen er både et reguleringsmagasin og inntaksmagasin for Nedre Vinstra kraftverk. Poenget med et reguleringsmagasin er nettopp å samle vann i perioder med høyt tilsig og lavt forbruk slik at dette kan benyttes ved høyt forbruk og lavt tilsig. En naturlig følge av dette er lave vannstander om våren/forsommeren. Reguleringsgrensene er en del av rammene for selve konsesjonen og kan derfor ikke endres i revisjonsprosessen. En ytterligere reduksjon av reguleringsmuligheten vil i praksis bety at regulanten ikke kan utnytte hele konsesjonen og ligger derfor etter NVEs syn utenfor revisjonsadgangen. Vi finner derfor ikke grunnlag for å imøtekomme Nord-Fron kommune sitt forslag. En høyere vannstand i Olstappen fra 1. mai kan også medføre økt risiko for flomskader og flomtap. NVE mener at GLBs forslag til manøvrering av Olstappen ivaretar de berørtes interesser i stor grad. Vi anbefaler at forslaget tas inn i manøvreringsreglementet.

Bygdin

Bygdin har en reguleringshøyde på 9,15 meter. Lav vannstand med store, skjemmende reguleringssoner kan forekomme til langt ut i juli. Det påpekes at dette også skaper problemer for turistbåten Bitihorn.

Bygdin har lav tappekapasitet og vintertappingen starter oftest i begynnelsen av november. Magasinet er tømt i begynnelsen av mai. Deretter fylles magasinet og Bygdin er normalt fullt i begynnelsen av september.

Sein fylling er resultat av reguleringshøyde og stor magasinkapasitet, og i likhet med Olstappen er det vanskelig å finne en løsning på dette. Et pålegg om høy vannstand som medfører at det i praksis ikke vil være mulig å tappe helt ned til LRV vil gå drastisk utover muligheten til å utnytte konsesjonen og dermed ligge utenfor det som kan pålegges ved revisjon.

NVE vil ikke gå inn for et pålegg om høyere sommervannstand i Bygdin, men forutsetter at dagens praksis med rask oppfylling av Bygdin videreføres.

Vang kommune påpeker at det ved åpning av de hydrauliske tappelukene i Bygdin blir et voldsomt sug langs bunnen og medfører at fisk blir ført ut av Bygdin. Kommunen har derfor utarbeidet et forslag til flomdemningsmagasin som skal bekjempe dette. NVE mener det ikke er faglig grunnlag for å påstå at det forsvinner fisk ut fra Bygdin i et slikt omfang at det har betydning for fiskebestanden. Vi er også usikre på om det omtalte flomdemningsmagasinet vil ha ønsket effekt. Tiltak for å bedre fiskeforholdene er underlagt standardvilkår for naturforvaltning som tas inn i konsesjonen.

Kaldfjorden

DN påpeker at en rask og hard nedtapping av Kaldfjordmagasinene seint på vinteren kan medføre uforholdsmessige store skader på fisk og andre vannorgansimer da magasinene har store grunne områder. Kaldfjord har en reguleringshøyde på 5,9 meter. En tapping ned til LRV ligger innenfor konsesjonen og kan ikke endres ved revisjon av vilkårene. Nedtappingen må ses i sammenheng med kapasiteten i Bygdin og Vinsteren, og NVE finner ikke grunn til å endre de rutiner som er etablert.

Minstevannføring

Krav om slipp av minstevannføring på de strekninger som ikke har det fra før går igjen i høringsuttalelsene. Minstevannføring er en del av manøvreringsreglementet og dermed forhold som kan tas opp til revisjon. Det er imidlertid flere steder i Ot.prp.nr. 50 (1991-1992) (bl.a. s 11, 47 og 110) presisert at dette må vurderes restriktivt dersom det medfører tapt produksjon. Delvis fordi det kan føre til store inntektstap for regulanten, men i første rekke fordi det fører til redusert krafttilgang og følgelig økt utbyggingspress i andre vassdrag eller på annen kraftproduksjon som vind – og gasskraftverk. Det må også tas hensyn til at reguleringene har pågått over lang tid og at miljøet har tilpasset seg forholdene.

Vi siterer fra Ot.prp.nr.50 (1991-1992) s110:

”Det legges opp til at skjerpende vilkår om minstevassføring kun bør pålegges hvor spesielle hensyn tilsier det. I eldre konsesjoner vil endring av manøvreringsreglementet måtte veies opp mot de etablerte og tilvante tilstander i vassdraget gjennom en årrekke. Som ved revisjon av vilkårene vil det være grenser for hvor tyngende vilkår som kan pålegges.

Skjerpende vilkår om minstevassføringer vil medføre produksjonstap som tilsvarende vil svekke landets totale kraftproduksjon. Ved vurdering av om det bør pålegges skjerpende vilkår om minstevassføring, må dette tapet veies opp mot den miljømessige vinningen.”

I Vinstravassdraget er det i dag ingen pålegg om minstevannføring på følgende strekninger: utløpet fra Olstappen til Vinstra elv, fra Øyvassoset (Kaldfjorden) til Vinstra elv, fra Øyangen til Hølsa og fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla. Disse elvene er stort sett tørrlagte på en strekning nedenfor dammene. Dagens minstevannføring fra Bygdin og Vinsteren på hhv. 1,25 m³/s og 2,0 m³/s ser ut til å fungere tilstrekkelig ut fra naturhensyn.

Alminnelig lavvannføring

Ved fastsettelse av minstevannføring tas det ofte utgangspunkt i alminnelig lavvannføring. GLB har beregnet alminnelig lavvannføring for feltet Vinstravassdraget til å være 7-8 % av middelvannføringen. NVE har kontrollert tallene og sammenlignet med andre representative vassdrag. Da lavvannføringen varierer med bl.a. feltets innsjøprosent kan lavvannføringen i vassdrag med stor, naturlig selvregulering bli relativt store. NVEs beregninger gir noe høyere tall enn GLBs anslag.

Vinstravassdraget har vært regulert siden 1919, og det er derfor lite uregulert data i vassdraget. NVE har ved bruk av programmet ”Lavvann” og sammenligninger med de representative stasjonene 2.24 Kampfoss (alm.lavf. 3,2 l/s km²) og 2.102 Gjende (alm.lavf. 3,0 l/s km²) kommet frem til følgende lavvannføringer:

Kaldfjorden	2,0 m ³ /s
Øyangen	0,16 m ³ /s
N.Heimdalsvatn	0,4 m ³ /s
Olstappen	3,9 m ³ /s

For denne delen av landet er lavvannføringen en typisk vintervannføring.

Fra Kaldfjorden (Øyvassoset) til Vinstra elv

Vinstra elv fra Øyvassoset er godt synlig i landskapet og renner inn i Hersjøene og Vinsterlonene som er viktige våtmarksområder. Det går en merket turløype forbi dammen som fortsetter ned mot Hersjøene. Vannet som før reguleringene rant fra Kaldfjorden til Vinstra elv blir nå overført via tunnel til Øyangen. Dette medfører at elva i dag er helt tørrlagt store deler av året i en strekning på ca en kilometer nedstrøms dammen. Her får den noe tilsig fra noen mindre bekker. Vannføringen i elva varierer fra å være lav med kun restvannføringer store deler av året, til å kunne bli stor om høsten når vannet går over dammen. Den øvre delen av elva består for det meste av store blokker, med noe grus innimellom. Videre nedover er elvepartiet forholdsvis slakt med store fine loner og det er gjort tiltak for å løfte vannspeilet ved å bygge terskler nedstrøms Hersjøene. Hersjøene og områdene omkring er viktige våtmarksområder for vadefugl. Lengere nede er det slake strykstrekninger. Strekingen fra Hersjøene til Storhøllister var tidligere en flott fiskestrekning med mange holer og strykstrekninger. Prøvefiske utført i forbindelse med prosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland" viser at elva fremdeles har en rimelig god bestand av ørret. Både fylkesmannen i Oppland og DN mener en liten slipp av minstevannføring vil gi positive effekter på denne strekingen både estetisk og biologisk. I sin prioritering av minstevannføringer har DN satt slipp av vann fra Øyvassoset som første prioritet.

NVE mener at en slipp av minstevannføring fra Øyvassoset sammen med de foretatte tiltakene nedstrøms Hersjøene vil kunne gi en stor miljøforbedring i de slake elvepartiene i Vinstra elv. Ved å få en mer stabil vannføring i elva og i kulpene vil oppvekstforholdene for fisk kunne bedres. Mulighetene for fritidsfiske vil også kunne bli bedre. Samtidig vil en slipp av minstevannføring fra Øyvassoset medføre produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk og tapet må vurderes opp mot den miljømessige vinningen.

GLB har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyvassoset til $1,5 \text{ m}^3/\text{s}$. En slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil i følge GLB medføre en tapt produksjon på 39,0 GWh ved slipp hele året og 6,5 GWh ved slipp i juli-august. NVEs beregninger ligger noe høyere med en beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyvassoset på $2 \text{ m}^3/\text{s}$.

Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring igjennom hele året, vil medføre store produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk. Ut fra både estetiske og miljømessige forhold er det sommerhalvåret som er den mest kritiske perioden. Lokalfeltet nedenfor dammen bidrar med en avrenning på $21,34 \text{ l/s km}^2$ ($2,66 \text{ m}^3/\text{s}$). Vi mener at restfeltet vil bidra med tilstrekkelig vann til å opprettholde biologisk liv vinterstid. Hvis det slippes en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring i perioden juli til ut september vil dette medføre en årlig tapt produksjon i Øvre Vinstra på ca. 12 GWh. NVE mener at disse tre månedene vil ivareta de viktigste brukerinteressene. Et slikt slipp vil ha stor betydning miljømessig og NVE mener derfor at fordelene er større enn konsekvensene ved tapt produksjon. NVE foreslår at det tas inn i manøvreringsreglementet at det skal slippes en minstevannføring fra Øyvassoset i månedene juni-september. NVE legger betydelig vekt på Hersjøenes og Vinsterlonenes betydning som våtmarksområder. Sammen med de bygde tersklene mener vi en slipp av vannføring fra Øyvassoset vil ha en klar positiv effekt.

Det har i høringsprosessen kommet inn ønske om at det gjøres forsøk med slipp av ulike vannføringer i felt. Det påpekes at en visuell vurdering av effektene av ulike vannslipp trolig vil være den beste måten å vurdere størrelsen av vannslippet på. NVE foreslår at det tas inn en fleksibel minstevannføring i reglementet som gir hjemmel til i ettertid å fastsette det vannslipp som synes mest optimal innenfor en fastsatt ramme. Alminnelig lavvannføring er beregnet til $2,0 \text{ m}^3/\text{s}$. Dette er en typisk vintervannføring i denne delen av landet. Vi foreslår at det i manøvreringsreglementet fastsettes et minstevannføringsintervall på $1,0 - 3,0 \text{ m}^3/\text{s}$ i juli-

september. NVE kan da pålegge regulanten å slippe vann innenfor dette intervallet. Dette gir muligheten til å prøve ut vannføringer på forskjellige størrelser over lengere tid og fastsette den vannføring som synes mest optimal ut fra estetiske og biologiske hensyn.

Fra Øyangen til Hølsa

Hølsa var tidligere utløpselva fra Øyangen. Vannet blir nå overført i tunnel til Øvre Vinstra kraftverk og det er kun restfeltet som bidrar med vann til Hølsa. I de øvre deler av elva er terrenget flatt med myrer, loner og stilleflytende partier. Elva er generelt godt synlig i landskapet og det går merket turløype forbi dammen. I Hølsa er det på samme måte som Vinstra elv nedstrøms Øyvassoset gjort tiltak for å heve vannspeilet med terskler. På en strekning rett nedstrøms dammen er elva helt tørrlagt. Denne strekningen er i dag igjengrodd og går i ett med naturen rundt. Avrenningen fra lokalfeltet bidrar med 21,59 l/s km² (0,37 m³/s). Det er påvist sik i Øyangen og høringsinstansene påpeker at spredning må vurderes opp mot slipp av minstevannføring.

GLB har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyangen til 0,05 m³/s. En slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter GLBs beregninger medføre et produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk på 1,2 GWh ved slipp hele året og 0,2 GWh ved slipp i juli-august. NVEs beregninger ligger noe høyere med en beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyangen på 0,16 m³/s som med slipp i tre måneder tilsvarer et produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk på ca. 1 GWh.

En slipp av minstevannføring ut fra Øyangen i sommermånedene vil medføre forholdsvis små økonomiske konsekvenser. Vi mener likevel at avrenningen fra lokalfeltet sammen med de etablerte terskler gir betydelig liv i Hølsa og bidrar til et bra landskapsbilde. I den øvre delen av elva har naturen tilpasset seg de tørre forholdene. Elveløpet er gjengrodd og det har oppstått en ny naturtilstand. NVE vil derfor ikke gå inn for et slipp av minstevannføring fra Øyangen til Hølsa.

Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla

Hinøgla var tidligere utløpselv fra Nedre Heimdalsvatn. Vannet blir i dag overført via tunnel til Kaldfjorden. Rett nedstrøms dammen ved Nedre Heimdalsvatn får Hinøgla tilsig fra flere småbekker og etter omkring 8 km kommer hele feltet fra Sikkilsdalen. Total avrenning fra lokalfelt er 26,10 l/s km² (0,61 m³/s). NVE har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Nedre Heimdalsvatn til 0,4 m³/s. En slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter våre beregninger medføre en tapt produksjon i Øvre Vinstra kraftverk tilsvarende 10,2 GWh ved slipp hele året og 2,5 GWh ved slipp i juli-august.

NVE mener Hinøgla fungerer bra med den avrenningen elva får fra lokalfeltet. Elva har forholdsvis stor vannføring også oppstrøms samløpet med feltet fra Sikkilsdalen. Vi vil derfor ikke gå inn for et pålegg om minstevannføring fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla.

Fra Olstappen til Vinstra

Vinstra elv nedenfor Olstappen ligger i dag som en tørr steinrøys gjennom Skåbu bygda og er ved Kamfossen tydelig synlig og skjemmende fra veien. NVE har forståelse for lokalbefolkningens ønske om vann i elva.

Det har vært uenigheter om spørsmålet rundt minstevannføring i Vinstra elv nedstrøms Olstappen inngår som en del av revisjonen eller som en del av tillatelsen etter vassdragsloven til utvidelse og opprustning av Nedre Vinstra kraftverk. DN mener spørsmålet bør være en del av revisjonen.

Bortføring av vann fra Vinstra elv nedenfor Olstappen skyldes først og fremst Nedre Vinstra kraftverk som har inntak i Olstappen og fører vannet gjennom fjellet til utløpet i Gudbrandsdalslågen. En endring av manøvreringsreglementet i Olstappen med slipp av

minstevannføring må i så fall samkjøres med en endring av vilkårene for Nedre Vinstra kraftverk. Den nye vannressursloven av 01.01.01 åpner for en mulighet til å endre eller sette nye vilkår i gamle konsesjoner ved særlige tilfeller; jf. § 28. NVE mener derfor det ikke er formelle hindringer for å vurdere slipp av vann dersom det kan avbøte vesentlige miljøskader innenfor en akseptabel kostnad.

Vinstra elv nedenfor Olstappen er bratt og med store steiner. Det må betydelige mengder vann til for at et minstevannslipp skal synes i det steinete og bratte elveleie. På grunn av stor fallhøyde vil dette medføre betydelig tapt kraftproduksjon i Nedre Vinstra kraftverk. Det er også et ønske om bygging av terskler ved Kamfossen kombinert med minstevannføring, spesielt i juli-august. Terskler er diskutert i eget punkt ovenfor.

NVE har beregnet alminnelig lavvannføring på strekningen til 3,9 m³/s. En slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter våre beregning medføre et produksjonstap i Nedre Vinstra kraftverk på 101 GWh ved slipp hele året og 25,2 GWh ved slipp i juli-september. NVE er av den oppfatning at et slipp tilsvarende alminnelig lavvannføring ikke er tilstrekkelig for å oppnå ønsket estetisk effekt og liv i det bratte, steinete elveleie.

De vannmengdene som skal til for å oppnå et godt landskapsbilde nedenfor dammen er så store at de etter NVEs syn ikke står i rimelig forhold til det store produksjonstapet. Det er heller ikke påvist slike interesser eller miljømessige forhold i resten av elvestrekningen at et slik vannslipp kan forsvares. Vi foreslår derfor at det ikke fastsettes minstevannføringslipp fra Olstappen.

Kulturminner

Oppland fylkeskommune ved kulturseksjonen påpeker store kulturhistoriske interesser langs de regulerte vannene i Vinstravassdraget. De krever at det innarbeides vilkår som åpner for registreringer og avbøtende tiltak på konsesjonærens regning. De ber også om at det foretas en forhåndsutredning før de endelige vilkårene fastsettes. Ved enkelte fornyelser av reguleringskonsesjoner har det vært innført et eget vilkår for automatisk fredete kulturminner. Dette vilkåret gir det offentlige hjemmel til å pålegge konsesjonæren å utføre arkeologiske undersøkelser og utgravinger, jf. kulturminneloven §§ 8, 9 og 10. Undersøkelsene skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet.

NVE har vært i kontakt med kulturminnemyndighetene og bedt om et overslag over hvilke undersøkelser som kan være aktuelle hvis vilkåret som er brukt ved enkelte konsesjonsfornyelser innføres, samt forventede kostnader av disse. Kulturseksjonen i Oppland fylkeskommune skriver i brev datert 11.04.02 at en rekke ukjente faktorer vil være avgjørende for hva som kan være igjen av kulturminner i de aktuelle områdene. Omfanget av disse vil igjen være av avgjørende betydning for omfanget på undersøkelser og kostnader av disse. De anbefaler derfor en forhåndsutredning før vilkårene fastsettes for lettere å kunne estimere omfanget av undersøkelsene og kostnadene. Kulturseksjonen deler undersøkelsene inn i tre faser. Fase 1: kartlegging og registrering, Fase 2: arkeologiske undersøkelser og utgravinger og Fase 3: sikring og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner.

Når det gjelder kostnadene av undersøkelsene antas de å bli høye. Eksakt verdi er umulig å estimere da omfanget av undersøkelsene ikke er kjent, men kulturseksjonen viser til et beløp som omfatter mange millioner kroner.

NVE har erfart at utgravinger og registreringer som nevnt over kan medføre betydelige kostnader for konsesjonæren. Vi viser bl.a. til ny konsesjon for fortsatt regulering av Numedalslågen (St.prp. nr. 37 (2001-2002)) der det i påvente av en prinsipiell avklaring når det gjelder utforming av kulturminnevilkår i fornyelsessaker ble innført et vilkår som ligger nær opp til det som fastsettes for nye konsesjoner. Dette viste seg i ettertid å være svært uheldig. Det

er nå kommet vidtrekkende krav om kulturminneregistreringer der konsesjonæren pålegges å bekoste omfattende registreringer.

Ved ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjorden i Otravassdraget (St.prp.nr. 73 (2001-2002) går OED derfor ikke inn for tilsvarende vilkår. Vi siterer fra St.prp. nr. 73 s. 49: ”

”Det er av avgjørende betydning at konsesjonsvilkårene for fornyet regulering sikrer konsesjonæren forutsigbarhet samtidig som påleggene ikke er uforholdsmessige eller urimelige for konsesjonæren. Olje- og energidepartementet frarår derfor tilsvarende konsesjonsvilkår for Otravassdraget, men kan i påvente av den prinsipielle avklaringen godta et mindre vidtrekkende vilkår. Med utgangspunkt i Miljøverndepartementets forslag til vilkår tas inn en formulering om at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse, som ikke medfører nye inngrep, og som derfor skal søkes holdt på et rimelig nivå. Dette vil sikre større forutsigbarhet for konsesjonæren. Det tas videre inn en tilføyelse i vilkåret som bedre vil sikre samarbeid mellom konsesjonær og kulturminnemyndighet (fylkeskommunen). ”

Slik NVE ser det er det to alternativer når det gjelder vilkår for kulturminner i Vinstravassdraget. Den ene muligheten er å innføre et vilkår om kulturminner på lik linje med fornyet reguleringskonsesjon i Otravassdraget, der det i tillegg settes rammer for omfang og kostnader for de undersøkelser konsesjonæren kan pålegges. NVE mener det da må settes et tak på hva som er akseptable kostnader og at undersøkelsen må prioriteres innenfor denne rammen. Undersøkelser og utgravinger må også bli grundig planlagt før tiltaket settes i gang og kostnadene må avtales med konsesjonæren på forhånd.

Det andre alternativet er at det ikke settes eget vilkår for kulturminner så lenge det rettslige grunnlaget for å pålegge slike undersøkelser for gamle tiltak ikke er avklart.

Under revisjonsprosessen skal hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsøkonomiske kostnadene være sentrale momenter ved avveining av hvilke endringer som kan og bør foretas, jf. Ot.prp. nr. 50, s. 46. Omfanget av kulturminneundersøkelser rundt Vinstravassdraget er meget usikre og kan medføre betydelige kostnader for konsesjonæren. Vi viser til OEDs anbefaling i Otravassdraget der det påpekes at en ved fornyelse av konsesjon ikke innfører nye inngrep og konsekvenser, og at vilkår og kostnader må ses i sammenheng med dette. Når det gjelder revisjonssaker mener NVE at en må være enda mer restriktive med å påføre konsesjonæren store og uventede kostnader. NVE vil derfor ikke gå inn for at det innføres et eget vilkår for kulturminner i revisjonssaken så lenge det rettslige grunnlaget for slike undersøkelser ikke er avklart.

Økonomiske vilkår

Kommunene skriver i sin felles høringsuttalelse at de anser det som selvsagt at konsesjonsmyndighetene pålegger regulanten å yte de berørte distriktene næringsfond. Det henvises til Ot.prp. nr. 50 s. 47 og kommunene mener det er klart forutsatt i forarbeidene at dette kan gjøres.

Senest i brev av 21.01.02 til Sjak kommune vedrørende avslag på revisjon av konsesjonsvilkår for Raudals- og Breidalsreguleringen skriver OED: *”Formålet med revisjon av eldre, tidsubegrensede konsesjoner er i hovedsak muligheten til å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak. Næringsfond er lite egnet til å avbøte miljøskader og –ulempes i denne sammenheng. Etter departementets syn skal det særlig sterke grunner til før det kan være aktuelt.”*

Også i brev til Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar av 10.05.00 gir OED klart uttrykk for at det ikke er meningen å justere konsesjonsavgifter og fond ved en vilkårsrevisjon og at formålet med revisjon i hovedsak er muligheten for å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak.

NVE mener at det ikke foreligger særlig sterke grunner til å pålegge næringsfond i denne saken. Vi viser også til det økonomiske utbytte kommunene får gjennom eksisterende konsesjonsavgifter og konsesjonskraft.

Revisjon av vilkår for konsesjonskraft ville gjort det mulig å forandre og modernisere bestemmelsen om konsesjonskraft for konsesjoner gitt før 1959. Konsesjonskraft i medhold av konsesjoner gitt før 10.04.1959 representerer per i dag 21 % (1,8 TWh) av den totale konsesjonskraftmengden. Så langt NVE har kjennskap til varierer prisen på denne kraften relativt mye. En lik pris på all konsesjonskraft vil både være en forenkling og eliminere problemet med å skille ut beregningsgrunnlaget for konsesjoner gitt før 1959. NVE er likevel av den oppfatning at økonomiske vilkår primært skal holdes utenfor revisjonsprosessen. Det har vært laget flere forslag til regelverk for beregning og fordeling av konsesjonsavgifter og konsesjonskraft, bl.a. det såkalte "Ljøgodtutvalget". Vi mener derfor at problemstillingen bør ses i sammenheng med dette arbeidet og i forbindelse med en mer generell gjennomgang av de økonomiske vilkårene.

Juridisk og hydrologisk bistand

Kommunene påpeker i sin fellesuttalelse at de har sett det som nødvendig å engasjere hydrologisk og juridisk bistand for å kunne gi en fylldig og samlet uttalelse til høringsdokumentet. Utgifter til juridisk bistand påløpt etter det tidspunkt NVE har besluttet å sette i gang revisjonssak, kan kreves refundert i den grad det finnes rimelig. Eventuelle krav må tas opp med NVE dersom man ikke lykkes å komme til enighet med konsesjonær. Vi forutsetter at det ikke er vesentlig behov for juridisk bistand i disse sakene, da revisjon ikke omfatter problemstillinger av privatrettslig karakter.

Annet

Vang kommune og Eidsbugarden Turistsenter AS skriver i sine uttalelser at det er ønske om et vannspeil i vestenden av Bygdin ved Eidsbugarden for å kompensere for skjemmende utsyn ved lave vannstander. Vang kommune viser også til et igangsatt planarbeid ved østenden av Bygdin med sikte på generell opprydding/opprusting av bryggeområdet. Det er ønske om at GLB tar del i arbeidet og bidrar med gjennomføring av tiltak. NVE mener dette er forhold som bør ordnes mellom konsesjonær og de berørte.

Det er videre et ønske fra Vang kommune og A/S Jotunheimen og Valdres Bilselskap om at GLB pålegges tiltak for å renske kanalene ved Eidsbugarden og Bygdisheim for å enkle Bitihorns ferjerute. GLB skriver i brev av 27.11.2001 at opprensning av kanalene var en del av skjønnsforutsetningene for reguleringen av Bygdin i 1928-30. Vi vil derfor ikke kommentere dette ytterligere.

Konklusjon

NVE viser til ovenstående vurderinger og går inn for at det fastsettes nye vilkår for reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget. Forslag til vilkår følger vedlagt.

Forslag til vilkår for tillatelse for Glommens og Laagens Brukseierforening til å foreta regulering av magasinene i Vinstravassdraget:

(Erstatter tidligere vilkår for regulering av Bygdin gitt ved kgl.res. 5. juli 1928, regulering av Vinsteren og Olstappen gitt ved kgl.res. 14. juli 1950, regulering av Sandvatn, Kaldfjord og Øyvatt gitt ved kgl.res. 8. juli 1954 og regulering av nedre Heimdalsvatn og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen gitt ved kronprinsregentens res. 13. april 1956)

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen er gitt på ubegrenset tid. Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1.ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

I

For den øking av vannkraften, som ved reguleringen tilflytter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget, skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

For reguleringen av *Bygdin* gitt ved kgl.res. 5. juli 1928: Til staten i hele konsesjonstiden kr. 0,20 pr. naturhestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 1,30 de første 5 år, senere kr. 1,80 pr. naturhestekraft.

For reguleringen av *Vinsteren* og *Olstappen* gitt ved kgl.res. 14. juli 1950, regulering av *Sandvatn*, *Kaldfjord* og *Øyvatt* gitt ved kgl.res. 8. juli 1954 og regulering av nedre *Heimdalsvatn* og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen gitt ved kronprinsregentens res. 13. april 1956:

Til staten kr. 0,50 pr. nat.-HK.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 3,00 pr. nat.-HK.

Økingen av vannkraften beregnes på grunnlag av den øking av vassdragets lågvassføring som reguleringen antas å ville medføre, utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet med den tidligere bestående regulering. Ved beregningen av denne øking forutsettes det at magasinet utnyttes på en sånn måte at vassføringen i lågvassperioden blir så jevn som mulig. Hva der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringen innvunne øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreter etter hvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tas i bruk.

Avgifter har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 17 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelse ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

6

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

7

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Vinstravassdraget er slik at de stedege fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren plikter å innbetale et årlig beløp på totalt kr. 75.000 fordelt på kr 25.000 til hver av kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Vang til opphjør av fisk/vilt/friluftsliv. Beløpet skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpet til fisk/vilt skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret. Med hensyn til tiltak som kommer friluftslivet til gode, skal beløpet nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av DN.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

8

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

9

(Ferdsl m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

10

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

11

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

12

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

13

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringerne må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

15

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

16

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

17

(Konsesjonskraft)

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann, er forpliktet til å avgis til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Når 30 år er forløpet fra konsesjonens meddelelse, kan de kommuner hvis interesser berøres av reguleringen, uansett den ovenfor betingede prosent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke, etter hvert som kraft blir ledig, kreve avgitt fra de av vassdragets vassfall der tilhører norske kommuner, ytterligere kraft, så vidt fornødent til å dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnett, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten dette er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres etter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene - deri innbefattet 6 pst. rente av anleggskapitalen - med tillegg av 20 pst. Hvis prisen beregnet på denne måte vil bli uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallet kan gi er tatt i bruk, kan dog kraften i stedet forlanges avgitt etter en maksimalpris som svarer til den gjengse pris ved bortleie av kraft i distriktet. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan så vel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommuner eller stat kan uttas fra kraftledning til noen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år, for hver gang kraften uttas.

Unnlater anleggets eier å levere denne kraft, uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveringen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW. som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko, så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

18

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 12 og 17 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år

19

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til

Manøvreringsreglement for regulering av magasinene i Vinstravassdraget i Oppland fylke

(Erstatter reglementene for regulering av Bygdin gitt ved kgl.res. 27.08.1928 og 12.09.1930, regulering av Vinsteren og Olstappen gitt ved kgl.res. 14.07.1950, regulering av Sandvatn, Kaldfjord og Øyvåtn gitt ved kgl.res. 13.04.1956, regulering av nedre Heimdalsvatn og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen gitt ved kronprinsregentens. res. 13. april 1956)

1. Reguleringer

Magasin	Reg.grenser		Reg. høyde
	Øvre kote	Nedre kote	
Bygdin	1057,40	1048,25	9,15 m
Vinsteren.....	1031,5	1027,5	4,0 m
Sandvatn	1019,0	1015,9	3,1 m
Kaldfjord.....	1019,0	1013,1	5,9 m
Øyvåtn	1019,0	1013,1	5,9 m
Olstappen.....	668,00	655,00	13,0 m
Nedre Heimdalsvatn	1052,2	1050,0	2,2 m
Øyangen.....	998,0	996,0	2,0 m

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner. Høydene refererer seg til følgende referanser:

Bygdin: Fastmerkebolt i fjell ved statens kai ca. 150 m. ovenfor utløpet. Boltens høyde er 1057,952 moh.

Vinsteren: vannmerkets 0-punkt på kote 1028,565.

Sandvatn, Kaldfjord, Øyvåtn: NVEs fastmerke F.M.24 i dammen med høyde kote 1014,482.

Olstappen: vannmerkes 0-punkt på kote 658,958.

Nedre Heimdalsvatn: NVEs fastmerket F.M.8 nær utløpet med høyde kote 1052,504.

Øyangen: Øvre Vinstra kraftverks F.M. ved inntaket med høyde kote 996,962. Utgangshøyden for Øvre Vinstra kraftverks nivellement er NVEs F.M.1 for Hinøgla med høyde kote 703,281.

Overføringer:

Tilsiget til Nedre Heimdalsvatn kan overføres til Kaldfjordmagasinet

Tilsiget til Kaldfjordmagasinet kan overføres til Øyangen

2.

Følgende minstevannføringer gjelder:

Fra *Bygdin* skal det til enhver tid slippes 1,25 m³/s

Fra *Vinsteren* skal det til enhver tid slippes 2,0 m³/s

Fra *Øyvassoset* skal det i tiden fra 1. juli til 30. september slippes en minstevannføring innenfor intervallet 1 m³/s – 3 m³/s. Størrelse på vannslippet fastsettes av NVE.

3.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

For *Bygdin* gjelder at tapping av vann fra magasinet i lavvannsperioden skal skje så jevnt som mulig av hensyn til isforholdene i vassdraget. Tappingen påbegynnes før Vinstervatnet har islagt seg, dog ikke før 1. november, med mindre behovet for driftsvann nødvendiggjør en tidligere påbegynnelse av tappingen. Alle dammenes flomløp skal være åpne når vannet i *Bygdin* overstiger øvre reguleringsgrense. Vannet kan heves til kote 1057,70 ved plutselig flommer forårsaket av utbrudd av øvre Melkedalsvatn.

For *Vinsteren* gjelder at vannstanden under flom kan heves midlertidig til høyeste kote 1032,0 for atter å senkes til HRV kote 1031,5 når flommen har kuliminert i *Olstappen*.

For *Sandvatn, Kaldfjord, Øyvatn* gjelder at vannstanden i magasinene under flom kan heves midlertidig til kote 1019,4 for atter å senkes til HRV kote 1019,0 når flommen har kuliminert i Olstappen.

For *Olstappen* gjelder at vinterstid skal vannstanden ligge over HRV-2,5 m fram til ca. 15. mars. Nedtappingen om våren skal tidligst starte ca. 15. mars slik at laveste vannstand LRV kan bli nådd engang i perioden 1.-15. mai. Olstappen fylles raskt opp igjen og slik at det tilstrebes en vannstand på minimum HRV-1,5m ca. 15. juni. Vannstanden HRV-1,5 m betraktes som en minimumsvannstand fram til ca. 15. august. Fra ca. 15. august til ca. 15. september kan minimumsvannstanden gradvis senkes til HRV-2,5 m. Vannstanden kan variere noe over minimumsvannstandene i henhold til de forutsetninger om døgnregulering som foreligger for Nedre Vinstra kraftverk. De nevnte minimumsvannstander skal under normale driftsforhold ikke underskrides. Avvik må påregnes i ekstraordinære situasjoner, for eksempel uforutsett driftsstans, store vedlikeholdsarbeider, unormale tilsigsforhold og ved fare for skadeflom.

Olstappen må ikke tillates å stige over regulert høyvannstand på kote 668,0 uten at alle flomløpene er åpne.

For *Øyungen* gjelder at vannstanden i magasinet skal under særlige flomforhold midlertidig heves til kote 998,5 for atter å senkes til HRV kote 998 så snart flommen har kuliminert i Olstappen.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) forslag til endring av vilkår

NVEs forslag til vilkår og manøvreringsreglement er vedlagt innstillingen. Vi har laget ett felles vilkårssett for alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget. Da det ikke er ønskelig å justere økonomiske vilkår ved en vilkårsrevisjon har vi latt postene for konsesjonsavgifter og konsesjonskraft bli stående uendret. Når det gjelder de øvrige postene har vi så langt det lar seg gjøre prøvd å modernisere vilkårene ved å erstatte de med vilkår som gis ved nye konsesjoner i dag. Gamle vilkår som ikke lenger er aktuelle er fjernet.

NVE har følgende merknader til vilkårene:

Post 1 Konsesjonstid: Gjeldende post 1 er erstattet med dagens standardvilkår som brukes ved fornyelse av konsesjoner. Det vil være 30 år til neste revisjonsadgang.

Post 2 Konsesjonsavgifter: Denne posten inneholder en samling av bestemmelsene i gjeldende vilkår post 3. Satsene på konsesjonsavgiftene videreføres uendret og refererer ser til konsesjonsdato.

I gjeldende vilkår for Bygdin og Vinsteren er det i post 4 en bestemmelse om et engangsbeløp til staten av kr. 1, 00 for hver innvunnen naturhestekraft. Dette er et engangsbeløp som er utbetalt en gang for alle. Bestemmelsen er derfor fjernet fra vilkårene.

Post 3 Kontroll med betaling av avgift: Standardvilkår ved nye konsesjoner i dag og NVE finner det riktig at dette tas med i vilkårene.

Post 4 Erstatning til etterlatte: Standardvilkår ved nye konsesjoner i dag. NVE anbefaler at dette vilkåret tas inn.

Post 5 Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift m.v: Standardvilkår ved nye konsesjoner i dag. NVE finner det riktig at et vilkår om konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift tas inn.

Post 6 Godkjenning av planer, etc: Standardvilkår ved nye konsesjoner i dag og et vilkår for oppfølging og vedlikehold. NVE anbefaler at vilkåret tas inn.

Post 7 Naturforvaltning: Standardvilkår for naturforvaltning er tatt med i vilkårene. Der det i dag er pålegg om utsetting av fisk (Olstappen, Vinsteren, Kaldfjorden og Heimdalsvatn) vil hjemmelen for tilsvarende pålegg nå ligge under denne post, punkt I. Vi viser ellers til diskusjonen foran.

I konsesjonene for Bygdin og Kaldfjordmagasinet er det eksisterende fond til fremme av fiske i Vinstravassdraget. Dette er etablerte fond og vi ser det ikke nødvendig at de lenger er en del av vilkårene.

Punkt V, årlige utbetalinger til opphjel্প av fisk/vilt/friluftsliv er diskutert ovenfor.

Post 8 Forurensning: Etter ønske fra fylkesmannen i Oppland anbefaler NVE at standardvilkår for forurensning som brukes ved nye konsesjoner tas inn.

Post 9 Ferdsl: Standardvilkår som brukes ved nye konsesjoner i dag og vi anbefaler at dette tas inn.

Post 10 Terskler m.v.: Standardvilkår for terskler m.v. er tatt med i vilkårene. Påpekte problemstillinger som bygging av terskler, erosjon og opprensning kommer inn under denne post. I konsesjonen for Heimdalsvatn/Øyangen er det vilkår som pålegger konsesjonær å bygge dammer eller terskler ved utløpene av Øvre og Nedre Hersjø, samt Vinsterlonen. Oppfølgingen av dette vilkåret vil ligge under denne post.

Post 11 Rydding i reguleringssonen: Det er påpekt at det er behov for et vilkår som ivaretar rydding av reguleringssonen også under konsesjonstiden. Denne post gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren rydding innenfor rimelig grad. Erstatte gjeldende post 15 i gjeldende vilkår for Kaldfjorden og Heimdalsvatn/Øyangen.

Post 12 Manøvreringsreglement: Vi har laget forslag til et samlet manøvreringsreglement for alle konsesjonene.

Minstevannføringsbestemmelsene for Bygdin og Vinsteren er fremdeles gjeldende. I tillegg viser vi til ovenstående diskusjon om minstevannføring fra Kaldfjordmagasinet.

Bestemmelsene om å slippe vann til fløtning tas ut da det antas at dette ikke lenger er relevant.

I gjeldende man.regl. for Bygdin post 2 har vi tatt ut bestemmelsen som gjelder slipp av vann til kraftanlegg i Kamsfoss, med mer, og bestemmelsen om at "magasinet ikke må være tappet lavere enn ned til kote 1049 den 1. april" av hensyn til disse. Vi mener bestemmelsene ikke lenger er aktuelle og forutsetter at reguleringsforeningen samordner tappingen ut i fra de samlede interessene til kraftverkseierne.

I man.regl. for Vinsteren post 2 står det at det skal slippes vann gjennom fisketrappen. Trappen blir fjernet i 2003 under ombyggingen av dammen etter godkjenning av DN, jf. brev av 30.06.00. Bestemmelsen om slipp av vann gjennom fisketrappen er derfor tatt ut av reglementet. Minstevannføringsslippet på 2,0 m³/s vil fremdeles gjelde.

I man.regl for Kaldfjordmagasinet er det en bestemmelse om å slippe 2,4 m³/s fra dammen til Øvre Vinstra kraftverk er satt i drift. Øvre Vinstra kraftverk ble satt i drift i 1957 og vi anbefaler at bestemmelsen tas ut av reglementet.

Post 13 Hydrologiske observasjoner: Erstatte tidligere vilkår om hydrologiske observasjoner.

Post 14 Etterundersøkelse: Vi anbefaler at standardvilkår for etterundersøkelser tas inn.

Post 15 Militære foranstaltninger: Vi anbefaler at standardvilkår for militære foranstaltninger tas inn

Post 16 Konsesjonskraft: Denne post er ikke endret fra gjeldende vilkår og refererer seg til konsesjonsdato.

Post 17 Kontroll med overholdelse....: Vi anbefaler at standardvilkår for kontroll med overholdelse tas inn i vilkårene.

Post 18 Tinglysning: Vi anbefaler at standardvilkåret tas inn.

Andre merknader

I gjeldende vilkår for Kaldfjordmagasinet og regulering av nedre Heimdalsvatn, overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen er en egen post 16 for fond til fremme av jordbruket. Dette er etablerte fond og vi ser det ikke nødvendig at de lenger er en del av vilkårene. ”

3. Innkomne høringsuttalelser til NVEs innstilling

NVEs innstilling ble 24.02.03 sendt til berørte kommuner, departementer og fylkeskommunen. En har mottatt følgende høringsuttalelser:

Kommunal- og regionaldepartementet uttaler i e-post av 14.03.03 at en ikke har merknader til saken.

Advokat Johs. Thallaug fremmet ved brev av 14.03.03 følgende uttalelse på vegne av seter- og fiskebueiere rundt Vinstervatnet i Øystre Slidre kommune:

"Jeg representerer seter- og fiskebueiere rundt Vinstervatnet i Øystre Slidre kommune.

Mine parter hevder å ha særrettigheter til fiskevatnet og det kan nevnes at i den forbindelse ble de tilkjent en egen erstatning for redusert fiske i erstatningsskjønnet for Vinstervatnet.

Jeg har i sin tid avgitt uttalelse til NVE på vegne av mine parter med hensyn til krav om endring av konsesjonsvilkårene for Vinstervatnet. Mitt brev er inntatt i NVEs innstilling side 51. Glommens og Laagens Brukseierforening har avgitt kommentarer til vårt krav og det er inntatt i innstillingen side 64-65. NVE har i sin innstilling omtalt våre krav på side 70-71.

Etter at det har vært avholdt møte med setereierne har jeg på vegne av mine parter disse bemerkninger til NVEs innstilling:

1. Vi aksepterer at vårt krav om "kamp mot ørekyten" nå kan fremmes gjennom Direktoratet for naturforvaltning. Vi vil arbeide for at DN pålegger regulanten å treffe tiltak for å redusere omfanget av ørekyten i Vinstervatnet.

Vi fastholder at reguleringen og endringer som fulgte med denne er en hovedårsak til det problem som ørekyten i dag representerer i Vinstervatnet.

2. Krav om utsetting av toårig settefisk.

Vi aksepterer at vårt krav i så henseende fremmes for Direktoratet for naturforvaltning og vil fortsette arbeidet for å få gjennomslag for våre synspunkter.

3. Krav om terskel.

Vi aksepterer at LRV er 1027,5. Vårt krav om at det bør oppsettes en terskel på dette nivå er for å sikre at vannet står dit til enhver tid. Dette for å hindre at arealer under isen blir tørrlagt og at det oppstår frost i næringsområder for fisken.

Mine parter er av den oppfatning at LRV vinterstid medfører at vannivået kommer under LRV. Det er nærliggende å spørre om LRV måles på topp av isflate eller er det vannivået under isen?

På denne bakgrunn ønsker mine parter satt opp en vannstandsmåler som bekrefter at vannflaten ikke kommer under LRV. Under enhver omstendighet ønskes LRV dette nærmere presisert.

4. Avsetning til naturforvaltning.

Det legges til grunn at det beløp som bl. a. tilsikres Øystre Slidre kommune til naturforvaltning skal brukes innenfor reguleringsområdet – Vinstervatnene – i kommunen.

Med disse bemerkninger aksepterer mine parter NVEs forslag til konsesjonsvilkår."

Nord-Fron kommune v/formannskapet vedtok følgende uttalelse i møte den 25.03.03:

"Formannskapet meiner at NVE si innstilling vedr. revisjon av vilkår for Vinstravassdraget legg ei for snever oppfatning til grunn når det gjeld revisjonsadgangen. Vidare meiner formannskapet at NVE i altfor stor grad legg omsynet til regulanten sin økonomi til grunn.

Nord-Fron kommune vedtar følgjande uttale til Olje- og energidepartementet til NVE si innstilling i saka om revisjon av konsesjonsvilkår i Vinstravassdraget:

1. Nord-Fron kommune ber om ny vurdering av evt. justering av manøvreringsreglementet for Olstappen for å redusere miljømessige skader av sein oppfylling om våren.
2. Kommunen ber om at det blir funne fram til ei løysing for å etablere ein eller to tersklar i Vinstra elv nedanfor Kamfossen som grunnlag for at det kan visast litt vatn i dette elveløpet i sommarmånadene. Det må leggjast vekt på at dette kan gjennomførast utan for store kostnader og produksjonstap.
3. Nord-Fron kommune held fast på kravet om auka økonomisk kompensasjon for å støtte opp om tiltak og nyskaping i Skåbu/Vinstradalen. Kommunen meiner at intensjonen med revisjon av konsesjonsvilkåra legg til rette for dette.
4. Nord-Fron kommune har hatt behov for juridisk og hydrologisk bistand i revisjonsprosessen. Kommunen krev refusjon av slike utgifter.
5. Kommunen krev synfaring i vassdraget som del av departementet si behandling av revisjonssaka. "

Vang kommune v/formannskapet vedtok følgende uttalelse i møte 03.04.03:

"Vang kommune sluttar seg til dei vurderingar og merknader som er innteke i saksframstillinga ovanfor frå advokatfirma Hjort da.

Vang kommune ser utover dette ikkje behov for å gå konkret inn på NVEs vurdering av dei enkelte krav som er fremja i revisjonssaka frå kommunen og andre partar frå Vang.

Vang kommune vil imidlertid halde fast på dei krav som er fremja i revisjonssaka frå kommunen og andre partar frå Vang.

Vang kommune syner til uttalen datert 21.03.03 frå Bygdin Grunneigarlag og gjev sin tilslutnad til desse merknadene.

Vang kommune krev vidare at departementet foretek befaring av Vinstravassdraget for at departementet skal kunne forestå ei reell prøving av NVEs innstilling.

Vang kommune tek forbehold om å kome tilbake med ytterlegare merknader til NVEs innstilling."

Øystre Slidre kommune v/formannskapet vedtok følgende uttalelse i møte 10.04.03:

"Øystre Slidre kommune sluttar seg til konklusjonene i notat dat 13.03.03 utarbeida av LVK-sekretariatet.

- NVE legg til grunn at revisjonsadgangen er mykje snevrare enn det som var føresetnad frå lovgjevar si side.
- NVE har lagt for stor vekt på omsynet til GLB sin økonomi og kraftbalansen generelt.
- NVE burde under kvart omstende fastsett økonomiske vilkår når NVE tilnærma ikkje gjer vedtak om tiltak som påverkar produksjonskapasiteten.
- Kommunen meiner departementet bør gjennomføre synfaring av Vinstravassdraget. Dersom departementet skal kunne gjennomføre ei realitetsprøving av NVEs innstilling, bør også departementet gjennomføre synfaring av vassdraget.

Med bakgrunn i første kulepunkt opprettheld kommunen krav om etablering av næringsfond i samband med revisjon.

Med bakgrunn i at rettstilstanden rundt revisjonsadgang synest å vera uklar opprettheld Øystre Slidre kommune krav om refusjon av utgifter til nødvendig juridisk bistand.

Øystre Slidre kommune legg fram krav om at DN sitt framlegg om årleg overføring på 75 000 kr til opphjelp av fisk, vilt og friluftsliv blir oppretthalde. Utsettingspålegg i Vinstervatnet bør takast med i vurdering av framtidig overføring til opphjelp av fiske.

Øystre Slidre kommune legg fram krav om at det blir innarbeida vilkår for kulturminner på linje med nye konsesjonsvilkår for Byglandsfjorden. Reviderte vilkår utan at eigne vilkår for kulturminner blir innarbeida, vurderast å vere lite i samsvar med at vilkårsrevisjon særleg skal vera ei oppgradering på miljøområdet.

Øystre Slidre kommune vil oppretthalde krav om at merking av farlege skjer/blokker i Vinstervatnet og Kaldfjorden blir innarbeida i reviderte konsesjonsvilkår. Det vurderast å vera liten prinsipiell skilnad på merking av farleg is og farlege skjær/steinar i vatnet. "

Sør-Fron kommune har i brev av 14.04.03 uttalt følgende:

"Sør-Fron kommune finner mye godt i NVEs innstilling. På flere punkt er innstillinga et grunnlagt kompromiss både lokalsamfunn, konsesjonæren, allmenne interesser og ymse særinteresser synes å kunne samles om. Hensynet til samfunnets økende behov for energi må veies opp mot andre allmenne interesser som for eksempel fiske. NVE rår til redusert kraftproduksjon på ca. 12 GWh ved at det i juli-september blir pålagt minstevassføring på ca. 2 m³/s ved Øyvassosen (kan bli justert ved at NVE får myndighet til å fastsette minstevassføringa mellom 1 og 3 m³/s).

Folk i Sør-Fron har vesentlige fiske- og jaktinteresser og -retter i deler av Vinstravassdraget, og DN rår til at kommunen får et årlig tilskudd på kr 70 000 (24,6 % av DN's forslag om kr 285 000 til de fem kommunene). NVE utelater Sør-Fron kommune, bare grunnlagt med at Sør-Fron og Vågå kommuner "blir berørt i mindre grad". Om dette er skrevet ut fra ei arealbetraktning og uten kjennskap til hvor store fiskeinteresser og -retter sørfrøningene har, skal være usagt. Vi forstår ikke NVEs utsagn om dette. – Sør-Fron kommune ber om å få minst en firedel av det årlige tilskuddet konsesjonæren måtte bli pålagt til "opphjelp av fiske/vilt/friluftsliv", jf. NVEs forslag til vilkår, punkt 7 V.

Sør-Fron kommune ønsker økt økonomisk kompensasjon i form av næringsfond eller årlige tilskudd med tanke på næringsliv og nyskaping som grunnlag for fortsatt fast bosetting i de områdene som hører med til elva Vinstras nedbørsfelt, og som på denne måten stiller sine mest verdifulle naturressurser til disposisjon for velferd i urbane strøk (jf. at kraftverkene i Vinstra hovedsaklig er eiet av selskap i Oslo-området direkte eller indirekte). – Espedalen og Gåla i Sør-Fron er satsingsområder for reiseliv, turistbedrifter og kulturvirksomhet.

Kommunene har hatt behov for hjelp fra juridisk og hydrologisk sakkyndig, og krever alle disse utgiftene i hele prosessen dekt. "

Advokatfirmaet Hjort avga på vegne av alle de berørte kommuner følgende uttalelse 11.04.03:

1 INNLEDNING

Etter meget lang saksbehandlingstid har NVE avgitt innstilling i den første sak om revisjon av konsesjonsvilkår.

Det er i departementets brev av 24. februar 2003 satt frist for merknader til NVEs innstilling til 11. april 2003.

På vegne av samtlige berørte kommuner i Vinstravassdraget har vi følgende merknader til NVEs innstilling og disse følger nedenfor.

For ordens skyld bes notert at vi representerer samtlige kommuner og at vi som kommunenes advokat får tilsendt all korrespondanse i sakens anledning direkte til oss. Så langt i saken har NVE konsekvent unnlatt å sende innkalling til befaringsinnstillingen mv til oss. I lys av den saksbehandling som har blitt lagt til grunn av NVE ber vi også om å få oversendt all korrespondanse mv i saken som kommunene kan begjære innsyn i etter forvaltningsloven § 18 fortløpende og direkte til oss.

2 GENERELLE SYNSPUNKTER PÅ NVEs INNSTILLING

2.1 Revisjonsadgangen

2.1.1 Utgangspunkt

NVEs innstilling gir uttrykk for en rettsoppfatning vedrørende revisjonsadgangen som vi ikke er enig i. Etter vårt syn gir NVE uttrykk for at adgangen til å revidere vilkårene er langt snevrere enn det som var forutsatt fra lovgivers side når revisjonsadgangen ble lovfestet.

Vi finner NVEs innstilling svært selektiv i sin utvelgelse av sitater mv fra forarbeidene til lovendringen i 1992 når NVE skal underbygge det restriktive syn på revisjonsadgangen som har kommet til uttrykk i innstillingen.

Etter vårt syn er det av interesse ikke bare å se på forarbeidene fra 1992, man må også lese forarbeidene fra lovendringen i 1992 i sammenheng med lovendringen i 1959 hvor man første gang fikk regler om alminnelig vilkårsrevisjon.

2.1.2 Forarbeidene til lovendringen i 1959

I "Innstilling fra Komitéen til revisjon av vassdragsreguleringsloven m.v. Oslo 1953" side 22-23 uttaler flertallet i Komitéen:

"Et flertall – formannen, Elverum, Fjærtøft, Haugen, Hustad, Mellum og Reinsnes – vil ha en bestemmelse om at når konsesjon er gitt på ubegrenset tid, skal det være adgang til å kreve revisjon av konsesjonsvilkårene etter 50 år. Denne periode svarer til konsesjonstidens normale lengde ved tidsbegrensede konsesjoner. Forholdene kan som kjent endres meget i tidens løp. Konsesjonsvilkår som var rimelige og gode da de ble gitt, kan etter hvert bli temmelig antikverte og urimelige. Nye forhold som krever nye bestemmelser kan komme opp. Og sist – men ikke minst: konsesjonslovgivningen er stadig gjenstand for forandringer, som ikke kan gjøres gjeldende for tidligere gitt konsesjoner på grunn av grunnlovens forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft. Således vil flere av de endringer som komiteen foreslår ikke kunne gjøres gjeldende for allerede gitt konsesjoner. Forslaget tar derfor sikte på å åpne adgang til å innpasse nye lovbestemmelser i konsesjonsvilkårene, rette på eventuelle urimeligheter og i det hele modernisere bestemmelsene etter tidens krav ved utløpet av en vanlig konsesjonsperiode."
(understreket her)

Mindretallet i Komiteen ønsket ikke en bestemmelse om 50-års revisjon og bemerket (Innstillingen side 23):

"Regelen kan praktiseres på en slik måte at det nærmest motsvarer ny konsesjon, og norske kommuner kan derved bli stillet på samme linje som private selskaper. Etter reguleringsloven av 1911 var det tidsbegrenset konsesjon også for kommuner. Dette ble imidlertid forandret i loven av 1917, og det skulle da ikke være rimelig å gå tilbake på dette punkt og berøve kommunen de fordeler de fikk ved loven av 1917. En er oppmerksom på den innskrenkende fortolkning av hensikten med revisjonen som inneholdes i flertallets premisser, men mener likevel at lovens nåværende bestemmelser bør opprettholdes."

Til Komiteens forslag bemerket departementet (Ot prp nr 39 1958) side 11-12:

"Departementet finner det for sitt vedkommende rimelig at det blir adgang til en slik revisjon. Enkelte av vilkårene kan på grunn av endrede forhold eller på grunn av omstendigheter som en ikke hadde oversikt over den gangen konsesjonen ble gitt, etter hvert virke urimelige, mens det på den annen side kan være naturlig og ønskelig med nye bestemmelser. Revisjonen bør ta sikte på en à jour-føring, men konsesjonæren bør allikevel ha adgang til å frafalle konsesjonen hvis han ikke ønsker å godta de nye vilkår. Han bør da kunne frasi seg konsesjonen innen en nærmere bestemt frist, som departementet foreslår satt til 3 måneder fra det tidspunkt da konsesjonæren har fått underretning om de reviderte vilkår. I fall han ikke har frasagt seg konsesjonen innen fristens utløp må han være bundet av de nye bestemmelser." (understreket her)

Det er interessant å merke seg at departementet forutsetter at revisjonen kan være så vidt omfattende at konsesjonær ser seg tjent med å frasi seg hele konsesjonen. For øvrig må man legge til grunn at departementet var enig i formålet med revisjonen slik dette ble beskrevet av komitéen.

Etter vårt syn underbygger forarbeidene at det skulle være en vid adgang til å revidere vilkårene ved den alminnelige revisjon, jf. komiteflertallets oppsummering- ” og i det hele modernisere bestemmelsene etter tidens krav..”

2.1.3 Forarbeidene til lovendringen i 1992

Ved lovendringen i 1992, som i ikrafttredelsesbestemmelsene også åpnet adgang for revisjon av evigvarende konsesjoner gitt før 1959, ble revisjonsadgangen utvidet. Av forarbeidene til denne lovendringen er det ikke noe som tyder på at man mente å gi revisjonsbegrepet et snevrere innhold enn det som var forutsatt i 1959, jf Ot prp nr 50 (1991-92) side 46:

”Adgangen til å foreta en alminnelig revisjon av konsesjonsvilkårene er ikke ny. Som nevnt under kap. 7.4.1. ble adgangen innført ved lov av 10.4.1959 nr. 2. Forarbeidene er knappe på dette punkt. De gir anvisning på formålet med revisjonsadgangen, men sier for øvrig ingen ting om hvilke konkrete endringer som kan foretas og hvilke saksbehandlingsregler som skal gjelde. Formålet med revisjonsadgangen gir imidlertid i stor grad svar på hvilke konkrete endringer som kan gjennomføres. Komiteen (Innstillingen side 22) viser her til at forholdene kan endres meget i tidens løp. Konsesjonsvilkår som var rimelige og gode da de ble gitt, kan etter hvert bli temmelig antikverte og urimelige. Nye forhold som krever nye bestemmelser kan også komme opp. Etter som konsesjonslovgivningen er i stadig utvikling er det videre viktig å kunne innpasse nye lovbestemmelser i konsesjonsvilkårene.”

I Ot.prp. nr. 39 (1958), side 11 uttales:

”Departementet finner det for sitt vedkommende rimelig at det blir adgang til en slik revisjon. Enkelte av vilkårene kan på grunn av endrede forhold eller på grunn av omstendigheter som en ikke hadde oversikt over den gangen konsesjonen ble gitt, etter hvert virke urimelige, mens det på den annen side kan være naturlig og ønskelig med nye bestemmelser. Revisjonen bør ta sikte på en à jour-føring, men konsesjonæren bør allikevel ha adgang til å frafalle konsesjonen hvis han ikke ønsker å godta de nye vilkår.”

Den alminnelige revisjoner m.a.o. ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene. Som det fremgår ovenfor betyr ikke dette nødvendigvis endringer til konsesjonærens ugunst. Revisjonen gir også anledning til å oppheve vilkår som har vist seg urimelige/unødvendige eller

uhensiktsmessige. Man kan ikke uten videre legge til grunn at innholdet av de nye vilkårene i seg selv må representere en økonomisk merbelastning for konsesjonæren. På den annen side vil arbeidet med revisjonen nødvendigvis medføre ekstra utgifter. Under enhver omstendighet vil hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsøkonomiske kostnader være sentrale moment ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. Overfor gamle reguleringer hvor anlegget for lengst er nedskrevet, kan det nok sies å være grunn til å gå lenger ved revisjonen enn ved nyere konsesjoner. På den annen side må man ta hensyn til at forholdene har festet seg gjennom lang tid. En overskridelse av forbudet i grunnlovens § 97 mot en urimelig og vilkårlig tilbakevirkning anser departementet imidlertid som en lite aktuell problemstilling.” (understreket her)

Vi viser også til side 47 i Ot prp nr 50:

“I praksis vil det likevel ikke være aktuelt å foreta endringer av samtlige konsesjonsvilkår. Dette skyldes blant annet at flere av konsesjonsvilkårene knytter seg uttrykkelig til anleggsperioden. Videre er behovet for en oppjustering av årlige konsesjonsavgifter, fond m.v. ivaretatt ved lov av 3. juni 1983 nr 51, jf også lov av 12. juni 1987 nr 62.

Vilkårenes innhold vil bli å fastsette ut fra konsesjonsmyndighetenes vurdering av hva som er ønskelig og nødvendig på revisjonstidspunktet. Det må tas i betraktning at alle skjerpelser i utgangspunktet medfører dyrere kraftproduksjon. For de fleste vilkår vil en skjerpelse kunne føre til økonomisk belastning for konsesjonæren (eks. konsesjonsavgifter, næringsfond og naturvernvilkår), mens en skjerpelse i form av nytt/strengere vilkår om minstevassføring også vil medføre produksjonstap som vil kunne få betydning for landets totale kraftproduksjon. Dette tap må veies mot den miljømessige vinning.

Revisjonen kan omfatte vilkår av høyst forskjellig karakter. Etter departementets oppfatning har det derfor lite for seg å forsøke og angi konkret hvilke endringer eller nye vilkår som i fremtiden kan bli aktuelle. Det vil avhenge av hvilke forhold som gjør en endring påkrevet eller ønskelig (ny lovgivning, endringer i samfunnsoppfatningen, interessekonflikter, nye skader eller ulemper, økologiske, hydrologiske eller økonomiske forhold etc.). Det kan likevel tilføyes at manøvreringsreglementet utgjør en del av konsesjonsvilkårene (jf § 12 nr 12) og kan gjøres til gjenstand for revisjon. Endringer i manøvreringsreglementet vil være særlig aktuelt for eldre konsesjoner.” (understreket her)

Etter vårt syn kan det ikke være tvilsomt at det er en vid adgang til å revidere vilkårene ved revisjonen.

2.2 Særlig om adgangen til å oppstille nye vilkår

Det kan etter vårt syn ikke utledes av forarbeidene at det skal være en snever adgang til å oppstille nye vilkår. Tvert imot forutsettes det etter vårt syn at innarbeidelse av nye vilkår som følge av endringer i konsesjonslovgivningen etter at konsesjonen opprinnelig ble gitt, er et sentralt siktemål med revisjonen, jf Komiteinnstillingen fra 1953 som er sitert ovenfor hvor hovedformålene med revisjonen fremheves:

”Og sist – men ikke minst: konsesjonslovgivningen er stadig gjenstand for forandringer, som ikke kan gjøres gjeldende for tidligere gitt konsesjoner på grunn av grunnlovens forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft. Således vil flere av de endringer som komiteen foreslår ikke kunne gjøres gjeldende for allerede gitt konsesjoner. Forslaget tar derfor sikte på å åpne adgang til å innpasse nye lovbestemmelser i konsesjonsvilkårene, rette på eventuelle urimeligheter og i det hele modernisere bestemmelsene etter tidens krav ved utløpet av en vanlig konsesjonsperiode.”

Når det spesielt gjelder næringsfond, som ingen av de gamle konsesjonene har bestemmelser om, er poenget at det ikke var hjemmel for å oppstille vilkår om næringsfond den gang konsesjonene ble gitt. Ordningen med næringsfond ble formalisert gjennom lovrevisjonen av vassdragsreguleringsloven i 1969 ved at det i vassdragsreguleringsloven § 12 post 18 (nå post 17) ble gitt uttrykkelig hjemmel for å oppstille vilkår om næringsfond. Vilkår om næringsfond oppstilles også regelmessig ved fornyelse av tidsbegrensede konsesjoner.

2.3 NVEs og OEDs rettsoppfatning

Den rettsoppfatning som NVE/OED har gitt uttrykk for har gradvis endret seg i retning av en strammere holdning til revisjonsordningen.

I OEDs brev til LVK datert 10. mai 1999 uttaler OED:

*”Når det gjelder spørsmålet om fastsetting av helt nye vilkår, som f eks næringsfond, uttales det i samme spalte i proposisjonen at dette er ”noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt ved konsesjonstidspunktet”. I tillegg til denne begrensning for vilkår av økonomisk karakter, er det også forutsatt at revisjonen hovedsakelig skal omfatte de fysiske konsekvenser av en regulering. På s 47 annen spalte nederst / s 48 første spalte øverst er det i den forbindelse uttalt. ”Det vil selvsagt være stor forskjell på en regulering som har hatt en rekke uforutsette konsekvenser og en annen hvor det meste fungerer tilfredsstillende”. Departementet ser det derfor slik at formålet med revisjon i hovedsak vil være muligheten for å kunne iverksette **miljøforbedrende tiltak.**”*

Til ovenstående bemerkes:

For det første tar OED uttalelsen i forarbeidene til inntekt for at nye vilkår i utgangspunktet bare vil være aktuelt når det gjelder skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet. Dette er misvisende etter vårt syn og trer klart frem når man leser hele avsnittet i sammenheng:

”Som det allerede er redegjort for innebærer den alminnelige revisjon en modernisering eller ajourføring av konsesjonens vilkårs side. I prinsippet betyr dette at samtlige vilkår som er oppstilt, kan undergis en ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av perioden. Vurderingen kan føre til at vilkår sløyfes eller gis et annet innhold. Det kan også fastsettes helt nye vilkår, noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet.”

Det ligger i sakens natur at det vil være mest aktuelt med nye vilkår for å fange opp uforutsette skader og ulemper. Men det avskjærer/begrenser selvfølgelig ikke adgangen til å modernisere gamle vilkår i tråd med dagens vilkårspraksis, for eksempel ved et nytt vilkår om næringsfond.

For det annet tar OED sitatet *”Det vil selvsagt være stor forskjell på en regulering som har hatt en rekke uforutsette konsekvenser og en annen hvor det meste fungerer tilfredsstillende”* ut av sin sammenheng. OED gir inntrykk av at uttalelsen knytter seg direkte til adgangen til å oppstille nye vilkår, og det er meget misvisende. Sitatet knytter seg direkte til behovet for utredninger, noe som fremgår når man leser sitatet i sammenheng med setningen foran og setningen etter:

”I hvilken utstrekning det er påkrevet med et utredningsapparat må vurderes konkret. Det vil selvsagt være stor forskjell på en regulering som har hatt en rekke uforutsette konsekvenser og en annen hvor det meste fungerer tilfredsstillende. Det kan videre tenkes at det er enighet om at et eller flere vilkår bør endres, men at visse utredninger er nødvendige for å bestemme nye tiltak som er påkrevet og innholdet av disse.”

Synspunktet om at det bare vil være aktuelt å oppstille helt nye vilkår når det er tale om ”uforutsette skader og ulemper”, utvikles så ytterligere i OEDs vedtak av 21 januar 2002 vedrørende revisjon av konsesjonsvilkår for Raudals- og Breidalsreguleringen i Skjåk kommune. Her skriver departementet på side 4:

”Departementet er ikke uenig i at det ble neddemmet betydelige arealer i forbindelse med disse to reguleringene. Det er heller ikke uenighet om at dette kan ha medført vanskeligheter for bruk av båt i Raudalen slik som det påpekes både i søknaden og klagen. Spørsmålet i denne forbindelse er imidlertid om disse skadene og ulempene ”ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet”. Iht. Ot. Prp. Nr. 50 vil det i så fall gjøre det særlig aktuelt å fastsette helt nye vilkår.

Etter departementets syn kan de anførte skader og ulemper ikke sies å være uforutsette på konsesjonstidspunktet. Tvert i mot er neddemmede arealer og brattere skrånninger som vanskeliggjør adkomst og båtbruk noe av det mest forutsigbare ved slike reguleringer.

Departementet viser videre til at formålet med revisjon av eldre, tidsubegrensede konsesjoner i all hovedsak vil være muligheten for å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak. Næringsfond er lite egnet til å avbøte miljøskader og – ulemper i denne sammenheng. Etter departementets syn skal det særlig sterke grunner til før det kan være aktuelt å pålegge næringsfond i revisjonssaker.

Som anført av klageren er det bare justering av fastsatte konsesjonsavgifter og fond som dekkes av justeringsloven. Der det ikke er fastsatt noe næringsfond fra før, vil derfor ikke justeringsloven komme til anvendelse. En må da falle tilbake til den generelle vurdering om nye vilkår som er drøftet ovenfor.”

Dette restriktive og etter vårt syn uriktige syn på adgangen til å oppstille nye vilkår er nå fastholdt i NVEs innstilling om revisjon i Vinstravassdraget:

”NVE mener at det ikke foreligger særlig sterke grunner til å pålegge næringsfond i denne saken. Vi viser også til det økonomiske utbytte kommunene får gjennom eksisterende konsesjonsavgifter og konsesjonskraft.” (side 79)

For det tredje er OED/NVE ikke konsekvente når det gjelder adgangen til å oppstille nye vilkår. Når man leser NVEs innstilling i sammenheng ser man at NVE sonderer mellom nye økonomiske vilkår og andre vilkår. Standardvilkår for naturforvaltning må også anses som ”nye” vilkår i forhold til den gamle konsesjon, men her legger NVE en annen rettsoppfatning til grunn, jf Innstillingen side 70 første hele avsnitt:

”Formålet med revisjonsprosessen er nettopp muligheten til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingen og generelt en modernisering av vilkårene. NVE ser det derfor som naturlig at standardvilkår for naturforvaltning blir innført i alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget.”

Vi er helt enig i den rettsoppfatning som ligger til grunn for NVEs begrunnelse for å innføre standardvilkår for naturforvaltning, men ser ingen grunn til å sondre mellom nye økonomiske vilkår og andre vilkår. Det er ingen holdepunkter i lovforarbeidene for å innføre en slik sontring.

Gjennom uriktig forarbeidsbruk ser man altså at OED/NVE

- 1) Oppstiller en regel om at nye vilkår som hovedregel bare er ”særlig aktuelle” når det er tale om skader/ulemper som var uforutsette på

konsesjonstidspunktet (OEDs brev til LVK 10. mai 1999). Dette defineres som en begrensning av adgangen til å oppstille nye vilkår.

- 2) Når skadene/ulempene ikke var uforutsette på konsesjonstidspunktet skal det "særlig sterke grunner til" før det kan være aktuelt å pålegge næringsfond i revisjonssaker (OEDs vedtak av 21. januar 2002 i Skjåk-saken).
- 3) NVE oppstiller som vilkår for å kreve nye økonomiske vilkår at det må foreligge "særlig sterke grunner" (NVEs innstilling av 24. januar 2003 side 79)

Videre er det en svakhet ved NVE/OEDs vurderinger av den rettslige adgangen til å revidere vilkårene at det ikke skilles mellom gamle konsesjoner og nyere konsesjoner. I forarbeidene til lovendringen av 1992 knytter kommentarene seg til revisjon generelt, med andre ord både 30 års revisjon etter de nye regler og revisjon som skjer i medhold av den bestemmelse som ble innført i 1959. I forarbeidene er det fremhevet at i forhold til de gamle reguleringer kan man gå lenger enn f eks revisjon som vil skje etter 30 år av en konsesjon gitt i 1990. I Ot prp nr 50 (1991-92) heter det bl a på side 46 flg:

"Den alminnelige revisjon er m.a.o. ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene... Under enhver omstendighet vil hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsmessige kostnader være sentrale moment ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. Overfor gamle reguleringer hvor anlegget for lengst er nedskrevet, kan det nok sies å være grunn til å gå lenger ved revisjonen enn ved nyere konsesjoner. På den annen side må man ta hensyn til at forholdene har festet seg gjennom lang tid. En overskridelse av forbudet i Grunnloven § 97 mot en urimelig og vilkårlig tilbakevirkning anser departementet imidlertid som en lite aktuell problemstilling."

Dette momentet er totalt fraværende i NVEs innstilling. NVE viser helt generelt flere steder til hensynet til GLBs økonomi uten å ta i betraktning at det faktisk er tale om en meget gammel regulering hvor anlegget for lengst er nedskrevet. Det er kun i disfavør av kommunene, f eks ved vurderingen av kravene om minstevannføring, at det vises til at reguleringen har virket i meget lang tid og at forholdene har festnet seg. Dette er av særlig interesse i og med at det i forarbeidene samtidig er påpekt at nye økonomiske vilkår kun påvirker konsesjonærens økonomi – ikke kraftbalansen, jf Ot prp nr 50 (1991 - 92) side 47:

"For de fleste vilkår vil en skjerpelse kun føre til økonomisk belastning for konsesjonæren (eks, konsesjonsavgifter, næringsfond og naturvernvilkår), mens en skjerpelse i form av nytt strengere vilkår om minste vassføring også vil medføre produksjonstap som vil kunne få betydning for landets totale kraftproduksjon. Dette tap må veies opp mot den miljømessige vinning."

Vi savner en mer balansert vurdering av elementene konsesjonærens økonomi – gamle reguleringer – fraværet av vilkår som påvirker selve produksjonen i NVEs innstilling.

2.4 Oppsummering

NVE legger etter vårt syn til grunn at revisjonsadgangen er mye snevrere enn det som var forutsatt fra lovgivers side. Dette kommer til uttrykk ved vurderingen av en rekke av de krav som var fremsatt fra kommunenes side. NVE har etter vårt syn lagt for stor vekt på hensynet til GLBs økonomi. NVE har videre lagt for stor vekt på kraftbalansen generelt etter vårt syn. NVE holder hensynet til produksjonstap opp mot skadelige utbygginger andre steder i landet uten å foreta noen vurdering av at man faktisk kan foreta utbygginger andre steder som er langt mindre skadelige for natur og miljø.

Endelig burde det vært obligatorisk at NVE fastsetter økonomiske vilkår når NVE nærmest ikke beslutter noen tiltak som påvirker produksjonskapasiteten eller GLBs økonomi. Det er selvfølgelig et relevant hensyn i revisjonssaker å se hen til den nasjonale betydningen av å opprettholde kraftproduksjonen. Men som i saker om ny konsesjon og i saker om fornyelse av gamle konsesjoner, burde det også i revisjonssaker være et grunnleggende prinsipp at de lokalsamfunn som derigjennom avstår sine naturressurser og må tåle evigvarende naturinngrep, også gis kompensasjon for dette, eksempelvis gjennom næringsfond. Det kan ikke ses å foreligge noen saklige hensyn som kan begrunne et annet syn i revisjonssaker enn i fornyelsessaker.

Kommunene ser i lys av disse generelle bemerkninger intet behov for å gå konkret inn på NVEs vurdering av de enkelte krav som er fremmet fra kommunene, men finner det for sin del tilstrekkelig å vise til og fastholde de krav som er fremmet overfor NVE samlet og individuelt under saksbehandlingen i NVE.

Kommunene krever at departementet foretar en befaring av Vinstravassdraget. Dersom departementet skal kunne foreta en realitetsprøving av NVEs innstilling, må også departementet foreta en befaring av vassdraget.

Som nevnt bes om at øvrige høringsuttalelser oversendes fortløpende og direkte til oss så snart de foreligger og det tas forbehold om å komme tilbake med ytterligere merknader til NVEs innstilling. "

Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget kom med følgende uttalelse i brev av 04.12.03:

"Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget har i flere år arbeidet med forberedelse til revisjonssaken, og har vært informasjonsorgan og pådriver i forhold til NVE og Departementer, og var direkte foranlediger til revisjon av konsesjonsvilkårene i Vinstravassdragets regulering.

Vi er kjent med at Statsråden har møte med representanter for LVK i sakens anledning den 12.12.03, og vil i den forbindelse gjerne få si følgende:

- Konesjonsutvalget (KU) slutter seg fullt ut til det brev som LVK har sendt til Statsråden 26.11.03.

- Under befarung i vassdraget 26. og 27. august i år hevdet så vel Nord-Fron Kommune v/ordfører Stenseng som undertegnede at utbyggingen av Vinstervassdraget neppe ville blitt utbygget på en slik måte i dag, med de miljøkrav som nå stilles. Dette ble ikke bestridt av OEDs representanter. Vi synes nettopp dette understreker viktigheten av LVKs begrunnede innvendinger mot NVEs rettsanvendelse i revisjonssaken og vil særlig understreke det meningsløse i at "kommuner med eldre kraftproduksjonsanlegg skal måtte finne seg i at deres naturforhold blir forringet langt verre enn sammenlignbare kommuner med yngre konsesjoner, og *samtidig* skal avskrives de økonomiske vederlag som andre kommuner i dag mottar regelmessig, f. eks. i form av næringsfond".

- KU vil hevde at så lenge NVE ikke vil imøtekomme bl. a. krav om minstevannføringer/terskler, bortsett fra et meget begrenset forslag, bør de berørte bygder tilgodeses med en engangserstatning som kan brukes til igangsetting av kompensierende tiltak mot de alvorlige skadevirkninger som reguleringen har medført.

Områdene fra Bygdin via Vinstervatna og Olstappen ned til Vinstra, med 10 vann og 4 elver var i sin tid et eldorado for fiske og jakt og reguleringen har i meget stor grad ødelagt dette, bl. a. ved 13 meters nedtapping av Olstappen og en helt tørrlagt Vinstra elv.

Særlig Kvikne/Skåbubygdene har blitt skadelidende i meget stor grad. Det er på denne bakgrunn KU har bedt om et kompensasjonsfond på 3 kr millioner.

For øvrig vises til våre forskjellige brev i sakens anledning, og til orientering vedlegges også vårt brev av 28.02.03 til Miljøverndepartementet v/statsråd Brende."

Miljøverndepartementet kom med følgende uttalelse i brev av 13.01.04:

"Det vises til Olje- og energidepartementets brev av 24. februar, befarungen 26. - 27. august og til avtale om utsettelse av høringsfristen.

Miljøverndepartementet har forelagt Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) innstilling for Fylkesmannen i Oppland, Riksantikvaren og Direktoratet for naturforvaltning (DN). Kopi av uttalelsene følger vedlagt.

Det er positivt at man ved denne revisjonsprosessen får en samlet vurdering av konsesjonsvilkårene for alle reguleringene i Vinstravassdraget. Vi har imidlertid noen

synspunkter på hvordan slike revisjonsprosesser bør legges opp, og omtaler dette til sist i brevet.

Vi har følgende merknader til NVEs forslag til revisjon av konsesjonsvilkårene for Vinstravassdraget:

Vilkår vedrørende naturforvaltning (post 7)

Departementet slutter seg til NVEs forslag til vilkår med unntak for størrelsen på de årlige tilskudd til opphjelv av vilt/fiske/friluftsliv. NVE foreslår et årlig beløp på totalt 75 000 kr til de fem berørte kommunene mens DN foreslår totalt 300 000 kr. Vi slutter oss til DNS forslag og begrunnelsen for dette.

Departementet anser for øvrig at forslaget ikke er urimelig i forhold til hva som er fastsatt i nyere konsesjoner, og vi kan heller ikke se at det vil påføre konsesjonæren urimelige økonomiske belastninger.

Vilkår vedrørende kulturminner

Departementet har merket seg at NVE har lagt følgende to alternativer til grunn når det gjelder fastsettelse av eventuelle vilkår vedrørende kulturminner:

1. Vilkår kan fastsettes i samsvar med det som ble fastsatt ved fornyelsen av reguleringskonsesjonene i Otravassdraget, men det må settes et tak på kostnadene, med en prioritering av det arkeologiske arbeidet innenfor denne rammen. Undersøkelsene må planlegges grundig og kostnadene må avtales med konsesjonæren på forhånd.
2. Det settes ikke vilkår om kulturminner så lenge det rettslige grunnlaget for å pålegge slike undersøkelser i vassdrag som nevnt i punkt 1 ikke er avklart mellom Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet.

Vinstravassdraget ligger i randsonen mot et av de største høyfjellsområdene i Sør-Norge, samtidig som det største elgtrekket i Sør-Norge går gjennom området.

Kombinasjonen av steinalderboplasser og fangstanlegg viser at området har vært et attraktivt område for bosetning knyttet til jakt og fangst fra steinalder og opp mot vår tid. Samtidig har det, særlig i de lavereliggende delene av området, vært drevet intensiv jernutvinning i forhistorisk tid og middelalder. Fisket i Vinstravassdraget har til alle tider vært viktig for menneskene, også i nyere tid. Det er kjent tallrike kulturminner langs vassdraget som har sammenheng med denne virksomheten, bl.a. buer og naust.

Både den regionale kulturminneforvaltningen og Oldsaksamlingen peker på at det vil være av avgjørende betydning å få en oversikt over kulturminnene langs Vinstravassdraget for å kunne få et mer utfyllende bilde av innlandets

bosettingshistorie. Det vises også til at kulturminnene langs vassdraget er av nasjonal interesse.

Ingen av reguleringskonsesjonene i Vinstra-vassdraget er etter det vi kjenner til tidligere vurdert i forhold til automatisk fredete kulturminner. Revisjonen gir derfor god mulighet til å få bedre oversikt over kulturminnebestanden langs Vinstravassdraget og dermed et mer utfyllende bilde av innlandets bosettingshistorie.

Miljøverndepartementets utgangspunkt for vurdering av kulturminnevilkår i denne saken er det generelle kulturminnevilkåret som Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet nå har blitt enige om når det gjelder *fornyelsessaker*. Dette vilkåret setter en grense på fem år for oppfyllelsen av kulturminneloven §§ 9 og 8 (om undersøkelser og utgravninger av automatisk fredete kulturminner) i områder som berøres av reguleringen. Vilket fastslår videre at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse som ikke medfører nye inngrep. Dersom det ikke foreligger særlige forhold som tilsier noe annet, skal undersøkelsene avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Det arkeologiske arbeidet skal foretas når magasinene likevel er nedtappet.

Revisjon av konsesjonsvilkårene skiller seg fra fornyelse av konsesjon ved at det i sistnevnte tilfelle skal tas stilling til om ny konsesjon skal gis. Departementet har på dette grunnlag sett på fornyelse som et nytt tiltak. Dette er ikke tilfelle ved revisjon, hvor det kun skal tas stilling til vilkårene mens rammene for konsesjonen ligger fast. Bestemmelsene i kulturminneloven §§ 9 og 8 om undersøkelser og utgravninger anses derfor ikke å komme direkte til anvendelse.

En aktuell hjemmel mht kulturminner er vassdragsreguleringsloven, bl.a. § 12 nr. 17 (fastsettelse av ytterligere betingelser når dette finnes påkrevd av allmenne hensyn). Dette er også påpekt av Olje- og energidepartementet i forbindelse med diskusjonen om fornyelse av konsesjon. Departementet viser i tillegg til kulturminneloven § 1 tredje ledd hvor det fremgår at det skal legges vekt på kulturminnelovens formål når det treffes vedtak etter annet lovverk som påvirker kulturminneinteressene.

Departementet mener det bør gjennomføres en forhåndsutredning for å skaffe kunnskap om bevaringstilstand og funnpotensiale i vassdragene. Hensikten med denne utredningen vil være å få frem et grunnlag for prioriteringer av undersøkelser og metoder og foreta et representativt utvalg for nærmere undersøkelser og eventuelt sikring av kulturminnene. Det er videre viktig å ha en prosjektplan med mål for undersøkelsene, herunder klare faglige problemstillinger som grunnlag for valg av områder man vil gå inn i og hvilke metoder man vil benytte. Problemrettede undersøkelser har betydning for å få en grundig vurdering av hva en kulturminnefaglig god og rimelig undersøkelse bør være.

Departementet foreslår som ved fornyelse av konsesjoner at undersøkelsene kan skje når magasinene likevel er nedtappet ut fra ønsket om at vilkåret ikke skal være urimelig tyngende for konsesjonæren. Imidlertid kan dette erfaringsmessig føre til en

del praktiske utfordringer. Eksempelvis vil klimatiske forhold i de delene av vassdraget som ligger høyt til fjells føre til at sesongen mellom isgang og oppfylling av magasinene blir svært kort, og det er heller ikke lett å forutsi hvor raskt vannet stiger. Det bør være en del av rimelighetsbetraktningen å søke å unngå at undersøkelser blir avbrutt eller resultatløse på grunn av uforutsette vanskeligheter som skyldes vannstandsheving. En bør derfor heller legge inn større fleksibilitet og mulighet for lengre tidsspenn i vilkåret.

For Vinstravassdraget påpeker Riksantikvaren og Oppland fylkeskommune at man kan få bedre kunnskap og en mindre økonomisk tyngende situasjon ved å la undersøkelsene gå over en lengre tidsperiode enn det som har vært vanlig. Departementet er enig i Riksantikvarens forslag om en undersøkelsesperiode på 10 år, som åpner for å kunne gjøre målrettede undersøkelser når forholdene tillater det. Samtidig vil kostnadene fordeles over flere år. Vi er også enig i at det tas inn i vilkåret at det arkeologiske arbeidet gjennomføres i perioder av året når vannstanden er lav av andre årsaker enn nedtapping.

Miljøverndepartementet mener revisjonssaker er sammenlignbare med fornyelsessaker for så vidt gjelder forholdet til automatisk fredete kulturminner. Begge sakstypene gjelder eldre konsesjoner gitt i første halvdel av forrige århundre og hvor forholdet til automatisk fredete kulturminner normalt ikke er ivaretatt. Formålet med en revisjon er nettopp å påse at samfunnsinteresser som kulturminnehensyn kan ivaretas slik at man kan sikre kildeverdien til et nærmere bestemt utvalg av kulturminner. Det bør derfor stilles vilkår under hensyn til de særlige forhold som gjelder, at vilkåret i praksis vil være mindre tyngende og mindre omfattende enn det som ellers ville være tilfelle, og at vilkåret bør søke å holde utgiftene på et rimelig nivå.

I denne sammenheng bør rimelighetsbetraktninger også knyttes til krav som gir et kulturminnefaglig og samfunnsmessig akseptabelt resultat slik at kunnskapsverdiene som ligger i kulturminnene sikres best mulig. Samtidig bør det ikke fremstå som økonomisk tyngende for konsesjonæren. Det blir derfor en viktig oppgave for kulturminneforvaltningen og konsesjonæren i samarbeid å komme frem til undersøkelser som er treffende i forhold til disse kriteriene.

På denne bakgrunn foreslår Miljøverndepartementet følgende vilkår:

Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter innen rimelig tid å sette i gang arkeologiske undersøkelser i tråd med krav i lov av 9. juni 1978 nr 50 om kulturminner (kml.) § 9 i områder som berøres av reguleringen og senest innen 10 år etter revisjonen å fullføre det arkeologiske arbeidet etter kml. § 8.

Program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en revisjon og ikke medfører nye inngrep. Som del av program og budsjettutformingen gjennomføres en utredning på forhånd som skal gi grunnlag for

prioritering av det arkeologiske arbeidet. Dersom det ikke avdekkes særlige forhold som tilsier noe annet, skal undersøkelsen avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Undersøkelsene må uansett holdes på et faglig forsvarlig nivå. Kostnader knyttet til gjennomføring av det arkeologiske arbeidet, herunder nødvendige for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, etter tilsvarende prosedyre som bestemt i kml. §§ 8, 9 og 10.

Undersøkelser og eventuelle utgravninger skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller når vannstanden av andre årsaker er særlig lav. Konesjonæren må avtale med kulturminneforvaltningen i god tid før en nedtapping av magasinene. Konesjonæren skal også varsle kulturminneforvaltningen dersom det av andre årsaker er særlig lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konesjonæren skal ved et eventuelt anleggsarbeid i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven og i tilfelle gi melding til kulturminneforvaltningen. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses jf. kml. § 8, 2. ledd."

Miljøverndepartementet vil bemerke at nivå og omfang på det arkeologiske arbeidet må finne sin løsning gjennom praksis.

Vilkår vedrørende forurensning m.v.

Departementet slutter seg til NVEs forslag til vilkår (post 8).

Manøvreringsreglementet

Direktoratet for naturforvaltning foreslo i sin uttalelse til NVE vilkår om slipp av minstevannføring til alle de fire elvestrekningene der det i dag ikke er krav om vannslipp.

NVE har imidlertid imøtekommet dette kravet kun på en strekning, fra Kaldfjorden (Øyvassoset) til Vinstra elv, der det er foreslått slipp om sommeren. NVE foreslår at endelig vannslipp fastsettes etter en prøveperiode. Vi slutter oss til DNs forslag om at det også skal slippes vann om vinteren og viser til fylkesmannens uttalelse når det gjelder begrunnelsen for dette.

Vi slutter oss videre til DNs forslag og begrunnelsen for disse også når det gjelder slipp av vann fra Øyangen til Hølsa og fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla.

Når det gjelder slipp fra Olstappen til Vinstra elv er DN enig med NVE i at man for å oppnå betydelige biologiske og estetiske effekter må slippe forholdsvis mye vann her. DN aksepterer på denne bakgrunn at slipp av minstevannføring her ikke vurderes i

denne revisjonsrunden. Vi er enig i dette. Det er imidlertid et sterkt ønske fra lokalbefolkningen og kommunen om at det etableres et vannspeil på den tørrlagte strekningen rett nedenfor dammen som er synlig fra veien. NVE mener at elva her i utgangspunktet har for mye fall til at man får en god løsning ved hjelp av terskler. NVE viser videre til at det stadig er utvikling på området biotopjusterende tiltak og terskler og foreslår at man, på bakgrunn av det generelle vilkåret om terskelbygging, vurderer denne problemstillingen senere. Departementet ser det som naturlig at man går videre med dette spørsmålet så snart denne revisjonsprosessen er gjennomført.

Vi slutter oss til DN's forslag om at de endelige vilkårene om vannslipp fastsettes etter en prøveperiode. Krafttapet som følge av vårt forslag til vannslipp kan derfor ikke fastsettes. I likhet med NVE's forslag vil vårt forslag imidlertid representere en meget liten andel av den totale kraftproduksjonen. Prosentvis vil vannslippet ligge langt lavere enn for eksempel i Sauda-konsesjonen der Stortinget vedtok vannslipp til de berørte vassdragene tilsvarende 64 GWh eller 12 % av ny kraftproduksjon uten vannslipp. Det bør videre legges vekt på at også de mange kraftverkene i Gudbrandsdalslågen og Glomma mellom Vinstra og sjøen har fordeler av reguleringene i Vinstravassdraget.

Vårt forslag ligger dermed lavt sammenliknet med det som har vært "standard" for vannslipp ved nyere konsesjoner.

Vi mener forslaget også er i tråd med intensjonen bak merknadene til energi- og miljøkomiteen i *Innst. S. nr. 263 (2000-2001)* til *St.meld. nr. 37 (2000-2001) Om vasskrafta og kraftbalansen*. Flertallet mente der at både revisjon og fornyelsene av reguleringskonsesjoner gir muligheter til å rette opp forhold som er fremkommet etter mange års erfaringer med reguleringen og fornye vilkårene i samsvar med dagens aktiviteter og politiske målsetninger. Flertallet viste til at nye krav til naturmiljø og endret samfunnssyn vil medføre andre og mer restriktive konsesjonsvilkår enn det som ble krevd tidligere.

Revisjonsprosessen

Som del av sin uttalelse i denne saken har Direktoratet for naturforvaltning også foretatt en bred vurdering av prosedyrene for revisjonsprosessen sett i lys av aktuelle energi-, miljø- og allmennpolitiske føringer. Direktoratet mener på dette grunnlag at de nåværende foreløpige prosedyrene bør justeres slik at de i større grad legger vekt på å sikre tilstrekkelig faglig grunnlag for utforming av nye vilkår og på medvirkning for berørte parter.

Departementet slutter seg til DN's generelle vurderinger av dette spørsmålet og ber om at disse blir lagt til grunn som premisser for utforming av rutiner for fremtidige revisjonssaker. "

Som vedlegg til Miljøverndepartementets uttalelse fulgte som vedlegg følgende brev fra Riksantikvaren, DN og Fylkesmannen til Miljøverndepartementet:

Riksantikvarens brev av 03.04.2003 har følgende ordlyd:

”Vi viser til brev fra Miljøverndepartementet av 4. mars 2003.

Riksantikvarens konklusjon:

Riksantikvaren viser til den enighet som OED og MD er kommet til vedrørende fornyelse av vassdragskonsesjoner, og mener tilsvarende vilkår er aktuelle for revisjon av vilkår knyttet til Vinstravassdraget. Spesielt bør det ses hen til at gjeldende lovverk knyttet til kulturminner ikke ble oppfylt da konsesjonene i vassdraget ble gitt, og at begrunnelse for revisjon er knyttet til å avbøte skader som tiltaket medfører. RA anser dette som en analog situasjon til vassdrag der konsesjonen er tidsavgrenset. Lovverket gir rom for å knytte vilkår til konsesjonen under henvisning til §1 i kulturminneloven og vassdragsreguleringsloven §12 nr 17 (allmenne hensyn).

I dette brevet gis en vurdering av saken og vår anbefaling til konsesjonsvilkår.

Lovanvendelse:

I brev av 13. mars 2003 fra MD er RA informert om resultatet av diskusjon mellom RA og OED når det gjelder fastsettelse av vilkår ved fornyelse av vassdragskonsesjoner som ikke innebærer nye inngrep. Det er nå enighet om at utgangspunktet er kml. § 3 jf. § 8 om forbud mot å sette i gang tiltak som er egnet til å skade, skjule mv. automatisk fredete kulturminner, kommer til anvendelse også ved fornyelse av konsesjon. Tiltakets virkninger skal i prinsippet vurderes som om det var et nytt tiltak. Tiltakene anses likevel som spesielle ved at reguleringen er gammel, og at tiltaket normalt ikke vil medføre nye fysiske inngrep. Vilkår som stilles vil i praksis være mindre tyngende og mindre omfattende enn det som ellers ville vært tilfelle ved søknad om ny konsesjon.

Den omforente konsesjonsteksten som anbefales, setter en grense på fem år for oppfyllelsen av kml. §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen, og fastslår at program og budsjett skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse som ikke medfører nye inngrep. Dersom det ikke foreligger særlige vilkår som tilsier noe annet, skal undersøkelsene avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Undersøkelser og utgravninger forutsettes foretatt i den tid magasinene likevel er nedtappet.

Når det gjelder Vinstravassdraget, står vi overfor en revisjon av konsesjonsvilkår i en konsesjon som er tidsbegrenset. Revisjonsadgang kom inn i vassdragsreguleringsloven i 1992 og gir primært mulighet for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingene, - men også til generell modernisering av vilkår og sletting av uaktuelle vilkår. Rammene for konsesjonen tas ikke opp til revisjon, dvs (m.a.) at høyeste og laveste regulerte vannstand står fast.

Situasjonen for kulturminnene i de vassdragene der konsesjonen kommer opp til revisjon må etter RAs syn betraktes som analog til fornyelsessakene. Det har vært hevdet at reguleringen i Vinstravassdraget fortsatt fører til nye inngrep, skader over høyeste regulerte vannstand, bl.a. utrasing som følge av undergraving/erosjon, og at inngrep dermed fortsatt pågår, og dermed at kulturminneloven kommer til anvendelse, jf. innspill fra Oppland fylkeskommune. RA mener det i alle fall vil være aktuelt i revisjonssaker å vise til §1 tredje ledd i kml. som innebærer at vassdragsmyndighetene skal ivareta hensynet til kulturminner når det treffes vedtak som påvirker kulturminneinteressene, og at det bør kunne stilles krav tilsvarende de som stilles i fornyelsessakene, men da med hjemmel i vassdr. Regl. (vrl.) §12

nr 17 (påkrevd av allmenne hensyn). Denne hjemmelen ble pekt på av OED i diskusjonen omkring fornyelsessaker.

Vinstravassdraget:

Vinstravassdraget er, som kulturminneforvaltningen i Oppland fylkeskommune påpeker, et svært stort vassdrag hvor 6 store vann er berørt av reguleringen, med strandlinje totalt over 230 km. Reguleringen er av ulik karakter i de forskjellige vannene, og det vil kunne knytte seg ulike problemstillinger til disse. Eksempelvis er Bygdin og Vinstri kun oppdemt ca 1 m, mens Kaldhovdfjorden og Olstappen henholdsvis 5,5 og 6,1 meter. Erfaring viser at det ofte finnes automatisk fredete kulturminner, særlig boplasser fra steinalder, langs opprinnelig strandsoner. Det vil være større potensiale for bedre bevarte kulturminner langs vannene med lite oppdemming. Her kan enda store deler av boplassene være relativt uberørt av reguleringen. De vil ofte være utsatt for erosjon som på sikt vil kunne føre til ødeleggelse. Ved vann med stor oppdemming vil mange av kulturminnene være påvirket av reguleringen allerede, men graden av påvirkning kan variere.

Vinstravassdraget ligger i randsonen mot et av de største høyfjellsområdene i Sør-Norge, samtidig som det største elgtrekket i Sør-Norge går gjennom området. Kombinasjonen av steinalderboplasser og fangstanlegg viser at området har vært et attraktivt område for bosetning knyttet til jakt og fangst fra steinalder og opp mot vår tid. Samtidig har det, særlig i de lavereliggende delene av området, vært drevet intensiv jernutvinning i forhistorisk tid og middelalder. Fiske i Vinstravassdraget har til alle tider vært viktig for menneskene, også i nyere tid. Det er kjent tallrike kulturminner langs vassdraget som har sammenheng med denne virksomheten, bl.a. buer og naust.

Både den regionale kulturminneforvaltningen og Oldsaksamlingen peker på at det vil være av avgjørende betydning å få en oversikt over kulturminnene langs Vinstravassdraget for å kunne få et mer utfyllende bilde av innlandets bosettingshistorie, og at kulturminnene langs vassdraget har krav på nasjonal interesse.

Hensynet til at dette er en revisjon av konsesjonsvilkår- ikke urimelig tyngende

I ot.prp. nr 50 (1991-92) åpnes det for at nye/endrede vilkår kan innebære økonomiske belastninger for konsesjonær. Det påpekes at de økonomiske belastningene ikke må være urimelige og bl.a. må vurderes i forhold til konsesjonærens økonomi. Videre står det at for eldre utbygginger der kostnadene for lengst er nedskrevet, kan det være grunnlag for å gå lenger enn ved nye konsesjoner.

Innføring av vilkår om kulturminneundersøkelser vil naturligvis medføre en økonomisk belastning for konsesjonæren. Etter RAs syn er imidlertid formålet med revisjon av konsesjonsvilkår nettopp å påse at samfunnsinteresser som miljøvern og hensyn kan ivaretas og skader kan opprettes eller hindres i framtiden. Det bør også ses hen til at de ulike reguleringene ble gitt konsesjon i tidsrommet fra 1928 til 1954. For ingen av reguleringene i Vinstravassdraget er forholdet til automatisk fredete kulturminner ivaretatt, slik også da gjeldende regler og lovverk la opp til. Etter RAs mening er derfor revisjonen nå det rette tidspunkt for å opprette tidligere unnlattelser og sørge for at undersøkelser kan bli gjennomført.

MD og OED legger i sin enighet omkring fornyelse av konsesjon opp til at det må kunne stilles vilkår under hensyn til de særlige forhold som gjelder, at vilkåret i praksis vil være mindre tyngende og mindre omfattende enn det som ellers ville være tilfelle,- og at vilkåret bør søke å holde utgiftene på et rimelig nivå.

RA aksepterer dette, og mener det bør være å tolke analogt for revisjonssakene.

Vi har i tidligere innspill til hvordan konsesjonsvilkår i disse sakene bør formuleres, lagt vekt på at rimelighet også må knyttes til krav som gir et kulturminnefaglig/samfunnsmessig akseptabelt resultat som best mulig sikrer kunnskapsverdiene som ligger i de berørte kulturminnene. Samtidig bør det ikke framstå som økonomisk urimelig tyngende for konsesjonæren. Det blir en viktig oppgave for regional kulturminneforvaltning og konsesjonæren i samarbeid å komme fram til undersøkelser som kan være treffende i forhold til disse kriteriene.

Flere fylkeskulturminneetater har kontaktet Riksantikvaren for å få en diskusjon om hvordan en skal gå fram for å oppnå kulturminnefaglig og samfunnsmessig akseptable undersøkelser og at disse framstår som rimelige. Momenter i en slik diskusjon vil være:

- Landskap og topografi – Potensiale for ulike kulturminnekategorier og miljøer
- Reguleringshøyde/berørt område
- Kunnskapsstatus både i det aktuelle vassdraget og i nærliggende områder (Områder man vet mye om bør nedprioriteres evt. prioriteres bort)
- Prioriteringer/valg. Baseres på drøfting av kulturminnekategorier, ulike perioder, ressursutnyttelse/bruk av område.
- Avveining av kildeinnsamling versus in situ sikring.
- Hvilke avbøtende tiltak kan brukes for å hindre ytterligere skade?
- Velge undersøkelsesmetoder som gir best resultat i forhold til kostnader.

Det blir viktig å ha en god og velbegrunnet prosjektplan med klare mål for undersøkelsene. Den må gi klare faglige problemstillinger som grunnlag for valg av områder man vil gå inn i og metoder man vil benytte.

Det vil bli viktig med målretting og problemrettede undersøkelser. Riksantikvaren har invitert til drøftinger med regionale kulturminnemyndigheter og faglige miljøer for å få en grundig vurdering av hva en kulturminnefaglig god og rimelig undersøkelse i disse sakene bør være.

Vilkåret om at undersøkelsene skal skje i det tidsrommet magasinene likevel er nedtappet, er forståelig ut fra ønsket om at disse ikke skal være urimelig økonomisk tyngende for konsesjonæren. Imidlertid fører dette også erfaringsmessig til en del praktiske utfordringer. Eksempelvis vil klimatiske forhold i de delene av vassdraget som ligger høyt til fjells føre til at sesongen mellom isgang og oppfylling av magasinene blir svært kort, og det er heller ikke lett å forutsi hvor raskt vannet stiger. Det bør være en del av rimelighetsbetraktningen å søke å unngå at undersøkelser blir avbrutt eller resultatløse på grunn av uforutsette vanskeligheter som skyldes vannstandsheving. En bør heller legge inn større fleksibilitet og mulighet for lengere tidsspenn i planene/vilkåret. Samtidig bør det tas hensyn til vassdragets eller reguleringsens omfang. For Vinstravassdraget har Oppland fylkeskommune både av hensyn til dette og til vassdragets omfang pekt på at en både kan få bedre kunnskap og en mindre økonomisk tyngende situasjon ved å kunne la undersøkelsene gå over en lengre tidsperiode enn det som har vært vanlig hittil. Oppland foreslår en undersøkelsesperiode på 10 år, som åpner for å kunne gjøre målrettede registreringer og undersøkelser når forholdene tillater det, og samtidig fordele kostnadene over flere år. Riksantikvaren støtter dette synet. Vi foreslår samtidig at det tas inn i vilkåret at arkeologiske undersøkelser/arbeid gjennomføres i perioder av året når vannstanden er lav av andre årsaker enn nedtapping.

Videre har fylkeskommunen anbefalt at man gjennomfører en forhåndsutredning for å skaffe kunnskap om bevaringstilstand og funnpotensiale i vassdraget, som grunnlag for å kunne gjøre prioriteringer av type undersøkelser og metoder og gjøre et representativt utvalg for nærmere undersøkelser/sikring. Dette bør være et første ledd i avklaringen av hva som er et rimelig omfang av undersøkelsen.

Konklusjon:

Riksantikvaren viser til den enighet som OED og MD er kommet til vedrørende fornyelse av vassdragskonsesjoner, og mener tilsvarende vilkår er aktuelle for revisjon av vilkår knyttet til Vinstravassdraget. RA foreslår at konsesjonsvilkåret formuleres slik eller tilsvarende:

Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter innen rimelig tid å sette i gang undersøkelser i tråd med krav i lov av 9. juni 1978 nr 50 om kulturminner (kml.) § 9 i områder som berøres av reguleringen og senest innen 10 år etter revisjonen fullføre arbeidet etter kml. § 8.

Program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en revisjon av gjeldende konsesjon og ikke medfører nye inngrep. Som del av program og budsjettutformingen gjennomføres en utredning på forhånd som skal gi grunnlag for prioritering av det arkeologiske arbeidet. Dersom det ikke avdekkes særlige forhold som tilsier noe annet, skal undersøkelsen avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Kostnader knyttet til gjennomføring av det arkeologiske arbeidet, herunder nødvendige for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, etter tilsvarende prosedyre som bestemt i kulturminneloven §§ 8, 9 og 10.

Undersøkelser og eventuelle utgravninger skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller i den perioden av året når vannstanden er særlig lav. Konsesjonæren må gjøre avtaler med kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen eller Sametinget for samiske kulturminner) i god tid før en nedtapping av magasinene. Konsesjonæren skal også varsle kulturminneforvaltningen dersom det er særlig lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konsesjonæren skal ved et eventuelt anleggsarbeid i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven og i tilfelle gi melding til kulturminneforvaltningen. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses jf. kml. § 8, 2. ledd.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) uttaler følgende i brev av 02.04.2003:

”Viser til deres brev av 04.03.2003 og NVEs innstilling i saken datert 24.01.2003. Vi viser også til vår høringsuttalelse datert 22.12.2000.

Revisjon for Vinstra er den første revisjonssaken som kommer opp til endelig behandling. DN vil derfor, i tillegg til å vurdere endringsforslagene for Vinstra, foreta en vurdering av revisjonsprosessen, med bakgrunn i aktuelle energi- og miljøpolitiske føringer.

Om revisjon og revisjonsprosess generelt

Revisjonsinstituttet kom inn i vassdragsreguleringsloven i 1992. Alminnelig revisjon er ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene. Revisjon berører problemstillinger fra en rekke politikkområder, eks. energi-, miljø-, fordelings- og næringspolitikk. Rutinemessige revisjoner er i henhold til NVEs veiledingsmaterieill aktuelt fra 2022. Inntil den tid vil revisjon kun bli i gangsatt dersom det fremmes krav, og etter enkeltvedtak fra NVE.

Når revisjonsadgangen ble innført var det en bevist politikk å ikke gi presise rammer for hva slags endringer eller hvilke nye vilkår som kunne bli aktuelle. Det ble tvert i mot vist til at blant annet lovendringer og endringer i samfunnsoppfatningen ville være med på å sette rammer for behandlingen av revisjonssaker. Vi siterer fra innstillingen til Ot prp nr 50 (1991-92), side 47;

"I prinsippet betyr dette at samtlige vilkår som er oppstilt, kan undergis en ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av perioden. Vurderingen kan føre til at vilkår sløyfes eller gis et annet innhold. Det kan også fastsettes helt nye vilkår, noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet.

...

Revisjonen kan omfatte vilkår av høyst forskjellig karakter. Etter departementets oppfatning har det derfor lite for seg å forsøke å angi konkret hvilke endringer eller nye vilkår som i fremtiden kan bli aktuelle. Det vil avhenge av hvilke forhold som gjør en endring påkrevet eller ønskelig (ny lovgivning, endringer i samfunnsoppfatningen, interessekonflikter, nye skader eller ulemper, økologiske, hydrologiske eller økonomiske forhold etc.)."

Stortinget har nylig behandlet spørsmålet om revisjon av konsesjoner. I St meld nr 37 (2000 – 2001) Om vasskrafta og kraftbalansen står det at;

"Revisjon vil i første rekkje gjera det mogleg å setja nye vilkår for å rette opp skadar på miljøet som følgje av utbyggingane. Vilkåra vil òg verta moderniserte og vilkår som ikkje lenger er aktuelle, vert sletta."

I Innst St nr 263 (2000 – 2001) kommenterte flertallet i Stortingets Energi- og miljøkomité revisjon på denne måten;

"Komiteen mener at både revisjon og fornyelsene av reguleringskonsesjoner gir muligheter til å rette opp forhold som er fremkommet etter mange års erfaringer med reguleringen og fornye vilkårene i samsvar med dagens aktiviteter og politiske målsetninger. Det blir derfor nødvendig å foreta avveininger mellom behovet for produksjonskapasiteten for elektrisk kraft og de strenge reguleringsbetingelsene som har utviklet seg i de siste tiårene. Nye krav til naturmiljø og endret samfunnssyn vil medføre andre og mer restriktive konsesjonsvilkår enn det som ble krevd for opp til 80 år siden. Samtidig er det viktig å søke etter muligheter for å øke eller opprettholde produksjonen i vassdrag som allerede er regulert."

Flertallet i komiteen understreker at nye krav til naturmiljøet og endret samfunnssyn må medføre strengere konsesjonsvilkår.

I St meld nr 24 (2000-2001) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand står følgende:

"På dette grunnlaget vil Regjeringen:Legge økt vekt på vassdragene og vannkraftressursene, blant annet gjennom ny vannressurslov, miljøforbedringer i regulerte vassdrag, omlegging av Samlet plan for vassdrag, suppleringsplan for vassdrag og en begrenset videre vannkraftutbygging,"

Etter DN's oppfatning har Stortinget gitt klare føringer for behandling av revisjonssaker gjennom sin behandling av St meld nr. 37 (2000-2001). Det er anvist en ny vektning av forholdet mellom miljøinteresser og energiproduksjon. NVEs innstilling tar etter vårt syn ikke innover seg disse endringene i tilstrekkelig grad, kanskje spesielt med hensynet til spørsmålet om minstevannføring.

DN vil også peke på at det i liten grad er forsøkt å kombinere revisjonsprosesser med Stortingets ønske i St meld nr 37 (2000-2001) om å *"...søke etter muligheter for å øke eller*

opprettholde produksjonen i vassdrag som allerede er regulert.” Vi mener at en mer aktiv kobling mellom revisjon og opprusting og utvidelser av eksisterende reguleringer ville være en rasjonelt med hensyn til å ivareta både miljø- og energipolitiske hensyn.

I V-notat 9/98 - ”Revisjon av konsesjonsvilkår”, tar NVE opp prosedyrer for revisjon. Det understrekes i notatet at reglene er foreløpige og at de vil kunne justeres. De foreløpige prosedyrene tar utgangspunkt i Ot prp nr 50 (1991-92). I denne sammenhengen vil DN peke på to forhold der den allmennpolitiske utviklingen tilsier en sterkere fokusering; medvirkning og kunnskapsgrunnlag. Det har de senere årene kommet flere overordna politiske dokument som også bør være retningsgivende for behandlingen av revisjonssaker.

Ot prp nr 50 (1991-92) legger opp til en forholdsvis enkel og lite inkluderende saksbehandling. I proposisjonen sies det blant annet at *”eksterne høringsrunder er ikke ment å være obligatoriske”*. Tilbakeholdenhet i forhold til å involvere interessenter og berørte gjenspeiles også i NVEs veiledningsmateriell, og den innledende delen av saksbehandlingen av revisjonssakene.

Behovet for medvirkning er understreket i de mange sammenhenger. I St meld nr 58 (1996-97) ”Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling” sies det bl.a. at:

”Utfordringene i miljøvernpolitikken stiller krav både til en resultatorientert kortsiktig innsats, og til en mer langsiktig prosess hvor det å bygge opp engasjement, forståelse og holdninger blir en viktig forutsetning for en bærekraftig utvikling. Utvikling av lokalsamfunnene i en bærekraftig retning er avhengig av legitimitet i befolkningen. Det blir derfor viktig å sette i gang prosesser som legger opp til bred folkelig medvirkning.”

Slike overordna politiske målsettinger vil også være retningsgivende for offentlig forvaltning og behandling av saker etter sektorlover.

St meld nr 28 (1996-97): Regional planlegging og arealpolitikk, legger føringer for medvirkning under planlegging av areal- og ressursbruk i henhold til Plan og bygningsloven: *”Åpenhet, innsyn, dialog og deltagelse er viktige ambisjoner for planleggingsprosessene etter plan- og bygningsloven. Det er viktig at kommunene legger til rette for, og sikrer aktiv deltagelse og tidlig medvirkning fra innbyggere, lokale organisasjoner og statlige fagmyndigheter.”*

Ambisjonsnivået for statlig sektormyndighets behandling etter særlov kan umulig være lavere. Poenget er at reell medvirkning er en forutsetning for å kunne fatte best mulig vedtak, og for at de vedtakene som gjøres skal få legitimitet i befolkningen.

Mulighetene for medvirkning har spesielt vært dårlige tidlig i revisjonsprosessene. NVE siterer Ot prp 50 (1991-92); *”Berørte interesser har på sin side ansvar for å påvise hvilke endringer og nye vilkår det er behov for.”* DN vil påpeke at tidlig og bred medvirkning er det eneste virkemiddelet som kan sikre at alle relevante problemstillinger kommer opp. I tillegg til kommuner, og andre representanter for allmenne interesser, vil vi påpeke at statlige miljøvernmyndighet, ikke minst i fylkesmennenes miljøvernavdelinger, har betydelige kunnskaper om miljøverdier i de berørte områdene og virkninger av reguleringer.

Når det gjelder behandling av konsesjonssaker (både etter vassdrags- og energilovgivning), som omfattes av PBL's regelverk om konsekvensutredninger, har NVE gode rutiner for å ivareta medvirkning også tidlig i saksbehandlingen. Tilsvarende rutiner bør etableres også i større revisjonssaker.

I flere av de pågående revisjonssakene har flere høringsinstanser vært lite fornøyd med revisjonsdokumentene. Oppfatningen er at dokumentene ikke gir tilstrekkelig beslutningsrelevant informasjon. I Vinstra saken har bl.a. de berørte kommunene funnet behov for å leie inn egen hydrologisk kompetanse. Det er videre gitt uttrykk for at viktige høringsinstanser ikke kjenner seg igjen i virkelighetsbeskrivelsen i revisjonsdokumentets avsnitt om erfarne skader og ulemper.

Som en bakgrunn for sin vurdering; at det ikke er behov for ytterligere utredninger, referer NVE igjen fra Ot prp 50 (1991-92): *"Under enhver omstendighet er det ikke aktuelt med et utredningsomfang på tilnærmet samme nivå som ved en konsesjonsbehandling. Det må tvert i mot forutsettes at utredningsbehovet vil være moderat."*

I sin innstilling gir NVE uttrykk at de for sin egen del ikke har behov for supplerende undersøkelser. DN er av den oppfatning at NVEs behov for kunnskaper og opplysninger ikke er det vesentlige. Revisjonsdokumentene må dekke behovet til de som er berørt av reguleringene. Uten tilstrekkelig dokumentasjon på de sentrale problemstillingene under revisjonen, og at virkelighetsbeskrivelsen som presenteres oppleves som riktig, vil konsesjonsmyndighetenes vedtak vanskeligere bli forstått og akseptert. Ansvar for at beslutningsgrunnlaget er godt nok ligger hos NVE, som setter rammer for og godkjenner revisjonsdokumentene.

Selv om det ikke er forutsatt en dokumentasjon på linje med en konsesjonssøknad må sentrale tema nødvendigvis gjøres gjenstand for nærmere vurderinger. Eksempelvis er det ikke tilstrekkelig at det under en diskusjon om minstevannføringer kun blir foretatt en beregning av produksjonstap (og økonomiske tap) som et krav om minstevannføring medfører. Bakgrunnen for et krav om minstevannføring er et ønske om å bedre miljøforholdene. Det er ikke noe mål å miste kraftproduksjon eller gjøre økonomien dårligere for utbygger.

Allmennhetens rett til å få informasjon anses som så viktig at det nylig er vedtatt en egen lov om retten til miljøinformasjon. Loven regulerer allmennhetens rett til å kreve informasjon fra private virksomheter om bl.a. produksjonsprosesser, og retten til å få informasjon om miljøvirkninger av offentlige organers virksomhet og avgjørelser.

Arbeidet med å implementere EUs vanndirektiv i Norge er satt i gang. Vanndirektivet er et forvaltningsredskap som inkluderer:

Helhetlig, sektorovergripende og nedbørfeltvis forvaltning,
Miljømål for vann basert på biologiske og kjemiske tilstand,
men gjelder i forhold til all miljøbelastning,
Kunnskapsbaserte og kostnadseffektive tiltak for å sikre og forbedre miljøtilstand i vann,
Vassdragsvise forvaltningsplaner,
Medvirkning fra alle interessenter, inkludert myndigheter,
bruksinteresser og NGOer

Kunnskapsbasert forvaltning, med involvering og engasjement fra alle aktuelle aktører, fra forvaltning og organisasjoner, står sentralt i vanndirektivets tankegang. I sammenheng med lokal og regional oppfølging av EUs vanndirektiv, vil det være naturlig å vurdere miljømål, og tiltak for å nå miljømål, også i regulerte vassdrag. Forvaltningsplaner etter vanndirektivet vil få en sentral plass ved framtidige revisjoner.

Med utgangspunkt i den allmennpolitiske utviklingen siden det ble åpnet for revisjon av konsesjonsvilkår i 1992, en utvikling som er avspeilt i en rekke sentrale styringsdokument, mener DN at;

det i framtidige revisjonssaker må legges til rette for bred og tidlig medvirkning, saksbehandlingen må baseres på et kunnskapsgrunnlag som er allment akseptert, dvs. at revisjonsdokumentene må ha en utforming og et innhold som oppleves som tilfredsstillende for de som er berørt av eller har interesse for reguleringene, det i saksbehandlingen tas utgangspunkt i oppdaterte miljø- og energipolitiske føringer.

Nye konsesjonsvilkår i Vinstra

Generelt

NVEs innstilling innebærer at konsesjonsvilkårene oppgraderes tilsvarende nye konsesjoner. Vi finner derfor ikke grunn til å kommentere de generelle vilkårene men konstaterer med tilfredshet av NVEs innstilling er i tråd med DN's anbefalinger.

Våre kommentarer vil derfor begrense seg til størrelse på årlige tilskudd til opphjelv av vilt/fiske/friluftsliv og manøvreringsreglement og minstevannføring.

Årlige tilskudd til opphjelv av vilt/fiske/friluftsliv.

NVE innstiller på at konsesjonæren skal betale inn kr. 75.000 pr. år til opphjelv av fisk/vilt/friluftsliv, fordelt likt på kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Vang. DN's forslag var totalt kr. 300.000 pr. år, med en fordeling på kr. 75.000 hver til Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron, kr. 50.000 til Vang kommune og kr. 25.000 til Vågå. DN registrerer at kommunene slutter seg til DN's forslag til størrelse på, og fordeling av, midlene.

Forslag om årlige tilskudd er i stor grad basert på skjønn. Når DN fremmer forslag tar vi utgangspunkt i en årlig utbetaling på kr. 1000 pr. GWh/år. Summen blir deretter skjønnsmessig justert på grunnlag av skadevirkninger av reguleringen. For store utbygginger blir ofte summene justert på grunnlag av en antagelse om at skadevirkningene i vokser proporsjonalt med produksjonen. Både for DN's forslag og NVEs innstilling kan det selvfølgelig reises innvendinger om at forslagene i for liten grad er etterprøvbare.

En årlig utbetaling på kr. 300.000 tilsier en årlig merkostnad for konsesjonær på kr. 0,00023 øre pr. kWt. Direkte lastet over på forbruker med et forbruk på 20 000 kWt tilsier dette en årlig økning av strømregningen på i underkant av kr. 5.

Til sammenlikning er det for en annen av GLBs konsesjoner, reguleringen av Aursunden, tilkjent et årlig tilskudd til opphjelv av vilt fisk og friluftsliv på kr. 200.000 til Røros kommune. Reguleringene i Vinstra påvirker et vannoverflate som er mer en dobbelt så stor som Aursunden og lagrer mer enn 3 ganger så mye vann som Aursunden.

DN må konkludere med at vårt opprinnelige forslag til årlige tilskudd til opphjelv av vilt/fisk/friluftsliv ikke er urimelig sett i forhold til andre store reguleringer. Det er heller for

lavt enn for høyt. Forslaget vil ikke påføre verken konsesjonær eller sluttbrukere urimelige økonomiske belastninger.

Som fylkesmannen i Oppland mener vi eksisterende fond bør kunne avvikles, det er ikke hensiktsmessig å administrere flere parallelle ordninger.

Manøvreringsreglement og minstevannføringer

DN kommenterte i i høringsuttalelse fra 2000 manøvreringen av enkelte magasiner uten å komme med konkrete forslag til reglementfestede begrensninger. Vi påpekte enkelte problemområder og anbefalte at konsesjonær i samarbeid med berørte interessenter og myndigheter fant omforente løsninger for hvordan magasinene blir håndtert. I revisjonsdokumentet er en slik prosess for Olstappen beskrevet. DN vil heller ikke nå komme med konkrete endringsforslag utover at vi ber om en vurdering av om de begrensningene konsesjonæren har pålagt seg selv, eksempelvis for håndteringen av Olstappen, også bør gjenspeiles i manøvreringsreglementet.

DN foreslo i sin høringsuttalelse fra 2000 at det ble stilt krav om minstevannføring til 4 nye elvestrekninger i tillegg til de strekningene som har minstevannføring i dag. Minstevannføring er et tiltak for å ivareta biologiske verdier, bruks- og opplevelsesverdier i et vassdrag. DN kom ikke med konkrete forslag til vannføringer, men mente at krav burde fastsettes på grunnlag av kontrollerte prøveslipp og observasjoner i felt. DN's syn er at fleksible vannføringskrav, såkalt miljøbasert vannføring, sikrer at en ønsket miljøstandard oppnås med et minst mulig tap av kraft. En miljøbasert vannføring vil kunne innebære at minstevannføringskravene varierer over året.

NVE har i sin innstilling begrenset minstevannføringskravet (fra Øyvassosen til Vinstra) til perioden juli-september. Minstevannføring i denne perioden vil opplagt gjøre at estetiske verdier i vassdraget blir bedre ivaretatt. I hvilken grad det vil føre til positive biologiske effekter (i form av større mangfold og større produksjon) er så langt ikke dokumentert. DN mener utgangspunktet må være at det fastsettes krav om minstevannføring hele året. Størrelsen på vannføringskravet kan imidlertid variere i henhold til kriteriene for miljøbasert vannføring.

Utbyggingene i Vinstra er svært store både med hensyn til produserte kraftmengder og miljøvirkninger. Dagens manøvreringsreglement, med minstevannføring fra Bygdig og Vinsteren, medfører ikke at vann slippes forbi kraftverk. Krafttapet blir derved marginalt. Med en slikt utgangspunkt kan hensynet til den nasjonale kraftbalansen være et argument for å ikke kreve minstevannføring. Dette i motsetning til hensynet til eventuelle økonomiske tap for konsesjonær.

Vi har følgende kommentarer til de aktuelle strekningene;

Fra Øyvassosen til Vinstra:

Minstevannføring på denne strekningen er høyest prioritert av DN.

NVE har innstilt på at det kreves en minstevannføring mellom 1 og 3 m³/s i perioden juli-september. Endelig krav skal fastsettes av NVE på bakgrunn av utprøving av ulike

vannføringer over lengre tid og vurdering av biologiske og estetiske hensyn. Alminnelig lavvannsføring er beregnet til 2 m³/s.

Krafttapet ved slipp av 2 m³/s i perioden juli-september er beregnet til ca. 12 GWh. Helårig minstevannføring på det samme nivået tilsier et krafttap på i underkant av 50 GWh.

DN mener det bør fastsettes et krav om helårig minstevannføring. Helårig minstevannføring vil sannsynligvis være nødvendig for å gi grunnlag for en vesentlig økning av biologisk produksjon i vassdraget. Fylkesmannen i Oppland har blant annet påpekt at ørreten i vassdraget gyter i september, i en periode der NVE ikke har foreslått minstevannføring. For minstevannføring i sommerhalvåret mener vi det er akseptabelt at NVE's forslag danner rammene for hvilke minstevannføringer som skal prøves ut. I tråd med prinsippet om miljøbasert vannføring kan kravet variere over året. Det er sannsynlig at behovet for vann om vinteren vil være mindre enn i sommerhalvåret.

Et hovedpoeng vil være at de endelige kravene har lokal og regional tilslutning og aksept. DN oppfordrer NVE til å legge opp en prosess der lokale myndigheter, grunneierrepresentanter og interesseorganisasjoner og regional miljømyndighet får reell medvirkning når endelig krav fastsettes.

Fra Øyangen til Hølsa:

DN mener det bør stilles et krav om minstevannføring på denne strekningen. Forholdsvis små vannføringskrav vil kunne gi brukbare effekter for både biologi og estetikk, og gi bedre effekt av andre avbøtende tiltak. Krafttapet vil bli lite. En helårig minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring gir et krafttap i underkant av 4 GWh.

På linje med minstevannføring fra Øyvassosen bør man ta utgangspunkt i et krav tilsvarende alminnelig lavvannsføring og vurdere effektene i felt. Også her bør utgangspunktet være en fleksibel miljøbasert vannføring som kan variere over året. Gjennomføringen av kravet bør imidlertid avvete vurderinger knyttet til forekomster av sik/fare for spredning av sik i vassdraget. Som for minstevannføringen fra Øyvassosen bør tidspunkt for gjennomføring, og endelig størrelse på kravet foretas i samråd med myndigheter/organisasjoner.

Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla:

DN mener det bør fastsettes en minstevannføring også på denne strekningen. Det er 8 km til samløp med bekk fra Stikkelsdalen. Før Hinøgla samløp med bekk fra Stikkilsdalen vil et krav om minstevannføring gi gode miljøeffekter og kunne gi bedre effekt av andre avbøtende tiltak.

Krafttap ved en helårig minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil ikke bli større enn ca. 10 GWh. Endelig fastsetting av størrelse etter samme metodikk som de to foregående.

Fra Olstappen til Vinstra:

DN har prioritert denne strekningen lavere enn de andre aktuelle strekningene. På linje med NVE vurderer vi at det er behov for en stor minstevannføring, kanskje vesentlig større enn alminnelig lavvannsføring, for å oppnå betydelige biologiske og estetiske effekter. Positive miljøeffekter regnet pr. tapte GWh må antas bli mindre på denne strekningen enn de andre strekningene der vi har foreslått minstevannføring.

Prinsipielt mener DN forholdet burde vært gjort gjenstand for nye utredninger før det blir fattet endelige vedtak. Kanskje spesielt i forhold til virkninger for biologisk mangfold og rødlistearter som er avhengige av høy luftfuktighet. Gitt at de andre strekningene får krav om minstevannføring, mener DN at det kan være akseptabelt at et minstevannføringskrav på denne strekningen ikke vurderes i denne revisjonsrunden. Det vil være naturlig å ta opp igjen problemstillingene ved en framtidig tiltaksplanlegging i henhold til vanddirektivets bestemmelser, og ved neste revisjon.

Fylkesmannen i Opplands brev av 03.04.2003 lyder:

”Vi viser til Deres brev av 04.03.03 der det bes om fylkesmannens kommentarer til NVEs innstilling når det gjelder revisjon av konsesjonsvilkårene i Vinstravassdraget.

Fylkesmannen har følgende merknader til NVEs forslag til nye konsesjonsvilkår:

Minstevannføringer:

Med dagens konsesjonsvilkår er det ingen vannføring fra Øyangen til Vinstraelv, fra Øyangen til Hølsa, fra N. Heimdalsvatn til Hinøgla eller fra Olstappen til Vinstra elv. Vi har i vår tidligere uttalelse i saken påpekt behovet for en nærmere vurdering av minstevannslipp på disse punktene. Dette er i NVEs innstilling avvist for alle strekningene med unntak av Vinstra elv fra Øyvattet hvor det er foreslått et minstevannslipp mellom 1 og 3 m³/sek i perioden 1. juli – 30. september.

Vi deler NVEs vurdering av at elvestrekningen ut fra Øyvattet er den viktigste å prioritere når det gjelder minstevannslipp, og tar til etterretning at minstevannslipp er avvist på de andre strekningene. Vi er imidlertid skeptiske til det manøvreringsreglement som er foreslått for Øyvattet, og det beslutningsgrunnlag dette bygger på. Minstevannslipp er viktige, men kostbare tiltak. Det bør derfor legges stor vekt på å tilstrebe å finne fram til et minstevannslipp som gir størst mulig effekt av vannslippet. Slike vurderinger vil etter vårt syn som et minimum kreve at det framskaffes gode vannføringsdata for den aktuelle elvestrekning (bla beregninger av restvannføringer/lavvannføringer på ulike punkter nedover elvestrekningen) og at det avholdes befaring i en tørr periode der det gjøres forsøk med slipp av ulike vannføringer. NVE har foreslått vannslipp kun i månedene juli, august og september. NVE oppgir at restfeltet har en middelvannføring på 2,66 m³/sek og at dette vil gi tilstrekkelig vannføring til å opprettholde biologisk liv vinterstid. Vi stiller oss sterkt tvilende til denne vurderingen. Den oppgitte middelvannføringen refererer til Vinstras innløp i Olstappen, som er nederste punkt på elvestrekningen som berøres av vannføringen fra Øyvattet. Middelvannføringen lengre oppe på denne strekningen vil være langt lavere. Vannføringen i vassdraget vinterstid vil bli langt mindre enn den oppgitte middelvannføringen. Ofte anslås lavvannføringen for å være ca 10 % av middelvannføringen, altså 0,26 m³/sek ved innløpet i Olstappen og langt mindre lengre oppe på den aktuelle elvestrekningen. Elveleiet på strekningen er dannet av vannføringen fra et nedbørfelt på ca 575 km² (ved utløp Øyvattet). Dette er mer enn 20 ganger større enn hele restfeltet nedenfor dammen, og vi ser grunn til å frykte at gevinsten av vannslippet for det akvatiske liv kan bli liten uten et visst vannslipp vinterstid. Det er også verdt å nevne at auren i vassdraget gyter i september. Med den

foreslåtte perioden til minstevannslipp vil gytingen foregå i en periode med vannslipp, mens vannslippet deretter opphører like etter gyting. Dette må forventes å være uheldig for rekrutteringen. Vi foreslår at det må slippes noe minstevann også vinterstid. Størrelsen på vannslippet gjennom året bør utredes nærmere ved hjelp av beregninger av vannføring fra restfelt gjennom året og hvordan ulike vannføringer arter seg i elveleiet.

Naturforvaltning

Vi er tilfreds med at standardvilkårene for naturforvaltning er tatt inn. Vi finner imidlertid de foreslåtte utbetalingene til kommunene til fremme av vilt, fisk og friluftsliv er lave (jf. DN's forslag til utbetalinger). Vi deler heller ikke NVE's syn på fordelingen av midler mellom kommunene. Det er vårt syn at også Sør-Fron kommune bør få slike utbetalinger, da Vinstravassdraget er mye benyttet også av Sør-Frons befolkning. At det ikke gis utbetalinger til Vågå kommune kan derimot aksepteres, ut fra det forhold at det primært er private fiskeinteresser uten allmenn adgang som berøres i Vågå. Vi er videre fortsatt av den oppfatning at de årlige utbetalingene bør avløse de eksisterende fond til fremme av fisket i vassdraget, og ikke komme i tillegg til disse. Slik det er foreslått fra NVE, blir det flere ordninger å administrere, noe som synes uhensiktsmessig. Vi vil derfor foreslå at de årlige utbetalinger belastes fondene inntil disse er tømte og kan avvikles, og at det tas hensyn til bortfallet av disse ved fastsettelse av størrelsen på de årlige utbetalinger. ”

Glommens og Laagens Brugseierforening kom med følgende kommentarer til NVEs innstilling i brev av 05.05.03:

"NVE har avgitt innstilling til OED med forslag til reviderte konsesjonsvilkår for alle reguleringene i Vinstravassdraget. I innstillingen inngår forslaget til et modernisert og samlet manøvreringsreglement for alle konsesjonene.

Selv om GLB også har sett at manøvreringsreglementet i Vinstravassdraget kan være tjent med en modernisering, fant vi det ikke riktig fra vår side å gå ut med forslag til endringer før NVEs høringsrunde. Når vi nå kjenner NVEs innstilling, synes det naturlig å tilkjenne noen kommentarer og ønskemål i forbindelse med manøvreringsreglementet.

GLB er prinsipielt enig med NVE i at et samlet manøvreringsreglement for alle reguleringene vil være fornuftig og vi viser til NVEs merknader i innstillingen side 82. Nedenfor peker vi på noen punkter i reglementets innhold som er naturlig å ta opp fra konsesjonærens side.

Høydegrunnlag

GLB vil introdusere Statens Kartverks høydesystem (NN 1954) som grunnlag for reguleringshøydene og foreslår at dette blir brukt i nytt manøvreringsreglement for

magasinene i Vinstravassdraget. Vi har korrigert alle høydene etter dette og vedlegger forslag til korrigert manøvreringsreglement der dette er innarbeidet.

Minstevannføringer

Bygdin

Ved manøvreringsreglement fastsatt ved kgl. res. av 27.08.1928 fikk GLB valget mellom ingen minstevannføring fra Bygdin og en minstevannføring på 1,25 m³/s. Manøvreringsreglementets bestemmelse om dette hadde følgende ordlyd:

Når kraftanleggene der står tilsluttet Brukseierforeningen, ved vårflommens inntreden ikke lenger behøver tilskudd, stenges dammen helt.

Brukseierforeningen skal dog ha adgang til etter valg å slippe så mye vann fra Bygdin at vannføringen i Vinsterelven nedenfor Bygdin blir minst 1,25 m³/s. Denne vannføringen skal i så fall holdes, inntil en større vannføring igjen må slippes.

Brukseierforeningen må før fravikelseskjennelse ved endelig skjønn begjæres, ha truffet sitt valg mellom hel stenging av dammen og slipning av ovennevnte minstevannføring.

Før fravikelseskjennelsen valgte GLB det nevnte alternativet om slipping av minstevannføring på 1,25 m³/s.

Den pålagte minstetapping fra Bygdin antas å ligge nær alminnelig lavvannføring og har i alle år vært opprettholdt uten problemer. Magasinet har dog sjelden blitt tømt helt. Restmagasin pr. 1. mai i årrekken 1969-1993 var ca. 50 mill. m³. Grunnen til dette var at kraftverkene dels ønsket ekstra sikkerhet for sein vår og dels en sikring av neste års magasinfylling.

I dagens kraftmarked og drift er det ønskelig med en best mulig tømning av Bygdinmagasinet hvert år. Dette kan i enkelte "tørre" år om våren bety at minstevannføringskravet kommer i konflikt med kravet til laveste regulerte vannstand, LRV. Konesjonæren plikter å sørge for at det alltid er vann nok til minsteslippet og dersom naturlig tilløp blir mindre enn slippet, må det brukes magasin vann. Følgelig kan resultatet bli at konesjonæren sitter igjen med et "uønsket" restmagasin når vårløsningen kommer.

Inneværende år er et ekstremår og de fleste kraftmagasin i landet ble maksimalt nedtappet, noe som også var ønskelig av hensynet til kraftdekningen. I Bygdinfeltet gikk naturlig tilløp på et visst tidspunkt under minstevannføringskravet 1,25 m³/s og det var med nød og neppe at GLB klarte å opprettholde kravet uten å underskrive LRV i magasinet.

GLB mener manøvreringsreglementet bør inneholde en bestemmelse om at når tilløpet til magasinet blir mindre enn minstevannføringspålegget så kan pålegget

reduseres til tilløpets størrelse. En slik bestemmelse vil sikre full tømning av magasinet i alle år. Vi viser til at NVE og OED uten videre tok inn en slik bestemmelse i manøvreringsreglementet til den nye konsesjonen av 18.07.1997 for regulering av Aursunden. Prinsippet er videre brukt i noen andre konsesjoner, for eksempel i Meråkerutbyggingen.

GLB vil hevde at en slik endring av manøvreringsreglementet vil ha minimal betydning for de interesser som nyter godt av pålegget. Avviket vil gjøre seg gjeldende i svært sjeldne år og bare en kort periode før snøsmelting og vårløsning setter inn vedkommende år. Vi mener at så lenge opprinnelig naturlige vannføring fra Bygdin slippes i vassdraget, bør Bygdin komme i samme kategori som Aursunden der minstevannføringskravet var satt vesentlig høyere, relativt sett. Vi har tillatt oss å foreslå en endret formulering i tråd med dette i vårt vedlagte utkast til manøvreringsreglement.

GLBs forslag er best egnet for bruk ved reguleringsmagasiner der alt tilsiget kommer fra et uregulert felt. Vi foreslår derfor ikke tilsvarende bestemmelser lengre ned i Vinstravassdraget.

Øvre Melkedalsvatn

Plutselige flommer forårsaket ved utbrudd av det tidligere bredemte Øvre Melkedalsvatn er ikke lenger fysisk mulig fordi breen har trukket seg tilbake siden siste utbrudd i januar 1937. Tillatelsen til å la vannstanden ved slike hendelser stige inntil 30 cm over HRV er således overflødig og bør tas ut av reglementet.

Kaldfjorden (Øyvassoset)

GLB hadde helst sett at det ikke ble fastsatt minstevannføring her og ville gjerne hatt en drøftingsrunde før bestemmelsen ble foreslått fra NVE. Vi tror det hadde vært formålstjenlig med visse enkle studier, prøveslipp, fotografering m.m. før standpunkt ble tatt. Slik NVEs saksbehandling for revisjonssaker er lagt opp mister man imidlertid en slik mulighet. Det spørres om ikke resultatet blir bedre om konkrete forslag til endringer blir forelagt berørte parter med anledning til en drøftings- og/eller høringsrunde. Selv om forslaget nå foreligger fra NVE mener vi fortsatt at det er mulig å vurdere tiltaket etter slike prinsipper, og at pålegget således bør reduseres for å få krafttapet minst mulig.

Andre merknader (pkt. 3)

I manøvreringsreglementets punkt 3 har vi strøket begrunnelsen for at tapping fra Bygdin skal skje så jevnt som mulig. Forholdene nedenfor Bygdin er i dag helt annerledes enn i 1928 og is i vassdraget er ikke lenger noe problem. Dessuten er det unødvendig at et reglement begrunner påleggene.

I avsnittet om Olstappen har vi foretatt noen mindre korreksjoner mest av språklig og klargjørende karakter. "

Kommunene Vang, Nord-Fron og Øystre Slidre har i nærmest likelydende brev til departementet av 14.3.2007, 23.3.2007 og 29.3.2007 følgende merknader:

Revisjon av konsesjonsvilkår, Vinstravassdraget, aktuelle natur- og miljøforbedrende tiltak i et miljøfond:

Vang kommune viser til tidligere kontakt i saken. De berørte kommunene kommer herved tilbake med en nærmere begrunnelse for hvorfor det ved revisjonen av konsesjonene for regulering av Vinstravassdraget bør pålegges konsesjonæren å opprette et miljøfond.

1. MILJØFORBEDRENDE TILTAK SOM IKKE ER IMØTEKOMMET AV NVE

Kommunene konstaterer at det er meget stor avstand mellom de tiltak NVE er innstilt på å pålegge konsesjonæren ved revisjonen, og de forventninger lokalsamfunnene har til revisjonen. De gjeldende konsesjonsvilkår baserer seg på konsesjoner hvor den eldste, reguleringen av Bygdin, er nær 80 år gammel. Konsesjonene ble gitt på et tidspunkt hvor det var liten bevissthet omkring miljømessige konsekvenser av en vassdragsutbygging. Det er liten tvil om at det i dag, ut fra miljømessige vurderinger, aldri ville blitt gitt reguleringskonsesjoner med de foreliggende konsesjonsvilkår. Blant annet ville konsesjonær aldri fått tillatelse til å regulere innenfor de gjeldende reguleringshøyder.

Noe av hovedproblemet med revisjonen er at det helt sentrale elementet i konsesjonen, reguleringshøyden, ikke er gjenstand for revisjon. Reguleringshøyden er selvfølgelig av avgjørende betydning for de miljømessige konsekvensene av reguleringen, og når reguleringshøyden ikke er gjenstand for revisjon er det begrenset hva som kan oppnås med revisjonen for øvrig. Dette grunnleggende problemet er også fremhevet i uttalelsen fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) av 22. desember 2000. DN uttaler på side 5:

I sitt rettleidningsmateriale opp gir NVE at spørsmålet om HRV og LRV er en del av selve konsesjonen og derfor ikke kan endres. Bakgrunnen er etter hva vi kan forstå en formulering i Ot. prp. nr. 50 (1991-92), kapittel 22.2.3 som sier at "Manøvreringsreglementet utgjør en del av konsesjonsvilkårene, og kan derved revideres på lik linje med de andre konsesjonsvilkårene. Det presiseres imidlertid at bestemmelser om reguleringshøyder ikke er en del av vilkårene, men utgjør en del av konsesjonen som sådan. Reguleringshøyden kan derfor ikke endres i en revisjon av vilkårene."

For allmenne interesser i naturforvaltningen er reguleringshøyde, sammen med tørrlegging av elver, de mest konfliktfylte spørsmålene. Samtidig vil reguleringskapasitet være svært viktig for fleksibilitet og økonomi i el produksjonen. DN finner det derfor lite tilfredsstillende at spørsmålet om HRV og LRV ikke kan tas opp til diskusjon under en revisjon. På et generelt grunnlag bør

spørsmålet tas opp til ny vurdering. I den aktuelle saken vil forholdet ikke bli fokusert.

Videre skriver DN på side 6 i samme uttalelse:

DN vil forholde seg til at HRV og LRV ikke er blant vilkårene som kan revideres selv om forholdet, sammen med vannføringen ut av magasinene, er det forholdet som oftest kommer i konflikt med allmenne interesser. Samtidig vil reguleringshøyder og magasinkapasitet i stor grad bestemme verdien av energiproduksjonen i forhold til å styre mest mulig produksjon til årstider hvor etterspørselen etter energi er størst, og derved også økonomien i utbyggingen.

Spesielt for Bygdin og Vinsteren er sein fylling av magasinene et viktig problem. Sein fylling er et resultat av en relativt stor magasinkapasitet, som styres av reguleringshøyden. Andre tiltak enn reduksjon av reguleringshøyde vil i liten grad kunne ha avgjørende virkning på problematikken. DN vil derfor i hovedsak fokusere sin uttalelse på minstevannføring fra magasinene.

DN går på side 7 inn for at:

DN mener det finnes miljømessig gode argumenter for å stille krav om minstevannføring på alle strekninger som i dag mangler det.

Når det gjelder Bygdin peker DN på (side 7):

Hovedproblemet med Bygdin er knyttet til forholdsvis stor reguleringshøyde (inntil 9,15 m) og sein oppfylling av magasinet. Dette fører til at det er store reguleringssoner som virker skjemmende i landskapet. Det eneste virkningsfulle tiltaket vil sannsynligvis være å ikke tappe magasinet helt ned, dvs, heve LRV. Å ikke slippe minstevannføring fra Bygdin vil for eksempel gi marginale virkninger på magasinutfyllingen.

DN peker i forlengelse av dette på at for Vinsteren er det noe av den samme problemstillingen som for Bygdin, men at mindre reguleringshøyde gjør skadene "mindre påtrengende".

Dette grunnleggende problemet ved revisjonen er også erkjent av NVE, jf. NVEs innstilling side74:

Bygdin har en reguleringshøyde på 15 meter. Lav vannstand med store skjemmende reguleringssoner kan forekomme til langt ut i juli. Det påpekes at dette også skaper problemer for turistbåten Bitihorn.

Bygdin har lav tappekapasitet og vintertappingen starter oftest i begynnelsen av november. Magasinet er tomt i begynnelsen av mai. Deretter fylles magasinet og Bygdin er normalt fullt i begynnelsen av september.

Sein fylling er resultat av reguleringshøyde og stor magasinkapasitet, og i likhet med Olstappen er det vanskelig å finne en løsning på dette. Et pålegg om høy vannstand som medfører at det i praksis ikke vil være mulig å tappe helt ned til LRV vil gå drastisk utover muligheten til å utnytte konsesjonen og dermed ligge utenfor det som kan pålegges ved revisjon.

NVE vil ikke gå inn for et pålegg om høyere sommervannstrand i Bygdin, men forutsetter at dagens praksis med rask oppfylling av Bygdin videreføres.

Det er ikke satt krav om minstevannføring i Hinøgla, Vinstra, fra øyangen til Hølsa eller fra Olstappen til Vinstra. Om minstevannføring fra Olstappen bemerker NVE bl.a. på side 77-78:

Vinstra elv nedenfor Olstappen ligger i dag som en tørr steinrøys gjennom Skåbu bygda og er ved Kamfossen tydelig synlig og skjemmende fra veien. NVE har forståelse for lokalbefolkningens ønske om vann fra elva.

De vannmengdene som skal til for å oppnå et godt landskapsbilde nedenfor dammen er så store at det etter NVEs syn ikke står i rimelig forhold til det store produksjonstapet. Det er heller ikke påvist slike interesser eller miljømessige forhold i resten av elvestrekningen at et slik vannslipp kan forsvares. Vi foreslår derfor at det ikke fastsettes minstevannføringslipp fra Olstappen.

NVE har heller ikke imøtekommet kravet om bygging av terskler nedstrøms Olstappen, noe som vil ha en betydelig landskapsetisk virkning. Det vises til side 71 i NVEs innstilling:

NVE har beregnet kostnadene til å bli i størrelsesorden 1,5 — 3 mill, avhengig av materialvalg og utførelse. Som miljøtiltak vil en terskel nedstrøms Olstappen først og fremst ha estetisk virkning. Vi mener at kostnadene med å bygge terskler i Vinstra nedstrøms Olstappen er større enn nytten ved tiltaket.

2. VIKTIG AT KOMMUNENE SETTES I STAND TIL Å FORETA MILJØFORBEDRENDE TILTAK

Som det fremgår av ovenstående, og NVEs innstilling for øvrig, har kraftutbyggingen i Vinstravassdraget påført lokalsamfunnene meget betydelige naturinngrep. Inngrepene ble gjort på en tid hvor sentrale myndigheter i mindre grad la vekt på miljømessige hensyn, hensynet til kraftproduksjonen ble gjennomgående tillagt avgjørende betydning. Som følge av rammene for revisjonen, er det begrensede muligheter til å få avhjulpet vesentlige negative virkninger av reguleringen i dag. I NVEs innstilling tillegges hensynet til produksjonen gjennomgående stor betydning. Det medfører at NVEs innstilling i praksis medfører få miljøforbedringer.

Kommunene mener på denne bakgrunnen at det vil være rimelig å pålegge konsesjonæren å yte et miljøfond til kommunene som setter kommunene i stand til å

iverksette konkrete reparative tiltak og kompensierende tiltak utenfor vannstrengen. Hensikten med å etablere et miljøfond er å stille økonomiske midler til rådighet som skal øremerkes miljøforbedrende tiltak i vid forstand. Midlene skal kunne nyttes i hele kommunen og ikke bare til avbøtende tiltak i vannstrengen.

For det første kan fondet benyttes for å avhjelpe skadevirkninger av reguleringen i Vinstravassdraget. Det vil være tale om erfarte skader, men hvor NVE ikke går inn for å gi konkrete pålegg til konsesjonæren om utbedringer. Som eksempel på slike tiltak nevnes tiltak for å opprettholde størst mulig naturlig produksjon av stedeagne fiskestammer, tiltak for å holde bestanden av sik nede, mer skånsom nedtapping av Olstappen og kontinuerlig utbedring av erosjonsskader, tilfredsstillende utforming og revegetering av massetipper, terskelbygging nedstrøms Olstappen/Kamsfossen, sprenging av stein i Vinstervatna ned til 2 meter under HRV (alt i samråd med konsesjonæren) og avhjelpe skadevirkninger for viltbestanden.

For det annet kan fondet benyttes til miljøforbedrende tiltak mer generelt i kommunene. Slik tiltak kan f.eks. være:

- Miljøårbarhetsanalyser i kommunene som grunnlag for planlegging og tiltak.
- Utredning av bærekraftig vannbruk og ferdsel på vann.
- Sikre varmekvalitet og hindre forurensning.
- Bærekraftig turisme, økoturisme.
- Kulturlandskapspleie.
- Bruk av seterkultur og jakt- og fangstkultur i reiselivsutviding.
- Kompetanseheving, naturbrik, naturforvaltning.
- Bærekraftige energiløsninger og energibruk.

De ovennevnte tiltak er generelt angitt men forutsettes koblet opp mot konkrete tiltak i kommunene. Vang kommune viser her til sin uttale i revisjonssaken for de konkrete forhold som gjelder Vang.

3. KONKLUSJON

Vang kommune mener at det er grunnlag for å pålegge konsesjonæren å stille midler til rådighet for etablering av et miljøfond som kan brukes til tiltak som her skissert. For at fondet skal kunne realisere det tilsiktede formålet er det viktig at fondet er av en viss størrelse. Vang kommune er av den oppfatning at når det gjelder nivået på det beløp som bør stilles til disposisjon for fondet, er det naturlig å se hen til nivået på næringsfond som gis til berørte kommuner når det gis fornyet reguleringskonsesjon.

Vang kommune legger til grunn at det må fastsettes nærmere retningslinjer for bruken av miljøfondet og kommer gjerne med konkrete innspill på dette. Det forutsettes imidlertid at det er de berørte kommuner som styrer forvaltningen av miljøfondet.”

EBL har i brev av 21.12.2007 til departementet følgende merknader:

"EBL viser til framlegget i St. prp. nr. 1 (2007-2008) for Olje- og energidepartementet Kap. 5582 Post 70 Bidrag til kulturminnevern, som nylig er vedtatt av Stortinget, jf. Budsjett-innst. S. nr. 1 (2007-2008).

Bakgrunnen for framlegget er velkjent: En arbeidsgruppe med representasjon fra NVE, Riksantikvaren, Oppland fylkeskommune og bransjen v/Numedalslaagens Brukseierforening, anbefalte høsten 2006 opprettelse av et fond for å finansiere kulturminnetiltak i vassdrag.

Konkret var forslaget at konsesjonærene ved revisjon og fornyelse av konsesjoner skulle pålegges å innbetale et bidrag på henholdsvis 7000 og 12 000 kroner per GWh

magasinkapasitet. Prioritering av hvilke vassdrag som skulle undersøkes og på hvilken måte, skulle foretas på bakgrunn av arkeologifaglige vurderinger.

I St. prp. nr. 1 (2007-2008) sluttet Regjeringen seg til forslaget fra arbeidsgruppen. Forslaget ble imidlertid avveket ved at det ikke skal opprettes noe fond. Innbetalingene er i stedet kalt "sektoravgifter under Olje- og energidepartementet".

EBL kommenterte det opprinnelige forslaget fra arbeidsgruppen i brev til departementet av 18. januar 2007. Vi uttrykte i brevet at forutsigbarhet knyttet til hvilke krav bransjen kan bli pålagt når det gjelder kulturminnetiltak er positivt. Samtidig ga vi uttrykk for vår oppfatning om at krav om innbetalinger fra konsesjonærene for å ivareta kulturminneformål i forbindelse med revisjoner, ikke kunne gjennomføres uten lovendring og at eventuelle innbetalinger derfor måtte være basert på frivillighet.

EBL konstaterer at hjemmelsgrunnlaget for den vedtatte sektoravgiften ikke er omtalt i framlegget for Stortinget. Vi mener det hadde vært naturlig, ikke minst fordi arbeidsgruppen heller ikke gikk inn på dette spørsmålet. EBL vil derfor anmode departementet om å redegjøre for sitt syn når det gjelder hjemmelsgrunnlaget.

Teksten i St. prp. nr. 1 (2007-2008) er svært knapp. Det heter imidlertid at OED når det blir aktuelt "vil komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan midlene skal anvendes for kulturminneformål i vassdrag med reviderte eller fornyede tillatelser". EBL vil i det følgende nevne ytterligere noen forhold som vi mener må klargjøres i departementets varslede framlegg for Stortinget. Momentene nedenfor er ikke ment å være uttømmende.

For det første må det godtgjøres hvordan man skal sikre at innbetalingene faktisk brukes til det de skal, nemlig kulturminnevern i vassdrag. Dette problemet er blant annet knyttet til at kostnadene ikke nødvendigvis påløper i

samme år som innbetalingene finner sted. EBL legger til grunn at også renter på innbetalte midler må anvendes til kulturminnevern i vassdrag.

For det andre må det presiseres nærmere hvilke kostnader som sektoravgiften skal dekke. EBL legger til grunn at avgiften må dekke alle kulturminnerelaterte kostnader. Eksempelvis vil dette gjelde undersøkelse/registreringer, eventuelle utgravninger, konservering, sikringstiltak og eventuelt produksjonstap i forbindelse med utgravninger. I den grad det gjøres arkeologiske fund som medfører nedtapping og eventuelt produksjonstap utover det innbetalte beløpet, må konsesjonæren få dette tapet dekket.

For det tredje må det gjøres klart at dersom kulturminnehensyn skal begrunne åpning av revisjon, så må det påvises et særskilt behov i det aktuelle vassdraget. Det er prinsipielt en annen sak at konsesjonæren kan bli pålagt å bidra økonomisk dersom konsesjonen faktisk blir gjenstand for revisjon. Hvis dette skillet ikke gjøres tilstrekkelig klart kan man risikere at utsiktene til økonomiske bidrag i seg selv blir et argument for å åpne revisjon. Det vil etter EBLs oppfatning være i strid med forarbeidene til revisjonsbestemmelsene.

Avslutningsvis vil vi påpeke at ved konsesjoner gitt etter 1960 er det rutinemessig foretatt kulturminneundersøkelser i vassdraget i forbindelse med opprinnelig konsesjonsvurdering. Arbeidsgruppen forutsetter (på side 9) at "for de konsesjonene der konsesjonæren har oppfylt undersøkelsesplikten etter kulturminnelovgivningen, vil det ikke bli stilt nye krav om kulturminneundersøkelser". EBL vil nevne at dersom disse konsesjonærene pålegges å innbetale et standardisert beløp til gjennomføring av undersøkelser andre steder, så vil det i en viss forstand dreie seg om "dobbelbetaling". EBL mener at også dette spørsmålet må adresseres i den videre prosessen."

Eidsiva Vannkraft, Glommens og Laagens Brukseierforening og E-CO Energi har i brev av 29. januar 2008 følgende merknader:

"1 INNLEDNING – STATSBUDDSJETTETS NYE SEKTORAVGIFT FOR KULTURMINNEVERN

Stortinget har ved behandlingen av statsbudsjettet for 2008 vedtatt at konsesjonærer ved revisjon og fornyelse av konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven må innbetale et sjablonmessig bidrag til gjennomføring av kulturhistoriske undersøkelser. Begrunnelsen er meget knapp, men det vises til et forslag utarbeidet av Kulturminneutvalget hvor forhold knyttet til gjennomføring av kulturhistoriske undersøkelser gjennomgås.

Forslaget i statsbudsjettet *"innebærer at det innføres et standardvilkår om at konsesjonærene ved revisjon og fornyelse av konsesjoner må innbetale et bidrag*

på henholdsvis kr 7 000 og kr 12 000 per GWh magasinkapasitet". (jf. St prp nr 1 (2007-2008), kapittel 5582 Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet, post 70.)

For 2008 budsjetteres det med 15,7 millioner kroner i innbetalinger fra konsesjonærene. Hele beløpet knytter seg til kommende revisjonssaker. Dette er ført opp som en sektoravgift under Olje- og energidepartementet (OED).

Glommens og Laagens Brukseierforening, E-CO Energi og Eidsiva energi vil med dette brevet presentere våre synspunkter på den nye sektoravgiften. Selskapene står bak Vinstra-konsesjonen, som for tiden ligger til behandling i departementet.

2 NÆRMERE OM BAKGRUNNEN - KULTURMINNEUTVALGETS FORSLAG

Den foreslåtte nye avgiften stammer fra det såkalte Kulturminneutvalgets rapport av oktober 2006. Utvalgets mandat var å *"ta initiativ til samarbeid mellom kulturminneforvaltningen, NVE og andre berørte parter for å få utarbeidet kriterier for hva som er rimelig økonomisk nivå i forhold til faglig forsvarlige undersøkelser"*. Mandatet er avgrenset til å gjelde *"ved fornyelser av vassdragskonsesjoner"* (gjengitt fra rapporten s 2).

Utvalget utvidet imidlertid sitt eget mandat, slik at utvalgets endelige rapport også omfatter tiltak i forbindelse med revisjoner av vassdragskonsesjoner. Denne utvidelsen av mandatet er ikke forankret noe sted og har fått vesentlig betydning for det videre arbeidet med saken. Det er nok å vise til at hver eneste krone det er budsjettert med i innbetalinger for 2008 knytter seg til kommende revisjonssaker.

3 SENTRALE UTGANGSPUNKTER VED REVISJON AV VASSDRAGSKONSESJONER

Utgangspunktet er som kjent at konsesjoner etter industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven står uendret gjennom hele konsesjonsperioden. Gjennom revisjonsreglene er myndighetene likevel gitt en viss adgang til å endre konsesjonsvilkårene med visse intervaller. Reglens hovedinnhold er:

- Gjennom revisjonsreglene er det en viss adgang til å endre konsesjonsvilkårene for å avhjelpe eventuelle miljøulemper som har oppstått etter konsesjonen ble gitt.
- Åpning av revisjon forutsetter at det er avdekket et konkret behov for endringer i konsesjonsvilkårene.
- Revisjon kan ikke åpnes hvis det konkrete behovet som er avdekket ble vurdert på

konsesjonstidspunktet (for eksempel at det ble foretatt kulturminneundersøkelser i forbindelse med konsesjonsvurderingen).

- Hvorvidt det skal fastsettes endringer i konsesjonsvilkårene beror på en forholdsmessighetsvurdering, hvor miljøfordelene ved en foreslått endring holdes opp mot ulemper for eksempel i form av økonomiske byrder for konsesjonæren, tapte produksjonskapasitet, behov for annen kraftutbygging, miljøulemper i vassdraget og globale klimakonsekvenser.
- Økonomiske endringer fastsatt ved revisjon kan ikke "være vesentlige for konsesjonæren" (OEDs uttalelse i Ot prp nr 50 (1991-92) side 110).
- Revisjonen kan ikke gripe inn i selve tillatelsen.
- Det er ikke adgang til å fastsette nye vilkår fordi de konsesjoner som gis i dag vanligvis har andre vilkår enn konsesjonen som kan underlegges revisjon.

4 AVGIFTEN SOM ER FORESLÅTT KAN IKKE FORANKRES I REVISJONSINSTITUTTET

Forslaget i statsbudsjettet går ut på å innføre en generell, sjablonmessig avgift for gjennomføring av kulturminneundersøkelser i vassdrag. Det er tale om å innføre et nytt konsesjonsvilkår som skal gjelde for alle tidligere gitte vassdragskonsesjoner i den grad de underlegges revisjon. Avgiften betegnes i forslaget til statsbudsjettet som en sektoravgift, og begrunnes med at "det har vist seg vanskelig å bestemme nivået for kraftprodusenters bidrag til kulturminnevern" (kapittel 5582 Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet post 70).

Dette forslaget bryter med revisjonsinstituttets forutsetninger om at en eventuell endring i konsesjonsvilkårene kun kan skje på bakgrunn av at det påvises konkrete behov for endringer. Det er ikke hjemmel for å innføre denne avgiften som en del av revisjonsreglene, verken i medhold av vassdragsreguleringsloven, industrikonsesjonsloven eller alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Det er ikke tilstrekkelig at det erfaringsmessig tidligere er avdekket en stor mengde kulturminner i nærheten av vassdrag, slik som Kulturminneutvalget synes å legge til grunn i sin rapport. Både konsesjons- og revisjonsreglene gir anvisning på at myndighetene skal foreta konkrete vurderinger og avveininger på bakgrunn av forholdene i det enkelte vassdraget. Gjennom uttalelsene og drøftelsene i denne rapporten gir imidlertid Kulturminneutvalget ikke uttrykk for at det anser det som sentralt å holde seg innenfor de rammer Olje- og energidepartementet og Stortinget har trukket opp for revisjonsinstituttet. Kulturminneutvalget vektlegger blant annet at det foreslåtte systemet er "enkelt og lite byråkratisk" (side 11), samt "forutsigbart og rettferdig" (side 12).

Det er ikke sagt noe konkret i statsbudsjettet om hvordan avgiftsmidlene skal brukes: "Når det blir aktuelt vil OED komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan midlene skal anvendes for kulturminneformål i vassdrag med reviderte eller fornyede tillatelser". I Kulturminneutvalgets rapport legges det opp til at de innbetalte bidragene kan benyttes fritt etter kulturminnemyndighetenes ønsker der hvor det måtte anses å være behov for gjennomføring av undersøkelser. Også på dette punkt bryter forslaget derfor med sentrale forutsetninger for revisjonsinstituttet. Revisjonsinstituttet tar kun sikte på endringer for å avhjelpe *konkrete miljøulemper i det enkelte vassdraget*.

De undertegnede selskaper ønsker også å påpeke at en slik sjablonmessig fastsatt avgift rammer både kraftbransjen som næring og den enkelte konsesjonær svært tilfeldig. Det er ut fra de foreslåtte regler ikke klart for selskapene hvorfor det er konsesjonærene alene som skal bære kostnadene forbundet med gjennomføring av kulturminneundersøkelser. Samtidig påpeker vi at det offentlige allerede mottar betydelige inntekter fra konsesjonærene gjennom konsesjonsavgifter og andre ytelser som nettopp bør kunne dekke kostnadene til slike undersøkelser. Videre ser vi ikke at det gis noen begrunnelse for hvorfor den foreslåtte avgiften planlegges innført på et helt generelt grunnlag. Vi har vanskelig for å se at det er holdbare grunner for å pålegge innbetaling av et stort bidrag til gjennomføring av kulturminneundersøkelser helt generelt i forbindelse med revisjonssaker. Forholdet kan jo for eksempel være at revisjon åpnes på bakgrunn av at forholdene for fiskebestandene i vassdraget har utviklet seg på en uforutsett måte. På den annen side vil konsesjonær ikke ilegges denne økonomiske byrden hvor naturforholdene i vassdraget fungerer tilfredsstillende og revisjon derfor ikke åpnes. Dette viser at avgiften rammer skjevt og ikke er treffsikker i forhold til formålet om bedring av kulturminneforvaltningen i regulerte vassdrag.

Vi minner i denne forbindelse også om at Olje- og energidepartementet blant annet har forutsatt at økonomiske endringer fastsatt ved revisjon "ikke skal være vesentlige for konsesjonæren" (Ot prp nr 50 for 1991-92 på side 110). Innbetalinger i overensstemmelse med forslaget i statsbudsjettet vil nettopp være en betydelig økonomisk byrde.

Vi nevner også at det klart er forutsatt i forarbeidene til revisjonsreglene at det ikke skal være noen automatikk i at det åpnes revisjon. Revisjon skal bare åpnes når det påvises et konkret behov for revisjon som ligger innenfor rammene for hva som kan endres gjennom en revisjonsprosess. Forslaget til innføring av en generell sektoravgift hvor betalingsplikten utløses i forbindelse med revisjon vil kunne bidra til et generelt press mot åpning av revisjon. Et slikt press vil motvirke lovgivers intensjoner om en konkret og individuell behovsprøving i hver enkelt sak.

NVEs revisjonspraksis så langt er fullt ut i samsvar med det som er sagt ovenfor. NVE har foretatt konkrete vurderinger i tre av sakene (Vinstra, Mesna og Selbusjøen) og ikke krevet at kulturminneundersøkelser skal foretas.

5 AVSLUTTENDE KOMMENTARER

Det er etter vårt syn på det rene at revisjonsreglene ikke inneholder noen hjemmel for den avgiften som det her er tale om. Det er heller ikke andre norske lover som inneholder hjemmel for avgiften. Den kan derfor ikke kreves inn uten at det etableres et holdbart hjemmelsgrunnlag.

Videre er det vår klare oppfatning at en hjemmel for innkreving av denne avgiften ikke kan etableres som en del av revisjonsinstituttet. Avgiften bryter fundamentalt med sentrale forutsetninger for revisjonsinstituttet. Det er tale om innkreving av store pengesummer for et formål som man ikke klarer å konkretisere i forkant og som vil ramme vannkraftprodusenter ved revisjon helt uavhengig av hvilket konkret behov det er for å gjøre kulturminneundersøkelser i den enkelte produsents vassdrag. Videre vil enkelte produsenter få plikt til å betale avgiften fordi det åpnes revisjon av deres konsesjoner (uansett grunn til revisjon). Andre vil på den annen side slippe som følge av at det ikke åpnes revisjon - uten at det nødvendigvis er mindre forekomster av kulturminner i disse vassdragene. Avgiften er også tenkt pålagt ved revisjoner helt uavhengig av om kulturminneinteresser ble ivaretatt ved konsesjonstildelingen.

Dette er uforenlig med selve grunntanken bak revisjonsinstituttet, nemlig å sikre en mulighet for å endre konsesjonsvilkår for å hensynta *konkrete endringsbehov* som ikke kunne hensyntas ved konsesjonstildelingen. Den foreslåtte avgiften kan etter vårt syn ikke innpasses i et slikt system.”

4. Olje- og energidepartementets merknader

I. Innledning

1) Grunnlaget for revisjon av reguleringskonsesjoner

Hjemmel for behandlingen av foreliggende revisjonssak er lov nr. 62 av 19. juni 1992 om endringer i vassdragsreguleringsloven m.fl. pkt. 6 nr. 3 som lyder:

”Tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet.”

Vassdragsreguleringsloven (vregl.) ble endret i 1992, jf. Ot. prp. nr. 50 (1991-92) og Innst. O. nr. 66 (1991-92).

Av proposisjonen fremgår at revisjonsadgangen er ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene. Revisjonen skal også gi anledning til å oppheve vilkår som har vist seg urimelige/unødvendige eller uhensiktsmessige. Revisjonen gir mulighet til å sette nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringene. Under enhver omstendighet vil hensynet til konsesjonærenes økonomi og de samfunnsøkonomiske kostnader være sentrale momenter ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. Det må foretas en avveining mellom de fordeler et tiltak medfører og ulempene ved eventuell tapt kraftproduksjon. Utgangspunktet vil være at endringer ikke skal være vesentlige for konsesjonæren.

Manøvreringsreglementet utgjør en del av konsesjonsvilkårene og kan dermed revideres på lik linje med de andre konsesjonsvilkårene. Konsesjonen som sådan, som bestemmelser om reguleringshøyder og overføringer, skal derimot ikke omfattes av revisjonsadgangen.

Det kan være aktuelt å pålegge minstevannføringer eller foreta justeringer av tidligere fastsatte minstevannføringer. En må imidlertid være varsom med å fastsette nye skjerpene vilkår om vannslipping. Dette er pålegg som vil kunne medføre store produksjonstap. Skjerpene vilkår om minstevannføring bør derfor kun fastsettes hvor spesielle hensyn tilsier slike pålegg.

Stortinget sluttet seg til proposisjonen når det gjaldt adgangen til revisjon av konsesjonsvilkår.

Omfanget av slike revisjonssaker ble omtalt av Regjeringen i forbindelse med Vasskraftmeldinga, jf. St. meld. nr. 37 (2000-2001), der det bl. a. heter:

”Ved handsaminga av både revisjon og fornying av reguleringskonsesjonar vil regjeringa leggja stor vekt på å halde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget for vasskraftproduksjon”.

Stortinget sluttet seg til dette punktet i meldingen, jf. Innst. S. nr. 263 (2000-2001). I innstillingen uttalte komiteen bl. a. at

”Komiteen mener at både revisjon og fornyelsene av reguleringskonsesjoner gir muligheter til å rette opp forhold som er fremkommet etter mange års erfaringer med reguleringen, og fornye vilkårene i samsvar med dagens aktiviteter og politiske målsetninger. Det blir derfor nødvendig å foreta avveininger mellom produksjonskapasiteten for elektrisk kraft og de strenge reguleringsbestemmelsene som har utviklet seg i de siste tiårene. Nye krav til naturmiljø og endret samfunnssyn vil medføre andre og mer restriktive konsesjonsvilkår enn det som ble krevd for opp til 80 år siden. Samtidig er det viktig å søke etter muligheter for å øke eller opprettholde produksjonen i vassdrag som allerede er regulert.”

2) Forholdene i Vinstravassdraget

Vinstravassdraget er et sidevassdrag til Gudbrandsdalslågen, og strekker seg fra grensen til Jotunheimen Nasjonalpark og vestenden av Bygdin til samløpet med Lågen ved tettstedet Vinstra. Vassdraget har et areal på nær 1600 km² og en elvelengde på over 120 km. Vassdraget ligger i kommunene Vang, Øystre Slidre, Vågå, Nord-Fron og Sør-Fron i Oppland fylke.

Vinstravassdraget har vært preget av vannkraftutbygging siden før 2. verdenskrig. Det finnes 6 reguleringsmagasiner, 2 kraftverk og 2 overføringstunneler i det berørte området. Av minstevannføring slippes det i dag 1,25 m³/s ut fra Bygdin og 2,00 m³/s fra Vinsteren. Fra de øvrige magasinene foreligger det ikke pålegg om å slippe minstevannføring.

3) Konsesjoner som omfattes av foreliggende revisjonssak

Denne revisjonssaken omfatter følgende konsesjoner som er gitt Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) for regulering i Vinstravassdraget:

a) Reguleringstillatelse i Bygdin ble gitt ved kgl.res. av 05.07.1928. Konsesjonen ble gitt for 50 år til 05.07.1978 for private falleiere og uten tidsbegrensning for vannfall tilhørende norske kommuner. De private falleiere fikk ved kgl.res. i 1991 konsesjon for nye 50 år fra 05.07.1978 på delvis reviderte vilkår.

b) Reguleringstillatelse for Vinsteren og Olstappen ble gitt ved kgl.res. av hhv. 20.08.1948 og 14.07.1950.

c) Reguleringstillatelse for Sandvatn - Kaldfjord - Øyvatt, vanligvis kalt Kaldfjordreguleringen, ble gitt ved kgl.res. av 08.07.1954 og endret ved Kronprinsregentens res. av 13.04.1956.

d) Reguleringstillatelse for Nedre Heimdalsvatn og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen, ble gitt ved Kronprinsregentens res. av 13.04.1956.

Etter søknad fra GLB ble samtlige konsesjoner gjort tidsubegrenset for alle deltagere ved departementets brev av 19.05.1995. Vedtaket bygger på lov nr. 99 om endring i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven av 11. juni 1993. Ved denne lovendring ble statens adgang til å gjøre partielt hjemfall av reguleringer for private interesser opphevet.

4) Om regulanten GLB

GLB ivaretar kraftverkens felles utnyttelse av reguleringsmagasinene i Gudbrandsdalslågen og Glomma. Brukseierforeninger er hjemlet i vassdragsreguleringsloven slik at ansvaret for reguleringsmagasiner i vassdraget legges til en brukseierforening med grunnlag i gitte konsesjonsbestemmelser og manøvreringsreglementer.

GLB har ansvar for drift og vedlikehold av 26 reguleringsmagasiner og overføringer i Glommavassdraget med et samlet reguleringsvolum på 3.500 mill. m³.

II. Saksbehandling og revisjonsdokument

Revisjonssaken i Vinstravassdraget startet med bakgrunn i fremsatte krav fra Vang kommune og konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget. NVE besluttet ved brev av 31.03.2000 at det skulle settes i verk revisjonssak. GLB fikk pålegg om å utarbeide et revisjonsdokument. Revisjonsdokumentet ble sendt på høring til berørte parter for uttalelse, lagt ut til offentlig ettersyn og kunngjort i lokalpressen. Utdrag fra revisjonsdokumentet er inntatt i NVEs innstilling under kap. II foran.

De uttalelsene NVE mottok viser at det er ulike oppfatninger om hva revisjonsprosessen skal innebære, og høringspartene har vært kritiske til innholdet i revisjonsdokumentet.

NVE har utarbeidet foreløpige saksbehandlingsregler som er tatt inn i NVEs V-Notat 9/98. Dette er gjort på bakgrunn av føringer som er gitt i Ot. prp. nr. 50 (1991-92). Siden Vinstra-saken er en av de første revisjonssakene, foreligger det ingen praksis på hva et revisjonsdokument skal inneholde. Revisjonsdokumentet ble utarbeidet etter angitte punkter fra NVE.

Departementet vil bemerke at en revisjonssak tar til etter krav fra berørte interesser slik som representanter for allmennheten. Revisjonsprosessen skal gi en mulighet til å påpeke de skader og ulemper for allmenne interesser som er oppstått i forbindelse med reguleringen. Det er opp til de berørte interesser å påpeke hva som er ulempene med reguleringen, og hva en ønsker rettet opp.

Det vises til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s 47, hvor det bl. a. heter:

"Berørte interesser har på sin side et ansvar for å påvise hvilke endringer og nye vilkår det er behov for."

Videre følger det på s 48:

”Under enhver omstendighet er det ikke aktuelt med et utredningsomfang på tilnærmet samme nivå som ved en konsesjonsbehandling. Det må tvert imot forutsettes at utredningsbehovet vil være moderat.”

Vedrørende omfanget av saksbehandlingen heter det på s. 111:

”Revisjon er ikke ment å være en ”mini-konsesjonsbehandling”, og eksterne høringsrunder er ikke ment å være obligatoriske”.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av at revisjonsdokumentet og saksbehandlingen, sammen med høringen, er tilstrekkelig som grunnlag for behandling av denne revisjonssaken.

Saken er blitt ytterligere opplyst gjennom høringen av NVEs innstilling samt departementets befarings i området. Departementet har mottatt en rekke innspill og avholdt møte med representanter for kommunene, representanter for bygdeutvalg og grunneierlag og Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK).

Etter Olje- og energidepartementets vurdering er saken godt nok opplyst til å kunne undergis en sluttbehandling.

III. Spørsmålet om stortingsbehandling av revisjonssaker

Under saksbehandlingen har det blitt reist krav om at denne revisjonssaken må forelegges Stortinget.

I forarbeidene til lovendringen i 1992, jf. Ot. prp. nr. 50 (1991-92), uttaler departementet på s. 47 at det forutsettes at behandlingen må være enklere enn ved fornyelse av konsesjoner.

I motsetning til ved fornyelse av konsesjonen består konsesjonen som sådan selv om det foretas revisjon. Konsesjonæren har derfor en langt sterkere rettsstilling ved en revisjon av vilkår sammenlignet med en fornyelse av en konsesjon som er utløpt.

Spørsmålet om forelegg av vassdragsreguleringer for Stortinget reguleres av vassdragsreguleringsloven § 2 annet ledd. Bestemmelsen gjelder i utgangspunktet nye vassdragsreguleringer. Også fornyelse av konsesjon har i stor grad blitt forelagt for Stortinget i medhold av denne bestemmelsen, som ble endret ved lov av 25. juni 2004 nr. 56, jf. Ot. prp. nr 54 (2003-2004) og Innst. O. nr 75 (2003-2004). Gjennom denne lovendringen er det slått fast at departementet kan unnlate å forelegge alle saker som overstiger 20 000 naturhesterkter for Stortinget. Regelen er imidlertid begrenset til nye reguleringssaker og saker om fornyelse av konsesjon.

Stortinget har ved behandlingen av Ot. prp. nr. 50 (1991-92) sluttet seg til forutsetningen om at behandlingen av revisjonssaker skal være enklere enn ved

fornyelser, som etter lovendringen i 2004 også kan unnlates å bli forelagt for Stortinget.

Departementet viser videre til følgende formulering i Ot. prp. nr. 50 (1991-92) s. 47: *"Olje- og energidepartementet viser til at fastsettelse av konsesjonsvilkår skjer i første rekke på grunnlag av faglige vurderinger. Avgjørelsen av om en reguleringskonsesjon skal innvilges eller ikke, vil i stor grad være preget av politiske vurderinger. Etter departementets oppfatning er det ingen nødvendighet at Stortinget skal ta stilling til revisjonen selv om saken i sin tid ble lagt frem for Stortinget etter § 2 annet ledd. Tvert i mot er det neppe grunn til å belaste Stortinget med slike oppgaver. Departementet mener derfor at denne myndighet bør legges til Kongen."*

Stortinget hadde ingen merknader til et slikt opplegg for saksbehandlingen av revisjonssakene. Etter departementets syn er det derfor ikke grunnlag for at Stortinget skal ta stilling til den foreliggende revisjonssaken.

IV. Departementets vurdering av de enkelte krav som er reist

I det følgende foretas en vurdering av de spørsmålene som er tatt i forbindelse med revisjonssaken. For oversiktens skyld følges rekkefølgen i NVEs innstilling.

1) Krav om vilkår knyttet til naturforvaltning.

NVE viser til at det er et gjennomgående krav i uttalelsene at standardvilkår for naturforvaltning innføres i konsesjonen. Fordi formålet med revisjonsprosessen er å kunne sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingen og generelt en modernisering av vilkårene, ser NVE det som naturlig at standardvilkår for naturforvaltning blir innført i alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget. Dette har GLB sagt seg enig i.

Krav om naturfaglige undersøkelser og utsetting av fisk kan pålegges av DN etter en faglig vurdering med hjemmel i dette vilkåret.

NVE foreslår at konsesjonæren pålegges et økonomisk årlig bidrag på totalt kr. 75.000 til fremme av vilt, fisk og friluftsliv fordelt med kr. 25.000 til hver av kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Vang. Fordi Sør-Fron og Vågå kommuner blir berørt i mindre grad, foreslås ikke utbetalinger til disse.

I høringen av NVEs innstilling fremkom det krav fra Sør-Fron om at denne kommunen også må få et årlig bidrag til opphjørp av vilt, fisk og friluftsliv, med minst en firedel av det samlede beløp som konsesjonæren blir pålagt å yte til kommune i denne forbindelse. Miljøverndepartementet slutter seg til DN's forslag om totalt kr 300 000 til fordeling blant de fem kommunene.

Olje- og energidepartementet viser til at standardvilkår om naturforvaltning er et sentralt virkemiddel for å avbøte miljøskader. Det tilrås derfor fastsatt et slikt vilkår i denne saken. Størrelsen på utbetalingen til kommunene gjenspeiler de konkrete

ulempene i den enkelte kommune. Det beløp som er foreslått er høyt i forhold til det som tidligere er fastsatt i nye konsesjoner og fornyelser. Olje- og energidepartementet finner likevel at det foreligger slike spesielle omstendigheter knyttet til naturforvaltning og miljø i Vinstravassdraget at det er grunnlag for å fastsette et høyt beløp i denne revisjonssaken. Tilskuddet fastsettes som et engangsbeløp. En forutsetning for tilrådingen er at eksisterende fond avvikles i samsvar med forslaget fra DN og fylkesmannen.

Departementet foreslår at det fastsettes et vilkår om engangsbetaling av 6 millioner kroner til fremme av fisk, vilt og friluftsliv, fordelt med 1 500 000 kroner til hver av kommunene Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron, 1 000 000 kroner til Vang kommune og 500 000 kroner til Vågå kommune.

2) Terskler

Det er fremsatt krav om terskler i Vinstra elv ved Kamfossen og terskel for å holde vannstanden oppe i deler av Vinstervatnet. I Vinstra elv nedenfor Olstappen ved Kamfossen ønsker lokalbefolkningen å få etablert et vannspeil på den tørrlagte strekningen som er synlig fra veien.

NVE peker på at dette er en strekning som i utgangspunktet er lite egnet for terskler. NVE mener at elva i utgangspunktet har for mye fall til at man får en god løsning ved hjelp av terskler. Departementet så med selvsyn under sin befarings i august 2003 hvor bratte fallene er.

Kostnadene ligger i størrelsesorden 1,5 – 3 mill. avhengig av materialvalg og utførelse. Som miljøtiltak vil en terskel nedstrøms Olstappen først og fremst ha en estetisk virkning. NVE mener at kostnadene med å bygge terskler i Vinstra elv nedstrøms Olstappen er større enn nytten ved tiltaket.

NVE vil derfor ikke gå inn for å pålegge regulanten å bygge terskler nedstrøms Olstappen i denne omgang. Det er stadig utvikling på området biotopjusterende tiltak og terskler. Ved å innføre standardvilkår for terskler m.v. gis myndighetene hjemmel til senere gå inn å pålegge konsesjonæren slike tiltak hvis dette skulle vise seg å være lønnsomt ut fra en kost/nytte betraktning.

Departementet mener at kostnadene forbundet med terskelbygging må stå i forhold til fordelene, som i dette tilfelle i hovedsak er av estetisk art. Det tilrås derfor ikke fastsatt pålegg om terskelbygging i denne omgang. Ved å fastsette standardvilkår for terskler kan dette vurderes på et senere tidspunkt dersom ny teknologi eller andre forhold skulle endres.

Departementet tilrås på denne bakgrunn at det fastsettes standardvilkår for terskler.

3) Erosjon

Departementet viser til at det må skilles mellom erosjonsproblemer av mindre omfang som er av privatrettslig karakter, og større erosjonsspørsmål som følger av reguleringene og som er av betydning for allmenne interesser.

Erosjonsproblemer av større omfang kan søkes avhjulpet ved tiltak dekket av standardvilkåret for terskler m.v. Konesjonæren kan pålegges å bekoste sikringsarbeider eller delta med deler av kostnadene forbundet med slike sikringsarbeider. Erosjonsproblemer som ligger innenfor det privatrettslige området omfattes imidlertid ikke av denne revisjonssaken.

4) Forurensning

Fylkesmannen i Oppland har overfor NVE krevd at det innføres et eget vilkår med hjemmel i forurensningsloven. Fylkesmannen kommer med et konkret forslag til vilkår som blant annet inneholder hjemmel til å pålegge konsesjonæren å bekoste en andel av undersøkelser i vassdrag nedstrøms. Etter NVEs oppfatning er det behov for vilkår som kan pålegge konsesjonæren å bekoste tiltak der reguleringen har hatt innvirkning på vannkvaliteten. Etter NVEs syn er standardvilkåret for forurensning som brukes ved nye konsesjoner i dag tilstrekkelig for slike pålegg, og NVE anbefaler derfor at dette vilkåret innføres i konsesjonene.

Miljøverndepartementet har sluttet seg til NVEs forslag.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs tilråding om å fastsette standardvilkår for forurensninger. Det forutsettes at eventuelle pålegg begrenses til å gjelde virkningene av reguleringene knyttet til de konsesjonene som nå er gjenstand for revisjon.

5) Merking

Det er kommet inn krav om tydelig merking av HRV og LRV. NVE har tidligere gitt generelt pålegg til de fleste vassdragsregulanter og kraftverkseiere om merking av reguleringsgrenser i magasin og nivå for minstevannføring. Fristen ble opprinnelig fastsatt til utgangen av 2002. Det foreligger hjemmel i eksisterende konsesjoner for et slikt pålegg overfor GLB.

Det er påpekt at skjær i Kaldfjorden og Vinsteren skaper fare for båttrafikken på grunn av vannstandsendringer som følge av reguleringen. Det er også kommet inn krav om sprenging av stein ned til 2 meter under HRV i Vinsteren.

Etter NVEs oppfatning er de påpekte problemene i stor grad av privatrettslig karakter, og en kan derfor ikke se at det er behov for et generelt pålegg om merking av skjær eller sprenging av stein. Miljøkonsekvensene av en eventuell sprengning må også tas i betraktning.

Når det gjelder merking av usikker is påpeker GLB at dette i praksis er vanskelig å følge i høyfjellet med skiftende værforhold og hvor det er vanskelig til en hver tid å

vite hvor isen er utrygg. NVE mener at der det kan være forbundet med fare å ferdes på eller ved et vassdragsanlegg, må nødvendige sikringstiltak iverksettes.

NVE tilrår et vilkår som kan pålegge regulanten å merke eller sikre de partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering og tilråding vedrørende merking av skjær og sprenging av stein. Departementet tilrår vilkår som foreslått av NVE om merking eller sikring i forbindelse med is.

6. Rydding i reguleringssonen

NVE viser til at det i gjeldende konsesjoner med unntak av Bygdin og Vinsteren er vilkår med pålegg om rydding i reguleringssonen. Dette er også et vanlig vilkår som brukes i nye konsesjoner. I følge NVE kan en ved å innføre dagens standardvilkår om rydding av reguleringssoner pålegge konsesjonæren ytterligere tiltak i den grad det er nødvendig.

Departementet slutter seg på denne bakgrunn til NVEs tilråding om å innføre standardvilkår om rydding i reguleringssoner.

V. Manøvreringsreglementet

a) Fyllingsrestriksjoner

Endret manøvrering av Olstappen og Bygdin er to av kravene som var årsaken til at revisjonsprosessen ble satt i gang.

Reguleringsgrensene (HRV/LRV) er en del av selve konsesjonen og kan derfor ikke endres. Manøvreringsreglementet er derimot en del av vilkårene (jf. vrgl. §12 nr.12) og kan underlegges revisjon.

Olstappen

Olstappen har en regulerings høyde på 13 meter. Store tørrelagte strandarealer og sandflukt preger området på våren og forsommeren. Konsesjonsutvalget i Skåbu (KU) har fremhevet at vannstanden i Olstappen er svært lav om våren og at den til tider varierer mer enn ønskelig utover sommeren. GLB har vært i dialog med KU og Nord-Fron kommune om minnelige ordninger. Blant annet har brukseierforeningen fremmet et forslag til manøvrering som hevdes å ivareta lokalbefolkningens interesser på best mulig måte, samtidig som dette ikke medfører et stort krafttap.

GLBs forslag til manøvrering går ut på å innføre en nedre grense for vannstanden i Olstappen gjennom året. Vannstander under HRV –1,5 m som skal ha forekommet noen år i juli, august og til dels om høsten, vil bli borte.

Nord-Fron kommune krever i sin høringsuttalelse et tillegg i manøvreringsforslaget. Kommunen ønsker en tidligere nedtapping og raskere oppfylling av Olstappen. GLB

avviser forslaget med at dette blant annet vil medføre et tap som utgjør opptil 350 000 kr/år i middel.

NVE viser til at Stortinget har gitt klare føringer på at en ved revisjon av reguleringskonsesjoner skal legge stor vekt på å holde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget. Olstappen er både et reguleringsmagasin og inntaksmagasin for Nedre Vinstra kraftverk. En ytterligere reduksjon av reguleringsmuligheten vil i praksis bety at regulanten ikke kan utnytte hele konsesjonen og ligger derfor etter NVEs syn utenfor revisjonsadgangen.

NVE viser videre til at høyere vannstand i Olstappen fra 1. mai kan medføre økt risiko for flomskader og flomtap. NVE mener at GLBs forslag til manøvrering av Olstappen ivaretar de berørtes interesser i stor grad, og anbefaler at forslaget tas inn i manøvreringsreglementet.

Olje- og energidepartementet viser til Stortingets føringer med hensyn til å opprettholde produksjonspotensialet ved revisjonssaker i størst mulig grad. Det vises videre til at det ikke er rettslig adgang til å snevre inn de ytre rammer for selve konsesjonen, som er gitt gjennom reguleringsgrensene. Departementet har merket seg den økte flomfaren som følge av høyere vannstand i Olstappen fra 1. mai, og mener i likhet med NVE at GLBs forslag til manøvrering av Olstappen ivaretar allmennhetens interesser på en tilfredsstillende måte.

Departementet slutter seg etter dette til NVEs tilrådning.

Bygdin

Bygdins reguleringshøyde er på 9,15 meter. Lav vannstand med store, skjemmende reguleringssoner kan forekomme til langt ut i juli, og det er påpekt at dette også skaper problemer for turistbåten Bitihorn. Det er lav tappekapasitet i Bygdin, og vintertappingen starter oftest i begynnelsen av november. Magasinet er tømt i begynnelsen av mai. Deretter fylles magasinet. Bygdin er normalt fullt i begynnelsen av september.

Sen fylling er resultat av reguleringshøyde og stor magasinkapasitet, og i likhet med Olstappen er det etter NVEs mening vanskelig å finne en løsning på dette. Et pålegg om høy vannstand som medfører at det i praksis ikke vil være mulig å tappe helt ned til LRV vil gå drastisk utover muligheten til å utnytte konsesjonen, noe som ligger utenfor det som kan pålegges ved en vilkårsrevisjon. NVE går ikke inn for et pålegg om høyere sommervannstand i Bygdin, men forutsetter at dagens praksis med rask oppfylling av Bygdin videreføres.

NVE mener det ikke er faglig grunnlag for Vang kommunes påstander om at det forsvinner fisk ut fra Bygdin i et slikt omfang at det har betydning for fiskebestanden. NVE er videre i tvil om et flomdempingsmagasin vil ha ønsket effekt. Tiltak for å bedre fiskeforholdene er underlagt standardvilkår for naturforvaltning som tas inn i konsesjonen.

Det er ikke kommet ytterligere merknader i høringsrunden av NVEs innstilling i tilknytning til reguleringen av Bygdin. Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs tilråding som forutsetter at gjeldende praksis med rask oppfylling av Bygdin videreføres.

Kaldfjorden

NVE viser til DN's påpekning av at en rask og hard nedtapping av Kaldfjordmagasinene sent på vinteren kan medføre uforholdsmessige store skader på fisk og andre vannorganismer da magasinene har store grunne områder.

Kaldfjord har en regulerings høyde på 5,9 meter. En tapping ned til LRV ligger innenfor konsesjonen og kan ikke endres ved revisjon av vilkårene. Nedtappingen må ses i sammenheng med kapasiteten i Bygdin og Vinsteren, og NVE finner ikke grunnlag for å foreslå endringer.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs tilråding vedrørende Kaldfjorden.

b) Minstevannføring

Det er et gjennomgående krav i forbindelse med NVEs høring om slipp av minstevannføring på de strekninger som ikke har det fra før.

Fastsettelse av minstevannføringer er en del av manøvreringsreglementet og er dermed blant de forhold som kan tas opp til revisjon.

I Ot.prp.nr. 50 (1991-1992) er det presisert at minstevannføring må vurderes restriktivt fordi det medfører tapt kraftproduksjon. Redusert kraftproduksjon fører til inntektstap for regulanten. Redusert krafttilgang fører dessuten til økt press på utbygging i andre vassdrag, og kan gjøre det nødvendig med annen kraftproduksjon.

Det er også et viktig hensyn at reguleringene har pågått i over 50 år. Miljøet har ofte tilpasset seg forholdene.

I Ot.prp.nr.50 (1991-1992) s. 110 heter det:

"Det legges opp til at skjerpene vilkår om minstevassføring kun bør pålegges hvor spesielle hensyn tilsier det. I eldre konsesjoner vil endring av manøvreringsreglementet måtte veies opp mot de etablerte og tilvante tilstander i vassdraget gjennom en årrekke. Som ved revisjon av vilkårene vil det være grenser for hvor tyngende vilkår som kan pålegges. Skjerpene vilkår om minstevassføringer vil medføre produksjonstap som tilsvarende vil svekke landets totale kraftproduksjon. Ved vurdering av om det bør pålegges skjerpene vilkår om minstevassføring, må dette tapet veies opp mot den miljømessige vinningen."

I Vinstravassdraget er det i dag ingen pålegg om minstevannføring på følgende strekninger: utløpet fra Olstappen til Vinstra elv, fra Øyvassoset (Kaldfjorden) til Vinstra elv, fra Øyangen til Hølsa og fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla.

Disse elvene er stort sett tørrlagte på en strekning nedenfor dammene. Gjeldende minstevannføring fra Bygdin og Vinsteren på hhv. 1,25 m³/s og 2,0 m³/s ser etter NVEs vurdering ut til å fungere tilstrekkelig ut fra naturhensyn.

Ved fastsettelse av minstevannføring tas det ofte utgangspunkt i alminnelig lavvannføring. GLB har beregnet alminnelig lavvannføring for feltet Vinstravassdraget til å være 7-8 % av middelvannføringen. NVE har kontrollert tallene og sammenlignet med andre representative vassdrag. NVEs beregninger gir noe høyere tall enn GLBs anslag. Dette vil bli nærmere omtalt ved gjennomgangen av de enkelte vassdragsstrekningene. Vinstravassdraget har vært regulert siden 1919, og det er derfor lite uregulert data i vassdraget.

Fra Kaldfjorden (Øyvassoset) til Vinstra elv

Vinstra elv fra Øyvassoset er godt synlig i landskapet og renner inn i Hersjøene og Vinsterlonene som er viktige våtmarksområder. Vannet som før reguleringene rant fra Kaldfjorden til Vinstra elv blir nå overført via tunnel til Øyangen. Dette medfører at elva i dag er helt tørrlagt store deler av året i en strekning på ca en kilometer nedstrøms dammen.

Både fylkesmannen i Oppland og DN mener en liten slipp av minstevannføring vil gi positive effekter på denne strekningen, både estetisk og biologisk. I sin prioritering av minstevannføringer har DN satt slipp av vann fra Øyvassoset som første prioritet. NVE mener at slipp av minstevannføring fra Øyvassoset sammen med de foretatte tiltakene nedstrøms Hersjøene vil kunne gi en stor miljøforbedring i de slake elvepartiene i Vinstra elv. Ved å få en mer stabil vannføring i elva og i kulpene vil oppvekstforholdene for fisk kunne bedres. Mulighetene for fritidsfiske vil også kunne bli bedre. Samtidig vil en slipp av minstevannføring fra Øyvassoset medføre produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk, og tapet må vurderes opp mot den miljømessige vinningen.

GLB har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyvassoset til 1,5 m³/s. Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil i følge GLB medføre tapt produksjon på 39,0 GWh ved slipp hele året og 6,5 GWh ved slipp i juli-august. NVEs beregninger ligger noe høyere med en beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyvassoset på 2 m³/s.

Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring gjennom hele året vil medføre store produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk. Ut fra både estetiske og miljømessige forhold er det sommerhalvåret som er den mest kritiske perioden. Lokalfeltet nedenfor dammen bidrar med en avrenning på 2,66 m³/s.

NVE mener at dette restfeltet vil bidra med tilstrekkelig vann til å opprettholde biologisk liv vinterstid. Hvis det slippes en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring i perioden juli til ut september vil dette medføre en årlig tapt produksjon i Øvre Vinstra på ca. 12 GWh. NVE mener at disse tre månedene vil ivareta de viktigste brukerinteressene. Et slikt slipp vil ha stor betydning miljømessig og NVE

mener derfor at fordelene er større enn konsekvensene ved tap av en slik produksjonsmengde. NVE foreslår at det tas inn i manøvreringsreglementet at det skal slippes en minstevannføring fra Øyvassoset i månedene juli-september. NVE legger betydelig vekt på Hersjøenes og Vinsterlonenes betydning som våtmarksområder. Sammen med de bygde tersklene mener NVE at slipp av vannføring fra Øyvassoset vil ha en klar positiv effekt.

I forbindelse med NVEs høringsprosess er det kommet inn ønske om at det gjøres forsøk med slipp av ulike vannføringer i felt. Det påpekes at en visuell vurdering av effektene av ulike vannslipp trolig vil være den beste måten å vurdere størrelsen av vannslippet på. NVE foreslår at det tas inn en fleksibel minstevannføring i reglementet som gir hjemmel til i ettertid å fastsette det vannslipp som synes mest optimal innenfor en fastsatt ramme. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 2,0 m³/s. Dette er en typisk vintervannføring i denne delen av landet. NVE foreslår at det i manøvreringsreglementet fastsettes et minstevannføringsintervall på 1,0 – 3,0 m³/s i juli-september. NVE kan da pålegge regulanten å slippe vann innenfor dette intervallet. Dette gir muligheten til å prøve ut vannføringer på forskjellige størrelser over lengre tid og fastsette den vannføring som synes mest optimal ut fra estetiske og biologiske hensyn.

Miljøverndepartementet slutter seg her til DN's forslag om at det i tillegg til sommervann også skal slippes vann om vinteren fra Kaldfjorden til Vinstra elv.

Olje- og energidepartementet viser til NVEs forslag til vannslipp om sommeren. Departementet mener at det bør fastsettes et manøvreringsreglement hvor vannføringer av forskjellige størrelser, innenfor intervallet 1,0 – 3,0 m³/s, prøves ut over lengre tid for å fastsette den vannføringen som synes mest optimal ut fra estetiske og biologiske hensyn. Departementet forutsetter at lokale myndigheter, grunneierrepresentanter og interesseorganisasjoner samt regional miljømyndighet tas med på råd før konsesjonsmyndigheten fastsetter vannføringen. Departementet er enig med Miljøverndepartementet i at det også bør slippes vann om vinteren og foreslår at det fastsettes vilkår om slipp av minstevannføring i perioden 1. oktober – 30. juni på 0,5 m³/s. Det vil gi et ytterligere produksjonstap på om lag 9,6 GWh/år.

Fra Øyangen til Hølsa

Hølsa var tidligere utløpselva fra Øyangen. Vannet blir nå overført i tunnel til Øvre Vinstra kraftverk og det er kun restfeltet som bidrar med vann til Hølsa. Elva er generelt godt synlig i landskapet og det går merket turløype forbi dammen. I Hølsa er det på samme måte som Vinstra elv nedstrøms Øyvassoset gjort tiltak for å heve vannspeilet med terskler. På en strekning rett nedstrøms dammen er elva helt tørrlagt. Denne strekningen er i dag gjengrodd og går i ett med naturen rundt.

GLB har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyangen til 0,05 m³/s. Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter GLBs beregninger medføre et produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk på 1,2 GWh ved slipp hele året og 0,2 GWh ved slipp i juli-august. NVEs beregninger ligger noe høyere med en beregnet

alminnelig lavvannføring ut fra Øyangen på 0,16 m³/s som med slipp i tre måneder tilsvarer et produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk på ca. 1 GWh.

Slipp av minstevannføring fra Øyangen i sommermånedene vil medføre forholdsvis små økonomiske konsekvenser for regulanten. NVE mener likevel at avrenningen fra lokalfeltet sammen med de etablerte terskler gir betydelig liv i Hølsa og bidrar til et bra landskapsbilde. I den øvre delen av elva har naturen tilpasset seg de tørre forholdene. Elveløpet er gjengrodd og det har oppstått en ny naturtilstand. NVE vil derfor ikke gå inn for et slipp av minstevannføring fra Øyangen til Hølsa.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN's forslag og begrunnelse om at det bør stilles et krav om minstevannføring på denne strekningen, da en begrenset minstevannføring til Hølsa ville kunne virke positivt for livet i og opplevelsene av elva. Endelig beslutning bør imidlertid utstå til det er konstatert om saken blir varig etablert ved slikt vannslipp.

Olje- og energidepartementet viser til NVEs vurdering og til inntrykket fra befaringen. Det er oppstått en ny naturtilstand på strekningen fra Øyangen til Hølsa, samtidig som ulemper kan oppstå ved spredning av slik slik DN har redegjort for. Det tilrås derfor ikke å endre på tilstanden ved å innføre pålegg om minstevannføring ved revisjonen nå.

Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla

Hinøgla var tidligere utløpselv fra Nedre Heimdalsvatn. Vannet blir i dag overført via tunnel til Kaldfjorden. Rett nedstrøms dammen ved Nedre Heimdalsvatn får Hinøgla tilsig fra flere småbekker, og etter omkring 8 km kommer hele feltet fra Sikkildalen. NVE har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Nedre Heimdalsvatn til 0,4 m³/s.

Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter NVEs beregninger medføre tapt produksjon i Øvre Vinstra kraftverk tilsvarende 10,2 GWh ved slipp hele året og 2,5 GWh ved slipp i juli-august.

NVE mener Hinøgla fungerer bra med den avrenningen elva får fra lokalfeltet. Elva har forholdsvis stor vannføring også oppstrøms samløpet med feltet fra Sikkildalen. NVE går derfor ikke inn for et pålegg om minstevannføring fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla.

Miljøverndepartementet slutter seg også her til DN's forslag og begrunnelse. DN mener det bør fastsettes en minstevannføring også på denne strekningen, og viser til at selv en begrenset minstevannføring vil gi betydelige miljøeffekter.

Olje- og energidepartementet kan ikke se at DN kan påvise spesifikke miljømessige gevinster ved slipping av minstevannføring på strekningen fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla. Departementet viser til at avrenning fra lokalfeltet bidrar betydelig til vannføringen i Hingøla. Departementet tilrås derfor at det ikke pålegges minstevannføring på denne strekningen.

Fra Olstappen til Vinstra

Vinstra elv nedenfor Olstappen ligger i dag som en tørr steinrøys gjennom Skåubygda, og er ved Kamfossen tydelig synlig og skjemmende fra veien.

Det har vært uenighet om spørsmålet rundt minstevannføring i Vinstra elv nedstrøms Olstappen inngår som en del av revisjonen eller som en del av tillatelsen etter tidligere vassdragsloven til utvidelse og opprustning av Nedre Vinstra kraftverk. DN mener spørsmålet bør være en del av revisjonen.

Føring av vann bort fra Vinstra elv nedenfor Olstappen skyldes først og fremst Nedre Vinstra kraftverk som har inntak i Olstappen, og fører vannet gjennom fjellet til utløpet i Gudbrandsdalslågen. En endring av manøvreringsreglementet i Olstappen med slipp av minstevannføring må i så fall samkjøres med en endring av vilkårene for Nedre Vinstra kraftverk. Vannressursloven åpner for en mulighet til å endre eller sette nye vilkår i gamle konsesjoner ved særlige tilfeller, jf. § 28. NVE mener derfor det ikke er formelle hindringer for å vurdere slipp av vann dersom det kan avbøte vesentlige miljøskader innenfor en akseptabel kostnad.

Vinstra elv nedenfor Olstappen er bratt og med store steiner. Det må betydelige mengder vann til for at et minstevannslipp skal synes i det steinete og bratte elveleiet. På grunn av stor fallhøyde vil dette medføre betydelig tapt kraftproduksjon i Nedre Vinstra kraftverk. Det er også et ønske om bygging av terskler ved Kamfossen kombinert med minstevannføring, spesielt i juli-august. Terskler er omtalt i eget punkt ovenfor.

NVE har beregnet alminnelig lavvannføring på strekningen til 3,9 m³/s. Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter NVEs beregning medføre et produksjonstap i Nedre Vinstra kraftverk på 101 GWh ved slipp hele året og 25,2 GWh ved slipp i juli-september. NVE er av den oppfatning at et slipp tilsvarende alminnelig lavvannføring ikke er tilstrekkelig for å oppnå ønsket estetisk effekt og liv i det bratte, steinete elveleiet.

De vannmengdene som skal til for å oppnå et godt landskapsbilde nedenfor dammen er så store at de etter NVEs syn ikke står i rimelig forhold til det store produksjonstapet. Det er heller ikke påvist slike interesser eller miljømessige forhold for resten av elvestrekningen at et slikt vannslipp kan forsvares. NVE foreslår derfor at det ikke fastsettes minstevannføringslipp fra Olstappen.

Miljøverndepartementet viser til at DN er enig med NVE i at man må slippe forholdsvis mye vann for å oppnå betydelige biologiske og estetiske effekter, og at DN på denne bakgrunn aksepterer at slipp av minstevannføring ikke vurderes i denne revisjonsrunden.

Miljøverndepartementet peker på lokalbefolkningens og kommunens ønske om å etablere et vannspeil på den tørrlagte strekningen nedenfor dammen som er synlig fra

veien, og slutter seg til DNs forslag om de endelige vilkårene om vannslipp fastsettes etter en prøveperiode. Det vises til at forslaget vil representere en meget liten andel av den totale kraftproduksjonen

Olje- og energidepartementet fikk under befaringen i vassdraget et godt innblikk i den tørrlagte og steinete elvestrekningen, og har forståelse for at lokalbefolkningen oppfatter dette som en negativ estetisk opplevelse. Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannsføring vil imidlertid medføre et betydelig krafttap på over 100 GWh/år ved en vannslipping hele året, og ca. 25 GWh/år ved slipp om sommeren. Etter NVEs oppfatning er selv dette ikke nok til å oppnå ønsket estetisk effekt i det bratte elveleiet. Når det heller ikke er påvist øvrige miljømessige forhold på resten av elvestrekningen utover det rent estetiske, står det store krafttappet ikke i forhold til de gevinster som oppnås med et slikt pålegg.

Olje- og energidepartementet tilrår derfor at det ikke pålegges minstevannføring på strekningen fra Olstappen til Vinstra. Departementet finner på denne bakgrunn at det ikke er nødvendig å gå nærmere inn på om dette spørsmålet inngår som en del av revisjonen eller ikke.

Øvre Melkedalsvatn

I brevet av 05.05.03 til Olje- og energidepartementet kommenterer GLB enkelte punkter i NVEs innstilling. GLB viser der til at plutselige flommer forårsaket ved utbrudd av det tidligere bredemte Øvre Melkedalsvatn ikke lenger er fysisk mulig fordi breen har trukket seg tilbake siden siste utbrudd i januar 1937. Tillatelsen til å la vannstanden ved slike hendelser stige inntil 30 cm over HRV er således overflødig og bør tas ut av reglementet. NVE har ingen merknader til GLBs forslag.

Olje- og energidepartementet tilrår på bakgrunn av ovennevnte at tillatelsen til å la vannstanden stige inntil 30 cm over HRV i Øvre Melkedalsvatn tas ut av reglementet.

VI. Kulturminner

Oppland fylkeskommune påpeker store kulturhistoriske interesser langs de regulerte vannene i Vinstravassdraget. Fylkesmannen krever at det innarbeides vilkår som åpner for registreringer og avbøtende tiltak på konsesjonærens regning. Det foretas en forhåndsutredning før de endelige vilkårene fastsettes.

NVE opplyser at det ved enkelte fornyelser av reguleringskonsesjoner har vært innført et eget vilkår for automatisk fredete kulturminner. Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren å utføre arkeologiske undersøkelser og utgravinger, jf. kulturminneloven §§ 8, 9 og 10. Undersøkelsene skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet.

NVE har vært i kontakt med kulturminnemyndighetene og bedt om et overslag over hvilke undersøkelser som kan være aktuelle hvis vilkåret som er brukt ved enkelte konsesjonsfornyelser innføres, samt forventede kostnader av disse. Kulturseksjonen i Oppland fylkeskommune skriver i brev datert 11.04.02 at en rekke ukjente faktorer vil

være avgjørende for hva som kan være igjen av kulturminner i de aktuelle områdene. Omfanget av disse vil igjen være av avgjørende betydning for omfanget på undersøkelser og kostnader av disse. Det anbefales derfor en forhåndsutredning før vilkårene fastsettes for lettere å kunne estimere omfanget av undersøkelsene og kostnadene. Kulturseksjonen deler undersøkelsene inn i tre faser. Fase 1: Kartlegging og registrering, Fase 2: Arkeologiske undersøkelser og utgravinger og Fase 3: Sikring og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner.

NVE opplyser at når det gjelder kostnadene av undersøkelsene antas de å bli høye. Eksakt verdi er umulig å estimere da omfanget av undersøkelsene ikke er kjent, men kulturseksjonen viser til et beløp som omfatter mange millioner kroner.

NVE har erfart at utgravinger og registreringer som nevnt over kan medføre betydelige kostnader for konsesjonæren.

Slik NVE ser det er det to alternativer når det gjelder vilkår for kulturminner i Vinstravassdraget. Den ene muligheten er å innføre et vilkår om kulturminner på lik linje med fornyet reguleringskonsesjon i Otravassdraget. Det vises her til St.prp.nr. 73 (2001-2002) hvor Olje- og energidepartementet uttaler følgende på s. 49:

”Med utgangspunkt i Miljøverndepartementets forslag til vilkår tas inn en formulering om at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse, som ikke medfører nye inngrep, og som derfor skal søkes holdt på et rimelig nivå. Dette vil sikre større forutsigbarhet for konsesjonæren. Det tas videre inn en tilføyelse i vilkåret som bedre vil sikre samarbeid mellom konsesjonær og kulturminnemyndighet (fylkeskommunen). ”

I tillegg settes det rammer for omfang og kostnader for de undersøkelser konsesjonæren kan pålegges. NVE mener det da må settes et tak på hva som er akseptable kostnader, og at undersøkelsen må prioriteres innenfor denne rammen. Undersøkelser og utgravinger må også bli grundig planlagt før tiltaket settes i gang og kostnadene må avtales med konsesjonæren på forhånd.

Det andre alternativet er at det ikke settes eget vilkår for kulturminner så lenge det rettslige grunnlaget for å pålegge slike undersøkelser for gamle tiltak ikke er avklart.

Miljøverndepartementet viser bl. a. til at Vinstravassdraget ligger i randsonen mot et av de største høyfjellsområdene i Sør-Norge, og at kombinasjonen av steinalderboplasser og fangstanlegg viser at området har vært et attraktivt område for bosetning knyttet til jakt og fangst fra steinalder og opp mot vår tid.

Miljøverndepartementets utgangspunkt for vurdering av kulturminnevilkår i denne saken er det generelle kulturminnevilkåret som Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet nå har blitt enige om når det gjelder *fornyelsessaker*. Vilkåret fastslår videre at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse som ikke medfører nye inngrep. Dersom det ikke foreligger særlige forhold som tilsier noe annet, skal

undersøkelsene avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Det arkeologiske arbeidet skal foretas når magasinene likevel er nedtappet.

Det vises videre til at konsesjonsvilkårene skiller seg fra fornyelse av konsesjon ved at det i sistnevnte tilfelle skal tas stilling til om ny konsesjon skal gis, og at en på dette grunnlag har sett på fornyelse som et nytt tiltak. Dette er ikke tilfelle ved revisjon, hvor det kun skal tas stilling til vilkårene mens rammene for konsesjonen ligger fast. Bestemmelsene i kulturminneloven §§ 9 og 8 om undersøkelser og utgravninger anses derfor av Miljøverndepartementet ikke å komme direkte til anvendelse.

En viser til at vassdragsreguleringsloven, bl.a. § 12 nr. 17 kan være en aktuell hjemmel i denne saken.

Miljøverndepartementet mener det bør gjennomføres en forhåndsutredning for å skaffe kunnskap om bevaringstilstand og funnpotensial i vassdragene. Hensikten med denne utredningen vil være å få frem et grunnlag for prioriteringer av undersøkelser og metoder og foreta et representativt utvalg for nærmere undersøkelser og eventuelt sikring av kulturminnene.

Miljøverndepartementet mener at revisjonssaker er sammenlignbare med fornyelsessaker for så vidt gjelder forholdet til automatisk fredete kulturminner.

Etter Miljøverndepartementets oppfatning bør rimelighetsbetraktninger også knyttes til krav som gir et kulturminnefaglig og samfunnsmessig akseptabelt resultat slik at kunnskapsverdiene som ligger i kulturminnene sikres best mulig. Samtidig bør det ikke fremstå som økonomisk tyngende for konsesjonæren.

Miljøverndepartementet viser også til at nivå og omfang på det arkeologiske arbeidet må finne sin løsning gjennom praksis.

Olje- og energidepartementet viser til tidligere avklaring med Miljøverndepartementet i fornyelsessaker, og de hensyn som da gjør seg gjeldende. Av særlig betydning er her at konsesjonæren sikres forutsigbarhet, samtidig som påleggene ikke er uforholdsmessige eller urimelige for konsesjonæren.

Det vises videre til at Miljøverndepartementet i sin høringsuttalelse sier at kulturminneloven §§ 8 og 9 om undersøkelser og utgravninger ikke kommer direkte til anvendelse i revisjonssaker, slik de gjør i fornyelsessaker. Olje- og energidepartementet viser videre til Miljøverndepartementets uttalelse om at det ikke er grunnlag for å se på fornyelse som et nytt tiltak. Ved revisjon hevder Miljøverndepartementet at det kun skal tas stilling til vilkårene, mens rammene for konsesjonen ligger fast. Olje- og energidepartementet mener dette er et korrekt rettslig utgangspunkt ved fastsettelsen av dette vilkåret.

Miljøverndepartementet trekker som mulig hjemmel frem vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17, som har følgende ordlyd:

”Det er adgang til i konsesjonen å oppstille ytterligere betingelser, herunder pålegg om opprettelse av næringsfond, for den enkelte kommune når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av almene hensyn [.....]”

Bestemmelsen forutsetter etter sin ordlyd at slikt vilkår kan pålegges i områder hvor dette anses særlig påkrevd. Det vil si en konkret vurdering i hver enkelt sak. Erfaringene fra tidligere saker vedrørende fornyelse av reguleringskonsesjoner har vist at det er vanskelig å fastsette kulturminnevilkår som i tilstrekkelig grad avklarer omfanget av kulturminneundersøkelsene, og dermed forutberegnelighet for konsesjonæren. På denne bakgrunn ble det, etter initiativ fra Miljøverndepartementet og Riksantikvaren, i januar 2006 oppnevnt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Riksantikvaren, NVE, energisektoren og lokal kulturminnemyndighet. Arbeidsgruppen avla høsten 2006 en rapport om kulturminner ved fornyelser og revisjon av vassdragskonsesjoner. Forslaget til arbeidsgruppen bryter med prinsippet om en slik konkret vurdering i hver enkelt sak, men ivaretar på den annen side hensynet til forutberegnelighet og konsesjonærens økonomi. Etter departementets mening er dermed formålet med bestemmelsen oppfylt. Departementet finner på denne bakgrunn at § 12 nr. 17 gir den nødvendige hjemmel for å fastsette vilkår om kulturminneundersøkelser i samsvar med forslaget til arbeidsgruppen. Departementet legger vekt på at det foreslåtte beløpet skal dekke alle utgifter til registreringer, undersøkelser og eventuelle utgravninger.

Olje- og energidepartementet har merket seg Miljøverndepartementets synspunkter vedrørende behovet for kulturminneundersøkelser i Vinstravassdraget.

Departementet viser til at omfanget av kulturminneundersøkelser rundt Vinstravassdraget er meget usikkert. Det er av vesentlig betydning at det fastsettes et forutsigbart vilkår vedrørende kulturminneundersøkelser.

Olje- og energidepartementet foreslår at det fastsettes vilkår om kulturminner i medhold av vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. Departementet går inn for at konsesjonæren skal innbetale en sektoravgift som skal disponeres til kulturminnetiltak i utbygde vassdrag. Konsesjonæren betaler inn et engangsbeløp, som skal dekke alle kostnader knyttet til kulturminnetiltak som undersøkelser, registreringer, utgravninger, konservering og sikringstiltak. For de konsesjonene der undersøkelsesplikten etter kulturminneloven allerede er oppfylt, gjelder ikke kravet om innbetaling. Som grunnlag for fastsettelse av kulturminneavgiften, foreslår departementet at regulanten, i saker som gjelder revisjoner av konsesjonsvilkår, skal betale inn 7.000,- kr per GWh magasinkapasitet. Antall GWh magasinkapasitet fastsettes ved uenighet av NVE. Satsen pr. GWh er fastsatt på bakgrunn av hensynet til faglig forsvarlig nivå for de kulturhistoriske verdiene nasjonalt, og hensynet til rimelig økonomisk nivå for regulanten. Departementet legger til grunn at formålet med kulturminneundersøkelser i regulerte vassdrag er å sikre ny og utfyllende

kunnskap om kulturhistorien. Det er derfor opp til kulturminnemyndighetene å bestemme hvor undersøkelsene skal gjøres.

Det fremgår av St.prp.nr. 1 (2007-2008) for olje- og energidepartementet at sektoravgiften skal øremerkes finansiering av statlige utgifter knyttet til kulturminnetiltak i vassdrag. Utbetalinger til kulturminnetiltak i vassdrag med reviderte eller fornyede tillatelser skal foreslås av Riksantikvaren. Når det blir aktuelt med utbetalinger, vil olje- og energidepartementet fremme en utbetalingsbevilgning for Stortinget, med forslag om hvordan midlene skal anvendes til kulturminneformål i vassdrag med reviderte eller fornyede tillatelser.

Med hjemmel i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17 foreslås følgende vilkår som ny post 9 i forhold til NVEs forslag:

9

(Kulturminner)

Når reviderte vilkår er fastsatt, skal konsesjonæren innbetale et engangsbetrag på 7.000,- per GWh magasin kapasitet til kulturminnevern i vassdrag. Det innbetalte beløpet skal dekke utgifter til registreringer, undersøkelser utgravninger, konservering og sikringstiltak, og omfatter alle automatisk fredete arkeologiske kulturminner innenfor områder som berøres av reguleringen.

Arkeologiske arbeider skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller når vannstanden av andre årsaker er lav. Konsesjonæren må avtale med kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen eller Sametinget for samiske kulturminner) i god tid før en nedtapping av magasinene. Konsesjonæren skal også varsle kulturminneforvaltningen dersom det av andre årsaker er lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konsesjonæren skal ved fysiske tiltak i vann og på land, som for eksempel etablering av terskler og anleggsarbeid m.v., i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven § 8 og § 9. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses, jf. kulturminneloven § 8, 2. ledd.

VII. Krav om økonomiske ytelser, herunder næringsfond

Kommunene skriver i sin felles høringsuttalelse til NVE at de anser det som selvsagt at konsesjonsmyndighetene pålegger regulanten å yte de berørte distriktene næringsfond. Det henvises til Ot.prp. nr. 50 s. 47, og kommunene mener det er klart forutsatt i forarbeidene at dette kan gjøres.

NVE viser til at revisjon av vilkår for konsesjonskraft ville gjort det mulig å forandre og modernisere bestemmelsen om konsesjonskraft for konsesjoner gitt før 1959. Så langt NVE har kjennskap til varierer prisen på denne kraften relativt mye. En lik pris på all konsesjonskraft vil både være en forenkling og eliminere problemet med å skille ut beregningsgrunnlaget for konsesjoner gitt før 1959. NVE foreslår likevel ikke noen

revisjon av konsesjonskraftvilkåret ut fra begrunnelsen om at økonomiske vilkår primært skal holdes utenfor revisjonsprosessen.

NVE viser til brev av 21.01.02 til Skjåk kommune vedrørende avslag på revisjon av konsesjonsvilkår for Raudals- og Breidalsreguleringen, hvor departementet skriver: *"Formålet med revisjon av eldre, tidsubegrensede konsesjoner er i hovedsak muligheten til å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak. Næringsfond er lite egnet til å avbøte miljøskader og –ulempes i denne sammenheng. Etter departementets syn skal det særlig sterke grunner til før det kan være aktuelt."*

Videre viser NVE til departementets brev til Landssamanslutninga av vasskraftkommunar (LVK) av 10.05.00, hvor det gis klart uttrykk for at det ikke er meningen å justere konsesjonsavgifter og fond ved en vilkårsrevisjon, og at formålet med revisjon i hovedsak er muligheten for å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak.

NVE mener at det ikke foreligger særlig sterke grunner til å pålegge næringsfond i denne saken, og viser også til det økonomiske utbytte kommunene får gjennom konsesjonsavgifter, konsesjonskraft og kraftverksbeskatning.

Departementet viser til at LVK tidligere har hevdet at det foreligger en ubegrunnet forskjellsbehandling mellom tidsbegrensede og tidsubegrensede konsesjoner, og illustrerer dette gjennom ulikheter ved økonomiske ytelser. LVK peker på at det er fast praksis i saker om fornyelse av tidsbegrensede konsesjoner at konsesjonsavgifter oppjusteres, og at det er like fast praksis at kommunene tildeles næringsfond.

Departementet viser her til at lovgiver bevisst har valgt et system hvor ytelsene til kommunene vil bli forskjellig alt etter hvorvidt konsesjonen er tidsbegrenset eller ikke.

Konsesjoner til offentlige regulanter er gitt på ubegrenset tid og offentlige regulanter skal dermed beskyttes mot en ny konsesjonsprosess. For å ivareta miljøhensyn kan konsesjonsvilkårene underlegges revisjon. Revisjonens hovedformål er av miljømessig art. Kommunene sikres stabile inntekter gjennom avgifter, konsesjonskraft og kraftverksbeskatning.

I Olje- og energidepartementets brev til LVK i 1999 fortolkes forarbeidene til lovendringen i 1992 når det gjelder næringsfond. Det ble uttalt at næringsfond er *"noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet."* Næringsfond bør ellers i all hovedsak ellers ikke gis.

Departementet peker i denne forbindelse på ovennevnte sak hvor Skjåk kommune tok opp spørsmålet om revisjon av reguleringskonsesjonene for Raudals- og Breidalsmagasinene. Som begrunnelse for ikke å ta klagen over NVEs avslag til følge, viste departementet til at formålet med revisjon av eldre, tidsubegrensede konsesjoner i all hovedsak vil være muligheten for å kunne iverksette

miljøforbedrende tiltak. Næringsfond er lite egnet til å avbøte konkrete miljøskader og – ulemper i denne sammenheng.

Etter departementets syn må det foreligge helt spesielle hensyn før det kan være aktuelt å pålegge næringsfond i revisjonssaker. Etter en helhetlig, skjønsmessig vurdering finner ikke Olje- og energidepartementet grunnlag for slikt pålegg i denne saken. Ved denne revisjonen tilrås fastsatt en rekke tiltak som skal avbøte skadelige miljøvirkninger ved reguleringene. Næringsfond vil ikke gi noen miljømessig forbedring som skal være hovedmålsetningen for revisjon.

Kommunene Vang, Øystre Slidre og Nord-Fron har i brev til departementet fremsatt krav om at det fastsettes vilkår om et miljøfond. I følge kommunene vil hensikten med et miljøfond være å stille økonomiske midler til rådighet som skal øremerkes miljøforbedrende tiltak i vid forstand. Det anføres at et miljøfond skal benyttes til å avhjelpe skadevirkninger av reguleringen, og til miljøforbedrende tiltak mer generelt i kommunene.

Departementet kan ikke se at et miljøfond til kommunene vil være et tiltak for å avbøte reguleringens skadelige virkninger på miljøet. Departementet viser til at vilkårene for Vinstravassdraget foreslås modernisert og oppdatert. Det innebærer innføring av en rekke vilkår som gjør det mulig å iverksette miljøforbedrende tiltak i vassdraget og langs vannstrengen. Etter departementets syn må det derfor foreligge helt spesielle hensyn før det er aktuelt å pålegge miljøfond i revisjonssaker. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for pålegg om miljøfond i denne revisjonssaken.

VIII. Departementets tilråding og forslag til vilkår

Olje- og energidepartementet tilrår at det fastsettes reviderte vilkår for reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget.

I tillatelsen etter vassdragsreguleringsloven inngår også tillatelse etter § 11 i lov om forurensninger og om avfall.

Departementet viser til NVEs forslag til vilkår og manøvreringsreglement.

Det er utarbeidet ett felles revidert vilkårssett for alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget. Det er ikke ønskelig å justere økonomiske vilkår ved en vilkårsrevisjon. Postene for konsesjonsavgifter og konsesjonskraft forblir derfor uendret. For øvrige poster er vilkårene i størst mulig grad modernisert ved å erstatte de eksisterende med vilkår som gis ved nye konsesjoner i dag. Vilkår i de opprinnelige konsesjoner som ikke lenger er aktuelle, er fjernet.

Departementet har følgende merknader til vilkårene:

Post 1 Konesjonstid: Gjeldende post 1 er erstattet med dagens standardvilkår som brukes ved fornyelse av konsesjoner. Det vil være 30 år til neste revisjonsadgang.

Post 2 Konesjonsavgifter: Denne posten inneholder en samling av bestemmelsene i gjeldende vilkår post 3. Satsene på konsesjonsavgiftene videreføres uendret og refererer ser til konsesjonsdato.

I gjeldende vilkår for Bygdin og Vinsteren er det i post 4 en bestemmelse om et engangsbeløp til staten av kr. 1, 00 for hver innvunnen naturhestekraft. Dette engangsbeløpet ble utbetalt en gang for alle. Bestemmelsen er derfor fjernet fra vilkårene.

Post 3 Kontroll med betaling av avgift: Det tilrås at dette standardvilkår ved nye konsesjoner i dag tas med i det reviderte vilkårsettet.

Post 4 Erstatning til etterlatte: Dette standardvilkåret ved nye konsesjoner i dag tilrås tatt inn.

Post 5 Konesjonærs ansvar ved anlegg/drift m.v: Dette er et standardvilkår ved nye konsesjoner i dag. Det tilrås at et vilkår om konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift tas inn.

Post 6 Godkjenning av planer, etc: Dette er et standardvilkår ved nye konsesjoner i dag og et vilkår for oppfølging og vedlikehold. Det tilrås derfor at vilkåret tas inn.

Post 7 Naturforvaltning: Standardvilkår for naturforvaltning er tatt med i vilkårene. Det eksisterende pålegg om utsetting av fisk (Olstappen, Vinsteren, Kaldfjorden og Heimdalsvatn) vil nå ligge under ny post 7, punkt I. Det vises ellers til drøftelsen foran.

I konsesjonene for Bygdin og Kaldfjordmagasinet er det eksisterende fond til fremme av fiske i Vinstravassdraget. Dette er fond som ble etablert da reguleringen tok til. Departementet kan derfor ikke se at det skal ha noen hensikt å ta disse vilkårene inn som en del av vilkårsettet.

Justert vilkår om engangsutbetaling til opphjørp av fisk/vilt/friluftsliv er tatt inn som punkt V i det reviderte vilkårsettet.

Etter forslag fra Miljøverndepartementet utgår siste setning i post 7 V om at DN skal bestemme hvordan midlene til friluftsliv skal benyttes, og nest siste setning endres slik at beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse fra kommunestyret.

Post 7 V får følgende ordlyd:

Når de reviderte vilkår er fastsatt, plikter konsesjonæren å innbetale et engangsbeløp på 6 millioner kroner til opphjørp av fisk/vilt /friluftsliv fordelt med 1 500 000 kroner til hver av kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Sør-Fron, 1 000 000 kroner til

Vang kommune og 500 000 kroner til Vågå kommune. Beløpet avsettes i et fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene skal anvendes til fremme av fisk/vilt/friluftsliv. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

Post 8 Forurensning: Etter ønske fra fylkesmannen i Oppland anbefaler NVE at standardvilkår for forurensning som brukes ved nye konsesjoner tas inn. Departementet tilrår at NVEs forslag følges.

Post 9 Kulturminner: Det tilrås fastsatt et vilkår om kulturminner i medhold av vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. Departementet går inn for at det opprettes en sektoravgift til kulturminnevern i utbygde vassdrag. Som grunnlag for fastsettelse av sektoravgiften, foreslår departementet at det i saker som gjelder revisjoner av konsesjonsvilkår skal betales inn et engangsbeløp på 7.000,- kr per GWh magasin kapasitet. Beløpet skal dekke utgifter til registreringer, undersøkelser, utgravinger, konservering og sikringstiltak. Det er en forutsetning at undersøkelsene foretas når magasinene likevel er nedtappet, slik at det ikke vil være til ulempe for reguleringen av vassdraget.

Post 10 Ferdse: Dette er et standardvilkår som brukes ved nye konsesjoner i dag. Vilkåret anbefales derfor tatt inn i det reviderte vilkårsettet.

Post 11 Terskler m.v.: Standardvilkåret for terskler m.v. er tatt med i det reviderte vilkårsettet. Problemstillinger som bygging av terskler, erosjon og opprensning kommer inn under denne post. I konsesjonen for Heimdalsvatn/Øyangen er det vilkår som pålegger konsesjonær å bygge dammer eller terskler ved utløpene av Øvre og Nedre Hersjø, samt Vinsterlonen. Oppfølgingen av dette vilkåret vil ligge under denne post.

Post 12 Rydding i reguleringssonen: Det er påpekt at det er behov for et vilkår som ivaretar rydding av reguleringssonen også under konsesjonstiden. Denne post gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren rydding innenfor rimelig grad. Det reviderte vilkåret erstatter gjeldende post 15 i vilkår for Kaldfjorden og Heimdalsvatn/Øyangen.

Post 13 Manøvreringsreglement:

Det er inntatt forslag til et samlet manøvreringsreglement for alle konsesjonene.

Minstevannføringsbestemmelsene for Bygdin og Vinsteren er fremdeles gjeldende. I tillegg vises til ovenstående drøftelse om minstevannføring fra Kaldfjordmagasinet.

Bestemmelsene om å slippe vann til fløtning tas ut da det antas at dette ikke lenger er relevant.

I gjeldende manøvreringsreglement for Bygdin post 2 er tatt ut bestemmelsen som gjelder slipp av vann til kraftanlegg i Kamsfoss, med mer, og tilhørende bestemmelse om at "magasinet ikke må være tappet lavere enn ned til kote 1049 den 1. april.

Bestemmelsene anses ikke lenger for å være aktuelle. Det forutsettes at GLB samordner tappingen ut fra de samlede interessene til kraftverkseierne.

I manøvreringsreglementet for Vinsteren post 2 står det at det skal slippes vann gjennom fisketrappen. Trappen blir fjernet i 2003 under ombyggingen av dammen etter godkjennelse av DN, jf. brev av 30.06.00. Bestemmelsen om slipp av vann gjennom fisketrappen er derfor tatt ut av reglementet. Minstevannføringsslipet på 2,0 m³/s vil fremdeles gjelde.

I manøvreringsreglementet for Kaldfjordmagasinet er det en bestemmelse om å slippe 2,4 m³/s fra dammen til Øvre Vinstra kraftverk er satt i drift. Øvre Vinstra kraftverk ble satt i drift i 1957. Bestemmelsen anbefales tatt ut av reglementet.

GLB har i brev av 05.05.03 til Olje- og energidepartementet kommentert enkelte av punktene i NVEs innstilling.

I manøvreringsreglementets punkt 3, 2. ledd foreslår GLB at en stryker begrunnelsen for at tapping fra Bygdin skal skje så jevnt som mulig. GLB viser til at forholdene nedenfor Bygdin i dag er helt annerledes enn i 1928, og at is i vassdraget ikke lenger er noe problem. I tillegg mener GLB at det er det unødvendig at et reglement begrunner påleggene.

NVE har i brev av 15.08.2005 kommentert GLBs forslag. NVE har ikke merknader til at teksten i pkt. 3, 2. ledd justeres i tråd med det som foreslås av GLB.

Olje- og energidepartementet viser til ovennevnte, og tilrår at begrunnelsen fjernes fra manøvreringsreglementets pkt. 3, 2. ledd.

Det vises videre til departementets tilråding inntatt foran vedrørende Øvre Melkedalsvatn. Gjeldende tillatelse til å la vannstanden stige inntil 30 cm over HRV i Øvre Melkedalsvatn tilrås tatt ut av reglementet.

Utkastet til punkt 3, 2. ledd får dermed følgende ordlyd:

”For Bygdin gjelder at tapping av vann fra magasinet i lavvannsperioden skal skje så jevnt som mulig. Tappingen påbegynnes før Vinstervatnet har islagt seg, dog ikke før 1. november, med mindre behovet for driftsvann nødvendiggjør en tidligere påbegynnelse av tappingen. Alle dammenes flomløp skal være åpne når vannet i Bygdin overstiger øvre reguleringsgrense.”

GLB foreslår også at høydesystemet NN 1954 benyttes i manøvreringsreglementet. NVE ser det som positivt at dette benyttes. Dette medfører ikke noen fysiske endringer som berører andre interesser, men vil forenkle framtidig forvaltning og samordning med annen arealplanlegging som normalt følger dette høydesystemet.

Departementet tilrår på denne bakgrunn at høydesystemet NN 1954 benyttes i manøvreringsreglementet.

Post 14 Hydrologiske observasjoner: Dette reviderte vilkåret erstatter gjeldende vilkår om hydrologiske observasjoner.

Post 16 Etterundersøkelse: Det tilrås at standardvilkår for etterundersøkelser tas inn.

Post 17 Militære foranstaltninger: Det tilrås at standardvilkår for militære foranstaltninger tas inn

Post 18 Konesjonskraft: Denne post er ikke endret fra gjeldende vilkår og refererer seg til konsesjonsdato.

Post 19 Kontroll med overholdelse av vilkårene.: Det tilrås at standardvilkår for kontroll med overholdelse tas inn i det reviderte vilkårsettet.

Post 20 Tinglysing: Det tilrås at standardvilkåret tas inn.

Andre merknader

I gjeldende vilkår for Kaldfjordmagasinet og regulering av nedre Heimdalsvatn, overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen er en egen post 16 for fond til fremme av jordbruket. Dette er fond som ble etablert da reguleringene tok til. Departementet kan derfor ikke se at det har noen hensikt å ta disse vilkårene inn som en del av det reviderte vilkårsettet.

For øvrig vises det til NVEs innstilling.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r:

- 1.** I medhold av lov nr. 62 av 19. juni nr. 62 1992 om endringer i lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer m. fl. del 6 nr. 3 fastsettes reviderte vilkår for Glommens og Laagens Brukseierforening til å regulere Vinstravassdraget.
- 2.** Det fastsettes et revidert manøvreringsreglement for reguleringene i samsvar med det inntatte forslag i foredraget.

Tillatelsen gis på de vilkår som er tatt inn i Olje- og energidepartementets foredrag av
..... 2008.